e Nec intendere poterat arg. ff. de ẽh. empti. in l. inſpicitur. ergo intentio abſoluentis ſicut baptizantis. de cõſec. diſ. 4. ſolet. Io. And.

tuit, & ſic talis abſolutio nulla, ab illa vero non intẽdebat i illum abſoluere, & ab alia non potuit abſolui ar. ſ. de transla. inter corporalia. & ſupr. de offic dele. cum ſuper. & ff. de hær. inſt. quoties. ar. contra, quòd abſolutio ex falſa cauſa teneat, inf. de cõſan. & affi. quia circa.

a ¶ Purgationẽ.] & ita quos eps hẽt ſuſpectos, pot cõpellere ad purgationẽ pstãdã, vt hic dicit, dũmodo publica laborẽt ifamia. j. de purga. canoni. nos inter alios. & ſi ſint infamati apud bonos, & graues. infr. de pur. can. cum in iuuentute. & non ſit orta ab inimicis. 11. q. 3. in cunctis.

S Ignificauit.] Propter periculũ animæ ſupplet ordinarius deſidiã uel malitiã delegati. Cõis diuiſio. Secũda: ibi, Cum itaque.

†Ca. 2. eo. ti. in 2. compi.

CASVS. Duobus modis pot poni caſus: Primo ſic. Aliquis xerũt matrimoniũ: publica fama erat q erant conſanguinei vel affines, & ſcandalũ hoc denunciatũ fuit epo ſiue accuſatũ matrimoniũ. Vnde eps uocauit illos: ipſi fuerunt contumaces, non venerunt, pp q eps illos excõmunicauit, ipſi appellauerunt, aut etiam per ſimplicẽ querelam ſignificauerunt dño Papæ, q ipſi non erant conſanguinei vel affines, & ſic litteras ſuper hoc obtinuerunt ad iudices delegatos, iudices abſoluerunt illos, &c. prout ſequitur. & cum iſti fuerunt abſoluti, iudices delegati non accedunt ad locum, vbi teſtes ad probandam conſanguinitatẽ vel affinitatẽ debent produci, nec aliquos pro receptione teſtium illuc tranſmittunt, & ſic illi remanent in copula iniqua: & cauſa ulterius non proceditur: quærebatur quid iuris eſſet? Rñ. Papa. q dolus & fraus non debent illis patrocinari, & pro malitia vel deſidia iudicis delegati non debet quis remanere in copula coniunctionis iniquę: & ideo quoties ea quæ dicta ſunt, contigerit euenire, licite poteſt ordinarius taliter abſolutos in priſtinam excommunicationis ſententiam reuocare, & tamdiu eos taliter retinere ligatos, quouſque cauſa in teſtium receptione. & in aliis cauſis legitimũ incipiat habere progreſſum. Not. quòd cum illicite ſunt coniuncti, excommunicandi ſunt, vt ab inuicem diſcedant. Item ordinarius ſupplet malitiam ſeu deſidiam iudicis delegati. Secundo ponitur caſus. Iſti contraxerunt matrimonium, accuſatum fuit matrimonium ſuper conſanguinitate aut affinitate, tandem lata fuit ſententia diuortij: ſed quia ab inuicem non recedebant fuerunt excommunicati. Tandem ſignificauerunt domino Papæ, quòd ſententia lata eſt per falſos teſtes, & hoc probare uolebant. Vnde Papa cauſam commiſit ſuper hoc iudices abſoluerunt illos. &c. prout ſequitur in alio caſu, & iſte caſus bonus eſt: quia ſententia lata contra matrimonium non tranſit in rem iudicatam, quin poſſit reuocari veritate reuelata quandocunque.

b ¶ Notantur.] quia noluerunt parere ſniæ diuortij latæ pp conſanguinitatem, vel affinitatem, ſed ſic excommunicati impetrarunt litteras ſuper reuocatione ſniæ, quæ non tranſit in rem iudicatã. j. de re. iud. laror. & c. cõ ſanguinei. hoc ſecũdum vnum caſum. ſed gl. intelliguntur ante ſniam cũ fuit appellatũ. Secundũ alium caſum fuerũt excommunicati ante ſententiam.

c ¶ Pro eorum receptione.] hoc intelligẽdum eſt qñ teſtes ad iudicẽ uenire nõ poſſunt: quia ſunt valetudinarij, vel alio impedimẽto detẽti: vel etiam ſunt in honore conſtituti. infr. de teſti. ca. ſi qui teſtium. q alias compellendi ſũt uenire, C. de teſti. ſi qñ, dummodo non per longum itet. ff. de teſti. l. 3. §. vlt. d ¶ Effectum.] vade poſtulaſti quid ſit faciendum.

e ¶ Deſidia iudicis delegati.] & ita iudex ordinarius ſupplet deſidiam delegati, ſicut delegatus ſupplet ordinarij. §. de off. deleg. prudẽtiam, §. ſexta. & j. de foro comp. licet. & ca. ex tenore. ſed quod dr hic, ſ. q recidunt in iuriſdictionem ordinariam ex eo contingit, quòd non proſequuntur appellationem ſuam, & ne propter hoc remaneat in inceſtuoſa coniunctione.

[Gloſ. ſeq quærit, & ſoluit dupliciter.]

f ¶ Reuocare. poſt admonitionem ipſis delegatis factã vt procedant, & ipſis coniugatis ut cauſam ſuam proſequantur & ſi poſtea malitioſe verſantur ne procedãt, tunc reducat illos ordinarius in priſtinam excommunicationis ſententiam arg. ſupr. de offi. deleg. prudentiam. §. ſexta. Sed quantum expectabit? certe modicum tempus dabitur. infra quod poſſit componere ſarciunlas, & ſe parare ad cauſam. ff. ex quib. can. ma. in integ. reſtitu. l. ab hoſt. §. ſed quod ſimpliciter. Vel hoc intellige ad arbitrium boni viri, id eſt iudicis. ff. de ver. obl. continuus. §. cum ita.

g ¶ In receptione.] per procuratorem, ſcilicet cum ſint illi excommunicati. argu. infr. de iud. intelleximus, vel etiam per ſeipſos poſſunt cauſam incipere, quia quod ammodo rei ſunt, 2 & reus bene poteſt ſtare in iudicio excommunicatus. infr. de excep. ſignificauerunt. & cap. vlti. & proſequi appellationem ſuam ibi: ſed poſtquam inceperunt habere delegati legitimum progreſſum, ut hic dicit, poterunt abſolui: eſt ſimile infra de verbo. ſignifi. ex parte. ubi non abſoluitur niſi quis primo ſatisfaciat, ſed non ſtatim abſoluitur propter maximam ſuſpicionem: alias regulare eſt quod quilibet primo abſoluatur. infra. de ſenten. excommun. per tuas.

Quan-

CAP. VI.

S Ignificauit † nobis tua fraternitas, quod quidam de parochianis tuis cum pro illicita† cõſanguinitatis, & affinitatis. copula excõmunicatione notãtur, b ad iudices remotiores ab Apoſtolica ſede litteras impetrant: per quas cum ab excõmunicatione fuerint abſoluti: quia dicti delegati, ad locum, vbi teſtes produci valeant, non accedunt, nec aliquos pro eorũ receptione c trãſmittunt, in prænominata nefariæ coniunctionis copula remanẽt, & cauſa debitum non ſortit effectũ; d & inf.

¶ Cum itaque pro malitia vel deſidia c iudices delegati, non debeat quis ad remanendum in copula coniunctionis iniquæ ſuffragium inuenire; tale damus tuæ fraternitati reſpõſum, quod quoties ea quę prædiximus, i tua dięceſi euenire contigerit: licite potes taliter abſolutos, in priſtinam excommunicationis ſententiam reuocare: f ipſoſque tamdiu eadẽ ſententia tenere ligatos, donec cauſa in receptione g teſtiũ, & in alijs legitimũ incipiat habere ꝓgreſſum.

† Quatenus in hoc. dãnantur illicitæ copulę conſanguinitatis, & affinitatis. uide cõcil. Trid. ſeſſ. 24. in decre. de refor. matrimonij ꝑ multa capita.

¶ Innocentius tertius Auſitano † archiepiſcopo.

¶ Ordinarius ſupplet negligentiã abbatis, non reuocãtis monachũ vagabũdum.

† Auxitanũ

1 Confeſſi fuerint, purgationem a præſtare.

¶ Cęleſtinus tertius.

¶ Si ex deſidia vel malitia delegati Papæ, quis perſeuerat in peccato, ordinarius loci poteſt ſupplere, nõ obſtante, quod cauſa fuerit delegato commiſſa. h. d. & eſt caſus notabilis, & ſingularis.

2 Dicit Hoſ. hunc eſſe caſum ſpiritualem in quo excõmunicatus agit: qñ, ſ. ſemel abſolutus ī eo dẽ crimine & in eadem contumacia perſeuerat, vt hic, & j. de appe. qõ. hoc autẽ fit in pœnam ipſorum, & ſic non obſtant cõtraria. Io. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Quanto'deuotio.] Communis diuisio. Secunda ibi. Mandamus. Abb.

CASVS. Quidam monachi, canonici, & alij regulares, cum deberant in claustro diuinis obsequijs vigilare, de redditib. ecclesiarum, quarum curam gerunt, cõgregãt pecuniam, & postea per curias principum discurrere non verentur. Factum istorum peruenit ad notitiam domini Papę: unde mãdat Papa archiepiscopo diœce. ipsorum, ut ipsi corrigãt illos qui claustrum proprium (& hoc negligẽter) dimiserint; tunc archiepiscopus moneat illos ut proprium si quod habẽt, resignent in manib. prælatorum suorũ, & vitam regularem obseruent: quod si nõ fecerint, compellat eos ad hoc per suspensionẽ officij & beneficij appell. rẽ. Not. q̃ correctio regularium primo pertinet ad prælatos ipsorum: & si prælati sunt negligentes: tũc episcopi eos corrigãt secundum q̃d hic dicitur.

¶ Ca. 1. e. ti. in 3. compi. & de materia huius c. adde plene in concilio Viennen. q̃d refert in clemẽ. de statu monach. ca. ne in agro §. quia vero. vb hęc ẽt p hibent. facit tex. in l. Deo nobis, C. de epi. & cle.

CAP. VII.

Quanto † deuotio religiosorum, & infra.

¶ Ad audientiam nostram noueris peruenisse, q̃d monachi, canonici, & alij regulares tuæ prouinciæ, cũ deberent potius in claustro [a] iuxta regularia constituta, diuinis obsequijs vigilare, de obedientijs & redditibus, quorũ curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias principũ [b] & potentum discurrere non verentur, & infra.

¶ Mandamus, quatenus quoscunque tales inueneris: [c] nisi ad commonitionem tuam resipuerint, vt proprium [d] in manibus prælatorum suorum, sine difficultate resignent, conuertendum in vtilitatem domus, secundum abbatis [e] † consilium, & regularem vitam obseruent, si prælati [f] eorum post tuã commonitionem id exequi negligẽter omiserint, per suspensionem officii [g] & beneficii, appellatione remota, compellas.

¶ Idem Rothomagen. archiepiscopo, & eius suffraganeis.

¶ Ab vno episcopo excommunicatus, ab alijs est vitandus. Et archiepiscopus per querelam aditus non absoluet, nisi primo remittat.

CAP. VIII.

Ad † reprimendam malitiam [h] peruersorum, pœnæ certæ sunt in canonibus [i] constitutę, quas sicut latas a vobis interdum in subditos, vultis inuiolabiliter obseruari, Archiepiscopus Rothomag. & alij suffraganei eius, non ferũbant snias illas: peruenit hoc ad Papam, vnde scribit archiepo, & ei⁹ suffraganeis dicens, q̃ propter malitiã peruersorum, pœnæ certæ statutæ sunt, & iõ sicut uolunt suas snias latas in subditos ab alijs obseruari, ita debẽt ipsi seruare sententias alio rum quare mandat eis, quatenus sententias, quas Lexoniẽsis, epus canonice tulit in suos subditos, obseruent, & faciant à suis subditis obseruari. Tandem loquitur archiepiscopo diceṅs, quòd snia excõmunicationis nõ suspenditur per appellationẽ, & ideo si quis excoicatus ab episcopo Lexoniẽ rideat archiepo cõquestus fuit de iniusta excoicatione, remittat illum ad episcopum absolu endum, secundum formam ecclesiæ: & si ille eum absolue re noluerit, archiepiscopus eum absoluat, re spta prius iuratoria cautione, & præcipiat ei ex debito iuramenti, quòd satisfaciat eidem episcopo super eo, pro quo fuit excommunicatus, nisi forte rem, quod in iuste fuit excommunicatus: quod si non fecerit in mandatam sententiam redu at eundem, No. quòd snia episcopi alij episcopi seruare tenẽtur. Item quod tibi vis fieri, alteri facere debes. Item sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem. Item si aliquis conqueritur archiepiscopo de iniusta excommunicatione, nõ debet eum statim absoluere, nisi excommunicator hoc noluerit adimplere.

† Ait Innocentius loco horũ verborũ q̃ sunt in textu. nempe: abbatis consiliũ, hęc alia esse debere, uidelicet, sm arbitri tui consilium: ita ut ad archiepiscopum, cui scribit Papa pteneat conuertere illa bona in utilitatem domus, ceteris antiquatõ plationeabbatis, erat vt hic, quod ẽt habent omnes manuscripti.

[Ca. 1. ti. in 3. compi.]

1 Concord. no. in l. ad legatum. ff. de procura.

[a] ¶ In claustro.] 16. q. 1. si cupis. & sine quo uiuere non potest. 16. q. 1. placuit.

[b] ¶ Principum. & si ibi in aliqua administratione caperentur indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat scandalum in ecclesia generari. infr. ne clerici vel monachi. c. sacerdotibus.

[c] ¶ Inueneris. per inquisitionem. inf. de simo. de regularibus, vel euidentia rei. infr. de cohab. cler. & mulier. c. vlt. & c. vestra.

[d] ¶ Proprium.] quòd nisi in morte resignauerit, in signum perditionis in sterquilinio cum eo subterretur. inf. de stat. reg. monachi. & c. cum ad monasterium.

[e] ¶ Abbatis. 18. q. 2. abbates.

[Glo. seq. no. allegat duo iura, ponit opinionem Hugo. quam reprobat.]

[f] ¶ Si prælati. sic patet, quòd coercitio & correctio monachi primo loco spectat ad abbatem. inf. de app. reprehensibilis. in fi. & 24. q. 3. corripiantur. Hug. dicit, quod si agatur in figura iudicij, solus episcopus cognoscere debet de eius cã. secus si agatur secundum regulã claustralem. 11. q. 1. de persona. C. de pat. pot. l. 3. & C. de ꝓpin. l. vnica. Sed probabilius videtur dicendum, q̃ prælatus ecclesiæ collegiatæ habet iurisdictionem, vt 16 q. 5. c. 1. ut dictum est. sup. e. cum ecclesiarum. & quod abbas siue prior possit excommunicare monachos suos, est expressum. infr. de ma. & obe. cum in ecclesijs. & j. de simo. sicut. 1 In omnib. his potissime considerandа est consuetudo cuiuscunque ecclesiæ, quæ dat iurisdictionem. 9. q. 3. conquestus, C. de eman. l. 1. & ult. hodie reuocatio talium pertinet primo loco præsidentibus capitulis abbatum & priorum. infr. de regu. ca. vlti. & ibi adijcitur pœna, scilicet excommunicationis.

[g] ¶ Officij.] sic ff. de æta. & qual. q̃ris. & 84. di. cõsuluit.

[h] ¶ Malitiam. similiter dist. 4. factæ sunt. nam per leges nemo bene facere cogitur, sed male agere prohibet. 29. q. 5. ad fidem, ut boni inter malos viuant quiete. 23. q. 5. non fruſtra. 2 & hoc solum bene agit, ut uita hominum corrigatur. 23. q. 5. prodest.

[Gl. seq. ponit decem species pœnarum.]

[i] ¶ In canonibus. variæ sunt pœnæ in canonibus constitutæ. Quædam inducunt degradationem, & curiæ sæculari traditionem. infr. de fal. ad falsarium. Quædam degradationem & detrusionem in monasterium, vt 50. dist. si episcopus. Quædam depositionem tantùm modo. 50. dist. si quis viduam. Quædam suspensionem solummodo. q. 2. qu. 5. si uxoris fama. & c. presbyter. & 32. distinct. nullus. & c. presbyter. Quædam excommunicationem. 17. q. 4. si quis suadente. Quædam priuationem officij & beneficij perpetuo 81. distinct. si quis amodo. Quædam officij ad tempus. 82. distinct. presbyter. simile. 21. quæst. 2. placuit. Quædam 5 priuationem

1 Pa hoc l. in ras. sum. si cat.

1 Concor. in l. si cus. ff. de accu. & in authẽ. vt iud. sine quoquo sal fe §. confite. cautionis. cũ glos. ibidẽ. coll. 2.

3 Vt in homicida, post modum pro moto.

5 Vt in presbytero inf. mato dum se purget. in concilio nario. Ioan. And.

5 Pro intelgẽtia huius glossæ vide Ioan. & Felinũ. in capitul. ex. de sen. q̃ metho cè retenta omnia ge ra pœnarum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

nem officij tantū ad tempus 27.di.presbyterum. Quædam priuationē beneficij tantum. 7.q.1. si quis de ordine. & ſ. de ele.cū in cunctis. Quædam priuationem tantum cōmunionis. 35.dist.an omnia. 55. dist.nullus. & alias pœnas habes 68.dist. sicut. & 18.dist. placuit.

a ¶ Ab alijs.] 8.q. 6.qui ſe ſcit.

b ¶ Vos ipſi.] 11.q. 6.curæ.

c ¶ Suſpendatur.] hoc ideo dicit: quia ſententia illa ſecum trahit executionē. ſ. de appella. paſtoralis. §.1. hic eſt q̄ poſt x.dies non tranſit in rem iudicatam, quia quandocunque poteſt peti abſolutio. vñ ſi taceat quis per x. dies, nō intelligit acquieuiſſe ſententiæ. Vnde cōcedo q̄ poſt x.dies, vel quandocū que poſſit appellari a ſentētia excommunicationis ad metropolitanum, quātum ad hoc q̄ metropolitanus poteſt ipſum abſoluere, præſtita cautione, quod parebit mandato, ſuper eo p̄ quo fuit excōmunicatus coram ea

2 Facit hoc text. in l. inter claras. C. de ſum. Trin. & fi. catho.

cōicatore. 2 Sed hoc non vī: quia ex quo non appellauit inf. x.dies, poſtea nō poteſt appellare, uñ per appellationem non transfert querelā ad metropolitanum, ſed per ſimplicem querelam poſſet conqueri etiam poſt x. dies.

[Glo. ſeq. ponit dictum, ſignat contrarium, & ſoluit.]

d ¶ Conqueſtus.] ſicut poteſt conqueri, de iniuſta excōicatione: ſic poteſt appellare q̄ eſt iniuſte excōicatus, & proſequi appellationem & literas impetrare ſuper hoc. inf. de exceſ. cum inter. & c. ulti. ſed p̄ hoc excōicatio non ſuſpenditur, ſed cauſa ad ſuperiorem trāſfertur, ſi infra decem dies appellet. & conueniatur ſuper alia re, poteſt ſe defendere, ut dicit decre. prædicta. Et no. q̄ dicit, cōqueſtus: quia ſi quis appellat excommunicatus, non debet remitti ad excommunicatorem, niſi velit ei facere gratiam. inf. de ſent. excom. per tuas. Sed contra vī: qa ipſo facto uñ appellaſſe, eo q̄ iuit ad metropolitanū. inf. de appel. dilecti & c. vt noſtrum. Solu. iter arreptum non habetur pro appellatione poſt ſententiam: immo viua uoce eſt ſtatim appellandum, poſtmodum vero in ſcriptis. 2. q. 6. poſt appellationē. §. forma. in fin. ff. de app. l. 2. Sed ante ſententiam uidetur appellare, qui ad curiam ſuper hoc proficiſcitur, vt dicunt contraria ſed illa non habent locum iudicio cępto: quia qui appellat, cauſam rationabilem coram iudice exprimere debet, & propter illam appellare. inf. de appellat. dilecto. in fi. & c. dilectus. & c. ut dilectus. in fi. hodie quicunq; appellat in iudicio uel extra. ab interlocutoria uel grauamine in ſcriptis appellet. & cauſam appellationis exprimat. inf. de app. c. cordi. [lib. 6.]

[Gloſſa ſequens notat duo præſumi pro ſententia.]

ita latas ab alijs, a debetis inuiolabiliter obſeruare. Ideoque mandamus, quatenus ſententias, quas lexonien. epiſcopus duxerit in ſubditos ſuos canonice p̄mulgandas, & uos ipſi b ſeruetis, & a ueſtris ſubditis faciatis inuiolabiliter obſeruari. ¶ Tu vero, frater archiepiſcope (cum excōmunicationis ſententia p̄ appellationis non ſuſpendatur c obiectū) ſi qs excommunicatus ab epiſcopo, de iniuſta tibi fuerit excommunicatione cō queſtus, d ad ipsū (ei quaſi coepiſcopo deferens) abſoluendū ſecūdū eccleſiæ formā remittas: qui ſi noluerit ipſum abſoluere, tu (recepta iuratoria cautione) abſolutionis munus ei poteris exhibere, ita tamē quod niſi legitime tibi cōſtiterit, eum contra iuſtitiam excommunicatum fuiſſe c ex debito ſibi iuramenti præcipias, ut ſup eo, de quo fuerit excōmunicatione notatus, † eidē epiſcopo ſatisfaciat competenter. Quod ſi facere contempſerit, eum in excommunicationis ſententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

¶ Idem Turonenſi † archiepiſcopo.

¶ De cauſis ſubditorum archiepiſcoporum & epiſcoporum ſuorum, patriarcha non cognoſcit, niſi per appellationem legitimam, aut uigore conſuetudinis, ſeu priuilegij.

CAP. IX.

DVo † ſimul; & infra. ¶ Conſultationi tuę taliter reſpondemus, quod cum ſit in canonibus f diffinitum, primates uel patriarchas g nihil iuris præ ceteris habere,

e ¶ Fuiſſe.] hoc ideo dicit: quia ſemper præſumitur pro ſententia iudicis ordinarij. inf. de p̄bationib. poſt ceſſionem. ſ. de re iudicata. ſicut & ſupra de renunciatio. in præſentia. ſed ſi obijciatur contra ſententiam ratione proceſſus, oportet q̄ probetur proceſſus, ad hoc ut ſtet ſententiæ. ſ. de proba. quoniam contra. a & ita ſtabitur ſententiæ, & p̄ſumitur pro ea, niſi infringatur ratione proceſſus. Hinc etiam patet quod non præcipitur aliquid abſolute, niſi primo conſtet an iuſte, uel iniuſte fuerit excommunicatus. ſ. de reſt. ſpo. literas, in fi. & ſ. de ſen. exc. ſacro. & hoc conſtabit partium aſſertione, & recipiētur probationes ab utraque parte. ſ. de off. deleg. cum contingat. Abſolutio fieri debet ſecundum diſtinctionē decre. inf. de ver. ſig. ex parte. Item per tales probationes cōſtabit, an alter alteri teneatur ad intereſſe ſecundum, q̄ traditur infra de ſentent. exc. ſacro. prout notatur ſupra de offic. dele. cum contingat. Ber.

a Per quam decre. dixit hic Ioan. & male, q̄ non præſumitur pro ſententia. Io. And.

† Al. nodatus, nō innodatus, quod habent impreſſi, I nullo manuſcripto reperiē.

† Tirenſi.

† Cap. §. eo. tit. in 3. compilatio. & ui de notas huius capitis.

DVo ſimul.] In prima ponitur deciſa conſultatio. In ſecunda reſponſio ibi. Conſultationi. Abb.

CASVS. Patriarcha Hieroſolymitanus compellebat clericos Turo. archiepiſcopi reſpondere coram ipſo conquerentib. de epiſcopis, cum ipſi parati eſſent reſpondere coram archiepiſcopo Turo. ordinario ſuo: ſuper hoc conqueſtus fuit Turo. archiepiſcopus domino Papæ & ipſe reſpondet eidem dicens quod in canonibus diffinitum eſt, quod primates uel patriarchæ nihil iuris præ ceteris debent habere, niſi quantum canones illis permittunt, & conſuetudo illis contulit ab antiquo; niſi ſuper hoc Apoſt. ſedes aliquem illorum priuilegio ſpeciali duxerit honorandū & ideo quamdiu clerici Turon. coram ipſo uoluerint ſtare iuri, coram patriarcha reſpondere non debent, niſi cauſa per appellationem deferatur ad ipſum, aut aliquid a ſede Apoſt. ſit indultum. Nota quod patriarcha, uel primas id ſolum poteſt habere in ſubditos archiepiſcoporum ſuorum, quod eſt in canonibus diffinitum: & idem intellige de archiepiſcopo in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum: uel niſi quantum conſuetudo illis contulit ab antiquo. Item not. quod conſuetudo dat iuriſdictionem. Item actor forum rei debet ſequi.

f ¶ Canonibus.] 9.q.3. conqueſtus. 18. quæſtio. 2. ca. 1. & ult.

g ¶ Patriarchas.] diuerſitas eſt in nomine, dignitas eſt eadem. 99. dist. §. 1. & c. 1. & 2.

[Gl. ſeq. ar. diuturnitatem temporis, &c. alle. 4. iura & 3. in contrarium. & ſoluit.]

† Has habes in d. concilio. Nicæno. c. 6. & 7.

1 Et quæ dicatur longa consuetudo tradit gl. in l. de quib. C. de legi. & in Rubr. C. quę sit lõga cõs. ¶ &c.

a ¶ Consuetudo.] rationabilis, & ꝓscripta, 1 alias consuetudo non prodest ſ. de consue. c. vlti. Et est arg. tpis diuturnitatem, & solutionem & obligationem inducere in futurũ arg. 16. q. 2. statuendũ. & inf. de censi. ex parte, & c. olim causam. & C. de agri. & cen. litibus. lib. 11. arg. ſ. ¶. de excep. prę ſa. cum ad quorũ dam. & 10. q. 3. quia cognouimus, & inf. de cen. pernenit. So. q est in possessione alicuius rei, in ca de fendi dẽt. ut lit. pen. quasi ꝓ totũ. arg. ſ. de elec. querelam. in fin. & ¶. de cau. poss. cũ eccłia. & ff. si ser. uen. l. harũ. & ff. de aqua quoti. & æsti. l. penul. & est defendẽdus nisi liqueat eũ ui, uel clã, uel precario possidere. & sic intelligũtur contraria de hoc dixi ſ. de consue. c. ult.

b ¶ Nicænas.] 65. distin. mos antiquus. & c. seq.

c Priuilegia.] priuilegia ecclesiarũ perpetuo sunt seruãda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & 3. Sed ꝑsonalia priuilegia cum persõnis extinguntur. 7. q. 1. petisti. & ff. de cẽsib. ætatẽ. in fin. & ¶. de prę ſumpt. mandata. & ſ. de offic. legati. uolentes.

d Ecclesiam.] sic 9. q. 3. conquestus.

e ¶ Speciali priuilegio.] arg. ꝙ domin⁹ Papa põt detrahere uni ecclesiæ, & alij conferre: qđ quidem nullus dubitat 2. 16. q. 1. frater noster. 9. q. 3. nunc uero. & c. per principalem.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilatio.

2 De ẽpo uero dubitat. & de eo no. de reli. do. constitutus. Io. And.

nisi quãtũ sacri canones concedũt, uel† prisca illis consuetudo[a] cõtulit ab antiquo: ita ut secundum Nicænas[b] †regulas, sua priui legia[c] seruentur ecclesijs, prę terquam si Apostolica sedes aliquã ecclesiã,[d] uel rectorem ipsius, quolibet speciali priuilegio[e] decreuerit honorare: quam diu clerici tui coram te voluerint[f] stare iuri, compelli non debent iudicium patriarchæ[g] subire: nisi causa per appellationem ad eius[h] audientiam perferat: aut ei aliquid super hoc a sede Apostolica si id ultũ.

¶ Idem Turonẽsi archiep.

¶ Archiepiscopus impeditus põt consecrationem sui suffraganei alteri committere, & cõsecrãdus tenet ab illo cõmissario munus cõsecrationis recipere.

CAP. X.

QVod † sedem Apostolicam, & infra.

b ¶ Nicænas.] 65. distinctio. mos antiquus. & c. seq.

c Priuilegia.] priuilegia ecclesiarũ perpetuo sunt seruãda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & 3. Sed ꝑsonalia priuilegia cum persõnis extinguntur. 7. q. 1. petisti. & ff. de cẽsib. ætatẽ. in fin. & ¶. de prę ſumpt. mandata. & ſ. de offic. legati. uolentes.

d Ecclesiam.] sic 9. q. 3. conquestus.

e ¶ Speciali priuilegio.] arg. ꝙ domin⁹ Papa põt detrahere uni ecclesiæ, & alij conferre: qđ quidem nullus dubitat 2. 16. q. 1. frater noster. 9. q. 3. nunc uero. & c. per principalem.

f ¶ Voluerint.] maxime: & si nollẽt, compelli debẽt ab archiepiscopo, nisi ipsi consentirent. infra. de foro compe. significasti.

g ¶ Patriarchæ.] Hierosolymitani. B.

h ¶ Ad eius.] a grauamine uel a sententia. inf. de appel. cum ecclesia.

QVod sedem.] Communis diuisio, secunda: ibi, Consultationi. Abb.

CASVS. Archiepiscopus propter infirmitatem uel aliam iustam causam non potest consecrare suffraganeum suum: quæritum fuit a Papa utrum possit super hoc alicui committere uices suas? Respondet Papa ꝙ archiepiscopus taliter impeditus, potest alicui episcopo uices committere, & consecrandus debet ab illo munus consecrationis accipere, dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ sedis Apostolicæ non obsistat. No. ꝙ munus consecrandi potest delegari. Item suffraganei delegationem factam a suo archiepiscopo tenentur suscipere. Item electus tenetur suscipere consecrationem a quo metropolitanus uoluerit.

[Glossa sequens repetens textum, addit quomodo archiepiscopus cogere potest eum cui committit, & ad quid tenetur consecratus. distinguit demum inter ea quæ sunt iurisdictionis, & ordinis, & causam reddit. In fin. dicit merum imperium secundum canones delegari.

i ¶ Committere.] certum est enim quod archiepiscopus potest mandare uices suas, & ille tenetur recipere & potest illũ cõpellere, infra cap. proxi. & iussu archiepiscopi, suffraganei illum consecrare debent, supra de tempor. ordin. si archiepiscop⁹ alias sine sui præsentia, episcopus non debet consecrare. 65. distin. non debet. & ca. episcopus nõ est. & episcopus sic consecratus debet uisitare archiepiscopum infra duos menses. & si non possit impeditus iusta de causa. hoc ei significetur 65. distinctio. si quis in metropolitana. Item & ordinandus tenetur recipere † uide l. 1. consecrationem ab eo cui mandauarit, pro sua licet in hoc grauetur iurisdictione quod iudex superior hoc facit iure suo, suffraganei uero ad mandatum illius & sic supra de offic. delegat. super quæstionum. §. si uero duo. Archiepiscopus potest committere ea quæ sunt iurisdictionis etiam illis qui eam non habent, infra capitu. proxim. sed ea quæ sunt ordinis uel consecrationis. committere non potest his qui eam non habent, puta illis qui non sunt episcopi uel archiepiscopi. uel maiores, infra de consecrat. ecclesiæ, uel alta. aqua. Nec etiam talia dicuntur committi, sed cum mandat archiepiscopus suffraganeis ut hoc faciant, sola auctoritas eis deest, & nihil committit eis archiepiscopus, nisi quia dat auctoritatem propter prælationem quam habet super illis, & hoc patet ex eo quod quandoque episcopi inuitantur ad hæc facienda ab illis qui ea facere non possunt: ut puta capitulum quandoque inuitat alium episcopum ad consecrandum ecclesiam, uel altare, uel ad clericos ordinandos. 7. quæstio. 1. pontifices. Item satis potest dici secundum canones. quod ea quæ sunt meri imperij, possunt delegari, ut depositio. 24. quæstio. 4. illud. & 2. quæstio. 7. sicut. licet secundum leges non possunt, nisi cum delegatis. non potest adesse. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisdictio. l. 1.

¶ Nos siquidé consuluisti utrum si aliqua infirmitate, uel alia iusta causa detẽtus, aliquem suffraganeorũ tuorum consecrare non posses, alicui episcoporum tuorum uices tuas cõmittere[i] licitũ tibi esset, & it. ¶ Consultationi tuæ taliter respondemus, ꝙ in tali articulo cõstituto, & tuas uices (ut dictum est) tibi committere licet, & consecrandus, munus debet ab eo consecrationis accipere, † cui eas duxeris committendas: dummodo catholicus habeatur, & impedimentum ei ex subtractione gratiæ[k] Apostolicæ sedis non obsistat.

¶ Idem episcopo Helien.

¶ Archiepiscopus causam ad se per appellationem delatam subditis suffraganei committere potest, non tamen ad ipsam suscipiendã compellere potest, h. d usque ad §. præterea.

k ¶ Gratiæ.] id est si non sit excommunicatus, uel suspensus, uel schismaticus, talis non potest ordinare, uel ordinari, ut supra de electio. quia diligentia sup. de æta. & qualit. cum bonę. & infra de schismat. quod a prædecessore, & supra de episcopo qui renu. c. ep. capitu. ult. & hæreticus non sit ꝙ quæstio. 1. cap. & 2. huiusmodi enim personæ non conferunt executionem. Bernar.

Personæ

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

PAstoralis. Istud principium vsque ad §. præterea. diuiditur in duas partes.quia in prima ponit consultatio.in secunda responsionē:ibi. Ad quod.Abbas.

CASVS. Aliquis appellauit ab epō ad archiepm. quæritur vtrū archiepūs causam istam sibi delegatam per appellationem possit cōmittere alicui subdito sui suffraganei iure metropolitico,& si nollet causam suscipere, vtrum possit ipsum ad suscipiendam delegationē compellere? Resp archiepūs ipsum ad suscipiendā delegationē compellere nō potest in uitum:quia in eum nullam habet potestatem, nisi in quibusdam certis articulis: quamuis epūs suus eidē sit metropolitico iure subiectus.

† Cap.5.eo. tit. in 3. cōpil.

† requisitū.

† Ratio est quia iudicare est publicū ius.l. munerū.§.iudicandi.ff.de mu. & hon. & l. vnica C. qui ꝑ sua iurisd.

[Gl. seq. quærit, ponit opinio. Hugo. & sequit demū opi. Ioā.quā approbat.]

a ¶ Inuitum.] not. ꝙ pinguius ius habet archiepūs i epīs, q̄ in eorum subditis,vt hic patet.& §.eod.tit. quanto arg.Sed nunquid idē iuris est in episcopo circa subditos suorum subditorum? Certe non: quia episcopus eis preponeretur si voluerit per se cognoscere de causis subditorū,cū sit iudex ordinarius omnium de sua diœcesi.11.q.1.de persona.& arg.ad hoc.ff.de iud.iudicium.& 11.q.3.qui restituit.& 8.dist.quæ ꝓtra mores in fi.& 2.q.1.nomen, sed archiepūs non est iudex ordinarius totius ꝓuinciæ, nisi eorū tm̄,nisi in casibus inferius notatis,ut dicit in fine.& ita nō est simile hoc sm Hug.& T.& Vinc.Io.dixit quod si tales plati subditi eorum,uel ex electione, vel ex longa consuetudine hēnt ordinariam iurisdictionem, epūs non potest cognoscere de causis subditorum talium platorū nisi per appellationem deferant i ad eum, vt j.de excess.prælat.c.2.& j.de fo.compe.cum contingat.& j.e. irrefragabili.§.1.arg. ad hoc 18.q.2. cognouimus. & j.de appel.dilecti. gradatim enim debet procedere in causa,vt 2.qu.6.cap.anteriorum §. illo procul dubio & j.de sta.reg.in singulis. nisi in principe.2.q.6.arg. & c.ideo.& infra de appell.si duobus. Verius credo quod dicit Io.ꝙ episcopi non possunt, cognoscere de causis subditorum prælatorum suorum eis inuitis: sic enim posset eos priuare omni sua iurisdictione, quod non est verum:quia nimis esset iniquum.j. de excess. prælat.ad hæc.immo debet sententias seruare subditorum suorū.§. eod.eum ab ecclesiarum. vbi notatur de iurisdictione eorum.nam si sua vnicuique iurisdictio non seruatur,ecclesiasticus ordo confundit 11. q.1.peruenit.& tñ epūs nihilominus est iudex ordinarius diœcesis suæ,quo ad multa alia quæ patent p se, episcopus tñ posset bene compellere subditū subditorum suorum,suscipere delegationem sibi ab ipso factam: secus in archiepiscopo,vt hic.

1 Dixit Hos. ꝙ sm hanc opi. sequeretur ꝙ archipresbytero subiecto archidiacono non posset ad epm appellari pp rōnem quæ sequitur in gl. Io. And.

[Glo.seq.reci.per.q.an archiepiscopus sit ordinarius prouinciæ ponit primo duas opi.vlt. Tan.quę dicit eum non ordinarium, nisi in certis casibus? & enumerat.12.]

b ¶ Exceptis quibusdam articulis.] est tñ iudex ordinarius totius prouincię,quia eius gerit solicitudinem. 9.q.3.c. 1. & 2 nec ideo sequitur ꝙ cuiuslibet de prouincia. Vel potest dici ꝙ habet iurisdictionem super quemlibet,sed impeditam & ligatam: ex quo non hēt nisi in quibusdam articulis.arg.§.de rescrip.c.pastoralis.§.vlt.in fi.& §.de cler.pereg.tuæ.& hoc secundum Laur.T.dicit ꝙ nō est iudex ordinarius, nisi in casibus

CAP. XI.

habeat ptātem, c licet epūs suus eidē sit metropolitana † lege subiectus,& inf.

PAstoralis † officij, & infra. ¶ Ex parte tua fuit insuper quæsitum, † vtrum si aliqua causa fuerit ad archiepiscopum ꝓ appellationē delata, possit eandem iure ordinariæ potestatis, suffraganei sui subdito delegare, vel animaduertere in eūdem,† si cām renuerit suscipere de legatā? ¶ Ad ꝙ rndemus, ꝙ archiepūs ipsum ad suscipiēdam delegationem hmōi cōpellere nequit in uitū, a cū in eū (exceptis b quibusdā articulis) nullā

¶ Mortuo delegato Papæ qui excommunicauit reū, vel actorem in possessionē induxit, si eius successor in delegatione succedit absoluere & restituere possessionem poterit: alias solus Papa restituet et absoluet, præterquā in mortis articulo, ne tamen currat annalis ꝑscriptio reus corā ordinario, vel publicis personis de stando iuri cautionem præstabit. h. d.

¶ Præterea postulasti, an

† mettopolitica.

Qđ est vē rū, nisi ꝓtra ria ꝓsuetudo & rōnabilis iste casus ptinet etiā ad quemcunq; aliū. Item si causa deferat ad eum per appellationem. §. de offi.le. c.1. & §.eod. duo.& sequitur 11.q.1.peruenit. Itē cum absolutus ab archiepo non vult parere epo.§.eo.ad rem primendam.Item si criminalis est causa inter episcopum & clericum suum: tunc illa causa debet deduci ad synodum, in qua præst archiepūs. 6.q.2.c.1. Itē si clericus habet ciuilem causam ꝙ epm suum.11.q.1.si clericus.& si epūs ꝙ clericum,coram arbitris terminetur, vt in c.clericus. Item in alio casu.j. eo. irrefragabili, sed ibi dr ꝙ tamquam delegatus à Papa.Item quando episcopus negligens est,in eo quod ipse facere debet.9.q.2. cum simus, & j.de sent. excom.per tuas. & inf.de app. qua fronte. Item mortuo episcopo & ecclesia idoneos clericos non habet. 12.q.2.non liceat.Item cum euidens est,sententiam episcopi esse iniustam inf. de appel. solicitudinem. Item cum visitat prouinciam. inf.de præscrip.cum ex officio.& inf.de cen.sopitæ.& c.cum nuper.

[Glo.seq.obijcit & soluit.]

c ¶ Nullam habeat potestatem.'] si nullā habet iurisdictionem vel potestatē in eū. ergo talis delegatio nō vr valere.& sic inia eius nulla.ar.C.qui ꝓ sua iurisdi. l.vnica? Rñ.licet in clericum illum cui committit causam,non habet potestatem,tñ in causa quę ad eū per appellationē delata est, habet potestatem, & ita causam ad suam iurisdictionem pertinētem delegat, & ille bene recipit iurisdictionem,si vult illam recipere; sed si non vult illam recipere,potest partes cōpellere; vt ꝓsentiant in aliquē,vel aliquos,& potest mandare epō vt compellat illum recipere commissionē: qđ facere potest licet sit appellatum ab eo.arg.j. de fo.cōpe.si quis contra clericum& §. de offi. deleg. suspicionis.§.vlt. & inf. de appel.cum speciali.

PRAETEREA. Diuidit: quia in prima ponitur consultatio,in secunda responsio,ibi.Ad quod Abbas.

CASVS.Causa commissa est alicui per sedem Apostolicam, delegatus citauit reū, non venit, cōtumax fuit: ꝓ cōtumaciam suam manifestam fuit excōicatus, vel iudex actorem duxit in possessionem rei petitæ causa rei seruandę.Tandem mortuus est delegatus,reus vult absolui vel recuperare possessionem amissam præstita cautione ꝙ iuri parebit: quæritur an liceat alicui ordinario ipsum absoluere, uel possessionem sibi restituere infra annū,sufficienti cautione recepta sine speciali mandato Apostō. sedis? Respondet ꝙ cum delegatus quantum ad illam causam maior sit ordinario,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

fine ſpeciali mandato domini Papæ excommunicatus ab huiuſmodi delegato beneficium abſolutionis per alium nõ poterit obtinere, præterquam in mortis articulo, niſi talis fuerit ille delegatus, cui alius ſuccedat in onere & honore: nec poſſeſſionem amiſſam poterit recuperare per aliũ quàm per ſedẽ Apoſtolicam. In fine dat Papa tale conſilium, ne actor poſt annũ efficiatur verus poſſeſſor. reus corã ordinario, uel ſi ordinarium habere non poteſt coram publicis, & honeſtis perſonis, offerat & pſtet cautionẽ, q̃ iuri parebit, interrumpendo per hoc præſcriptionem annalem, vt ſic poſt annum recuperare poſſit poſſeſſionem amiſſam. Nota q̃ archiep̃s nõ habet iuriſdictionẽ in ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, niſi in certis articulis. Item delegatus Papę maior eſt ordinario, quantum ad cauſam illam, quę eſt ei commiſſa. Item ordinarius non poteſt ſe intromittere de his, quæ fiunt à delegato Papæ. Item ſi aliquis non poteſt habere copiam iudicis, illud proteſtatur coram ordinatio: vel coram publicis perſonis, ſi ordinarius haberi nõ poteſt, quod per eum non ſtat, quominus faciat quod facere intendebat: & ſic poſtea non currit ei tempus quouſque copiam iudicis habere poterit.

† Hic in obſ bus fere impreſſis, habetur dictio. ordinario; q̃ deeſt in antiquioribus exẽplaribus In recentiorib. ex margine irrepſit in textũ ex gl. tñ cõſtat, nullo pacto fuiſſe a Raymundo poſitam in text. alias fruſtra explicaſſet Bernardus.

¶ Infertur ergo q̃ hẽt ea q̃ ſunt meri, & mixti imperij, p l. iubere cauere. ff. de iuriſdi. omn. iud.

a ¶ Alicui.] ſcilicet ordinario.

b ¶ Maior.] ſup. de offi. delegat. ſane.

c ¶ Sine mandato.] Cod. ſi aduerſus rem iud. aduerſus. ff. de mino. minor magiſtratus. & 21. diſtinctione inferior.

d ¶ Præterquam in mortis articulo.] quo caſu de quo libet genere excommunicationis, & à quolibet etiam laico poteſt abſolui. arg. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. & inf. de ſnia excommunicationis, quod de eis. argu. ad hoc de conſecratione, diſtinct. 4. ſanctum eſt baptiſma. Sed nunquid in obſidione poſitum vel transfretare volentem, licet abſoluere? 1 Vincen. dixit q̃ ſic. quia iam imminet periculum mortis. Sed hic uidendum eſt an immineat naufragium, vel periculũ mortis, non enim intrando mare ſemper imminet naufragium: q̃d ſi eſſet, nullus transfretaret. ſed cum ſunt in naufragio in periculo mortis, tunc ſatis. poteſt dici quod liceat; uel ſi inter bellum campeſtre contra Saracenos, uel alias iuſtum, & manifeſtum appareat periculum mortis, licet abſoluere etiam laico, argu. prædict. capit. ſanctum eſt. Quidam dicunt cõtrarium, quod nunquam licet laico abſoluere a tali excõicatione, quia põt ei ſuccurri poſt mortem, cum conſtet per aliquem de confeſſione per euidentia ſigna. inf. de ſenten. excommu. cum a nobis. Sed hoc non poſſet ita locum habere in naufragio, ſi omnes ſubmergerentur, quia tunc commune eſt periculum omniũ de naue. Vel dic quod laico poteſt quis confiteri in neceſſitate, ſed laicus non poteſt iſtum abſoluere; uel ligare: quia non habet claues eccleſiæ. ſ. de ſumma Trin. & fid. cath. cap. 1. §. vna.

¶ Caue ne decipiaris ex opinionib⁹ relatis ī hac gl. quatenus agit de abſolutione etiã per laicos in iungenda, & uide in hoc articulo. ¶ Dominicũ Sotũ lib. 4. ſent. d. 18. q. 4. arti. 2. vbi plene. laicus enim nullo caſu poteſt abſoluere ſacramentaliter.

e ¶ Succedat.] ſupra de offic. delega. quoniam Abbas. & Infra de immu. eccleſ. aduerſus. quia cum in locum & eius ius ſuccedat: partibus eius fungi dẽt ff. de iudi. mortuo iudice. ff. de edend. quædam. §. nil interest.

f ¶ Pontificem.] vel p eius delegatum ſpecialiter ad illã cãm deſtinatũ. ī. de eo qui mit. in poſſ. cum ſicut.

[Glo. ſeq. no. ſecundum decretum alleg. vnam concor. alleg. iura in contrarium, & remittit.]

alicui [a] † liceat ſine ſpeciali mandato Apoſtolicę ſedis (delegato, qui reũ pp contumaciam manifeſtã, excõicationis vinculo innodauit, vel petitorem cã rei ſeruãdæ in poſſeſſionẽ petitorũ induxit, reb. humanis exempto) eidẽ volenti iuri parere, abſolutionis beneficiũ ĩpertiri, & poſſeſſionem reſtituere infra annũ ſufficienti recepta primitus cautione.

† Ad qd̃ dicimus, q̃ cum delegatus quãtũ ad illud, ſit maior [b] ordinario, ſine mandato [c] ſummi Pontificis excõmunicatus ab huiuſmodi delegato, nõ põt p aliũ (præterquã in mortis [d] † articulo,) abſolutionis gr̃am obtinere, niſi forſan delegatus talis extiterit, cui alius ſuccedat [e] in onere, & honore. Nec per aliũ quã per ſummũ Pontificem [f] recuperare poterit poſſeſſionem amiſſam.

¶ Verumtñ ne alius poſt annũ verus efficiatur poſſeſſor, [g] corã ordinario, vel ſi eius copiã habere nequerit, corã publicis [h] & honeſtis pſonis, vt quaſi præſcriptionẽ interrũpat annalẽ, [i] offerre ac pſtare [k] quod iuri parebit, poterit

g ¶ Poſſeſſor.] ex hoc vr̃, q̃ quis ſit verus poſſeſſor poſt annum, & non ante. ff. de acquirenda poſſeſſio. l. 3. §. vlt. Item videtur q̃ ad hoc vt aliquis dicatur verꝰ poſſeſſor, non ſit neceſſarium ſecundum decretũ. ī. vt lite nõ conteſtata, quoniam frequẽter. §. in alijs. argu. contra ī. de eo qui mittitur in poſſeſſ. cau. rei ſeruan. c. 1. ff. de arquirenda poſſeſſ. l. 3. §. vlti. in fi. & ff. de dam. infe. ſi finita. §. ſi quis autem. §. ſequen. & §. Iulianus. quæ cõcordantiæ loquuntur ī actione pſonali. & hoc dicitur infra de dolo & contumacia. contingit.

h ¶ Publicis.] C. de an. exce. vt pfectus. & 15. q. 3. c. placuit. §. is autem. & C. de epi. aud. l. ſancimus, & ī. de app. c. vlt.

[Glo. ſeq. quærit, & ſoluit.]

i ¶ Annalem.] ſed vſque ad quod tempus poterit poſtea petere rem ſibi reſtitui ſiue recipere poſſeſſionẽ? Dic q̃ vſq; ad xl. annos ſecundum iura canonica, vel ſecundum leges vſque ad xxx. an. quia ſola litis conteſt. perpetuat actiones veſque ad xl. ann. vt. C. de præſcr xxx. an. cum notiſſimi. & 16. quæſt. 3. ca. placuit. §. poteſt. Sed nunquid ſecundum iura canonica poterit talis præſcribere ex quo habet iam, vel debet habere conſcientiam rei alienæ? ſecundum iura ciuilia talis bene vſucapit, licet ſciat rem alienam. ff. de nox. act. & generaliter. Credo tamen, q̃ ſi aliter nõ habet conſcientiam læſam; niſi quod res fuit deducta in iudicium cum habeat titulum id eſt auctoritatem iudicis, bene præſcribit. ex hoc enim quod res fuit deducta in iudicium per ipſum, eam petendo præſumitur habere bonam fidem, & præcipue, quia quando fuit ei tradita poſſeſſio, debuit iurare de calumnia, quia aliter non datur poſſeſſio, etiam cauſa rei ſeruãdæ, niſi negotio ſummatim examinato. ī. vt li. non cont. quoniam frequenter. §. quod ſi. & ita bene poteſt præſcribere. De hac materia tractatur infra, de præſ. quoniam omne. & ſicut interrumpitur annalis præſcriptio in poſſeſſione, vt poſt annum recuperet poſſeſſionem, ſic & in excommunicatione: vt ſi non poteſt inuenire ſuum excommunicatorem infra annum, poſt annum non perdet cauſam. 11. quæſt. 3. rurſus.

[Gl. ſeq. dat tria ſimilia in principio. & vnum in fine, medium tractat, quid ſi ille non ſit recipere.

K ¶ Ac præſtare.] Ecce conſilium iuris, & vtile. ſimile conſilium 3 dat tibi lex. ff. de rei vẽdi. is qui deſtinauerit. ſic & in ſtipulatione illa quanti ea res, commodius eſt certam ſummam adijcere, in qua difficile eſt probari quanti ea res eſt. ff. de præto. ſti. l. vlt. ſimile p̃ſilium. ī. de app. c. vlti. Et no. q̃ dicit offerre ac præſtare. quia oblatio ſola non ſufficit niſi factum ſequatur ī. dẽ eo q̃ mi. in poſſ. rei ſeruandæ, c. 1. & hoc intelli-

ge

† Quia in mortis articulo nulla criminũ aut caſuũ reſeruatio, & iõ oẽs ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſcũq; peccatis & cenſuris abſoluere poſſ. Concil. Tri. ſeſſ. 14. ca. de caſuum reſeruatione.

2 Et ſi deijcere, non poſſeſſorem ſcribet. c. de præſcrip. ſm Hoſtien.

3 Scilicet q̃ vult rem ſibi reſtitui, ſi poſſeſſorium Ang.

4 Concor. 2. §. ſi. & culuſq; & l. ſi. Pẽponit de dona.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

lige si illi volunt recipere,alias non noceret, ĵ. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. 2. sicut non sufficit offerre pecuniam ad interrumpendum cursum vsurarum, nisi deponatur in sede sacra. Cod. de vsu. accerpram.

LIcet in corrigendis.] Diuiditur, quia in primo ponit formam rescripti, q̃ secũdo declarat,ibi: Quia tamen. Abb.

CASVS. Eps Parisien. recepto mandato a dño Papa, vt tã circa regulares q̃ sæculares clericos suæ iurisdictionis q̃ multa & grauia ꝓmittere dicebant, inquirat & corrigat appellatione remota quę uiderit corrigenda; & statuat ad reformationẽ eorũ qd iussũ fuerit & honestum. Occasione huius mãdati dicebat eps Parisiẽ. ꝙ nullus subditus suus a correctione sua ad metropol. poterat appellare, cũ in mandato suo appellationis remediũ sit inhibitum. Archieps Senoñ. metropolitanus eius significauit hoc domino Papæ, & ipse rescribit ei dicens, ꝙ licet in corrigendis excessibus, appellationis remedium sit inhibitum, nõ tñ fuit intentionis Papæ: nec ipse d̃ buit iurisdictioni archiepi per mandatũ huiusmodi derogare. Vñ si aliqs casus emerserit in inquisitionibus faciendis a dicto epo, non tanq̃ delegato, sed tãq̃ ordinario, in quo licitũ sit appellare, nõ vult Papa derogare authoritati ipsius archiepi occasione dicti mandati, quo minus licitũ sit cuilibet, ad ipsum archiepm. tãquã ad metropolitanũ libere appellare. No. ꝙ a correctione nõ est appellandũ nisi modus excedat. Itẽ non intẽdit Papa alicui p suũ mãdatũ prejudicũ generare.

[Glossa sequens soluit contrarium.

a ¶ Incerclusum.] ĵ. de app. ad nostram, & c. reprehensibilis. in fi. & c. cũ speciali. in fi. nec obstat. ĵ. de pur. can. nos iter alia, q̃ a non loquit̃ de correctione, sed de expurgatione, & hæc vera sunt, nisi corrigens modum excedat. 2. q. 6. c. ei qui. §. ab executore sub illo. §. sunt quorum. ĵ. de sen. excom. vniuersitatis. & hoc intellige de notorijs excessibus, in quibus non admittitur appellatio. ĵ. de appel. cum sit Romana. in fi. Ber.

[Glo. seq. reci. per q. quare clerici non professi, &c.]

b ¶ Sæculares.] clerici ideo dicuntur sæculares, quia ad modum etiam laicorũ, i qui vere sæculares dicuntur, possunt proprium habere, & inde facere ꝓ sua voluntate, secundum ꝙ habes ĵ. de testa. quasi per totũ.

c ¶ Nec esse debuit.] ne ide nascant iniuriæ vñ iura nascuntur. C. vnde vi. memnerit. & ĵ. de accu. qualiter

cautionem: vt sic post annum recuperare possessionem per sedem Apostolicam mereatur.

¶ Idem Archiepo Senoñ.

¶ Papa per rescriptũ quo mandat ordinario, vt subditos suos corrigat non facit ex hoc ipsum delegatũ, ideo ab eo poterit appellari ad proximum superiorem, sicut si Papa nullum mandatum fecisset. h. d.

CAP. XII.

LIcet † in corrigendis excessibus (iuxta† canonicas sanctiones) appellationis sit diffugiũ interclusum,[2] & ideo Parisien. eps a nobis receperit in mandatis, vt tam circa viros religiosos, q̃ ét clericos sæculares[b] tuæ iurisdictioni subiectos, q̃† multa & grauia crimina commit tere ꝓponunt, inquirat & corrigat appellatione remota, q̃ viderit corrigenda, statuens ad reformationem eorum, quod regulare fuerit, & honestũ:

¶ Quia tñ intentionis nostræ nec fuit nec esse debuit,[c] iurisdõni tuæ per mandatum hmõi derogare, presentium authoritate duximus declarãdũ, quod si in inquisitionib. ab eodem epo, non tanq̃ delegato,[d] sed tãq̃ ordinario, faciẽdis, aliqs casus emersetit, in quo licitum sit ad sedem metropolitanã appellare, [e] pdictis occasione mandati, [f] authoritati tuæ, quo minus ad te tanquam ad metropolitanũ appellari g valeat, nolum[g] aliquatenus derogare.†

¶ Idẽ in cõcilio generali.†

¶ Prælati subditos corrigunt & reformant appellatione remota, vel consuetudine non obstante. Si tamen capitulũ cõsueuit corrigere excessus canonicorum, si infra terminũ ab epo præfigendũ non facit, ipse episcopus hoc faciet. h. d. vsque ad §. ceterum.

CAP. XIII.

IRrefragabili constitutione sancimus, vt ecclesiarum prelati, ad cor-

& qñ. & s. de consu. cũ olim. & ĵ. de cen. cũ olim. Item per hoc nõ intendebat alij præiudicare. simile s. de vsu pallij. ex tuarũ. & ĵ. de mato. & obed. c cum inferior. & sic vr quod semper sit recurrendum ad intentionem scribentis. sic ĵ. de præb. c. vlt. & antepe. & s. de off. deleg. super eo. & ff ne quid in loc. pub. l. 2. §. si quis a principe. & C. de eman. lib. l. nec auus.

d ¶ Tanquam delegato.] si enim tanquam delegatus cognosceret vel inquireret, ad dñm Papam tantum deberet appellari. sup. de off de lega. super quæstionum. §. porro. 2.

[Glossa sequẽs ponit quatuor exempla.]

e ¶ Appellare.] puta quia volebat inquirere super quo nõ pcesserat infamatio. ĵ. de accusat. cũ oportet. vel quia admittit testes cõspiratores. ĵ. de re iud. cũ I. & A. & ĵ. de simo. licet Heli. & c. p tuas. vel si nõ citat illum contra quem inquiritur. ĵ. de accu. qualiter & qñ. §. debet. vel in aliquo excederet formã inquisitionis. ĵ. ca. proxi. circa princ. inf. de accusatio. inquisitionis.

f ¶ Mandati.] quo non delegatum constituit, sed vt ordinarium instruxit: quia per tale mandatum non posset procedere vt delegatus, cum ex eo non habeat de legatam iurisdictionem. inf. eod. ti. graue. vbi simile fuit mandatum.

g ¶ Appellari valeat.] & ita potest appellari in inquisitione sicut in coercitione a grauamine s. licet cum modus excedatur. inf. de sent. excom. vniuersitatis. inf. de appel. de priore. & c. proxi. circa prin.

IRrefragabili.] Hæc decre. vsque ad §. Ceterum, habet duo dicta. secundum ibi, Excessus. Abb.

CASVS. In principio statuit concilium, quod prælati ecclesiarum prudenter ac diligenter intendant circa correctionem & reformationem subditorum suorum, & præcipue clericorum, ne sanguis eorum de prælatorum manibus requiratur: vt autem liberius correctionis officium valeant exercere, decernit quod nulla consuetudo vel appellatio ipsorum officium valeat impedire, nisi modus canonicus in talibus excedatur, tamen excessus canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueuerint corrigi per capitulum, ad commonitionem episcopi infra certum terminum præfigendum ab ipso, per ipsum capitulum corrigantur in illis, in quibus talis fuit consuetudo: & si capitulum negligens fuerit, episcopus ex tunc demum habens præ oculis ipsos corrigat appellatione remota.

† Cap. 6. eo. tit. in 3. cõpilatione.

† Hęc verba: iuxta canonicas sãctiones, d sunt in antiquis exemplarib.

† In omnib. antiquis ita: qui multe & grauia committere ꝓponuntur.

† Et ideo q̃a genus istud morũ est, in quãtum religioni participant, dicũtur clerici: in quantum laicis, dicuntur sæculares. de sum. Trini. 1. sup. ꝓ. cõem se cundũ Host. Ioan. And.

† derogari.

† Cap. 7. & c. 1. eo. titu. in 4. compilatione.

2 Concor. tex quẽ Bar. dicit sing. in l. 1. C. qui ꝓ sua iurisdictione.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Prælati negligentia est periculosa.

a ¶ Ne sanguis eorum.] durum verbum est istud pro prælatis negligentibus subditos corrigere, simile j. de reg.c.vlt.& j.de stat.re. cum ad monasterium.§. vlt.& j.de accus. qualiter & quando. §.pen. Nec admittitur, pastoris excusatio si lupus oues comedit, & pastor nescit.j.de re.iu.quamuis. Et eo ipso ꝙ prælatus tacet, cōsentit. 43. dist. sit rector.& ex eo permittitur securitas delinquendi. 23.dist.error. Et facilitas veniæ incentiuū tribuit delinquendi. 23.qō. 4. est iniusta. Ne ergo subditorum sanguis de ꝓlatorum manibus requiratur, sequātur Paulum dicentem: Mundę sunt manus meæ a sanguine omnium vestrū. 43. dist. Ephesijs.

† Qua autē ratione ꝓlati subditorū excessus corrigere debeant, præscripsit cōci. Trid. sess.13. de reforma, cap.1. Act.20.

rigendum subditorum excessus, maxime clericorū, & reformādos mores prudenter ac diligenter intendant, † ne sanguis eorum a de suis manib. requiratur.

¶ Vt autem correctionis & reformationis officium libere valeāt exercere, decernimus, vt executionē ipsorum, nulla consuetudo, b vel appellatio c valeat impedire: nisi formā in talib.excesserint,obseruandā. ¶ Excessus tamen canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueuerūt corrigi per capitulum, d per ipsum in illis ecclesijs (quæ talem hactenus consuetudinem habuerunt)

b ¶ Nulla consuetudo.] quia non præscribitur contra epm̄ in talibus. inf.de præscrip.cum ex officij. & contra obedientiam similiter non currit præscriptio. inf.de præscrip. cum nō liceat. tamen in præiudiciū archidiacōni iurisdictionē exercere non debet inf.de excess.prælato.capit.2.nisi ille esset negligens. vt hic dicit de capitulo: tunc etiam posset.

c ¶ Vel appellatio.] quia a correctione nō appellatur. inf.de app.reprehensibilis.in fi. & c.cum speciali.in fi. & c.ad nostram nisi modum excedat, vt hic dicit. de hoc dictum est sup.c.proxi.

¶ Glo.seq. soluit obiect.decre.& de persona. Secundo quærit, an quilibet canonicus sit iudex argu.negatiue, & solut.Tertio obijcit contra deuolutionem iudicandi per tres rōnes, quas repetit ꝙ deuolutionem eligendi, ponit opm.Io.& sol. Fi.rect.per quæstio.an episcopus post terminum requirat capitulum in corrigendo.]

d ¶ Per capitulum.] vel per decanum: vel per alium prælatū de capitulo si consuetudo est. arg.j. de app.dilectis. de iure cōi ā cā criminali cognoscere dēt epūs, 1 qui solus ordinarius est. 11.q.1. de persona. & hoc qā dicit hic de consuetudine est. vnde dicit, cōsueuerunt. Sed nunquid in illo casu quilibet de capitulo erit iudex canonici illius, ꝙ quem inquiritur? Non vī, cū qui libet eorū sit par ei, vel forte minor illo. Dicas ꝙ nō; sed quilibet est iudex, 2 sicut est in plurib. delegatis. sup.de off.deleg. vno delegatorum. sicut est in electionibus, ṡ.de elect.quia pp.Sed quomodo deuoluitur potestas iudicandi de capitulo ad epm̄,cum epūs sit de ipso capitulo tanquam caput. inf.de his quæ fiunt a prælato sine consen ca.c.nouit.& c seq. & inf.de verbor sign. cum clerici? Præterea cum episcopus sit de capitulo tanquam caput, vt dictum est, si omnes negligentes sunt, ergo ad ipsum epm̄ non deuoluitur potestas, imo ad metropolitanum; si non omnes sint negligentes: ergo apud illos tantum remanebit illa potestas, sicut in paucis remanet ius eligendi propter vitium aliorum. sup.de elect.bonæ.& c.congregato.preterea si deuoluitur potestas ad epm̄, ergo videtur quod ille solus possit cognoscere de causis criminalibus aliorū, quod est ꝓ illud 15.q.7.epūs nullius.& 86.dist.si quid vero.& j.de accu.qualiter & quando.eadem est quæstio qualiter deuoluatur electio a capitulo ad episcopum. Ioan.

1 Idem fanciuit concil. Trid. sess.24. de reforma. cap.20.

2 Dicit hic Innoc. ꝙ de nullo canonico dicī pt, ꝙ sit iudex, vel cōiudex, cū penes capitulum nō penes singulos sit iurisdictio: sed de eis dicī pūt verba resonantia factū, sicut is canonicus coniudicat, sicut electo est penes capitulū & nō singulos: & tamē singuli coeligūt. Io. And.

dicebat ꝙ vbicunque est epūs de capitulo, & ipse cum alijs est negligens deuoluitur ius eligendi vel corrigendi ad metropolitanū.qñq; non est de capitulo,& tunc deuoluitur potestas de capitulo ad epm̄. j. de concess. præb.postulastis.Ego dico,ꝙ epūs semper est in capitulo tāquam caput, & alij tāquā membra. Et dico ꝙ ā iure cōi ius eligendi simul ꝓtinet ad capitulū & epm̄. de hoc dixi.ṡ. de elec.cum ecclesia Vulterana,nisi ꝓsuetudo sit in ꝯrium: vi delicet, ꝙ solus epūs qñque cōfert beneficia, qñque capitulū in ecclesia sua,& ſm hoc transfertur ius eligēdi ve vno ad alium.Si vero ius cōe in ecclesia seruatur: tunc transfertur ius illorum ad archiepiscopum,& sic intelligūtur omnia iura quæ faciunt mentionē de tali translatione.Nec vī rationem habere qđ dicit Ioā. ꝙ epūs qñque de tali capitulo sit:qñque nō.qñq.tñ epūs inter est electionib. nō tā quam epūs, sed tāquā canonicus: & est ſpecialis consuetudo in quibusdam ecclesiis, in quib. epūs retinet ius canoniæ, & præter reditus suos, percipit aliquid de capitulo:& tunc est in electionib. tanquam canonicus: & sic intelligitur illa decre. postulastis. & tunc similiter transfertur potestas ad ipsum epm̄, nisi malitiā adhibeat vt dicit ibi. Hoc est verum circa collationem beneficiorum, sed cum episcopus est negligens in correctione subditorum, non deuoluitur ius corrigendi vel puniendi ad capitulum, sed potius ad archiepm̄.9.q.3.cum simus: quia iurisdictio talis principaliter spectat ad epm̄,licet de consilio eorum & in eorū præsentia debeat hoc facere. 3 15.q.7.epūs nullius & 86.dist.si quid vero. Sed cū ius corrigendi ꝓtinet ad capitulū in ecclesia cathedrali de consuetudine, vt hic dicit:eū ipsi de capitulo sunt negligentes, ius trāsfertur ad epm̄: vt hic habes expſſe, & epūs postea nihilominus de consilio eorundem debet corrigere: quia licet perdiderint ius corrigēdi, non perdiderūt ius cōe, quo debent cum epo, in talibus interesse, simile sup. de elec.ne pro defectu: quia licet perdant per negligētiam ius eligēdi actiue, non tñ perdunt passiue, ṡ.de elec.ne pro defectu.& si omnes in causa correctionis sunt,tunc non procederet episcopus cum eis.Ber.

† &.

† al. epūs.

3 Nisi contra hoc scripserit consue. c. li.6.Io.A.

CETERVM.Iste §.loquitur de cessatione a diuinis, pro qua vide c.si canonici.& c. quamuis. eod. tit. lib.6.Abb.

CASVS. In §. isto dī ꝙ si canonici absq; manifesta & rationabili causa,in contemptum episcopi cessauerint a diuinis episcopus nihilominus celebret in ecclesia cathedrali, & metropolitanus tanquam delegatus Papæ super hoc ad querelam episcopi cognita veritate eos aliter corrigat, quod metu pœnæ talia de cetero non præsumant. In fine dicit, quod prælati ecclesiarum hoc statutum ad quæstum pecuniæ, vel grauamen aliud non conuertant, sed diligenter obseruent, si canonicam voluerint effugere vltionem. Nota quod prælatus tenetur corrigere subditos, alias imputabitur ei. Item a correctione non appellatur

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

latur, nisi modus excedatur. Item consuetudo dat iurisdictionem exercitibus corrigendis. Item hic est casus in quo metropolitanus est iudex subditorum suffraganeorum, sed nō iure metropolitico, sed auctoritate huius constitutionis.

[Glo. se. no. alle. vnam concor. sig. cōtrarium unū, & obij cit, & soluit.]

a ¶ Cessauerint à diuinis.] vī ꝙ soli canonici possunt subij cere ecclesiā interdicto cū subest causa, cū ēt solus decanus hoc possit. ī. de appellatis. & sic est ꝫ. ī. de his quę fi. à maiore. cap. quæsiuit. vbi dī ꝙ requiritur consensus epi, & canonicorū. Itē vī ꝙ capitulū nō possit suspendere ecclesiā: qa sic se ipsos supponerent interdicto, quod esse nō pōt, ꝙ q̄s suspendat seipsum: quia in ꝓprio facto iudices esse nō possunt, nec possunt sibi dicere legem, nec sibi pñt imperare. 21. dist. nunc aūt. & ff. de arbit. l. pē. qđ cōcedit Io. Sed ꝫ credo. si capitulum de cōsuetudine hoc habet, bñe pōt ecclesiā supponere ītērdicto. nec dicūtur seipsos suspendere, uel interdicere: sed ecclesiam interdicunt vt diuinū officiū nō fiat in ecclesia ꝓp delictū alicuius, seu aliquorū, & in alia ecclesia ipsi celebrēt. q̄a seipsos nō interdicunt, nec eps eadē ratione posset interdicere ecclesiā suā cathedralē: quia interdiceret seipsum; Sed pōt sicut hoc sæpe contingit de facto: sępe enim ꝓpter factum ciuium interdicit ecclesiam, & episcopus cessat ibi a diuinis, sed in alijs ecclesijs non cessat.

† De hoc tractaī ī. de pēnis c. licet, vbi videas.

a Textus dicit maxime in cōtēptū epi, uñ dicit Inn. ꝙ si placuerit Papæ, & sufficit sic scriptum esse potuit esse motiuū. vel quasi, auctoritate huius canonis archiep̄o concessa cā capitu la a sede Apostolica. simi. sup. de trānsl. inter corporalia in ardua, vñ ver. q̄ ut hoc possent ex canone. &c. & est specialis casus in surgeret in quo metropolitanus habet iurisdictionē in subditos suorum suffraganeorū. Sed quare eps non corrigit excessus istorū in casu isto sicut in alijs, ut s. dicit. Ratio reddi potest, quia cum iste excessus sit in personā capitu- lium capitu- li ꝓpter sup- pitionē cō- filij non dē- ret. Item secundum Host. ut auferatur scandalum. de ꝓscripti. c. 2. Io. And.

[Glo. seq. primo reci. per q. qualis sit iurisdictio. Secundo quærit, & objcit & sol. & ponit opi. Ioan. quam reprobat. Tertio objcit dec. si clericus, & soluit & circa hoc interserit incidētem quæstionē, quam soluit.]

b ¶ Super hoc delegatus.] sic ī. de hære. ad abolendā. & in fin. Et dic delegatus datus. non enim posset dici illa iurisdictio delegata, cū non expirat morte delegantis re integra; nec etiam expirat tempore: est ergo ordinaria, auctoritate huius canonis archiep̄o concessa ā sede Apostolica. simi. sup. de trānsl. inter corporalia ī. Io. assignauit aliam rationem, scilicet ꝙ episcopus solus non possit punire aliquos, sed cum canonicis ecclesiæ. 15. q. 7. episcopus nullius. & 86. d. si quid uero. ces hæc non uidetur ratio sufficiens: quia si canonici alias excederent omnes, episcopus bene potest per se corrigere, & punire illos, & sibi imputent: quia per delictum suum priuati sunt illo iure tunc. simile. inf. de ver. sig. abbate. in fi. si episcopus solus non posset corrigere illos cum omnes excedunt, iam uiderentur habere priuilegium delinquendi, & sic remanerent in delicto suo: quod absurdum esset. Sed quare non tractatur causa ista coram arbitris, cum canon dicat, ꝙ si episcopus habeat causam cum clerico suo, coram arbitris debet tractari. 11. q. 1. si clericus aduersus. sed illud ca. loquitur de ciuilibus actis. Sed in casu illius c. si clericus nollet eligere cō muniter arbitros, quis compellet ipsum? episcopus non, quia non est iudex in causa sua: ar hiepiscopus non, quia non hēt iurisdictionē in eum, nisi in certis casibus. sup. eo. pastoralis. & iste non est de illis? quid erit? Credo quod licet causa sit episcopi, ipse episcopus potest illum compellere ut arbitros eligat cum eo. ī. de app. secundo requiris. §. 1. & ca. cum speciali. & s. de offi. deleg. suspicionis §. 1. sed in casu istius capituli iō non eliguntur arbitri, quia sic placuit Papæ, ut dicit Io. immo ratio alia melior potest assignari: hic enim in iniuriam & contemptum episcopi suspēditur ecclesia; & sic est causa criminalis, quia hic agit episcopus de iniuria sibi irrogata & de causa criminali arbitri cognoscere non possunt nec de liberali, vel matrimoniali. ī. de in integ. restit. causa. §. ult. ff. de arbi. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

† Cap. 9. & ca. 2. eo. dit. in 4. collatione.

† Ad intelligētiā huius c. uide q̄ copiose scribit Ludouicus Gomez. ī Regula cancellariæ de idiomate. ubi plurima tradit de linguarum similitudine, & diuersitate huc spectantia.

c ¶ Metu pœnæ.] sic enim ferro abscindēda sunt uulnera, quæ fomentorū non sentiunt disciplinam. 82. d. plurimos. in fi. & 16. q. 1. in canonibus & s. de ele. cum in cunctis. §. ult. & vt alij etiam pœnam similem perimescant, & terreantur. ff. de pē. capitalium. §. famosos. & 2. q. 7. qua propter. & inf. de sta. re. ea. quæ. §. 1. iuxta illum Horatij in epistolis.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

QVoniam.] Sunt duo dicta principalia. Secundum: ibi, Prohibemus, Abbas.

CASVS. In multis partibus intra unam diœcesim vel ciuitatem permixti sunt populi diuersarum linguarum qui sub una fide uarios habent ritus & mores: statuit concilium, ꝙ episcopi huiusmodi ciuitatum eligant uiros idoneos qui ſm diuersitatem linguarum, diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos uerbo & exemplo: præterea prohibet concilium quod una ciuitas non habeat plures episcopos, tamquam vnum corpus habens plura capita quasi mōstrū. Sed si necessitas propter cās prædictas postulauerit eps loci catholicum præsulem nationibus illis conformē constituat sibi uicariū. q̄ sit ei per oīa obediēs & subiectus: & si aliquis aliter se ingerat, nouerit se excōicatū: & si non resipuerit, ab omni ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito (si ne-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

nabili causa (maxime in cōtemptum episcopi) cessauerint a diuinis, episcopus si uoluerit, nihilominus celebret in ecclesia cathedrali: & metropolitanus ad querelam ipsius, tamquā super hoc delegatus ꝓba nobis, taliter eos per cēsuram ecclesiasticam cognita veritate castiget, qđ metu pœnæ talia de cetero non præsumant.

¶ Prælatus in impositione pœnæ cauere dēt a quæstu pecuniæ, & ab oī alio gra uamine hoc dicit usq; ad fi.

¶ Prouideant itaque diligenter ecclesiarum prælati, ut hoc salutare statutum, ad quęstum † pecuniæ, uel grauamen aliud non conuertant, sed illud studiose, ac fideliter exequātur. si canonicam uelint effugere vltionē, quoniam super his sedes Apostolica auctore Domino attentissime uigilabit.

¶ Idem in eodem. †

¶ Cum in ciuitate uel diœcesi sunt populi diuersarū linguarum, episcopus debet prouidere eis per uiros idoneos: qui secundum uarietatem linguarum officia eis celebrent, & sacramenta ministrent. Et si urgēs est necessitas constituet sibi uicarium pontificem illius linguæ, non tamen propter hoc eadem diœcesis debet habere duos episcopos.

CAP. XIIII.

QVoniam † in plerisque partibus infra eandem ciuitatem atque

ecesse fuerit) auxilio brachij sæcularis. Not. ℣ unaquæque ciuitas unum tantum debet habere pontificē. Item ecclesia inuocare potest, & debet auxilium sæculare, si necesse fuerit.

a ¶ Prouideant.] sais expensis. inf. c. proximo.

b ¶ Monstrum.] ff. de statu ho. nō sunt liber. sim. C. de post. hęre. inst. 1. quod certatū. in fin. & ff. de uerbor. sign. quæret aliquis, quia unus tātum debet esse imperator, & singuli ep̄i per singulas dioeceses. 7. q. 1. in apibus. c ¶ Necessitas.] dispēsatiue dictum est hoc propter necessitatem, ut hæc lra p̄bat. & 7. q. 1. non autē s. de renū. ad sup plicationem & iste pontifex subiectus est dioecesano ratione officij, qđ exercer in eius dioecesi tanquam vicarius, vt sequēs littera dicit: secus in illa dec. ad supplicationem.

[Glo. seq. quærit, arg. & soluit.]

d ¶ Vicarium.] & tñ habebit iste uicarius ordinariam iurisdictionem siue potestatem. s. de offi archi. ad hoc. & 25. dist. plectis. ubi archidiaconus est uicarius ep̄i, & tñ iurisdictio sua ordinaria, est perpetua. sic vī ℣ aliquis qui non est archiepi scopus, pōt habere suffraganeū. sic etiā archiep̄s qñq; est subditus episcopo. s. de renunc. ad supplicationem. Sed a quo consecrabit iste ep̄s? Rñdeo, a suo ep̄o, non à metropolitano, cum ei non subsit. s. eo. pastoralis. adiūctis sibi duobus vicinis episcopis quia aliter consecrari non dēt. 66. distinc. porro. & sup. de tempo. si archiep̄s. & c. nec ep̄i. & illi tenentur uenire ad aduocationem illius: quia sibi inuicem mutuum consilium & auxilium exhibere tenentur. inf. de treuga & pace. c. 1. & 11. quæst. 3. curæ.

e ¶ Mucrone percussum.] & ita est canon latæ sententiæ: sicut ille. 17. q. 4. si quis suadente. sicut & ille sup. de elect. cum in cunctis. & cap. quisquis. vbi ipso iure sunt suspensi.

f ¶ Brachio sæculari.] sic s. eod. cap. 1. & 17. dist. nec licuit. & 23. q. 5. principes. alias autem nisi clericus sit incorrigibilis. non est implorandum brachium sæculare. 3 & etiam depositum non potest laicus punire, nisi sit incorrigibilis. inf. de iud. cum non ab homine, & 81. dist. dictum. nisi in crimine falsi. ĵ. de cri. fal. ad falsariorum. & ita ubicunque deficit ecclesiastica potestas, recurrendum est ad auxilium sæculare. 11. q. 1. petimus. & 23. q. 5. de liguribus & sic una potestas per aliā iuuatur. 96. dist. cum ad uerum. & c. uenerum est. 1. q. 1. Bernardus.

1 Dicit Inno. cuius ratione debeat sub esse diecesano: secus si alias uocatur ad supplendum defectu suum. 7. q. 1. pontifices. Ioan. Andr.

† al. ita diuersa habēs capita quasi, &c.

† præscriptas.

2 Dicit Host. inter illos qui sunt sæ linguæ. Ioā. And.

† insolentiā.

3 Concord. tex. in l. miles. cum gl. & ibi. Bart. ff. de re. iu.

¶ Episcopi qui per se non possunt, tenentur assumere idoneos, qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, visitationes, & confessionum auditiones, & ut possint episcopi reperire tales, p̄cipit i ecclesiis cathedralibus, & collegiatis tales instituī.

CAP. XV.

INter cetera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaxime sibi noscitur esse necessarium: quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur; eo quod non in solo pane viuit homo, sed in omni uerbo, quod procedit de ore Dei. ¶ Vnde † cum sępe cōtingat, ℣ ep̄i pp occupationes multiplices, vel inualitudines corporales, aut hostiles incursus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientię, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cetero tolerandum) p̄ seipsos g non sufficiunt ministrare populo uerbum Dei, maxime per amplas dioeceses & effusas; generali constitutione sancimus, ut episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis h officium salubriter exequendum

† Cap. 10. & cap. seq. tit. 4. compilatione.

INter cetera.] In prima exordiū. In secunda constitutio: ibi, Vnde. In tertia, pœnaliter ibi, Si quis autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter alia, quæ pertinent ad salutem populi Christiani, p̄dicator uerbi Dei quam plurimū est necessarius: ga sicut corpus materiali cibo nutritur ita & anima spirituali cibo reficitur. sed episcopi quando que propter multas occasiones, & multas causas non sufficiunt ministrare populo uerbū Dei: unde statuit cōcilium, ℣ episcopi assumant uiros idoneos ad officium prædicationis, qui plebes sibi commissas eorum vice instruant & ædificent uerbo, & exēplo, quibus ea, quæ necesse fuerint, ministrentur: ne propter necessitatem ab officio prædicationis desistant. Vnde præcipit concilium ℣ tam in cathedralibus ecclesijs, quam in alijs conuentualibus uiros idoneos debeant ordinare, ques habeant coadiutores tam in officio prædicationis quam in audiendis cōfessionib⁹, & alijs q̄ ad salutē pertinēt animarū. q. aut̄ hoc adimplere neglexerit, districtæ subiacebit ultioni. Not. ℣ episcopi debent habere coadiutores, non solum in officio prædicationis, sed in audiendis confessionibus & pœnitentijs iniungendis.

Matth. 4. Luc. 4. Deuter. 8.

† Idem iuris tant cō Trid. sess. 5. ca. 2. subrogatum decretum de reformat. & sess. 24. de reformat. c. 4. cōcordat. cū cil. Carth. 4. cap. 20. & concil. Rhemen. c. 4.

g ¶ Per seipsos non sufficiunt.] & ideo cum alijs onera sua partiri debent. inf. de præsump. mandata. & sup. de offi. archipres. ut singulæ.

4 Concilium Lateranū sub Leone x. sess. 11. prin. & cil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 4. in fine.

h ¶ Prædicationis officium.] quod priuilegiatum est. ĵ. de sta. re. ℣ Dei timorem nec iñ potest aliquis prædicare nisi mittatur 4 auctoritate eorum, uel Apostolicæ sedis. ĵ. de hær. excommunicamus. §. quia uero.

ADDITIO. Contrarium Signauerunt quidam huic s. de offi. deleg. c. ult. sed non est contra: quia ibi loquitur in

tur in delegato qui officium prędicationis sibi iniunctum committere non potest. hic loquitur in ordinario cuius officium latius patet.

a ¶ Necessaria subministrent.] sicut legatus principis, cum mittitur in prouinciã, de reb. fisci, vel imperatoris viuere dẽt, in authẽ. vt nulli iud. §. nulli. coll. 9. & in auth. de mã. prin. §. illud tñ, coll. 3. licet secus facĩat legati dñi Papę, infr. de præscr. accedentes. & inf. de cẽsib. cum instãtia. & c. procurationes.

† Adde de hoc, & qđ salariũ habere dẽt per Doc. in l. iurisperitos. ff. de excus. tuto. & in clem. cũ ab omni. de vi. et hon. cler.

COnquerẽte.] In prima parte petitio, & contestatio. In secunda sñia: ibi, Nos autem. Abbas. CASVS. Procurator monasterij S. Benedicti montis Subasij conquerebatur q̃ eps de Assisio diœcesanus ipsius nõ cõtentus iuribus epalibus in ecclesijs & capellis ipsi⁹ monasterij, quę dẽt habere à quibusdam ecclesijs exigebat procurationes, quæ ad eas præstandas non sufficiebant: Vñ petebat, procurator ipsi⁹ monasterij, q̃ eps specificaret illa q̃ competebãt eidẽ in eisdẽ ecclesijs ratione iuris epalis, qbusdã vero specificatis lis fuit legitime contestata. Dñs Papę visis & intellectis probationibus, & rõnib. vtriusque partis, decreuit q̃ eps hẽat canonicã obedientiã, subiectionẽ, et reuerẽtiã, & alia, quæ in littera enumerantur, in ecclesijs, seu capellis diœcesis ipsi⁹ ad monasterij ipsum spectantibus: ita quod cũ ad ecclesias illas visitãdas accesserit, nõ plus requirit ab illis ecclesijs, nomine procurationis, nisi quantum ei poterunt exhibere, pensatis facultatib. earundẽ ne amplius aggrauẽtur in procurationibus, q̃ ceteræ capellæ eiusdem diœce. & iftis iuxta. in prędictis ecclesijs eps sit cõtentus, nec amplius exigat præter moderatũ auxiliũ, q̃ iuxta formã Lateranẽ. concilij duxerit postulandũ, si manifesta, & rõnabilis cã extiterit. No. q̃ gñalitas specificãda est. Item procuratio quæ dẽtur rõne visitationis, fm facultates ecclesiæ dẽt dari. Itẽ non amplius dẽt exigi ab una ecclesia, quã exigatur ab alijs, in procurationib. faciẽdis, & eodẽ iure quantum ad hoc ecclesiæ censeri debent. [Gloss. seq. recitat̃ per q. ad quid valet specificatio. Secundo obijcit, quòd sine specificatione procedat petitio, & solut.]

assumant, potentes in opere & sermone: qui plebes sibi commissas vice iporum (cum per se ijdem nequiuerint) solicite visitantes, eas verbo ædificent & exemplo: quibus ipsi cum indiguerint, congrue necessaria [a] subministrẽt †: ne pro necessariorum defectu, compellantur desistere ab incepto.

¶ Vnde præcipimus tam in cathedralibus, quàm in alijs conuẽtualibus ecclesijs, viros idoneos ordinari, quod epi possint coadiutores, & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verum ẽt in audiendis confessionibus, & pęnitentijs iniungendis, ac ceteris, quæ ad salutem pertinent animarum: Si quis aũt hoc adimplere neglexerit, districtæ subiaceat vltioni.

¶ Honorius iij. episcopo Assisinatin.

¶ Episcopus in ecclesijs diœcesis suæ debet esse contentus iuribus episcopalibus: & quæ sint iura episcopalia, declarat.

CAP. XVI.

COnquerente œconomo monasterij sancti Benedicti montis Subasij nobis innotuit, quòd tu iuribus episcopalibus non cõtentus, quæ in ecclesiis, seu capellis eiusdẽ monasterij debes habere, a quibusdam earum procurationem exigis: quas ad dandã procurationẽ minime sufficere proponebat: petens vt specificares [b] quæ tibi ratione iuris episcopalis cõpeterẽt in eisdem: quorũ † quibusdã specificatis, lis fuit legitime cõtestata.

¶ Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab vtraque parte fuere proposita, intellectis, Decreuim⁹, vt in ecclesiis seu capellis tuæ diœcesis ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam [c] obedientiam, subiectionem, & reuerentiam, institutionẽ, & destitutionem, correctionem, & reformationem, ac censuram ecclesiasticam, iurisdictionem [d] quoq; causarum omnium, ad forum ecclesiasticum de iure spectantium, pœnitentias [e], & sacrorum omnium, quæ ab episcopo sunt recipienda, collationem Synodum, & synodatici † seu cathedratici nomine duos solidos [f], quiã

b ¶ Specificares.] per talem specificationẽ præcluditur via in posterũ litigandi, & lites diminuuntur quod dẽt facere iudex. C. de ind. l. properandum. ff. si cer. pet. quidam. inf. de do. & contu. finem. & c. venerabilis. vt sciat quid debeat præstare reus, & actor, ac recipere si obtineat, ne post sententiam alia contentio oriatur. arg. infr. de verb. sig. cum olim. & melius c. cum inter vos. Et iudex debet materiã discordiæ amputare. in authen. de mã. prin. §. demum. & §. si tibi quoq; coll. 3. immo & iudex primo loco si põt partes ad concordiam reuocabit. 90. di. studendum. & 5. q. 2. si primates, & 23. q. vlt. si quis mẽbrorũ, & ĩ. de transa. c vlt. & ff. de nouo. nunc. l. 1. §. cum potest. Sed vr quòd sufficeret dixisse, peto iura episcopalia ĩ capellis, qa vniuersalis petitio est illa, & in talibus non requirit̃ specificatio, sicut peto rationem administrationis. ĩ. de restit. spol. cũ ad sedẽ. & infr. de don. inter dilectos. & ĩ. de rel. do. cõstitut⁹. 1 Satis posset admitti talis libellus, cum proponatur q̃ vniuersitate, nec cõpelitur quis specificare, nisi quis velit ad cautelam: cum certum sit quæ sint iura episcopalia, sed valet etiam auctori, vt sententia magis fit certa. Imò p hãc decre. credo, quòd specificanda sunt iura epalia: & si non specificentur in libello, intelligitur de his quæ hic enumerantur per dñm Papam, & de his nõ poterit quæstio referri, cum sint expressa in iure. In alijs aũt singularibus iudicijs specificatio fieri debet. ĩ. de lib. obla. c. pen. & vlt. vbi de hoc.

† In uno manuscripto ita: quorum quibusdam autẽ iuribus specificatis hinc ide fuit super præmissis lis legitime cõtestata. In alio ita: quorum quibusdam specificatis, lis fuit sic legitime contestata.

1 Adde de hoc in l. Titia. & ibi Bar. ff. de le. 2. & in l. rei appellatione. ff. de verbo. sig.

c ¶ Canonicam.] hic bene specificantur iura episcopalia, & est utile quòd in sñia apponatur, ne aliqua postea dubitatio oriatur. arg. inf. de verbo. sign. cum inter.

d ¶ Iurisdictionẽ.] nã iudex ordinarius est eps in sua diœcesi, tam monachorũ q̃ aliorum. 11. q. 1. de persona.

e ¶ Pœnitentias.] publicas, & aliorum maiorum criminum. infr. de excess. præla. accedentibus.

f ¶ Duos solidos.] duos solidos petere potest episcopus à qualibet ecclesia suæ diœcesis nomine cathedratici, præterquam à monasterijs. 10. q. 3. inter cetera. Et appellatur cathedraticum quia pro honore cathedrę datur. 10. q. 3. placuit. quandoque appellatur synodaticũ, quia

† Synodatici & cathedratici nõe quid intelligatur, copiose explicat Gratianus. 10. qu. 3. per totum. adde archi. c. 1. de præb. lib. 6.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quia iu ſynodo datur inf. de cenſi. olim. & iſti duo ſolidi dabuntur ſecundum æſtimationem illius monetæ, quæ antiquitus & ab initio ſolui conſueuit, niſi circa ſolutionem minoris monetæ, quæ modo eſt in vſu, ſit præſcriptum, ut in prædicta decre. olim. ſiue ſit maior moneta in vſu, ſiue ſit minor. inf. de cē. cum canonicis. & c. prædicto olim.

[Gl. ſeq. ſignat contrarium, remittit & ſoluit.]

a ¶ Decimationū.] ſed vī quòd pceptio decimarum de iure eōi pertineat ad parochiales eccleſias tantum. inf. de de. i. cum in tua. & c. præcedenti. Sed ꝺ vī. inde deci. dudum. vbi eps decimas petebat iure cōi debitas ſibi ſolui & obtinuit. & de hac quarta habes 10. q. 3. vnio. & 12. q. 2. Vniteranæ, & c. nobis. & ca. conceſſo. Quid iuris ſit de hoc, dicetur. inf. de decimis, cū contingat. hanc quartā de conſuetudine 1 eps percipiebat.

† al. nec.

1 Immo de iure: non. n. dī hic ꝙ per ceptio decimarum ſpectet ad epm ſed ꝙ de decimis perceptis ab eccleſia, recipit quartā partem: quod de iure eſt. ℣. de præſcr. de quarta ſe extendū Abb. Ioan. And.

b ¶ Mortuariorum. quandoq; tamen eſt tertia, quandoque quarta. quandoque medietas. inf. de ſepul. certificari. & c. 1. & 2. & dī mortuarium, quod quis reliquit pro anima ſua i morte. de iſtis habes. inf. de teſt. officij. & c. requiſiſti. & hanc quartā percipiebat epiſcopus ex conſuetudine: & ideo ſuper his duabus quartis neceſſaria fuit probatio, ſed non ſuper iuribus epiſcopalibus, quæ ipſo iure debebantur: ſed iſta quarta mortuariorum potius pertinet ad ius epiſcopale, vt in prædi. ca. officij. & c. requiſiſti.

[Gloſſa ſequens recit. per obiectionem & ſolutionem.]

2 Vide concilium Trid. ſeſſ. 7. de reform. c 8. & cum uiſitāt tanquam ſedis Apoſtoli ex delegati poteſtatē habent. idem conci. Trid. ſeſ. 24. de reform. ca. 10.

c ¶ Annuam.] ſic ſemel tantum in anno poteſt eps viſitare eccleſias. 10. q. 1. decernimus. & ca. epm. & c. placuit. alibi dicitur 2 quòd bis in anno inf. de cenſi. cum venerabilis, & inf. de hære. excommunicamus. §. adijcimus. alibi etiam dicitur, quòd viſitabit quoties neceſſitas fuerit. 10. q. 1. regenda. 18. q. 2. non ſemel.

d ¶ Viſitandas.] hoc eſt ordinarium, vt ſemel tantum in anno viſitet. ſi tamen fuerit neceſſitas, poteſt pluries viſitare, ſupta de offic. archid. mandamus, quia neceſſitas legem non habet. de conſe. diſt. 1. ſicut. & ſibi imputent clerici, qui tales ſe reddunt vt totiens debeant viſitari.

e ¶ Facultatib.] iuxta facultates faciendi ſunt ſumptus inf. de cenſi. c. cum nuper. & c. ſopitæ. ne longi temporis victum breuis hora conſumat. inf. de cenſi. cū Apoſtolus. & ne ad exterminationem extremę virtutis eccleſiæ perducantur. 10 q. 3. inter cetera & c. illud.

f ¶ Ceteris.] quia cum ipſi epiſcopo eodem communi iure cum alijs capellis ſubſint, eodem iure debent cenſeri. 12. q. 2. cognouimus. & infr. de decimis. cum in tua. & dignum eſt vt qui ſimilem cum alijs ſuſcipiunt vitam, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam. infr. de ſta. re. recolentes. quia nec debet alijs fieri remiſſio, alijs autem tribulatio. 25. q. 1. c. ideo. §. is ita. circa finem.

quartam decimationum [a] & mortuariorum [b], viſitationē quoq; annuam [c]: ita ꝙ cū ad eas viſitādas [d] acceſſerit, non amplius procurationis nomine requiras ab eis, niſi quantū (pensatis facultatib. [e] earūdē) moderate poterūt exhibere, † ne plus ceteris [f] capellis eiuſdē diœceſis in procurationib. onerentur, & infra. Tu autem his iuribus in præfatis eccleſijs contētus exiſtens, non amplius ab eis exigas, præter moderatum auxilium, quod iuxta formam Laterañ. concilij [g], ſi manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit, cū charitate poſtulandum, ſicut ab alijs eccleſijs eiuſdem diœceſis, pro neceſſitate temporis ſuſtinemus.

¶ Idem abbati & conuentui S. Remigij.

¶ Epiſcopus viſitans monaſterium non introducat ſæculares, ſed duos, aut tres canonicos ſuos cum aliquibus religioſis.

CAP. XVII.

VT iuxta: & infra. Attendētes igitur quod indecens eſt, vt Rhemenſ. archiepiſcopo, in monaſterio veſtro viſitationis officiū exercente, ſæculares [h] † interſint, per quos poſſit in clauſtro diſſolutionis materia prouenire.

¶ Firmiter inhibemus, vt nullos de cetero ſæculares in capitulū (niſi duos vel tres de canonicis eccleſię [i] ſuæ, in decenti habitu [k], alijs † quos † expedire viderit religioſis adiūctis [l]) ſe cum viſitationis tempore introducat.

¶ Idem epiſcopo Baioc. & archidiacono Rothom.

¶ Lex diœceſana, & lex iuriſdictionis ſunt diuerſæ: vnde res iudicata in vna, non obſtat agenti in alia.

CAP. XVIII.

DIlectus filius abbas monaſterij Rothomageñ. nobis expoſuit,

3 Hoc fuit concil. Laterañ. ſub Alexand. iij. de prohibitionis. Secūdo prohibet ibi, Firmiter. Abb. Sic. CASVS. Præcipit hic Papa quòd cum prælati exercent officiū viſitationis, ſæculares ſecum non habeant, per quos poſſit in clauſtris diſſolutionis materia p̄uenire, ſed duos vel tres d̄ canonicis ſuis habeat eps in decenti habitu, adiunctis ſibi aliquot religioſis. Not. quòd in viſitationibus quas epi faciunt, non debent intereſſe ſæculares, ſed poti⁹ regulares.

Tiuxta.] Præmittit motiuū quod hic ſi. tatur habetur ibi ti. de elec. Summ. Pont. cap. 4.

† al. ita: ſæculares interſint pe ſonæ.

† al. ita: vel habeat eps in decenris alijs. al. ita. vel alijs.

† quos. In vetuſtioribus exēplaribus gitur, quot.

h ¶ Seculares.] quia etiam cohabitare & coniungi non poſſunt quibus ſtudia ſunt diuerſa 16. q. 7. in noua. & oppido laici infeſti ſunt clericis. 2. qu. 7. laicos, & ſine ſtrepitu iudicioū tal a fieri debent. ℣. de acc. olim. 4 ad clericos ſæculares tñi refertur qđ dicit, ſæculares, quia de laicis non eſt dubium, quia in talib. intereſſe non debent vel de facto ducebant laicos.

† Addenda les introducēs dēt illorum ut cōſilio. l. quē tamen & ibi Bar. §. ſi arbiter. ff. d̄ arb.

4 Et quia viſitator ingrit de his ſecreto nō ciantur, & ſic ſunt cōrigenda ſecreto, ℣. q. 1. ſi peccauerit. Io. And.

i ¶ Eccleſiæ.] cum quibus hoc facere debet 86. diſtin. ſi quid uero 15. q. 7. epiſcopus nullius infr. de accu. qualiter & quando.

k ¶ Habitu.] infr. de vi. & honeſt. cleric. clerici. 21. q. 4. per totum.

l ¶ Adiunctis.] qui ſunt in huiuſmodi officijs exercitati. infr. de ſta. reg. quod in ſingulis.

DIlectus.] In prima ponitur partis conquæſtio. In ſecunda Papæ prouiſio. ibi, Cum igitur. Abb. Siculus.

CASVS. Inter abbatem monaſterij Rothomageñ. ex una parte, & epiſcopum Veneteñ. ex altera. quæſt. ſuper quibuſdam queſtionibus uertebatur. dicebat abbas. quod tertia pars emendarum, quas homines quadoque parochiarum pro ſuis exceſſibus ſoluere compelluntur, ad ſuum ſpectat monaſterium ab antiquo; & quod orta quæſtione eccleſiaſtica inter homines dictarum parochiarum, citatio pertinebat ad ipſum abbatem, ſed examinatio, & deciſio quæſtionis ad epiſcopum Veneteñ. & ad ipſum abbatem communiter pertinebant. Sed epiſcopus ſuper his & ſuper emendis inquietabat abbatem: ſuper his de conſenſu partium litteræ fuerunt impetratæ à domino. Inno. ad iſtos

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

istos iudices; per quas mandatur eisdē, ut auditis hinc & inde propositis causam sufficienter instructā remit terent ad Apo. sedem, coram quibus dictus epūs processum istorū iudicū impediebat, occasione cuiusdā sententiæ latæ super quibusdam ecclesijs, quo ad legē diœcesanā pro ipso epo. sed quia iudices non procedebāt, supplicauit præfatus Abbas dño Papæ Honorio, ut cum citatio causarū, examinatio, decisio & emendæ ad legem iurisdictionis pertineant, occasione sententiæ supradictæ nō permitteret impediri processum iudicū ꝓdictorum super his scribit Honorius prædictis iudicibus, mandans ꝙ cum prędicta de lege iurisdictionis existant, quatenus non obstante huiusmodi sententia ꝓcedāt in negotio iuxta traditam sibi formam. Not. ꝙ alia est sententia lata quo ad legem diœcesanam, & alia lata quo ad legem iurisdictionis, cum una alij non obstat.

[Gl. seq. ponit partem casus.

† In manuscr. ita: decisio earum.

a ¶ Ab antiquo.] dicebat abbas ꝙ orta ecclesiastica qstione inter homines ipsarum parochiarū, citatio ptinebat ad ipsū. sed examinatio & decisio quæstionis ad epm Veneten. & ad ipsum cōiter pertinebant, sed epūs super his inquietabat abbatem & super emendis: vnde communi consensu partium litteræ fuerunt impetratæ ad istos iudices.

[Gl. seq. distinguit legē diœcesanam & iurisdictionis, & quia spectat ad utrāq; distinguit ēt inter monasteria, & sęculares ecclesias, & monasteriorū capellas.]

b ¶ De lege iurisdictionis.]no. hic dicam inter legem iurisdictionis. & legem diœcesanā: in quibus legibus consistit totum ius & potestas eporum. Ad legē enim iurisdictionis pertinent ista de quibus hic contendebatur: datio curæ animarum, delictorū coercitio, ordinatio ecclesiarū, siue consecratio altarium & virginum, confectio chrismatis, & generaliter oium sacramentorū & ordinū collatio, quæ consistunt in dando: & alia plura & similia, q enumerant ff. eo. ca. 3. & c. conquerente. & incipiunt ibi: habeas canonicam obedientiam, &c. vsq; ad verbum, synodum, in quo verbo incipit enumerare quædam, quæ pertinent ad legem diœcesanam. Ad legem uero diœcesanam, spectat uocatio ad synodum; & ad sepulturas mortuorum cathedraticum, tertia vel quarta mortuariorum, quarta decimarum. De istis duabus quartis dic, vt no. ff. eod. tit. conquerente. in no. qnq; hospitium, & consimilia quæ cōstituunt in recipiendo. qnq; tū lex diœcesana cōprehendit legē iurisdictionis ff. de præscri. auditis. & ff. e. conquerente. duas. ergo ꝙ omnia monasteria ipso iure in fauorē religionis exempta sunt a lege diœcesana. 10. q. 1. c. 1. & q. 3. inter cetera. & 16 q. c. cum pro utilitate. & 18. q. 2. quam sit. & ca. vlt. & 16. q. 1. placuit ab hu-

1 Ite causas audire, & omnia, quæ circa iudicium aguntur, expedire, visitare, corrigere, suspendere, interdicere, statura facere, inquirere tam de vita clericorū, q de officijs & statu ecclesiarum fm Io. Andr.

2 Innoc. hic dicit hoc videri mirabile dictum ꝙ collatio sacramentorū sit de lege iurisdictionis ꝙ bat ñ id contendimus. 16. q. 1. ꝙ id arctat monachos. Io. An.

iusmodi superius enumeratis. & cap. proxi. ad legem diœcesanam spectantibus libera sunt omnia monasteria: nec ad talia facienda cogi possunt. 18. q. 2. quam sit, a lege vero iurisdictionis nō sunt exempta, nisi speciali priuilegio sint munita, sed omnia monasteria sua in diœcesi constituta, subsunt epo quo ad legem iurisdictionis. 18. q. 2. hęc tm monasteria. & c. cognouimus. 16. q. 1. interdicimus. sæculares uero ecclesiæ subsunt epo quantū ad utramq; legē. 10. q. 1. de his & c. antiquos. ꝓtāt tm monasterio epo seruitium ex prima constitutione. 10. q. 2. Eleutherius. & etiā ratione visitationis. ff. de prescrip. cum ex officij. Vel qd debet ex consuetudine. 18. q. 2. seruitium. & 1. q. 3. quæsitum. in fin. capellæ uero monasteriorum seu regularium subsunt epo quātum ad utramq; legem. ff. eo. conquerente. 16. q. 2. sane. & ff. de priuil. cum & plantare, §. in ecclesia. nisi pleno iure subsint monasterijs. ff. de priuil. quoniam per confessionem. Capellæ uero monasteriorum exemptorū subsunt epo, sicut & aliorum capellæ, nisi exempta sint monasteria cum capellis suis, ff. de priuil. ex ore. in fi. vnde ratione capellarum ad synodum venire tenentur, ut ibi: nam & abbas ad synodum venire tenetur, ff. de maio. & obe. quod super. & 18. quæst. 2. abbates. & hoc intelligas de his qui populum habent: & sic non contradicit illa palea. 18. dist. epūs: & 18. q. 2. §. vlt. Quare non contradicunt? quia illa intelliguntur de his, qui populum nō habent. Sic ergo ex hac littera patet, ꝙ sententia lata super his, quæ spectant ad legem diœcesanam, non tāgit ea quæ pertinent ad legē iurisdictionis, & sic sententia lata pro vno, non obstat in alio, cum sit penitus diuersa.

viterius impediri.

¶ Cum igitur prędicta de lege iurisdōnis b existant, mādamus, quatenus huiusmodi sententia non obstante, procedatis in negotio iuxta traditā vobis formam.

¶ Gregorius nonus episcopo Suanen.

¶ *Per rescriptum quo Papa mandat ordinario vt corrigat clericos suæ diœcesis non datur ei iurisdictio super exemptos.*

CAP. XIX.

GRaue gerimus, quod † cum in ecclesiam sancte Marię d' Orbitello, & quasdā alias† i tua dię cesi existētes ad monasterium sancti Anastasij de urbe spectantes, nullā iurisdictionē habeas ordinariā, aut etiā delegatā: †

† In pluribus antiqs ita: ꝙ cum in sācte Mariæ de Orbitello, & quasdā alias ecclesias existentes, in tua, &c.

† Ecclesias.

† Quid hodie possint epi circa uisitandos & corrigendos monachos, statuit conc. Trid. sess. 21. de reforma. cap. 8.

GRaue gerimus.] In prima ponitur quæstio. In secunda prouisio: ibi, Mandamus Abbas.

CASVS. Quidam episcopus recepit mandatum à domino Papa Greg. sup correctione clericorum suæ diœce. & ciuitatis: occasione istius mandati episcopus tulit sententiam interdicti in ecclesiam S. Mariæ de Orbitello, & quasdam alias existentes in diœces. ipsius episcopi, pertinētes ad monasterium S. Anastasij d' vrbe, & suspensionis sententiam in clericos earundem: abbas conquestus fuit super hoc domino Papæ, cum ipse paratus esset corrigere cunctos dictarum ecclesiarum: mandat Papa dicto episcopo, ꝙ cum in dictis ecclesias nullam habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam occasione prædicti mandati, quatenus si ita est prudenter corrigat quæ minus prouide attentauit, & prædictas snias sine difficultate relaxet. Nota ꝙ Papa per litteras suas non intendit præiudicium generare.

[Glo.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

occasione litterarum [a] nostrarũ, quas sup correctione clericorũ tibi trãsmisimus, in eas interdicti, ac in clericos earundẽ suspẽsionis sniãs promulgasti, quamquam abbas eiusdẽ monasterij eos corrigere [b] sit paratus: & inf. ¶Mandamus quatenꝰ si est ita [c], prudenter corrigens ꝓ te ipsum [d], quæ minus ꝓuide attentasti, ꝓdictas sniãs sine difficultate relaxes [e].

¶Idem.

¶Ordinarius cui cõpetit absoluere ab excommunicatione, potest alijs absolutionem demandare.

CAP. XX.

HIs † quibus ex officio [f] in certis casibus [g] competit illos absoluere, qui pro violenta manuum iniectione, incidunt in canonem sententię promulgatę, licet alijs huiusmodi absolutionem cõmittere, cum viderint expedire.

[Gl. seq. elicit tria argumenta.]

a ¶Litterarum.] arg. habes hic per generale mandatum potius concessum priori, specialis scilicet priuilegio exemptionis non derogatur: quia de illo in generali mentio non habetur. Item argu. quod commune ius non tollit priuilegium. 1 Item ecclesiæ sunt exemptæ a iurisdictione epi, & litteræ super coercione clericorum secundum ius commune obtentæ non derogãt priuilegio exemptionis. simile. ẽ. de rescrip. cum ordinẽ. Item argu. quod Papa per litteras suas iuri aliorum præiudicare non intendit. ẽ. de offic. deleg. super eo. & ẽ. de auctor. & vsu pal. ex tuarum. simile habes su. eod. licet. & per has litteras debebat procedere tanquam ordinarius, non tanquam delegatus. simile habes ẽ. eod. titu. licet. Bernar.

b ¶Corrigere sit paratus.] maxime; quoniam si ille non corrigeret illos, propter negligentiam abbatis uel prælati, non transfertur potestas corrigendi ad episcopum, cum nõ sit ordinarius illorum, nec in eos aliquã habet iurisdictionem. arg. ẽ. de sup. negl. prælat. sicut. sed habet locum istud. cum abbas subest episcopo; quia tunc si abbas negligens esset, tunc demum ẽps potest illos corrigere. ẽ. eo. tit. quanto. & c. irrefragabili, & 9. q. 3. cum simus. & ĩ. de concess. præben. nulla. & ĩ. de app. c. 1.

c ¶Si est ita.] per hanc clausulam, si est ita: huic cognitio non demandatur, quia de facto suo certus esse debebat. ẽ. de rescrip. ab excommunicato.

[Glossa sequens allegat 4. concor. & unum contrarium.]

d ¶Per teipsum.] sic ergo debet aliquis emendare qđ perperam gessit, & palliare quod fecit. ẽ. ds auctor. & vsu pal nisi specialis. & ĩ. de accus. qualiter & qñ. & 25. q. 2. quod quis commisit. & idem dicit imperator. non enim erub. scimus corrigere, quæ prius diximus, nec ab alijs corrigi expectare uolumus, vt in Auth. de nup. in fi. 2. col. 1. colla. 4. Arg. contra ĩ. de cler. coniu. c. diuersis fallacijs.

[Glos. seq. obijcit, & dupliciter soluit. & primam approbat.]

e ¶Relaxes.] & sic videtur quod sententiæ latæ tenuerunt, sed contradicit littera superior vbi dicit nullam habeas iurisdictionem ordinariam, vel delegatam. & sic videtur quod sententia nulla fuerit, & sic debuit dicere denuncies non tenere, ut ẽ. de offic. dele. cum contingat, vnde dicas, quod ista sententia absolutionis potius ad factum refertur. simile ĩ. de test. dilecto. quia forte illi abstinuerunt timore talis sententiæ: sed pp obseruationẽ talis sentẽtiæ nullũ ius acquiritur episcopo. ĩ. de resti. spol. olim inter. Et expone, relaxes, id est, relaxatas esse ostendas. sic. ĩ. vt li. nõ cõte. accedẽs. 1. si ecclesiæ illæ ei non subsunt. sententia non tanet. ĩ. de reli. do. cum dilectus. Vel posset dici ꝙ si ecclesiæ illæ non sunt exemptæ: tamen ẽps non habet primo loco correctionẽ, sed abbas, cui subsunt nullo medio, ad quẽ pertinet correctio principaliter illorum clericorum; nec ẽps potest ei auferre iurisdictionem illam, nisi cum abbas fuerit negligens. arg. ẽ. eod. irrefragabili. & c. quanto. prout no. ẽ. c. pastoralis. & sic hoc ponitur proprie hoc verbum, relaxes: quia non debuit ẽps illos corrigere q̃ diu abbas illos corrigere sit paratus: & ideo dicit, minus prouide attentasti: sed potius de facto relaxantur, vt dictum est.

HIs quibus.] CASVS. Dicitur in Decretis, ista, ꝙ illi qui ex officio suo in certis casibus possunt absoluere illos, qui pp violentam iniectionem manuum in clericos incidunt in sententiam excommunicationis, absolutionem huiusmodi possunt alijs committere, cũ viderint expedire. Nota ꝙ beneficium absolutionis potest delegari. Ber.

† In dubijs uertitur tres diuersi, scilicet ordinario, Salernitano & abbati sancti Leonardi in certis casibus & in uno pro Salernitano, sed legitur, Salernitano.

f ¶Ex officio.] scilicet ordinario.

[Gl. seq. quinq; ponit exempla, & ad secundum exemplum signat contrarium, & soluit.]

g ¶Casib.] primo ex officio legationis. ẽ. de off. leg. ꝙ translationẽ. & c. excõicatis, & c. nemini. Item si cui cõmittat hoc ex priuilegio: vt archidiacono Bon. q. ex priuilegio absoluit excõicatos in studio Bon. commorãtes, uel delinquẽtes. ibidẽ. Sed cõtra hoc est manifestũ arg. ꝙ cõmittere nõ possit. ẽ. de off. dele. c. vlt §. vl. cum ei non cõpetat hoc ex officio, sed ex priuilegio & sic certũ ministeriũ sibi cõmittit in hac parte, & huic forte stãdũ est ꝙ pot: qa nõ dr illud certũ ministeriũ cum illud sibi competat ratione dignitatis. cui cõcessum fuit priuilegium perpetuũ. Item episcopi in certis casib. possunt tales absoluere. ĩ. de sen. ex. õ. mulieris. & c. de monialibus. & c. quod de his. & c. vlt. Item abbas absoluit tales. ĩ. de sen. excõ. cum illorum. Item in articulo mortis possunt episcopi & sacerdotes tales absoluere. 17. q. 4. si qs suadẽre. & ĩ. de sepul. c. vlt. Et in omnibus istis casibus personæ superius nominatæ cũ uiderint expedire, possunt sup his iure ordinario committere vices suas auctoritate huius canonis. Item intelligo in omnibus alijs excõmunicationibus, ꝙ illi q. ordinario iure uel delegato a principe, possunt absoluere, possunt committere vices suas cum uiderint expedire, dummodo delegatus habeat iurisdictionem. & sic non contradicit. ẽ. de offi. dele. c. vlt. in fin. Bernardus.

TITVLVS XXXII.

De officio iudicis.

¶Honorius tertius archiepiscopo † sancti Leonardi, & abbati Salernitano.

¶Ad officium iudicis etiã delegati spectat prouidere aduocatum parti, quæ nõ potest habere, & poterit dare domesticum.

1 Concor. l. fistulã. § fi. ff. de cũ gl. fi. ff. de ser. rust. pdi. cũ not. & in l. paricte. eo. tit.

2 Die ut ibi & ẽ. de elec. nostri. & 55. dist. pẽniten tes. Io. And.

DE OFFICIO IVDICIS.

¶Supra visum est de officio singularum dignitatum, & singulorum iudicũ, nunc congruo ordine subijcit, indeterminate de quodam officio, quod est ordinario, & delegato commune. Abbas.

De hac materia habetur 3. q. 6. c. infames, §. si vero in vno.

Ex

EX litteris.]Communis diuisio.secūda: ibi. Mandamus.Abb.Sic.

CASVS. Inter abbatem, & conuentum monasterij Caneñ.ex vna parte,& cōuentum Fossæ Nouæ ex altera, super quibusdam possessionibus quæstio uertebatur corā archiepō & abbati sancti Leonardi Salernitaneñ. coram quibus proposuit ꝓcurator monasterij Fossæ Nouę.quod habere non poterat aduocatum: Vñ super hoc eorum officium iplorauit. Archiepūs dedit eidē R. clericū suū,ut in cā illa suū patrocinium exhibe ret. sed quidam monachus Caneñ. excipiendo ꝓposuit, hoc esse factum in ꝓiudiciū sui monasterij eo quod dictus R. eius clericus & domesticus existebat:iudices dubitantes qd iuris esset, significauerunt hoc dño Papæ, & ipse mandat eisdē.quatenus non obstante hmōi exceptione in negotio ꝓcedant eosdē,ꝓuia rōne.No.qd familiaris epi pōt esse aduocatus in cā coram eo. Item not.ꝙ aduocatus datur officio iudicis

1 Cauensis Caneñ.
† Amalphia. Almasia. Amalsia.

† Adde qd ꝓportet hæc clausula per Bart.in l.Titiæ amicæ.q̄ est singu. ff. de aur.& argen. lega.

1 Et ꝙ aliquis sit ordo postulantiū, ne si honori postulantiū locus detur mediocres desideria sua non proferant. ff. de offi. procon. nec q̄quā. §.obseruare. Io.Andr.

CAP. I.

EX litteris vestris accepimus qd̄ cū causam, quæ inter abbatē, & conuentū Fossæ nouæ ex parte vna, & abbatē, & cōuētū monasterij [a] Caneñ.† ex altera, sup quibusdā possessionibus monasterij S.Petri de Almaphia † vertebat; & inf. Quia pars prædicti monasterij ꝓposuit,quod habere non poterat aduocatum,vestrum super hoc implorando [b] officiū † tu frater archiepiscope eidē de magistro R. clerico, tuo, ad exhibendum in causa ipsa patrociniū pro uidisti. Verum frater Stephanus Caneñ. monach' proposuit, in præiudiciū eiusdem monasterij factū esse, eo ꝙ dictus R. clericus domesticus tuus erat: & infra.

¶Mandamus,quatenus hoc non obstante [c], in negotio ipso (ratione † præuia) procedatis.

¶Gregorius nonus.

¶Cum imploratur officiū nobile sit litis contestatio secus in mercenario.

CAP. II.

IVdicis [d] officium vbicunque † pro actione proponitur [e]: veluti cum restitutio in integrū principaliter postulatur, litis cōtestationem expo-

† Parenthesi incluſa desunt in multis manuscriptis.

† Id est, ubi actio deficit.
2 Vnde dicebat Vinc. tm̄ valere iudicis officium in bonę fideī & actib. quantū stipulatiōnē in contractibus stricti iuris. ff. depo.l.Lucius. & vbi deficit lex contractus,iudex facit qd̄ ex bono & æquo sibi vī. Inst. de loca.§.pe. Io.And.

3 Hæc l. intelligitur de extraordinario, ꝙ cōpetit ecclesiæ per bñficiū restōnis uel minoris: al. multis casibus dat iudicis officiū, vbi cōpetit actio, secundū Guil. in Spe. e.ti.§.j. uer. sed opponitur. Io. Andr.

a ¶ Monasterij.] scilicet.Fossæ Nouæ.
b ¶ Implorando .] & sic patet ꝙ ad officium iudicis pertinet prouidere partib. d̄ aduocatis; si alias hīe nō possint ff.de off.procon.l. nec quicquam §.aduocatos. & ff.de postu.l.1.§.ait prætor. dēt ēt attendere iudex, vt æqua distributio aduocatorū fiat. 1. C. de postu.prouidendum.& 3.q.7.c.infames,ver.si vero in vno.hoc olim obtinuit,qñ salaria de publico dabant: hodie vero quilibet dēt sibi prouidere,ſm ꝙ melius pōt. C.de iud.properādum.§.illo procul dubio.pauperib.tñ, & hmōi personis debilib. q̄ sibi prouidere non pāt dēt prætor de aduocatis consulere, & prouidere.ff. de postu.l.1.§.ait prætor.

[Gl. seq.signat contrarium,& soluit.]

c ¶ Obstante .] ex hoc patet ꝙ hæc exceptio non est admittēda: hēo te suspectū q̄a aduocatus alterius partis est clericus tuus,vel commensalis, vel familiaris. arg. §. j. de app.ex insinuatione. Sed non est §: q̄a ibi non dī.pp hoc iudex recusari pōt, vt suspectus quod aduocatus sit commensalis iudicis, sed dī, ꝙ iudex videbatur fouere latenter partem sui clerici commensalis, qui erat aduocatus. vnde ex eo sumitur argum. contrarium.

IVdicis officiū.] Breue est,& per alia verba potest sic summari. In officio iud. ꝙ principalr loco actionis proponitur,sit litis contestatio: secus si non principaliter.h.d. Primo ponit unum dictum cum exemplo. Secundo aliud:ibi,alias. Abb.Sic.

CASVS.Ecclesia vel minor læsa est in aliquo cōtractu, in quo forma iuris seruata nō fuit. vel in aliqua sñia, a qua non fuit appellatum, & ita destituti sunt iure communi: recurrerunt ad officium iudicis per beneficium restitutionis petijt ecclesia vel minor principaliter restitui contra ipsum contractum, uel contra sententiam: quæritur vtrum in casu isto debeat litis contestatio fieri? Dicit Papa ꝙ ubicunq; officium iudicis loco actionis proponitur, puta cum petitur restitutio in integrum, principaliter litis contestatio dēt fieri. Si vero incidenter, siue ante ingressum litis, siue post ingressum causæ huiusmodi officium postuletur, potest, ad hoc habere recursum sine litis contestatione. Not. ꝙ cū restitutio principaliter postulatur, ordo iuris seruari debet sicut in quolibet alio iudicio ordinario, nisi certa actio vel cā proponatur.

[Glo.seq. ponit q̄dam exempla, quib. imploratur iudicis officium.]

d ¶ Iudicis officiū.] iudicis officiū latissime patet. 2. ff. de iur.om.iud.l.1. Quædam ergo sunt in q̄bus officium iudicis implorat, pōt enim iudex supplere de iure, quæ aduocatis desunt. vt C.vt q̄ desūt aduoc. iudex. sup.l. vnica. de hoc dixi §. de post.bonæ. Item interrogare dēt quoties æquitas mouet iudicem.ff.de interrog. act. ubicunque. & 30. q. 5. iudicantem. etiam postquam est in causa conclusum. j. de fide instr.cum Io.item locum hēt officium iudicis in omnibus quæ contingunt post lit. cont.circa rem petitam, vt i fructib. perceptis post li. cont. siue damnum detur in causa. ea enim quæ post lit.cont. accidunt, valde pertinēt ad officium iudicis. ff.de rei ven.nō solum. & l.item.§.1.C. de rei ven.certum.& ff.de ædil.edic.ædiles.§. item sciēdum, omnia talia quæ contingunt post li.cont.petuntur officio iudicis, & non iure actionis. Illa quæ contingunt ante lit.cont.specialiter dēnt peti in libello.& nisi fuerint petita, iudex de illis non pronunciabit,vt in prædict. §.item sciendum.Idem de dolo,culpa, & negligentia post litem contestatam admissam. ff. de rei ven. qui petitorio.§.1.& in multis alijs locum habet iudicis officium:sed hoc officium competit maiori, & minori. & multa possent poni exempla in his, & alijs incidētib.ante lit.cont. & post, in quib. proceditur sine li. cont.vt §.c.proxi.

[Gl.seq.primo litteram exponit, & rōnem reddit, Secundo signat ꝓtrarium, Ponit opi.& soluit.solutioni obijcit,obiectioni, & ꝓtrario rīdet.demū ar.signat contrarium,remittit,& sol.Fi.reci.per tres quæs.an & delegato competat,& an detur maiori,& an sit personalis,vel realis actio.]

e ¶ Pro actione proponitur .] hoc iō dicit,quia iudicis officium nemini datur, nisi tunc demum cum alia actio non supereſt.nam si communi auxilio quis nititur est, nō debet ei tribui extra ordinariū.ff. de minor.in causæ in prin.3.& loco actionis habere. & quia quasi ordinarium est iudicium, cum principaliter postulatur,sicut in alijs iudicijs debet lis cōtestari.ff.de minori.Papinianus.§.vlt.& istud officium iudicis non perpetuatur per lit.contest. vt ibi dicitur immo infra certum tempus debet terminari, puta si ecclesia esset læsa

dæsa in aliquo contractu celebrato solenniter, tunc debet petere directe restitutionem contra illum contractu. Idē est de minore si directe petit restitui. Sed contra videtur quod possit expediri causa restitutionis dit. non contest. Dicit enim lex, ꝙ causa cognita & præsentibus aduersarijs vel si per cōtumaciā desunt, causæ in iate grū rest. perpendendæ sunt. ff. de min. in causæ. §. cā cognita. Et sic vī ꝙ si altera pars sit cōtumax, qđ possit cā expediri. Quid ergo fiet si est contumax. Istud de facto vidi, & vario modo dicebant sapiētes. Quidam dicebāt ꝙ danda est restitutio alij, quod non satis vī expediri per hanc decret. Dicas ergo ꝙ altera parte absente per contumaciam, lit. non cont. non est facienda restitutio, nec sententia super hoc proferenda est, sed dēt actor in possessionem mitti, cā rei seruandæ de illa re super qua petit restitutio. simile. ℈. de offic. dele. consultationib. Si vero lis esset contestata, tunc daretur restitutio læsione probata. Sed per auth. vī quod altera parte absente possit restitutio indulgeri citra litis contestationem in auth. ut spon. lar. §. hoc aūt. coll. 9. & C. vt hæres ab hæred. se abstineat. l. 1. & auth. ibi posita intelligit in casu suo spāli tm, s. cū minor vult abstinere se ab hæreditate: & tunc vocādi sunt creditores, quorū interest præsentes esse, cū minor se abstineat, ut uideant bona hæreditaria mobilia & immobilia, vbi dēnt custodiri: & si intra tres menses nō venerint, licitū est minori absq; periculo abstinere auctoritate iudicis coram quo illa petit restitutio: & est rō quare procedatur in casu illo lit. nō cōt. qa minor non petit restitui cōtra aliquem, sed cōtra factum suum: vt ei liceat abstinere ab hæreditate, quā adiuit: qa aliter ei consuli non pōt, nisi se abstineat; & si creditores essent pręsentes, non fieret contestatio cum eis, qa cōtra eos non petit restitutio. Sed cum petitur ℈ aliquem, & ipse est contumax, lite non cont. procedit ꝙ missionē in possessionem, ut dixit. & lex illa, in causæ. §. cā, intelligit lite cōtestata, cum minor petit restitui ℈ factū suum, & non contra aliquē. Et ꝙ sic intelligat satis vī per legem quæ dicit, qđ litis contestatio in hmōi restitutionib. est facienda, per quam ēt litis contestatio. non perpetuat iudicis officium. ff. de min. Papinianus, §. vlt. Item est hic arg. ꝙ actio ℈m canones sit proponēda. arg. contra. ℈. de iud. dilecti. vbi de hoc: vñ expone, ꝙ actione, i. loco iuris cōis. & quia ei qui nullo iure cōi iuuatur, datur restitutio in integrum per officiū iudicis, & hoc officium quod loco actionis proponit, competit ordinario principaliter & incidenter, sed incidenter delegato uel principaliter, si hoc ei principaliter committatur. arg. ℈. de in integ. rest. c. pe. ubi de hoc. Et idem intelligitur cum maior restituitur principaliter, qñ actio non supereſt. v. g. aliquis absens fuit cā reipublicæ, præscriptū est contra ipsum ꝓꝓ eius absentiam dēt restitui officio iudicis. C. ex quib. eau. ma. in inte. re. l. j. & 2. ff. eod. tit. per totum. & officium istud datur fauore rei siue personæ, & non ꝓꝓ ipsam rem: vnde potest computari inter personales actiones, & non inter reales; cum imploratur a minore, vel ecclesia, & etiam cum postulatur a maiore.

[Glossa sequens primo exemplificat. Secundo argumen. super exceptione. &c. signat contrarium, & ibi remittit. Item signat aliud contrarium, & ibi remittit.]

† id est uel post litē contestatam, vel postquā est in causa conclusum.

† Lib. 12. epist. 15.

Minor si se ab hæreditate abstinet, vocādi sunt, creditores.

1 Prima loquit in illo qui erat in legatione, secunda in illo qui de ꝑfidis mādato retinebatur sub custodia militari. Io. And.

scit; alias antea[a] & post ingressum † causæ, potest ad hoc sine litis contestatione haberi recursus.

TITVLVS XXXIII.

De maioritate & obedien.

¶ Grego. † Augustino Anglorum episcopo.

¶ *Prius ordinatus ceteris paribus prior, & maior habendus est.*

CAP. I.

Vm † certū & inf. ¶ Sit honoris ista distinctio, vt ipse prior & maior[b] habeatur, qui prius cōitatis † consilio, & concordi fuerit [c] actione[d] ordinatus.† admitti ad probationē omissam officio iudicis. ℈. de integ. restit. auditis, & hoc fieri pōt citra litis cōte. & ante ingressum litis, vt si omisit aliquam exceptionem; quam non proposuit intra tps sibi statutū ℈. de excep. pastoralis; aut si omisit sup exceptione ipsa probāda probationē necessariam. Item officio iudicis admittit, qa interest eius litib. & sumptib. ñ vexari. ff. de mino. minor 25. annis, & si omisit allegationem. ff. de mino. minor 25. annis. Itē est ar. hic ꝙ super exceptionib. quæ proponūt ante ingressum litis, vel ēt lite cōt. nō sit necessaria litis cont. 2. arg. contra ℈. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. vet. de hoc ℈. de app. interposita. §. fi. in quib. proceditur iure ordinario. & hoc officium competit ēt maiori ante lit. cont. & post. Item arg. contra. inf. de app. significante. vbi soluitur.

† Quæ tit. in 1. cū post cōcil. Later. sub Alex. iii. pār. 44. q. 1.

† al. ita uerū unitatis.

† Vide. l. nores. ff. decurio.

2 Facit hanc l. pē quam ipsa. 101 Bal. C. pastus.

ADDITIO. Et expone ante, i. antequam sit ꝙ cā conclusum: vel expone ante litis contest. exhibito tamen libello post.

a ¶ Alias ante.] i. si petatur restitutio non principaliter, sed incidenter, qñq; post lit. cont. super principali qone. puta apertis attestationibus aut ēt postquam sit in cā conclusum. allegat pars altera, ecclesia, vel minor, ꝙ omisit necessariam probationem: vnde petit se

paribus prior, & maior habendus est.

DE MAIORITATE ET OBEDIEN.

¶ Quia ministrorum & iudicū de quib ℈. visum est, alij sunt maiores, alij minores, nec aliter posset ecclesia seu status vīs consistere (de quo vide pulchrum tex. in c. ad hæc. 89. dist.) ideo competenti ordine hic sumitur de ipsorum maioritate, & obedientia impendenda.

De hac materia tractat 21. & 22. & 93. & 96. & 99. dist. ꝓ totum. 33. q. 5. q. sitit. §. finis. vsq; ad fi. q. 8. q. 4. & 9. q. 3. c. epō. §. sola. vsq; ad finem. qō. 11. q. 3. & fi. ut dictum est ad §. cū ergo. & c. fi aūt nobis. & trib. c. seq. 22. q. 3. & 2. q 7. admonendi. 23. q. 4. duo. 22. q. vlt. de forma 81. dist. c. vlt. 23. dist. quamquam. de cōse. dis. 6. in omnibus. 74. dist. episcoporum.

Vm certum.] Breue est. Vel per alia verba pōt sic summari. in honorib. reuerentialib. impendendis ponderatur ceteris paribus maioritas ex prioritate ordinationis. Abb.

CASVS. Qui prius ordinatus est, maior & prior his qui posterius sunt ordinati, dēt haberi. No. ꝓ q. prior est tempore, potior, est iure.

b ¶ Maior.] nisi posterior ordinatus fuerit à maiore. ℈. e. ꝓ tuas. & ff. de albo scrib. l. 1. & vlt. & 93. dist. c. vlt.

[Gl. seq. ponit Brocar. de priori tempore inducens 7. iure pro. & 7. contra. & soluit.

c ¶ Fuerit.] arg. qui prior est tpe potior 3 est iure. 75. dist. c. vlt. 7. q. 1. factus est. 27. q. 2. duob. 17. di. c. pcilia. §. hinc ēt. & c. vlt. & C. q potio. in pig. habean. diuersis & l. fi. in fundū. arg. 2tra. 74. dist. eporū. & ff. q potio. in pig. hab. interdū. & ff. si cer. pe. creditor. arg. 2tra ℈. de iure pa illius. l. ff. de relig. & sump. funer. pe. 8. q. 1. licet. ff. q & à qb. ma. liberi nō fi. ñ qs hās. q ēt facit pro cōtraria parte. Sol. 1. ñ. est vera contraria sunt spāli. casualia, vt patet per singula contraria.

[Gl. seq. dupliciter exponit litteram.]

d ¶ Actione.] i. tractu. sic 16. q. 7. in nona actione, id

3 De hoc te Cassi. in cata. mun. pat. consid. ꝓ

id est, tractatu nono die habito & 16.q.3. prima actione, Vel dic de concordi actione, id est, concordi consensu. Vel saltem maioris. 65. dist. c. 1. 2. & 3.

SI quis venerit.] Primo dictum. Secundo corroborat per vnam auctoritatem: ibi, In lib. Reg. Termo per aliam: ibi, Et in cõc. Abb. Siculus.

CASVS. Dicitur in hoc capi. quòd si quis fecerit ꝯ decretũ sui epi, excõicandus est. Nor. quòd episcopi possunt facere decretum.

[Glo. seq. arguit & excipit.]

a ¶ Decretum.] iustum, s. & sic habes quòd epꝰ potest facere decretũ siue eõstitutionẽ i in sua diœcesi. de consc. di. 3. c. 1. epi. n. pãt cõdere canones epãles, qa quilibet populus, & ꝙlibet ecclesia sibi põt cõstituere aliquod iº di. 1. ius ciuile. & 8. di. quæ ꝯ. & 11. dist. catholica. & 12. dist. illa. sed in maioribus negotijs nõ posʒt aliquid statuere.

b ¶ Abiiciatur.] 11. q. 3. quod si autem vobis: & c. seq.

[Glo. seq. quærit. & soluit.]

c ¶ Principi.] i. Papæ. de consec. dist. 1. corpora. sicut econuerso imperator vocatur Pontifex. x. dist. de capitulis. Sed nunquid laici debent obedire Papæ? potest dici, ꝙ sic, quo ad spiritualia. ꝯ. eo. oẽs principes. & ꝯ. de iud. nouit. Sic econuerso principi sꝯculari, id est, imperatori omnes subditi obediãt, & clerici qui ab eo recipiũt tẽporalia. ꝯ. eo. solitæ.

[Glo. seq. quærit, & dupliciter soluit.]

d ¶ Morte. sed nunquid 2 ecclesia punit taliter? Non: sed ostendit qd iudex sꝯcularis facere debeat. Vel morte, s. æterna: quia peribit ꝓp delictũ contumaciæ, nisi pœnituerit. Vel dic qui non obedierit iusto præcepto. 11. q. 2. si dñs. si est iniustum, & hoc est manifestum, non obediat, vt ibi, & c. Iulianus. Si dubium esset præceptum principis propter bonum obedientiæ, quod sibi præcipit, faciat. 23. q. 1. quid culpatur in fine.

LEgebatur.] potest textus iste intelligi dupliciter. Primo quòd iste frater Atticus scripturam de obedientia præstanda episcopo nomine proprio scripsit. Secundo potest intelligi quod scripsit nomine alterius. Et non est quis intellectus tenendus, sensus enim litteræ. quòd clericus non habens curam animarum, non tenetur promittere episcopo obedientiam per scripturæ confectionem, vel per iuramenti præstationem, sed satis est verbo obedientiam promittere. & hoc intendit littera iuncta gl. Abbas.

CASVS. Quidam electus fuit in prælatum alicuius ecclesiæ & confirmatus: quidã frater Atticus nolẽ, qui absẽs erat, hoc audiẽs statim uenit, & uoluit ei facere obedientiam, sed prælatus uolebat quòd ipse per scripturã obligaretur ad obedientiam præstandã & seruandã: & sic scripsit & spopondit frater Atticus. prælatus ipse significauit hoc dño Papæ qualiter frater Atticus scripserat. & Rescribit ei Papa dicens quod in litteris illis signum prodebatur iniuriæ, quia non fuit necesse, vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam sponte exhibuit. Not. quod non est necessarium ut aliquis se obliget scripto qui obedientiam uoluntarius impendit.

[Glos. seq. signat contrarium, & soluit.]

e ¶ Iniuriæ.] simile inf. de simo. ex diligenti. & infr. de re. iu. indignum sufficiebat. enim manualem facere obedientiã. ꝯ. eod. his quæ. ar. ꝯ. 22. dist. ꝯg. & ꝯ. de iureiu. nullº epꝰ. Et ꝓ & ꝯ. sol. quòd dicunt ꝯria, intelligitur de illis quib. animarum cura cõmittitur. Quod hic dicit, & in similibº, dẽt intelligi de clericis inferiorib. qui non sunt compellẽdi ad iuim uel scripturam faciendam, sed solum sufficit si obedientiam simpliciter repromittant suis prælatis, ut dicit in fi. & decr. prædicta, nullus epꝰ.

[Gl. seq. arguit ꝯ superflua. all. 4. iur.

f ¶ Aduentus officio.] simile de pẽn. di. 1. quem pœnitet. vbi dr quòd mundati sunt leprosi, dum irent coram sacerdotibus se ostẽdere. Et est hic argu. pro superfluis resecandis. infr. de excess. prælat. cum ad quorundam. 10. q. 3. quia cognouimus. & ff. de aqua quoti. & ẽsti. l. 1. §. Trebatius, ff. ut leg. seu fideicom. hæc stipulatio.

OMnes principes.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd beatus Petrus præcipit, quòd omnes principes terræ & omnes homines obedirent episcopis. Not. quòd sacerdotium maius est imperio, scilicet in spiritualib.

[Gl. sequen. de duobus mixtim quærit, & soluit.]

g ¶ Omnes principes.] ergo principes subsunt episcopis: quod uerum est, ut hic, & inf. co. solitæ. & 96. dist. duo sunt. Quid si rex habet multos epꝰ in regno suo, coram quo tractauit spirituales causas suas vel cui dabit decimas? Causas spirituales tractabit corã illo epo in cuius territorio habet larem principalem, C. vbi sena. uel clariss. l. 2. decimas prediales dabit illi episcopo, in cuius territorio sita sunt prædia. infr. de parochi. significauit, alias decimas dabit ubi audit diuinum officium, proportionabiliter diuidendo si audit in pluribꝰ. ff. ad municip. l. assumptio. argu. contra. infr. de test. relatum. in fi. Bernard.

ILlud dominus.] CASVS. Episcopus Hildesemen. vocatus ad aliam sedem episcopalem, propria auctoritate se transtulit: Et redarguitus, dicebat quòd fecerat pro commodo illius ecclesiæ: quia nisi forte transisset, ecclesia illa fuisset passa damnum graue in temporalibus: Papa vero illum hic redarguit, quia propter commodum temporale, non debuit uenire contra canones disponentes quod citra licentiam Papæ non debet episcopus episcopatum suum dimittere, vt c. 2. de transl. prælator. forte iste episcopus pro suo commodo proprio se transtulit. Abbas. Nota quòd spiritualia sunt temporalibus digniora. Item obedientia præfertur omnibus.

a ¶ Dignio-

¶ Idem.

¶ Veniens contra decretum vel constitutionem episcopi debet excommunicari.

CAP. II.

SI† quis venerit contra decretum a episcopi, ab ecclesia abijciatur. b

¶ In lib. Regum legitur; Qui non obedierit principi, c morte d moriatur. Et in concilio Agathẽ. quod anathematizetur.

¶ Leo Papa. †

¶ Clericus administratione carens non tenetur ad iuramentum obedientiæ, vel ad faciendum scripturam super ea.

CAP. III.

LEgebatur † in litteris tuis, quod frater Atticus † chartulam de obediẽtiæ sponsione conscripsérat, in qua signum prodebatur iniuriæ: e Non enim necessarium fuerat, vt obligaretur scripto, ꝙ obedientiam suam, ipso iam voluntarij aduentus f officio comprobabat.

¶ Clemens † Papa tertius.

¶ Ab omnibus de diœcesi obediendum est episcopo.

CAP. IIII.

OMnes † principes g † terræ & ceteros homines, epis obedire, beatus Petrus præcipiebat.

¶ Innocentius iij. capitulo Herbipolen.

¶ Nõ obediẽs canonicis institutis, incurrit inobedientiæ notã, id est, infamiam.

CAP. V.

ILlud † Dominus in beato Petro. & infra.

¶ Cum spiritualia sine tẽ-

1 Concord. c. 2. de const. lib. 6.

† Ca. 3. & 4. e. ti. in 1. cõpil. Burchard. li. 15. ca. 23. Iuo part. 16. c. 24. 1. Reg. 13. Deut. 17.

† Epifto. 82. Anastasio episcopo Thessalonicensi.

† Ca. 2. e. tit. in 1. compil.

† al. Atticul.

† quod.

2 Si quis epistolã ipsam Leonis legerit, rectius hæc fortassis interpretabitur.

† quod

† In vetustiorib. ita. Clemens Papa.

† Burchardº li. 1. ca. 1. 124. Iuo. par. 5. c. 224. & c. 5. e. ti. in 1. cõpi.

† al. ita: Oês principes teneãtur.

1. Petr. 2.

† Ca. 1. eo. ti. in 5. compi.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

poralibus digniora: [a] † & obedientia melior sit quam victima; [b] & auscultare [c] magis quam adipem arietum offerre; non debuerat Hildesemensis episcopus, pro temporali commodo, [d] inobedientiæ notam in currere, & Apostolicis iussionibus contraire.

¶ Idem illustrissimo † Constantinopol. Imperatori.

¶ Imperium non præest sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic; Episcopus nō debet subesse principibus, sed præesse, hoc dicit, & est multum allegabile.

CAP. VI.

SOlitæ † benignitatis affectu; & infra. ¶ Mirata est imperialis sublimitas, quod te nisi † fuimus in nostris litteris increpare: [e] Huic autem tuæ admirationi non causam, sed occasionem præbuit, quod legisti beatū Perrum Apostolorū principem sic scripsisse: Subditi [f] estote omni humanæ creaturę propter Deum, siue regi, tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudē vero bonorū; & inf. ¶ Verum [g] si personam [h] loquentis, & eorum ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses, scribentis nō expressisses taliter intellectū. Scribebat enim Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum prouocabat. Nam si per hoc quod dixit, † subditi estote, sacerdotib. voluit imponere iugum subiectionis; & eis prælationis auctoritatē afferre, † quib. cos subiectos esse monebat; seqretur ex hoc, qd ēt seruus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur; omni humanæ creaturæ. † Quod aūt sequitur: regi tanq̄ p̄cellenti; nō negamus quin præcellat Imperator in temporalibus illos duntaxat, qui ab eo suscipiunt [i] † temporalia, sed

a ¶ Digniora.] quo ad quid: quoniam spiritualia sine temporalibus non proficiunt, sicut nec anima sine corpore. 1.q.3. si quis obiecerit.

b ¶ Victima.] 81.dist. si qui sunt presbyteri. 32.dist. c. præterea hoc. §. verum. & 8.q.1. sciendum.

† Facit. l. in nouatione. & ibi Bar. C. de sacrol. ec.

c ¶ Auscultare.] id est, attendere & audire mandatum cū effectu.

d ¶ Commodo.] occasione siue prætextu pietatis nō est facienda impietas, vt 1.q.1. non est putanda. 14.q.5. forte. ar. & 30.q.1. nosse. 1.

1 Concord. l. actione. §. Labeo. in gl. in verbo. eo. tpe. ff. pro socio. & l. 1. cū gl. & ibi Bar to. ff. sol. matri.

SOlitæ benignitatis.] Primo ponit admirationem Imperatoris, & auctoritatem qua mouebatur. Secundo. ibi, Verum, exponit illā. Tertio: ibi, Potuisses, ad declarandum prærogatiuam sacerdotij inducit auctoritatem Hieremiæ. Quarto ibi, Præterea. auctoritatē Gē. Quinto. ibi, Hæc autem. concludit contra Imperatorē. Sexto ibi, Nos autem. se excusat quòd non increpauit dicēs, q̄

† In manuscriptis ita. illustri Constantinopolitani. &c.

¶ Ca. 2. eo. ti. in 3. compil.

† Increpare poterat, & hæc auctoritatib. cōprobat. Septimo: ibi, Vtrū. relinquit imperatorē suo iudicio. Abb. Siculus.

† Al. visi.

2 Hic casus in antiquis codicib. est, sed textum melius intelliges, si integram legeris epistolam in operibus Innocentij iij. quam ex hac casus positio ac.

CASVS. Imperator 2 Constantinopolitanus faciebat patriarcham Constantinop. iuxta pedes suos in parte sinistra sedere: Papa hoc intelligens scripsit ei, quòd non decenebat eum taliter se habere erga suū patriarcham, cum alij reges & principes suis prælatis (vt debent) reuerenter assurgant, & eis iuxta se sedem venerabilem assignent: Imperator rescripsit ei dicens quod multum mirabatur quod eum super hoc visus fuerat increpare, dicens quòd sacerdotium subderat imperio, auctoritate Petri dicentis. Subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum, siue regi tanquam præcellenti, siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem uero bonorum. Rescribit autem Papa sibi respondendo auctoritati Petri, illam exponens, quòd si personam loquentis, & illorum ad quos loquebatur, diligenter considerasset, non expressisset taliter intellectum illius auctoritatis. scribebat enim subditis suis, quos ad humilitatem inducebat: nec per hoc voluit subesse sacerdotium, quia secundum intellectum illius sequeretur, quòd quilibet etiā seruus imperium in sacerdotes accepisset, ex eo quod ibi dicitur, omni humanæ creaturæ: sed non negat quin Imperator præsit suis, & illis qui ab eo temporalia receperunt. Tandem exposita præmissa auctoritate Petri, ostendit exemplo Christi sacerdotium præminere regibus dicto Hieremiæ. Ecce constituit te super gentes, & regna, &c. & per auctoritatem Geneseos. Fecit Deus duo magna luminaria, &c. Dicit enim quòd si ista bene considerasset, non fecisset taliter patriarchā suum sedere ad pedes suos: & licet non increpasset eū, poterat tñ rationabiliter increpare: cū ipse super omnes accepit potestatē in persona Petri cui dictum fuit à Domino. Quæcunq; ligaueris super. &c. In fine dicit, quòd Imperialis celsitudo discernat, utrū ad bonum & utile inuitauerit imperatoriam excellentiam, cū ipse solūmodo ad utilitatem ecclesiæ, & terræ Hierosolymitanæ subsidium ipsum duxerit inuitādum. Bernardus. Nota quòd persona loquens consideranda est, & eorū ad quos aliqs loquitur: vim enim locutionis debet quis considerare. Item, Imperator præexcellit illis qui ab eo temporalia recipiunt: sed in spiritualibus pōtifex antecellit ipsum. Item Imperator & alij omnes laici inferiores in clericos non habent potestatem, quia non sunt eius iurisdictioni commissi. Abbas.

1. Pet. 2.

† dicit.

† In quibusdam impressis, auctum. legitur, & male vt ita serie cōstat.

e ¶ Nisi fuimus in nostris litteris increpare.] sed hoc nō fecit animo increpandi: sed animo admonendi ex affectu dilectionis. 5.q.5. non omnis. & c. nō oscul latur. & C. de sent.

† recipiunt.

& iterl. omnium. ex stipulatione simile. 23.q.5. nō putes.

f ¶ Subditi.] infr. de censi. omnis anima. & 11.q.1. quā magnum.

g ¶ Verum.] hic Papa respondet auctoritati Petri inductæ ab imperatore.

h ¶ Si personam.] consideranda est persona loquentis, & cui quis loquitur. 26. deinde opponitur. & infra. de consan. & affi. de infidelibus. & aliquid probatur ratione personarum colloquentium; arg. 1.q.7. didici.

[Gloss. seq. quærit, arguit, soluit, contra solutionem opponit. In additione dat veram solutionem.]

i ¶ Suscipiunt.] nunquid ergo appellabitur ab episcopo ad Imperatorem? Videtur quod sic, inf. de fo. competen. verum. tunc enim cognoscit quasi ciuilis iudex. ar. infr. de app. si duobus. Dico quod sic, nisi consuetudo sit contraria. argu. ad hoc 18. dist. si episcopus. Videtur tamen quod illa tēporalia penitus essent à iurisdictione Imperatoris separata. 10.q.1. nouerint. 3 Dicas quòd appellandum est ad archicpiscopum, nisi de consuetudine, uel priuilegio, vel alio iure ad alium sit appellandum. inf. de appel. Romana. §. debet. [lib. 6. 4.]

3 Et infr. de iu. pat. cap. vnico. lib. 6. Ioan. And.

4 De hoc de. del. pucciarel. Ioan. And.

a ¶ Inspi-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Pontifex in ſpiritualib.[2] antecellit: quæ tanto ſunt tpalibus digniora, quanto anima ꝑfertur[b] † corpori: licet non ſimpliciter dictũ fuerit, ſubditi eſtote, ſed additũ fuerit, ꝑpter Deũ;[c] nec pure ſit ſubſcriptum, regi præcellenti, ſed interpoſitum forſitan fuit, † nõ ſine cauſa, tanꝙ.[d] Quod autem ſequitur; ad vindictam malefactorum, laudem uero bonorum: intelligendum non eſt, qđ rex vel ĩperator, ſuper bonos & malos gladij acceperit poteſtatem, ſed in eos ſolummodo, qui vtentes gladio, eius ſunt iuriſdictioni commiſſi; & infra.

¶ Potuiſſes autem prærogatiuam ſacerdotij ex eo potius intelligere, quod dictum eſt; non a quolibet, ſed a Deo; non regi, ſed ſacerdoti, non † de regia ſtirpe, ſed de ſacerdotali proſapia deſcendenti, de ſacerdotibus uidelicet, qui erant in Anathot; Ecce conſtitui te ſuper gentes & regna, ut euellas, & diſſipes; ædifices, & plantes;[g] & infra.

¶ Præterea noſſe debueras, quod fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cęli, luminare maius[h] vt præeſſet diei, & luminare minus vt ꝑeſſet nocti, utrumq; magnum; ſed alterum maius. Ad firmamentum igitur cœli, hoc eſt uniuerſalis eccleſiæ, fecit Deus duo magna luminaria, i. duas inſtituit dignitates, quæ ſunt pontificalis authoritas, & regalis poteſtas. Sed illa, quæ præeſt, dieb. id eſt ſpiritualib maior eſt: quę vero carnalibus, minor, ut quanta eſt inter ſolem & lunam,[i] tanta inter Pontifices & reges differentia cognoſcatur.

¶ Hæc autem ſi prudenter attenderet imperatoria celſitudo, non † faceret aut permitteret Conſtantinopolitanum patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum eccleſiæ, iuxta ſcabellum pedum ſuorum in ſiniſtra parte ſedere; cum alij reges & principes, archiepiſcopis & epiſcopis ſuis (ſicut dẽt) reuerenter aſſurgant,[k] & eis iuxta ſe uenerabilem[l] ſedem aſſignẽt; & inf. Nos autem & ſi non increpãdo ſcripſerimus, potuiſſemus tamen rationabiliter increpare: & inf. ¶ Nobis autẽ in beato Petro ſunt oues Chriſti commiſſæ: dicente Domino, Paſchæ oues meas: non diſtinguens[m] † inter has oues & alias, ut alienum a ſuo demonſtrare ouili, qui Petrũ & ſucceſſores ipſius, magiſtros non recognoſceret & paſtores: ut illud tanquam notiſſimum † omittamus.[n] quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad ſucceſſores ipſi[o]: Quod cunq; o ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, &c. nihil excipiens qui dixit, quodcunq: & inf. ¶ Vtrum † autem imperatoriam excellentiam ad bonũ & utile, per litteras noſtras duxerimus inuitandam, utrum tibi iuſta ſuggeſſerimus & honeſta, tua ſolicitudo diſcernat, cum non niſi ad utilitatem eccleſiæ, & terræ Hieroſolymitanæ ſubſidiũ nos te meminerimus inuitaſſe.

¶ Idem epiſcopo Florent.

¶ Ordinatus per Papam, nõ per hoc eximitur a iuriſdictione ſui epiſcopi.

CAP. VIII.

PEr † tuas nobis litteras; & inf. ¶ Poſtulaſti per ſedis Apoſtolicæ oraculũ edoceri, vtrum

a ¶ In ſpiritualibus] 10.di. ſuſcipitis. 96. diſt. cum ad uerum.
b ¶ Præfertur.] 12. qõ.1.præcipimus. & 24.q.3. ſi habes. & 38.di. ſedulo.
c ¶ Propter Deum.] per qđ vł eſſe conſilium pfectionis, in quo liberũ eſt arbitrium. 14.q.1.c.ulti.
[Gl. ſeq. arguit, al leg. 3. iura, in contrarium unam legem.]
d ¶ Tanquã.] quod qñque ſi militudinẽ potius quam ueritatem notat: ut illud Euangelij, Tãquam ad latronẽ, &c. nihil enim eſt ſimile ſibi: vt ſit ſimilitudinariũ nõ expreſſiuum veritatis. fin. ff. de pec. l. 3. §. ſi filius familias. 1 Et eſt hic arg. qđ nulla dictio debet vacare l reſcripto, alioquĩ fruſtra membranas occupat. 19. diſti. ſi Romanorum. arg. ad hoc. 28. q.1. ſic enim. & ff. de vſu. l. 4. arg u. cõtra. C. de fideiuſ. non recte.
e ¶ Cõſtitui te.] hic loquitur Dñs Hieremiæ prophetæ, dans ei poteſtatem ſuper gentes, & regna.
f ¶ Euellas.] uitia ſcilicet.
g ¶ Plantes.] uirtutes.
h ¶ Maius.] 96. diſt. duo.
i ¶ Inter ſolem & lunã.] igitur cũ terra ſit ſepties maior luna. ſol autem octies maior terra: reſtat ergo vt pontificalis dignitas quadragieſies 2 ſepties ſit maior regali dignitate.
ADDITIO. Laurentius hic adducit dictũ Ptolemæi. Manifeſtũ eſt, quod magnitudo ſolis continet magnitudinem terræ centies & quadragieſies ſepties, & duas medietates ei⁹. Item palam eſt, qđ magnitudo ſolis cõtinet magnitudinẽ lunæ ſepties millies & ſeptũgieſies, & quadragieſies quater, & inſup eius medietatem. Item dicit qđ terra continet magnitudinem lunę trigeſies nouies. Ioan. And. dicit, quod ratione nõ capio, aſtrologis relinquo.
k ¶ Aſſurgãt.] & inclinẽt eis, ut 63. diſt. Valentinianus.
l ¶ Venerabilem.] ex ſede enim uenerabili pſumitur, ut ſ. de cõſue. cum olim.
m ¶ Nõ diſtinguẽs] nec nos ergo diſtinguere debemus. 2. q. 5. cõſuluiſti. 31. q. 1. qđ ſi dormierit. & 33. q. 2. quos Deus & ſ. de trãſlatio. inter corporalia. arg. 22. q. 5. hoc vł Ar. ꝯ. ff. de teſtib. ꝯſitum.
n ¶ Omittamus.] dicit ſe omiſſurum qđ ſtatim inducit: & eſt quidam color rhetoricus qui dł præoccupatio. 8. q. 1. Moyſes. in fin.
o ¶ Quodcũque.] q. dicit omnia, nihil excipit. 19. diſ. ſi Romanorum, ff. de offi. præſid. l 3. Ber.

PEr tuas. Jcõis diuiſio. Secũda: ibi, Ad quod Ab. Sicul⁹. CASVS. Aliqs recepit ordinẽ ſubdiaconatus a dño Papa, q̃ ſitum eſt a dño Papa vtrum per ordinem ſubdiaconatus ſubtrahatur a debita reuerentia ſui epiſcopi Rñdet Papa ꝙ & ſi decens ſit ut illi ſe cun-

* Concord. tex. in l. ſancimus. C. de epi. & cleri.
† Verbũ fuit, deeſt in antiquis.
1 Si igit qua ſi interceſſor ſeruus in teruenerit, non rem peculiarem agẽs, nõ obligatur dñs de peculio. Io. And.
† al. nec.
Hiere. 1.
Genę. 1.
Pſal. 135.
2 al. quinquagies ſepties, ſed de magnitudine ſolis & lunæ, & terræ, & quantum unum quod que eorũ reliquo ſit maius, uide Ptolemẽũ lib. 5. Almageſti, cap. 16.
† Concord. tex. in extra uag. unã ſanct. tit. de nia. & nbr.
† nouiſſimum.
Matth. c. 16.
† In codice Barbatię ita: Verũ aũt im petratoriã excellentiã ad bonũ & vtile per noſtras litteras duximus in uitãdã. Vtrũ igit tibi iuſta ſuggeſſerimus, &c.
† Hoc ſtatuit concil. Tri. ſeſſ. 25. de reforma. c. 17.
Ioan. 21.
† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõpilatio.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

sundum q̃ conuenit inter alios subditos a suo episcopo deferatur. qui a sede Apo. fuerat ordinatus; ꝓpterea tamen ab obedientia episcopi non absoluitur. Not. q̃ subdiaconi domini Papæ subsunt epis, a quibus hẽnt beneficium. Item fallit regula, q̃ quos ordinare quis non põt, nec iudicare põt. Itẽ qui honorem recipit, & onus recepisse intelligit,

[Gl. seq. exponit. Secundo arg. Tertio quærit. argu. pro, & soluit cõtrarium, & opinionem ponit.]

vtrum quis per ordinem subdiaconatus, [a] a Romano Pontifice susceptum, a debita tibi reuerentia subtrahatur. ¶ Ad quod breuiter respondemus, quod etsi decens sit, ut illis quãtũ cõuenit a te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas Apostolii ea collatione ipsius ordinis honorauit, per eam tamen ab obedientia, quam alias tibi debent, minime absoluuntur. [b]

¶ Idem Constantinopolitano patriarchæ.

¶ Quando de obediẽtia uel subiectione agitur, nihil attentari debet in præiudiciũ rei uel possessoris nõ citati.

CAP. VIII.

INter † quattuor; & infra. ¶ Petitionem † contra ecclesias, quas tibi subijci postulabas, q̃ priusquam Constantinopolis ciuitas caperetur, [c] Constantinopolitano Patriarchæ minime respondebãt, duplici ratione non duximus admittendam. ¶ Iuris namque [d] ratio postulat, ut in eorum præiudicium, [e] quibus eædem ecclesiæ sunt subiectæ, nihil ordinemus de ipsis: cum nec citati [f] sint, nec conuicti, nec per contumaciam se absentent; g & inf. ¶ Super obedientia uero quam ut tibi impẽdi faceremus, ab archiepiscopo, & episcopis regni Cypri similiter postulasti, fere idem duximus respondendum; cum & ipsi [h] ante tuam promotionem fuerint † exempti, quando uidelicet Cõstantinopolitana ecclesia erat inobediens [i] & rebellis; & in eorum absentia [k] circa † statutum, ipsorum non debuerimus † aliquid immutare; Iustitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

Secunda ratio, quia in præiudicium illorũ qb. illæ ecclesiæ obediebãt, cũ nõ fuissẽt citati vel cõuicti, nõ debebat aliquid attẽtari. Nã patriarcha petebat extra iudicium illas ecclesias sibi subijci. Et hoc quo ad primã petitionẽ: respectu vero secundæ petitionis littera est in se clara. Abb.

SVPER. Præterea petebat Patriarcha, vt dãs Papa faceret sibi impendi obediẽtiam ab epo, & epis regni Cypri; & Papa fere idẽ rñder in hac petitione secũdũ qd in alia, cũ ipsi ante ꝓmotionem Patriarchæ exempti extiterãt, qñ Constantinopolitana eccla erat inobedies & rebellis, & eorum absentia circa statum illorũ nihil debeat immutari. si vero iustitiam de illis postularit, audietipsum. Not. q̃ ꝯ absentem non citatum, nõ conuictũ uel confessum non est procedendum.

1 Vbi non apparet consuetudo municipij, attẽditur in subscriptionib. decurionum dignitatis honor. Ioan. And.

† Cap. 4. eo. tit. in 3. compilat. huc referas c. inter quatuor. ꝯ. de cler. peregr. & inf. de cler. non resident.

† In omnib. manuscript. ita: petitionem, qua ecclesias tibi subijci postulabas, &c.

† extiterat

† al. contra

† debuimus

a ¶ Subdiaconatus.] eis enim qui in maiori ordine sunt constituti, non pferunt. ff. de albo. scri. l. 1. 1 & 16. dist. c. placuit. ¶. Isidorus. & meritò est illis deferẽdũ. ceteris. n. non concurrẽtibus ratio priuilegij habenda est. ff. q̃ cum eo, qui in alie. pot. l. 3. & ẽ hic argumẽ. pro exẽptis epis, ut in synodo sedeant in meliori loco: quia lex dicit, q̃ primo scribẽda sunt nomina eorum, qui dignitates indicio principis sunt consecuti. ff. de alb. scribẽ. l. ul. & si isti eliganꝰ ad ꝓlationẽ, ad onus intelliguñ eligi, priuilegio suo nõ obstãte: qa recipiendo honorẽ & onus recepisse itelligũt. ꝯ. de pb. significatũ. C. de test. nullum. ꝯ. de renun. ad supplicationẽ. C. de postul. q̃q̃s. Sed nũqd põt epꝰ talem subdiaconũ depone re pp crimẽ? Arg. est hic q̃ sic, ex eo quod dicit, ab obediẽtia etiam minime absoluunt. sed non credo. tñ causam instructam debet remittere ad Papam. argu. 3. q. 6. quamuis. C. ubi fena. uel clarissi. l. ꝯ. §. 2. & ꝯ. de sta. reg. ca quæ op. argu. iste etiam non conuincitur nisi septem testib. ꝯ. q. 4. ꝓsul. Quidam tamen dicunt quod epꝰ eos deponere debet.

b ¶ Absoluuntur.] Simile est C. de iu. om. iu. l. vlt. & q̃is absoluti non sint ab obedientia, quam alias dẽnt ꝓlatis suis, tñ ad superiores etiã ordines sine licentia Papæ promoueri non possunt. ꝯ. de temp. ord. cũ in districti buendis, & hoc fit propter reuerentiam maioris, qui manus eis imposuit. de consecr. dist. 2. c. ult.

INter quattuor.] Primo decisum exordium ponitur. Secundo duplex petitio, quæ reijcitur: ibi, petitionem. Tertio protestatur: ibi. Iustitiam. Secunda pars subdiuiditur. Nam primo ponit vnam petitionem. Secundo aliam ibi, Super.

CASVS. Ista quæ petebantur per istum patriarcham, fuerant olim subiecta ecclesiæ Constantinopolitanæ, sed cũ ista ecclesia laberet in hæresim, seu schisma, subtraxerunt se ab obedientia Patriarchæ, & adhæserunt Romanæ ecclesiæ: demũ capta ciuitate Cõstantinopolitana per fideles populos, & Patriarcha ibidem constituto per Ro. ecclesiã petijtidẽ Patriarcha illas ecclesias cõpelli ad obediẽtiã sibi ꝓstãdã. Papa aũt petitionẽ suam duplici rõne nõ duxit admittẽdã. Prima, quia ipsi nõ obediebãt Patriarchæ anteq̃ ciuitas Constantinopolitana caperet. & sic ecclesia Constantinopolitana non erat in possessione subiectionis.

c ¶ Caperetur.] ja Venetis.

d ¶ Iuris namque.] prima ratio.

e ¶ Præiudiciũ.] nulli. n. auferenda est possessio añ cãæ cognitionẽ, ut 12. q. 5. c. j. in fi. ar. 16. q. 6. placuit. 1. q. 3. volumus. & ꝯ. vt li. pẽdẽ. p tot. C. vñ vi. si qs ĩ tãtã, C. si ꝓ vĩ. vel alio mõ. l. 2.

[Glo. seq. notat duo.]

f ¶ Citati.] unde sñia non tenet, cũ citatio non peruenit ad eũ, nec fuit publice ꝓposita. ff. quæ sen. fine aperscin. l. j. §. itẽ ex eo edicto. Et no. q̃ ille qui est in possessione obedientiæ, conueniendus est, & non subditus qui pẽtat obedientiam, & agit pro ecclesijs, & defendit eas sibi subiectas. ꝯ. de rel. do. constitutus. & c. cum uenerabilis. Item no. q̃ omnes quos negotium tangit, 2 Cõ fin. C. de tho. tuli adoptio uocandi sunt, 2 ut hic patet: quod si non fiat nõ præ iudicatur absenti. nisi forte sciuerit causam suam agi & taceat. inf. de re iud. quamuis. ubi de hoc.

g ¶ Se absentent.] sim. 3. q. 9. c. 2. & per totũ. & ꝯ. de re scri. ex parte 1. & ꝯ. de constitu. ecclesia. nec tenet rescriptũ, quod præcipit aliquid fieri absente altera parte, & non per contumaciam, C. unde ui. meminerimus & C. si per uim, uel alio modo possessio. l. ult.

h ¶ Cum & ipsi.] Prima ratio.

[Glossa sequens obijcit.]

i ¶ Inobediens.] uidetur q̃ hoc licite potuisset petere. arg. sup. de elect. quia diligentia. & ff. de bo. li. etiã. §. is deportatus.

k ¶ Et in eorum absentia.] Secunda ratio. Bernard. Quod

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

QVod ſuper.] Primo ponit deciſam exordium. Secundo dictum cum incluſa limitatione. dictum eſt: ibi, Abbates limitatio: ibi, Dummodo. Abbas. CASVS. Abbates quidam qñ vocabantur ad ſynodum ab eꝓ diœceſano dicebant qꝓ non tenentur ire ad ſynodũ ꝙſruit, eꝑs a Papa quid iuris eſſet? Rñdet qꝓ abbates & ſacerdotes ſubditi epiſcopo lege diœceſana, qui ad ſynodũ venire contemnunt, per cenſuram eccleſiaſticã ad ſynodũ venire cogãtur, obedientiam & reuerentiã ſuo eꝓ exhibẽtes, dummodo nihil iniquũ ſtatuatur in ipſa. Nota qꝓ abbates ad ſynodum venire debent. [Glo. ſeq. obijcit. & ſoluit.]

¶ Idem.

¶ Abbates & ſacerdotes, qui ſunt diœceſani epiſcopi, ad eius ſynodum venire, & ſibi obedire compelli poſſunt per cẽſuram eccleſiaſticam.

CAP. IX.

QVod †ſup his; & inf. ¶ Abbates & ſacerdotes diœceſana [a] tibi lege ſubditos, † qui ad tuã ſynodum venire contemnunt † (Dũmodo † in ipſa ſynodo non dicas aliquid ſtatuẽdum quod canonicis obuiet inſtitutis) per cenſuram eccleſiaſticam ad ſynodum ipſam† venire compellas, & debitam tibi obedientiã & reuerentiam [b] exhibere.

¶ Idem ſancti Stephani & ſancti Proculi abbatibus Bononienſibus.

¶ Canonici regulares inobedientes Priori ſuo per ipſum excõmunicari poſſunt, & ſi fuerint incorrigibiles, de fratrum conſortio expelli debent.

CVm †[c] in eccleſijs ſancti Victoris & ſancti Ioannis de monte: & inf. ¶ Nos igitur ad reformationem earũdem eccleſiarum diligẽti ſolicitudine intendentes, vniuerſis canonicis dedimus in mandatis, vt priori ſuo ī his q̃ ad eũ ꝑtinent, obedirent. ¶ Cumq; oẽs (quatuor duntaxat exceptis) ſe obedire velle concorditer reſpõdiſsẽt, ꝑdicti quatuor ſe contra Priorem in ſuꝑbiã erigẽtes, licet de obediẽtia ſuo Priori ꝑſtanda ꝑſtitiſſent corporaliter iuramentũ: [c]tñ exhibiti iuramenti immemores, ſuo Priori ꝓoĩa reſtiterũt; & cũ ꝓ cõtumacia ſua neq; niſsẽt ad debitã obediẽtiã reuocari, dictus Prior in eos excõicationis [d] ſnĩam promulgauit. ¶ Cum†igitur ꝑfati canonici ad Apoſtolicam ſedem acceſſiſſent, per ſcripturas authẽticas [e] † ex multorũ teſtimonio ꝓlatorũ effecti de ipſorum contumacia certiores, recepto ſecundum formam eccleſiæ ab eiſdem abbatibus ſuum, ſic & electus in abbatem, infra de ſimo. ſicut.

[Gloſſa ſequens ponit duo argumenta, & primum reprobat.]

e ¶ Authenticas.] videtur quod per ſcripturas probetur crimen alicuius, & ita per chartam poteſt probari periurium alicuius. argument. 5. quæſtio. vlti. Epiphanium. quod non eſt uerum. Item eſt argum. hic quod litteris prælatorum creditur in præiudicium aliorum, cum viuæ voci non credatur. infra de probat. quoniam contra. Item habes: hic quod litteræ prælatorum, ſcripturæ dicuntur authenticæ. ſic infra de fide inſtrumento. capit. 2. & cap. cum dilectus. infra de probatio. poſt ceſſionem.

ADDITIO. Certiores. Non reputat probatum quãtum ad depoſitionem, ſed quantum ad abſolutionem. Item non agebatur criminaliter ſecundum Innocentium. Ioan. Andr.

ſoluere: poſtmodum dicti quatuor ad ſedẽ Apoſt. acceſſerũt, & cũ conſtitiſſet Papæ de ipſorum contumacia ꝓ litteras multorũ prælatorum, recepto ab eis iuramẽto ſm formã eccleſiæ, iſtos fecit abſolui, ꝑcipiẽs eis ſub debito iuramenti, ut ad clauſtra redirẽt, & ſuo priori humiliter obedirent. Sup negotio iſto ſcribit Papa duobus abbatibus, mandans eiſdẽ, ſquatenus cõpellant præfatos canonicos redire ad obedientiam ſui prioris: & ne de ſua malitia valeant gloriari; compellãt eoſdẽ, vt preſtent eidem priori iuramentũ qđ de parẽdo mãdatis prioris, pro ſua abſolutionis ſuperbe negauerunt, ſi viderint expedire, qꝓ ſi facere noluerint, de monaſterio expellantur. Not. qꝓ priores & abbates ꝑñt excõicare. Itẽ iuramentum de obedientia à cõtumacibus poteſt exigi. Itẽ litteris ꝓlatorũ creditur in ꝓiudiciũ aliorũ. Itẽ excõicati debent abſolui, ꝑſtito prius iuſo. Itẽ a petituro iterũ exigitur iuſm. Item qui priori ſuo uel abbati ſuo non vult obedire, debet expelli de monaſterio.

[Gloſſa ſequens notat. & ſignat contrarium.]

c ¶ Iuramentum.] not qꝓ regularis ſuſpectus de inobediẽtia cogi põt iurare obedientiã arg. ff. de iud. in omnib. 2. argu. contra. ſup. eod. legebatur.

d ¶ Excõicationis.] & ita prior propter inobedientiam poteſt excommunicare

† Cap. 1. eo. tit. in 4. compil.

† ſubiectos.

† Concil. Trid. ſeſ. 24. de refor. c. 2.

† illam.

a Sed uide omnino qđ iubeat hodie obſeruari cõci. Trid. ſeſ. 24. de reformat. c. 2.

† Cap. 2. eo. tit. in 4. compil.

a ¶ Diœceſana.] Sed quare vocantur abbates ad ſynodũ, ꝛ illud qđ legit. 18. di. eꝑs. & 18. q. vlt. §. fi.? Rñdeo, abbates habẽtes populũ, tenentur venire ad ſynodũ: de quibus legit 18. q. 2. abbates. ſed nõ habẽtes populũ nõ tenentur venire, niſi cauſa rõnabilis ſubſit, vt dr̃ ī illa palea. 18. di. eꝑs. Vnde Ciſterciẽſes etiam ſi nõ eſſent exẽpti, cũ non habent populũ nõ tenentꝫ venire: exempti enim q̃ populũ nõ habẽt, non tenẽtur venire. 18. q. 2. q̃ ſit neceſſariũ. in fi. de hoc dictũ eſt. ī. de off. ord. dilectus.

b ¶ Obedientiam.] quia iudex ſine præiudicio iuriſdictionẽ ſuam defendere poteſt pœnali iudicio ff. ſi quis ius dic. nõ obtemp. l. 1.

† al. cumque.

† Id eſt, ſigillis authenticis prælatorum ſigillatas; quod dic. vt no. inf. de fid. inſtr. c. 1. & c. cum dilectus.

2 Ex iuſta cã cogit quis cauere de eo qđ debet in diẽ, uel ſub conditione, Ioan. And.

CVm in eccleſijs.] Primo narrat factum. Secundo dat iudices ibi, Ideoq; Prima pars facit tria. Nam primo ponitur Papę mãdatũ. Secundo rebellio 4. Canonicorũ, & ipſorum excõicatio: ibi, Cũque. Tertio ipſorum abſolutio, & præceptũ eis factũ: ibi, Cum igitur. CASVS. Significatum fuit dño Papæ, qꝓ canonici eccleſiarũ Sanctorũ Victoris, & Ioannis in monte inobediẽtes erant ſuo priori, & in alijs q̃ plurimum excedebant. Papa vero volens intendere circa reformationem eorum, mãdauit canonicis vniuerſis vt priori ſuo in his q̃ ad Deũ ꝑtinet, obedirẽt. Litteris domini papæ receptis omnes reſponderũt qꝓ parati etant in omnibus obedire, exceptis quatuor, q̃ ꝓtra priorem ſe in ſuperbiã erexerũt q̃uis de obedientia ꝑſtanda ꝑſtitiſſent iuramẽtũ: & cũ nõ poſſent ad obediẽtiã reuocari dict⁹ prior excõicauit eoſdẽ: Tãdẽ petiuerũt abſolui ab ipſo priore, & ipſe ꝑcepit eiſdẽ ut iurarẽt parere mãdatis ipſius. qđ ipſi facere noluerũt: vnde noluit eos ab-

1 Concor. text. in l. 1. & ibi Bart. C. si aduer. vendit.

a ¶ Iuramento.] Not. ꝙ a periuro & suspecto recipitur de nouo cautio iuratoria, 1 qđ est ꝯ illud 22. q. 5. paruuli & ꝯ illud. ℣. de ꝓbis. litteras. & ℣. de cohab. cler. & mul. clericos, sed illud fit in maiorem confusionē ipsorum. & maius opprobrium, & quia aliam cautionem ꝓstare non ꝓt, cum nil habeant. ut 12. q. 1. non dicatis.

b ¶ Excludatis.] ecce pœna inobedientiū, & nihilominus excōicandi sunt, & ab omnibus euitandi usq. ad satisfactionē. ℣. de regular. & trā sēū. c. ult. i fi. Ber.

HIs quæ.] Duo sunc dicta. secundum: ibi, Quando. Abbas.

CASVS. Inter ecclesiā sancti Laurentij. in Damaso ex parte vna, & capellas sibi subiectas ex parte altera, quæstio uertebatur sup̄ scrutinio & alijs articulis coram Papa; ꝓs auditis quæ utraq; pars coram ipso proponere uoluerat, sententiādo decernit, ut ꝓs byteri & clerici earundem capellarum cardinali q̄ tūc erat in ecclesia ipsa, & q̄ per tempora fuerit. præstent manualem obedientiā, & reuerentiam, & ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo, & capitulo conueniāt temporibus consuetis, correctionem ipsius cardinalis recipiant, & sententias excōicationis, interdicti vel suspēsionis quas in eos & eorū ecclesias ꝓtulerit, inuiolabiliter obseruent. Cum vero ecclesia illa cardinali vacabit, capellani & clerici supradicti, capitulo ipsius ecclesiæ exhibeant oīa supradicta. excepto qđ dictum est de correctione, excōicatione, ac suspēsione ipsorū: quia dominus Papa pro bono pacis suæ prudentiæ reseruauit. Not. hic quæ debent capellani & clerici suis plebibus. Item vacante ecclesia capitulum exercet vicem prælati.

c ¶ Obedientiā.] hic. n. patet qualiter subditi obedientiā 2 facere debeāt suo ꝓlato sine scriptura. ℣. cō. legebatur, & sine iuro. inf. de iureiurand. nullus sic. inf. de rest. spol. olim, & qñq; per iuramentum, vt c. nullus.

ADDITIO. Nisi essent suspecti ut sup. tit. proxi.

† Hæc duo verba, vel malitia, de sunt in antiquis.

† In pluribꝰ manuscriptis hſ, Damasco, tam titulo quam in textu: sed male, cū sit titulus notus & valde antiquus Romæ.

† In aliquot vetustissimis exemplaribꝰ ita: sup̄ scrutinio alijsq; articulis diligenter auditis.

2 Et ꝓtra hæc nō currit ꝓscriptio cum non liceat, & quod hic traditur, an sit speciale in cardinalibus, tradunt hic. In Host. Ioan. And.

dem corporaliter iuramēto,[a] ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi; ꝓcipientes eis sub debito iuramenti, vt ad suū claustrum de quo exierāt, redeuntes, Priori suo ℔m Deum de vote ac humiliter obedirēt. ¶ Ideoq; mādamus, quatenus ꝓlatos canonicos, vt ad prioris sui obedientiam reuertantur, ꝑ censurā ecclesiasticā cōpellatis; & ne de sua possint cōtumacia (vel malitia) gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) vt iuramentū, ꝙ de parendo mandatis Prioris, ꝑ absolutionis beneficio impetrādo superbe negauerāt, humiliter ꝓstare ꝓcurēt; alioquin eos de fratrū cōsortio penit⁹ excludatis.[b]

¶ Honorius tertius G. presbytero cardinali, & capitulo sancti Laurentij in Damaso.

¶ Presbyteri clerici capellarum subditarum titulo Cardinalatus, debent cardinali obedientiam, & reliqua de quibus hic. Et va cante titulo succedit capitulum illius ecclesiæ, nisi pro bono pacis aliquid sit exceptum.

CAP. XI.

HIs, quæ pro ecclesia sancti Laurentij in Damaso ex parte vna, & capellis sibi subiectis ex altera, super † scrutinio alijsque articulis fuere ꝓpositā, diligenter † auditis, sententiando decreuimus, vt earundem capellarum presbyteri, & clerici, cardinali qui nunc est in ipsa ecclesia, & qui † fuerint per tempora, manualem obedientiam, [c] & reuerentiam, & honorificentiam omnem exhibeāt, & ad ecclesiā ipsam pro scrutinio [d] baptismo, & capitulo celebrandis, conueniant temporibus consuetis, correctionē ipsius cardinalis recipientes humiliter: & excommunicationis interdicti, vel suspensionis sñias, quas tulerit in eos, & ecclesias eorundem inuiolabiliter obseruantes. ¶ Quando autem ecclesia ipsa cardinali vacabit, † capellani, & clerici memorati, eidē ecclesiæ reuerenter exhibeant omnia supradicta, excepto ꝙ de correctione, excōmunicatione, & suspensione ipsorum pro bono pacis, [e] nostræ prouidentiæ reseruamus.

¶ Idem Abbati sancti Michaelis Abradeñ. diœcesis.

¶ Licet abbatissa subditos excommunicare non non possit, ipsi tamen sibi oaedire tenentur.

CAP. XII.

DIlecta in Christo filia abbatissa de Bubrigeñ. † transmissa no-

d Pro scrutinio,] sic ℣. de capel. mo. dilectus. ubi de hoc. in gl. quæ incipit. sic. s.

[Gl. seq. arguit. uacāte sede, &c. signat ꝓriū. & soluit.]

e ¶ Pro bono pacis.] ergo nō ꝙ de iure cōi uacante ecclesia ꝑlato, trāsferat potestas ad capitulū, sed ꝑ bono pacis Papa hoc sibi reseruat, cū oīa alia libere capitulo reseruauerit. Et ita uacante ecclesia capitulū pōt iudicare, absoluere, & excōicare, ℣. d hęr. ad abolē dā. 1. fi. & ℣. eod. cū olim. arg. 65. dist. c. ulti. & 7. q. 1. pōtifices. & 23. dist. i nomine dñi. Ea uero q̄ ministerium conferationis desiderant facere non possunt; immo uocabūt uicinos ep̄os cū cautelæ studio, ut in dicto c. pontifices præbendas th̄, uel dignitates, uel curā animarum, q̄ pertinēt ūn ad prælatū, capitulū uacante ecclesia conferre nō pōt: q̄a nusquā inuenitur ꝙ uacante sede potestas cōferendi beneficia trāsferat ad capl̄m. ℣. ne se. ua. illa. Arg. ꝓ tra illud quod dictū est ꝙ capl̄m pos sit absoluere. 11. q. 3. si quis ep̄s damnat illud uerum est, ꝙ si excōicatus à ꝑdecessore non sit absolutus, ꝙ successor illū absoluere pōt, cū ei succedat i honere, ac in honore. ℣. de offic. or. pastoralis. Sed nō negat q̄n capitulum possit illū absoluere necessitate exigente & ita ꝓp̄ piculū alarū hoc ꝓmittū. Et sātis pōt concedi. arg. huius ca. ꝙ capitulū uacante ecclesia (cū causa rationabilis subest) pōt excōicare subditos si fuerit cōtumaces, & inobedientes. Ber.

† al. ita: diligenter coram nobis auditis.

† & qui pro tpe fuerint.

3 Vacāte ecclesia ꝑ obitu ꝑlati aut alias, ad quē trasferat iurisdictio, late docet Hostiēsis, inc. ad aboledā. de hęret. ver si. sede vacante.

† vacuerit.

DIlecta in Christo filia.] Prima Pars ponit querelā secunda; ibi, Quocirca. dat iudices Abb.

† Landg. Nebuzard. Quedeb. gen.

CASVS. Abbatissa Bubrigeñ. cōquesta fuit dño Papæ. ꝙ cū ipsa canonicas suas & clericos suę iurisdictioni subiectos suspenderet ab officio; & beneficijs, existētibus sūis culpis: ipsi confisi ex eo ꝙ ipsa eos excōicare non posset, suspensionem ipsius non formabant; & sic eorum excessus impuniti remanebant. Mādat. papa cuidam abbati. quatenus dictas canonicas, & clericos

ricos compellat per censuram ecclesiasticam, ut abbatissæ præfatæ obedientiam & reuerentiã impendant. & eius salubria mandata obseruent. Not. quod mulier excommunicare non potest.

[Glo.seq.alleg.unam concor.in contrarium alleg.3. iura, & soluit.]

Abbatissa an possit habere iurisdictionem.

a ¶ Iurisdictionis.] sic ergo mulier hẽt iurisdictionem.ff.de arbi.dilecti. Sed ꝓtra uꝝ ꝙ mulier iudicare non põt. 33.q.5. mulierem. nec ciuilibus fungit officijs. C. de procu. alienã. ff.de reg. iur.l.2. Dicas ꝙ abbatissa habet iurisdictionẽ talẽ qualẽ, nõ ita plenam sicut uir habet. Dicas ergo, ꝙ põt suspẽdere ab officio & beneficio monachas suas, & clericos suæ iurisdictioni subiectos, secundũ ꝙ hic satis innuitur, si inobediẽtes fuerint, habet eã administrationem spalium & spiritualium. arg.ff. de confir. cũ dilecta. ff. de his quæ fiunt a prela. sine consensu cap.ca.2. Itẽ ratione suę administrationis post suam confirmationẽ potest cõferre ecclesias & beneficia & instituere clericos in ecclesijs sui monasterij sicut faciũt cõfirmati. ff. de elec. nosti. & sicut abbates. ff. de his q̃ fin. a prela. sine con. cap. c. ea noscitur. Sicut enim abbas de cõsensu capituli repræsentat, ut dicit illa decre. ea noscitur. eodem modo abbatissa. Excõicare autem non potest uel absoluere. ff. de sent. excom. de monialibus. Et potest dici, ꝙ nec ab officio potest suspendere, nec interdicere, quia & hoc pertinet ad claues. ff. de excess. præ. tanta. & non dicit hic Papa ꝙ possit, quia nõ sexui femineo, sed uirili traditæ sunt claues regni cœlorum: licet, enim beatissima virgo Maria excellentior sit Apostolis vniuersis: nõ tñ illi, sed istis tradidit claues regni cęlorũ. ff. de pæ. & re. noua. nec potest velare moniales 20.q.2. statuimus. Præterea mulier non debet habere talem potestatẽ, quia non est facta ad imaginem Dei, sed vir, qui est imago & gloria Dei, & mulier debet subesse uiro, & quasi famula uiri esse, cum uir caput sit mulieris, non econuerso. 33.q.5. hæc imago. &c. cum caput. 2 Et ideo quia excõicare non põt, præcipit Papa quod clerici & moniales, qui contemnunt suspensionem ipsius, compellantur per cen. ecce. ad seruandã eius suspẽsionẽ & salubria mandata eius.

1 Qualiter intelligatur ꝙ mulier nõ sit facta ad imaginem Dei, tradit B. Thom. 1. par. q. 93. arti. 4. ad 1. argumentum.

2 Facit tex. in l. sed & vir. ff. de dona. inter vir. & vxo. & in l. sicut, & in l. liberto. ff. de ope. libe.

4 Dic ut hic Ioã. & Vin. idẽ de quolibet cõuerso vel conuersa ecclesiæ secularis, ſ. ꝙ cõtrahere põt nec gaudet immunitate canonis si quis suadente. secus in conuersis religiosum de sent. excom. non dubiũ. Vbi de hoc Ioan. And.

b ¶ Canonicas.] non dicit, monachas: loquitur enim secundum consuetudinem Theutonicorum, ubi sunt canonicæ sæculares, quę nullam faciunt professionem, nec renunciant proprijs, immo quandoque contrahũt matrimonium. 3 de talibus potest intelligi. 12. q. 5. c. vlt. in fin.

c ¶ Salubria.] si certum est, ꝙ sint salubria, uel etiam si sit dubium. 11.q.3. quid ergo. & 23.q.1. quid culpat in fi. si certum est ꝙ essent mala, non est obediendum. Dist. 3. non semper. c. si dominus, & c. Iulianus.

Dilecti filij.] In prima parte ponitur querela. In secunda prouisio: ibi, Cum igitur. Abb.

bis petitione monstrauit, quod cum ipsa plerumque canonicas suas, & clericos suæ iurisdictioni a subiectos propter inobediẽtias & culpas eorum, officio b beneficioque suspendat; ijdem confisi ex eo, qđ eadem abbatissa eos excommunicare nõ potest, suspẽsionem huiusmodi nõ obseruãt: ꝓpter ꝙ ipsorũ excessus remanẽt incorrecti.

¶ Quocirca mandamus quatenꝰ dictas canonicas b & clericos, vt abbatissæ præfatæ obediẽtiam & reuerentiã debitã impẽdentes, eius salubria c monita & mãdata obseruẽt, ecclesiastica cẽsura compellas.

¶ Gregorius nonus patriarchæ Grandeñ.

¶ *Si metropolitanus a suffraganeo iuramentum exigit vltra formam statutam a canone, in eo quod est ultra, suffraganeus non tenetur.*

CAP. XIII.

Dilecti filij archidiacono & capitulum castellanũ suam ad nos querimoniã detulerunt, quod cum a Castellañ. episcopo exigeres iuramentum præter formam canonicam, quam cèteri suffraganei metropolitanis suis consueuere præstare, ijdem conspicientes ex hoc ecclesiæ suæ præiudicium generari, ad sedem Apostolicã appellarũt; d & inf.

¶ Cum igitur non deceat alij te feciſſe, quod ab alio fieri tibi nolles; e Mandamus, quatenus contentus f forma canonica q̃ nos a coepiscopis

[Gl.seq.recit.per obie.de decre.cum inter.R.]

d ¶ Appellarunt.] quia eorum intererat, per tale enim iuramentum præiudicabatur ecclesiæ, saltem de facto: quare admissa fuit appellatio. 2.q.6. no solent. & ſ. de elect. c. cum inter R. Et sic episcopus per iuramentum suum non poterat ecclesiam obligare, cum non tenuerit quo ad illa, quæ præter formam canonicam continebantur in eo. simile. ff. de reli. do. cum dilectus. nam delictum personæ, & c. 16.q.6. si episcopum. nec cõditionem ecclesiæ in hoc potuit facere deteriorem. ff. de dona. fraternitatem. simile. ff. de insti. cum venissent. vbi dicitur quod iuramentum a prælato in præiudiciũ suæ dignitatis præstitum, non præiudicat ecclesiæ: & inuito prælato, & ꝓtradicente ecclesia posset pro defensione ecclesiæ contradicere, & repetere quod præstitum esset occasione talis iuramenti. 12. q. 2. non liceat Papæ. & ff. de iure iurando. sicut 2.

e ¶ Nolles.] sic dist. 1. in prin. 4.

ADDITIO. Vnde uersus.

Quod tibi vis fieri, mihi fac: qđ nõ, mihi noli:
Sic potes in terris viuere iure poli.

f ¶ Forma.] quam habes infra de iureiu. ego N. qua forma Papa contẽtus est, ut ibi dicit: ergo multo fortius & alij debent esse illa contenti. simile. 22. quæst. 5. de forma. In qua forma debet specialiter inseri iuramentum de fidelitate & obedientia. infra de priui. antiqua.

[Gloss. seq. recitetur per obi. quare consuetudo non iuuat. & sol. secundo arg.]

4 Concor. l. iustitia. ff. de iusti. & iur. & insti. eod. §. iuris præceptis. & ibi glo. not. in ver. altetum non lędere.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶ Consuetudinis.] sic patet ꝙ cõsuetudo non habet locũ in hoc casu : cũ talis cõsuetudo sit ꝓtra generales ecclesię ꝓsuetudine. 100. dist. ꝓtra morẽ. seruare enim dẽt morẽ aliorũ etiã metropolitanorũ, vt ibi dicit ; & quia ꝑ vsurpationẽ hoc faciebat, non prodest consuetudo. 10. q. 3. quia cognouimus. & 93. di. Illud. & 24. q. 1. schisma. & 1. quæst. 1. nullus. episcopus. Item est arg. ex eo ꝙ dicit nihil amplꝰ exigas ꝙ sua authoritate potest denegare ꝙ contra generalem consuetudinem aliorum metropolitanorum præstitit. 10. q. 3. qa cognouimus. licet illud diu p̃stiterit. C. de agri. & censi. litibus. lib. 11. & ff. de cẽsi. peruenit. arg. tempus enim non inducit obligationem sicut nec tollit. ff. de act. & obli. l. obligationem. §. placet.

[Glo. sequens tria notat.]

b ¶ Iuramenti.] no. ꝙ iuramentum non extenditur ad ea, quæ de iure pręstanda nõ sunt, licet super his iuretur. 1 Iuramentum enim non fuit inuentum vt esset iniquitatis vinculũ ff. de iureiu. quanto. & 22. q. inter cetera. immo ipso iure non tenet iuramentum quo ad alios articulos, qui in forma iuramenti non continentur, vt dicitur hic in fi. & iuramenta contra statuta canonum præstita nõ tenent. ff. de for. comp. si diligenti. in fi. & quia iuramentum illud præstitum fuit in damnum ecclesiæ : 2 vnde non tenuit. ff. de iureiu. sicut. Item habes hic ꝙ iuramentum tenet pro partes & pro parte non tenet, sic 22. q. 4. inter cetera. Item arg. ꝙ utile non vitiatur per inutile.

CVm olim.] primo prouidet circa electionẽ faciendam. Secundo circa confirmationem. ibi, Mandates. Abb. Siculus.

CASVS. Vacãte monasterio sancti Saluatoris Messan monachi elegerũt quẽdã in abbatẽ, personã videlicet indignã, & sic ipso iure fuerunt eligẽdi potestate priuati : in andat Papa Priori fratrũ Prædicat. & archidiacono Rhegin. quatenus authoritate ipsius de gratia speciali cõcedant dictis monachis eligendi in alia seu postulãdi liberã facultatem, licet ipso iure hac vice sint eligẽdi potestate priuati : & cũ ecclesia Messan. vacet ad præsens electionem suam præsentent capitulo Messan. confirmãdam, prout de iure fuerit, uel etiam infirmanda. Not. ꝙ ecclesia uacante capitulum supplet vicem episcopi in confirmationibus prelatorum.

c ¶ Priuati.] quia elegerunt indignũ. ff. de elect. cũ in cunctis. & c. cũ Vintonien. & c. congregato. 3 & sic de gratia tantum restituuntur eis electio, uel quia non elegerunt infra tempus. ff. de elect. ne pro defectu.

[Glo. seq. alleg. duas concor. in contrarium allegatas, & soluit respondendo ad contraria, & remittit. Finis recit. per ꝙ quam soluit, & remittit. Io. And.]

d ¶ Capitulo. 4] sic patet hic manifeste ꝙ uacante ecclesia potestas siue iurisdictio ꝓpi denoluitur ad capitulũ. sic ff. de hære. ad abolẽdã, in prin. & s. eo. his, quę. arg. contra multa habes ꝙ potestas ẽpi nõ denoluitur ad capitulum vacante ecclesia. inf. ne sc. va. illa. & 24. dist. presbyteri. ſm Io. vt ibi no. 71. di. fraternitatẽ. vbi dicitur ꝙ vacante ecclesia collatio beneficiorũ nõ denoluitur ad capitulũ, & ꝙ capitulũ nõ potest dare licentiam alicui transeundi ad aliã ecclesiã, si illic eligatur : & hic dr ꝙ capitulũ potest cõfirmare electũ in abbatẽ vacante ecclesia. Quę est ratio diuersitatis hinc inde? Ratio illa potest esse, capitulum ideo non potest alicui dare licẽtiã transeundi ad aliam ecclesiam, quia ibi est quædã alienatio personæ, sed capitulum sine consensu prælati alienare nõ potest sede vacante, 12. q. 1. si qua de rebus, sed maior est alienatio personæ quam rerũ. 12. q. 1. præcipimus. Et ideo nõ potest dare licentiã transeundi, sed per confirmationem, de qua fit hic mentio, nulla fit alienatio, nec præiudicatur epo futuro, & sic loquuntur capitula prædicta, quæ signantur pro contrarijs. Ad illam dicas. illa. dicas ꝙ capitulum non potest conferre beneficia, quæ pertinent ad episcopum vacante ecclesia, quia omnes fructus & iura episcopatus debent fideliter custodiri, & reseruari successori. 12. q. 2. hæc huius placiti. & c. non liceat, & sup. de offi. ord. cum uos. Sed collatio beneficiorũ inter bona episcopalia & fructus computantur, & magnum fieret præiudicium episcopo successori per talem collationem : & ideo non potest conferre nec diſtrahere tales fructus, sicut nec alios : & de hoc dictum est. sup. eo. tit. his quę. Et quod ibi minus dicitur, supple hic. Et coram capitulo poterit obiici electo quid posset coram episcopo, & ita capitulum cognoscet tanquam episcopus de his, quæ obijcientur contra electum, & cassabit electionem si cassanda fuerit. alias non assumet capitulum iurisdictionem episcopi. de hoc dixi. sup. de offico ordi. irrefragabili. Bar.

ADDITIO. Alij dicunt quòd continet gratiam per illam decreta. infra. no se. ma. illa. ubi dicitur quod non inuenitur in iure, quod collatio beneficij spectet ad capitulum.

STatuimus.] tria sunt dicta. Secundum : ibi, Et sic. Tertium : ibi, Et qui. Abb. Sic.

CASVS. In ecclesia sanctæ Mariæ Maioris de Vrbe, talis erat consuetudo, ꝙ illi qui primo recipiebantur ibidem, præferebantur illis, qui posterius recipiebantur in sessionibus, & in portionibus percipiendis etiam si esset in maiori ordine constitutus : quia istud inhonestum erat, statuit Papa, ꝙ presbyteri primum locum teneant diaconi ſm, subdiaconi tertium : & sic de reliquis obseruent ordinatim : etiam si posterius sint recepti & in portione percipienda, qui in maiori ordine fuerint, minoribus præferantur, & minores clerici faciant seruitia consueta. No. ꝙ maiores & digniores reputantur in maioribus ordinibus constituti.

[Glo.

† præteriti.

† In codice Barbatię, ita, sit ipso iure hac vice eligendi seu postulãdi potestate priuatus.

† Ad intellectum uide ea, quæ sup. de constit.

1 Concor. l. nõ dubium C. de legib. & l. nõ uꝰ. §. qui iussu. ff. de reg. iu.

2 Id aũt solum ꝙd post appellationẽ uel ante ꝑstitum fuerit, nõ impedit quo minus obligetur modo fine interitu salutis seruari possit ff. de iureiu. si uero. Ioa. Andr.

3 Concor. l. cũ quidã. 1. & ibi Bart. ff. de leg. 2.

4 De materia huiꝰ glosæ late Host. in c. ad abolendam, de hære. uer. sede uacante.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Primum locum.] quia secundū dignitatē cuiusq; quilibet honorandus est in sede. 3. de cons. c. olim. & qui prior est in eodē ordine uel dignate ordinatus, & in loco & subscriptionibus præmitti debet, 17. di. c. ult. & ff. de albo. scr. l. 1. & 74. d. episcoporum. fic. 3. eod. c. 1. & 75. dist. c. vlt. minores enim maioribus obsequiū præstare debent. 93. di. à subdiacono. C. de offi. rec. l. 1. ar. cōtra. 23. q. 4. sicut excellentiam. ubi dicitur: non gradus excellentior uel elegātior, sed uitæ, & c. & 40. dist non loca, uel ordines, Sed ibi loquitur quo ad uitates, siue de merito uitæ. 4. distinct. c. ultimo.

† Hoc ē accipitrus tenebit quartum, & sic de singulis donec ad ultimū minorem perueniatur.

[Glos. seq. dicit ad partem, quod habenda sit ratio personarum, &c. alleg. 9. canones, unam decre. & 3. ll. in contrarium, alleg. duos canones. quinque decre. & vnam l. & soluit.]

b ¶ Potiorem.] sic uidetur quòd in perceptione beneficiorū habenda sit ratio personatuum siue dignitatum, ut plus percipiant, qui in potioribus sunt ordinibus constituti, & meliora stipendia conferantur secundum dignitatem cuiuscunque ut 12. quæstio. 2. nobis. capit. Vulteranæ. & cap. concesso. & distinct. 1. ius militare, & 1. quæstio. 2. cap. vltim. & 74. dist. consuluit & 61. distin. miramur. in fin. Et is gradus cēteros antecedat, quem labor prolixior & stipendia meliora fecerint ante ire. C. de offi. mag. offic. l. nemo. Et ratio stipendiorem habenda est. ff. de re mili. non omnes. in prin. & in authen. de defe. ciui. in principio. colla. 3. ubi nobilitatis ratio habetur. & de pœniten. distin. 4. in domo. & infra de præbend. de multa. §. ulti. & 4. distinctio. non cogantur. Sed contra uidetur. quod omnes, qui in una ecclesia famulantur æqualiter percipere debent. supra de constitutioni. ca. cum omnes. & ca. cum M. nec uni dandum est. unde alij scrupuloso corde moueantur. 16. quæstio. 7. cap. 1. & dicti Apostolus. 1 Non enim uolumus ut alij sit remissio, uobis autem tribulatio 25. quæstio. 1. §. his ita ad finem. ff pro socio. l. uerum. §. si cum tres, ubi dicitur, quòd ex eadem societate non deber unus plus percipere quam alter. nec nobilis præponitur ignobili. argum. infra de appellat. cap. constitutus, nec refert, undecunque sint. infra de instit. capit. ad decoram. & dum quis laudabiliter officium suū exequitur, ex abundanti requiritur suæ notio nationis, infra de iud. cap. cum deputati. Quid ergo est dicendum? Dico, quod ab initio consideranda est nobilitas siue scientia, ut etiam maioribus & pluribus beneficijs honorentur ab illis, qui eos promouent. inf. de præben. c. de multa. & circa eos, q simul sunt in ecclesia, honestum esset ut qui maiores sunt, plus percipiant & digniores: secundum quod dicunt iura priora. Sed circa hoc plus consideratur uniuscuiusque ecclesiæ, consuetudo. supra de constitutioni. cum omnes, & c. cum M. Sed si nulla sit consuetudo, puta quia ecclesia, fundatur de nouo, tunc uidetur quod secundum locum & meritum cuiuscunque sint danda stipendia. Sed videtur quod recurrendum sit tunc ad consuetudinem uicinarum ecclesiarum siue prouinciæ. infra de censibus. capitu. super eo. Iure communi non plus credo dandum maioribus, quam minoribus, nisi consuetudo contrarium inducat. & secundum hoc potest exponi: potiorem, id est, priorem, ut primo percipiant, qui in maiori ordine sunt constituti; & hoc seruari potest in ecclesijs, ubi non sunt distinctæ præbendæ, ubi uero distinctæ sunt, quilibet percipit per se suos reditus: & hic non credo præbendas esse distinctas: sed fructibus collectis, quotidie, forte percipiunt quilibet portionem suam.

Personarum ro an sit habenda in beneficiorum ceptione.

1 Secundæ ad Corinth. cap. 8.

Colocenſi. †

† In uno exē plari ueruſtiſſimo hſ Coloceñ.

[Gloſſa ſequens diſtinguit duplex ſeruitium dominorum, &c. Item reuerentiam & obedientiam.]

c ¶ Conſueta.] not. quod minores ſeruitia facere debent maioribus. 2 hoc intelligo circa ſeruitia exhibenda in obſequijs diuerſorum, ut ſecundum quod quilibet minor eſt in ordine, maiora ſeruitia faciat ſecundum ſuum ordinem debita: prout dicitur. 23. diſtin. ſubdiaconus & c. ſeq. in quibus oſtenditur quid pertineat ad officium cuiuslibet. Alia uero ſeruitia extra diuinorum celebrationem facere non tenentur, ſi quæ non pertinent ad obſequia eccleſiæ. Reuerentiam tamen minores maioribus exhibere tenentur, ut minor aſſurgat maiori: & cedat ei primum locum in ſedendo & in eundo. 93. diſt. à ſubdiacono. niſi minori in ordine, maior adminiſtratio ſit cōceſſa: vnde archipreſbyter, archidiacono deber reuerentiam ratione adminiſtrationis & officij ſibi cōmiſſi. 25. diſt. perlectis. 3. de offi. archidia. ad hæc. in mandato ſiue iudicio nemo tenetur alteri, niſi ei qui habet adminiſtrationem uel iuriſdictionem ſuper eum, cui obedire tenetur in his quæ ſpectant ad officium ſuum: & eius honeſta & ſalubria mandata obſeruent. ſup. eod. dilecta. & ſup. de offi. archid. ad hæc. 3. ſup. de offi. archipre. c. 1. 2. & 3. & infra cap. proxi. Ber.

† al. potiorem.

† Vide l. de curio. C. de D. ſario. li. 12. ſec. in l. homines. mandā.

2 Concord. tex. in l. potiores. cum ibi no. C. de of. rec. put.

Cvm inferior.] primo narrat factum, ſecundo prouidet eō. ib. Mandamus. Tertio prouidere mandat archidiacono. ibi, Prouiſo. Abbas Siculus.

CASVS. Archiepiſcopus Coloceñ. de licētia domini Papæ monaſterū de Cheur. cōſtitutum in Firmieñ. archidiaconatu diœc. Coloceñ. erexit eccleſiam cathedralem. & Papa eccleſiam illam exemit iuriſdictione ipſius archidiaconi. Arch. prædictus in tantam prorupit audaciam. ut in epiſcopum ibi conſecratum, & in eccleſiam ſuam iuriſdictionem exercere præſumpſerit: ſignificatum fuit hoc domino Papæ, unde ſuper hoc ſcribit ipſi Coloceñ. dicens, q inferior potiorem ſoluere nequit uel ligare, ſed potius maior minorem regulariter abſoluit, & inhoneſtum eſt & abſurdum. vt filius poteſtatem habeat in parentem, & ideo mandat ipſi Coloceñ. ut prefato archid. diſtricte præcipiat, ne de cetero in dictum epiſcopum talia attentare præſumat: cum dominus Papa ab ipſius iuriſdictione ipſum exemerit: ita tamen ut ſi propter hoc archidiaconatus iura læduntur in diœce. ſua, abſque iuris alieni præiudicio recompenſationem faciat congruentem. Nota quod minor in maiorem poteſtatem habere non debet. Item ſine alterius præiudicio eccleſia conſtrui debet, aut ampliari.

3 Vel cū minor geritur lo cū maioris 93. diſt. ult. Ioan. Andr.

[Gloſſa ſequens ponit tres regulas. & à qualibet illarum excipit, ſecundo arguit. & illud determinat.]

d ¶ Ligare.] 21. diſt. inferior ſedes No. ex hoc loco q inferior ſuperiorem non pōt ligare uel ſoluere. Item q pōt ligare, poteſt & abſoluere, & ecōuerſo q pōt abſoluere. poteſt ligare ſic. ff. de re iud. l. 3. Primū recipit exceptionem, cum maior ſubijcit ſe ei minori. 2. q. 7.

Coloceñſi. †

¶ *Si eccleſia ſita in aliquo archidiaconatu erigitur in cathedralem, a iuriſdictione archidiaconatus eximitur.*

CAP. XVI.

Cvm inferior ſuperiorem † ſoluere nequeat uel ligare, d † ſed ſu-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

An q excõicat aliquem de mandato Papæ, ipsum possit absoluere.

nos incõpetẽter. & ff. de iur. om. iu. est receptum. Sedm recipit exceptionẽ. ꝛ. de of. dele ꝛrenti ubi aliqs potest ligare, sed post annũ non põt absoluere. Tertium simꝛr habet exceptionẽ, de cõse. d. 4. sanctum est. ubi penitus qs põt absoluere ipe periculi, q tñ non põt ligare. Itẽ est hic argu. q si papa mandat alicui ut excõicet aliquem, q põt absoluere illum: qa excõicatio & absolutio pari cõditio ne cẽsent, ut cui vnũ cõmisit. & reliquũ, de pe. dist. 1. uerbum Sed hoc nõ credo, si hoc sibi tantum qua si executori omittat, cũ ad certũ articulũ datus sit executor. arg. ꝛ. de off. delega. super quæstionum. §. 1. & c. fi. §. fi.

† potior.

† Cheur. Heur. Cucl.

perior † inferiorẽ liget regulariter, & absoluat; & satis absonum videatur, vt filius potestatem habeat ĩ parentem; [a] miramur qd cum tu monasterium de Cheur, † constitutum in Firmien. archidiaconatu tuę dioecesis ecclesiam erexeris cathedralem; [b] archidiaconus Firmien. in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in episcopum ibi consecratũ, & ecclesiam suã iurisdictionem exercere presumat, & inf. ¶ Mandamus, quatenus præfato archidiacono, à cuius iurisdictione dictũ episcopum denunciamus exemptum, [c] id districte studeas inhibere. ¶ Prouiso vt si ex hoc archidiaconi † Firmien. iura lædũtur, in dioecesi tua (vbi ex pedire videris) absq; alieni iuris præiudicio, [d] recõpensationem illi facias cõgruentem.

† al. archidiaconatus.

¶ Idem Lemouicen. † archidiac. & priori sanctæ Radegundis Picta.

† Magistro Duxen. Archi. Lemou. & priori S. Redigen. Pictauen.

¶ Cõpositionem super iure primatiæ, vnus solus cuius interest, potest impedire.

CAP. XVII.

HVmilis doctrina [e] magistri, & infra.

¶ Mandamus quatenus prælatorum [f] Burdegalensis prouincię in ea præquirendus est. Item qui succumbit, in expensis condamnari debet: sed hoc ideo statutur, in casu isto, quia quasi fundata erat intentio Bituricen. per illam prouinciam: & ideo si succumbant, calumniari videntur.

CASVS. Inter archiepiscopũ Bituricen. & archiepũm Burdegalen. controuersia fuit diutius agitata super iure primatiæ quis eorũ debet esse primas, dominus Papa Grego. post diutinã concertationem, quandam fecit prouisionẽ inter ipsos, quam prouisionẽ m. sit quibusdã, mandans eisdem quatenus requirant assensum prælatorũ Burdegal. ñ. prouinciæ in ea præsentiũ, & cõsensum capitulorũ cathedraliũ ecclesiarũ eorũdẽ prouincię, & assensũ. Bituricen. capituli super ipsa prouisione: quo habito prouisionem illam solemniter publicauit, & si aliq consensum præstare noluerint, publicationi prædictæ supersedeant, & eisdẽ percipiãt, vt personaliter si prælati fuerint ad præsẽtia Papæ accedãt: vel si capitula fuerint, per procuratores idoneos cõparcãt, prosecuturi coram Papa ius si quod habẽt, satisfacturi parti alteri, si succubuerint, in expensis. Nota qã oẽs vel aliquos tangit, eorum consensus re

[a] ¶ Parentem.] immo econuerso filius debet esse in patris potestate, ꝛ. de conuer. infi. c. ul. & Inst. de pat. po. §. ius aũt. arg. cõtra ꝛ. de renũ. ad supplicationem. vbi minor præest maiori, & iurisdictionẽ habet in ipsum, immo pater debet regere prolẽ suam. 24. q. 4. duo ista nomina. & C. de emẽd. ꝓpin. l. unica. ꝛ. de sen. exc. cũ uoluntate. §. ult. & filius ẽt dũ est in potestate patris, agere pro rebus suis non potest. C. de ann. excep. l. 1. §. 1. in fi.

[Gl. seq. in princip. & in fine fortificat textum, in medio signat contrarium.]

[b] ¶ Cathedralem.] de licentia dñi Papæ. 16. q. 1. præcipimus. & 22. di. c. 1. & ꝛ. de excess. præla. sicut unire. & ꝛ. ne sede uacãt, ca. 1. alias auctoritate propria non potuisset, q uia huiusmodi mutationes, translationes & cõsimilia debẽt fieri de auctoritate Papæ. 7. q. 1. mutatione. ar. contra. ꝛ. de off. ord. qm̃ in plerisque. §. prohibemus. & hoc factũ fuit propter longam & latam prouinciam, uel propter diuersitatem linguarum sup. de off. or. quoniam & c. inter cetera. quod licet ex auctoritate illius canonis, quoniam. & sup. de transl. inter corporalia.

[Glo. seq. reci. per obiectio. & soluit, & solutioni signat contrarium, cui respondet.]

[c] ¶ Exemptum.] Nam solus Papa eximit eꝓos. 16. q. 1. frater noster, sed per hanc exceptionẽ, quæ fit ab archid. non intelligitur exemptus a iurisdictione episcopi. & sic uꝛ q nisi fuisset exemptus a iurisdictione archi. iurisdictionem haberet in eum: sed quia hoc erat inhonestum, ut maior subesset minori, & contra iura 21. dist. inferior. & 93. di. à subdiacono. ideo exemptus fuit omnino à iurisdictione ipsius.

3 Nõ eximit imo denunciauit exemptũ. Io. And.

[d] ¶ Præiudicio.] & sic Papa non intendit aliꝓ per suas litteras ꝓiudiciũ irrogare. sic ꝛ. de consue. cum olim. in fi. & ꝛ. de of. or. licet cũ cõcor. & ꝛ. de usu. pal. ex tuatũ. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. merito. & §. si quis a principe. & ꝛ. de off. deleg. super eo. & 9. q. 3. nunc uero.

[e] HVmilis doctrina.] in compositione super iure primatiæ facienda, debent omnes prælati prouinciæ & capitula ecclesiarũ cathedraliũ consentire. Et duo facit. nã primo mãdat cõpositionẽ publicari, si ꝓlati cõsentiant. Secundo: ibi, Si quis uero dissentientes, mãdat citari, & publicationem non fieri. Abbas Siculus.

[f] ¶ Prælatorum.] sed quare requiritur consensus istorum prælatorum? Videtur quod consensus capituli Burdegalẽn. sufficiat in tali ꝓuisione, sicut ex alia parte sufficit consensus capituli sui litigare potest. ꝛ. de procur. alia quidem potest ẽtiam donare. infra de do. pastoralis. in fin. & infra de his quæ fiunt à prælat. sine consen. capit. cum nos. potest etiam compositionem facere. infra de transac. contingit. & inf. de dec. ex multiplici. Dicas quod ideo requiritur consensus prælatorum & capitulorum cathedralium ecclesiarum Burdeg. ꝓuinciæ, quia per illam prouisionẽ reseruabat ius

2 Facit l. obseruandũ. ff. de offi. ꝓcõs. & l. illicitas §. ne potentiores cum no. eod. tit.

3 Vñ nõ ꝓtiat se cõtinẽti. ff. de offi. ꝓcõs. obseruãdũ. tenendã est ergo medium. de offic. vic. c. 1. Io. And.

Bitu-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Biturice. archiepiscopo in Burdeg. prouincia, vt possit visitare. vnde hoc respiciebat platos & capitula. qa tūc eum procurare tenerentur cum accedit ad eorum eccle
1 Idē ex iure primatiæ ipsorū causæ ad ipsum deferri potest per appellationem gradatim. Item per negligentiam deuoluet ad ipsos beneficiorum collatio, & his similia.
sias. 1 inf. de præscr. c. cū ex officij. inf. de cēsi. c. sopitæ. & ita eorum interesset consentire vel ꝯ dicere: quia qđ omnes tāgit, ab omnibus est approbandum. ꝯ. de offi. arch. ad hoc. in fi. & s. de temporibus ordinationum. si archiepūs. & 66. dist. archiepūs. & 53. dist. ca. 1. & in concedendo haustū aquæ omnes vocādi sunt, qui ius habent. ff. de aqua pluuia arcenda. in cōcedēdo. & ideo requirūtur. vt cōsentiāt vel dissentiant. Ex alia parte sufficit consensus capituli Biturice. quia per illā prouisionē cōsulebatur Biturice. archiepo: nec interesset aliqd prælatorum Biturice. prouinciæ de illa prouisione.
† In uno exē plari habetur: prouisionem.
[Glo. seq. arg. quærit, & soluit. Iterum quærit & soluit, & dat simile.]
a ¶ Præsentiū.] arg. quòd præsentes tantum requirendi sunt ad componendum, & eodem modo ad litigandum, sicut in alienationibus faciendis. 10. q. 2. hoc ius. ver. si autem. arg. 7. q. 1. factus. Sed quid esset si modica pars prælatorum esset præsens, & longe maior esset absens, & eodem modo de capitulis, nunquid sufficit consensus illorum pauco rum ad consentiendum huic prouisioni, vel ad mouendam litem? Videtur quòd sic. arg. huius c. 10. qu. 2. hoc ius. 2 Sed quos dicemus præsentes. an illos tātum qui sunt in ecclesijs suis, an etiam illos qui sunt in prouincia. quod videtur. C. de præscr. longi. temp. l. vlt. Vnde credo quod requirendi sunt, dummodo sint in prouincia. quia pro præsentibus ibi habentur. Idem credo si minor pars capituli sit pūs, quòd debeat vocare alios qui sunt in prouincia si commode vocari possunt, quousque saltem sit ibi maior pars capituli. Si autem sint extra prouinciam, aut ita remoti q̄ cōmode vocari non possunt, præsentes disponant de rebus ecclesiæ: quia tota potestas & ius vniuersitatis remanet penes illos qui cunque sint. ff. quod cuiusque vniuer. l. sicut.
2 Adde qđ contrarium est ueritas: ut in l. aliud §. refertur. ff. de reg. iu. & in l. quod maior. ff. ad muni.
b ¶ Capituli.] per hac decr. probatur, quòd prælatus sine consensu capituli non potest agere nec componere; secundum quòd notatur. sup. de rescr. c. doceri. & inf. de procu. c. 1. arg. ad hoc. sup. eo. ca. dilecti. Bernardus.
[Glo. seq. arg. duo.]
c ¶ Noluerint.] not. quòd ille cuius interest, impedit prouisionem Papæ, sicut aliquis retardat executionem sententiæ. inf. de rest. c. veniens 2. & infr. de re. iud. cū super controuersia, arg. quòd non intendit Papa alicui præiudicare per suas litteras.
d ¶ Personaliter.] cum enim quis citatur vt personaliter veniat ad causam, non sufficit tunc mittere procuratorem, vt hic videtur. Si vero simpliciter citetur, tūc potest mittere procuratorem. C. de proc. l. ult. in prin. vel ipse debet ire. infr. de do. & contum. cum dilecti. & C. de procur. l. vlt. sed cum personaliter quis citatur & ipse ire non potest, vel etiam in alio casu cum simpliciter citetur, sit causa sua ardua sit, non compellitur mittere procuratorem. C. de procu. l. vlt. sed debet in vtroque casu nuncium destinare, ad allegendas causas quare venire non possit. inf. de procu. ca. quærelam. & ibi dicitur de hoc. Et illud scire debes, quod delegatus à sede Apostolica non potest iubere alterutrā partem coram se personaliter comparere, si de hoc non habeat speciale mādatum: nisi causa sit criminalis, vel pro veritate dicēda, vel pro iuramento calūniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas hoc exigat, in decre. Inn. quarti. ꝯ. de iu. iuris esse ambiguū. sed Papa hoc facere potest: quia non adstringitor legibus: vel canonibus, 3 vt hic patet. Bernard⁹. e ¶ Si alij,] vt capitula, quæ non, nisi per procuratorē venire possunt.
[Gl. seq. arg. & remittit, & argumento respondet.]
f ¶ In expensis.] sic videtur per litteram istam, quòd victus victori condemnandus est semper in expensis, arg. inf. de pœn. calumniam de hac materia tractatur plene. inf. de do, & contu. circa fi. Sed hoc ideo quia iam quasi intentio actoris fundata erat per compositionem: & ideo si succumbant, quasi calumniose videntur hoc fecisse: quia tuna demum consueuit dicit, quod victus in prima causa victori sit condemnandus, & qua si ad terrorem hoc dixit Papa: vt si dubitarent, de iure suo, non litigarent. Et est argum. opin. quod victus victori semper sit condemnandus in expensis. Bernardus.

sentium, & cathedralium capitulorum eiusdem nec non Biturice. capituli b, super prouisione, quam inter Biturice. & Burdegalen. archiepiscopos in causa primatię duximus faciendam, requiratis assensum quo habito, prouidentiam † nostram solenniter publicetis.

¶ Si qui vero consensum prestare noluerint c, vos supersedentes, publicationi pradictę, districte precipatis eisdem, vt personaliter d, si prelati fuerint: vel si alij e, per procuratores idoneos, nostro se conspectui representent, prosecuturi coram nobis ius, si quod habere contendunt, & satisfacturi parti alteri (si succubuerint) in expensis: f

† Cap. 21.

TITVLVS XXXIV.

De treuga, & pace.

¶ Alexander iij. in concil. Lateranen. †

¶ Statuit tempora treugarum, & pœnas violantium.

CAP. I.

REVTEN. inf. de do. & contu. circa fi. Sed hoc ideo quia iam quasi intentio actoris fundata erat per compositionem: & ideo si succumbant, quasi calumniose videntur hoc fecisse: quia tuna demum consueuit dicit, quod victus in prima causa victori sit condemnandus, & qua si ad terrorem hoc dixit Papa: vt si dubitarent, de iure suo, non litigarent. Et est argum. opin. quod victus victori semper sit condemnandus in expensis. Bernardus.

3 Vnde ex plenitudine potestatis, cogit eos hic personaliter venire: uel pp personarum legalitatem. ff. de procu. l. si actor uel pp magnitudinem causę inf. de proc. c. 2. alias prelatus etiam ante lit. contest. dat procuratorē. ꝯ. de iur. calū. cū causam. sm. Gof. Io. And.

DE TREVGA ET PACE.

¶ Quia iudicum est ad pacem discordantes reducere. 50. di. per totum: & ideo quia est tractatum de off. iudicū, merito annectitur hæc rubrica. uel aliter sic. Quia maiorum & superiorum est treugas & pacem inire, subditorum uero obedire: ergo, &c.

De hac materia tractatur. 90. di. per totum. 24. qu. si quis Romperas. & c. illi.

Reugas.] in prima parte determinat tempus feriarum in actu bellandi. In secunda ponit pœnam rumpentium treugam. In tertia instruit omnes quid facere debent, vt treugæ & paces seruentur, & ponit pœnam eorum ratione negligentiæ Ant. de Butr.

CASVS. Primo dicitur quod treugæ durare debent à quarta feria post occasum Solis, usque in diem Lunæ in ortu Solis. & ab aduentu Domini usque ad octauam Paschæ. hoc tamen non seruatur. Secundo dicit quod qui treugas fregerit, excommunicetur post tertiam cōmonitionem, & nullus excommunicato communicet. Tertio dicit quod triplex funiculus difficile rūpitur, ideo mandat quòd episcopi omnes sibi consilium & auxilium impendant: & qui secus fecerit, puniatur. Not. quod trina admonitio debet præcedere uindictā. Item sententia ferenda est in scriptis. Item funiculus triplex difficile rumpitur.

a ¶ Tieu-

Citatos an possit mittere procuratorem.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Treugæ diffinitio.

a ¶ Treugas.] treuga est securitas præstita rebus & personis, discordia nondum finita.

ADDITIO. Pax vero est finis discordiæ, quæ debet haberi in voluntate, guerra in necessitate: vnde bellamus vt pacem habeamus. 23. qu. 1. nisi bella. & ca. noli æstimare. Ioan. And.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat. & in Pannormia. li. 8. ca. 147.

[Gl. seq nō. obijcit per locum a diuisio nis, & dupliciter solui.]

† octauam.

b ¶ Frangere.] not. quòd hæc treuga canonica est, & non conuētionalis: si. n. esset conuentionalis, semper seruaretur, nam hosti seruāda est. 23. qu. 1. noli æstimare. Sed qualiter intelligitur qđ dī de ista treuga? Si intelligitur de iusto bello, à tali nullo die cessandū est ētiā Dominico 2 die. 23. q. vlt. si nulla. inf. de reg. iu. quòd nō est licitum. Si vero de bello iniusto, hoc nullo tempore faciēdum est. Sol. potest ītelligi de iusto bello, & licet nūquam sit cessandum à tali, minus tñ uacandum est ei in hoc tēpore quam in alio, vnde capitulū illud, si nulla. intelligitur qñ inuitabilis vrget necessitas. Vel potest intelligi de iniustis bellis. uel Papa respexit ipsum factum, vt non semper darent operam bellis, & ideo ob reuerentiam dierum tunc cessarent: & nullo tpe dēnt fieri, & multo minꝰ isto tpe. Sed qđ dicit, hic hodie non tenet; & ēpi qui non seruant hanc constitutionē, non dicuntur transgressores: quia non fuit moribus vtentium approbata huiusmodi treuga. 4. dist. cap. in istis. §. leges.

† Ecclesiastes cap. 4.

† Trepidus habetur in vetustissimis codicibus. in recentioribus. repidus.

gas a ¶ a quarta feria post occasum solis, vsque ad secundā feriā in ortu solis, ab aduentu Domini vsq; ad octauas † Epiphaniæ, & a Septuagesima vsq; ad octauas † Paschæ ab omnibus inuiolabiliter obseruari præcipimus.

¶ Si quis aūt treugas frāgere b pſumpserit post tertiam admonitionē, si non satisfecerit suus eps sniam excōmunicationis dictet in eum, & scriptā vicinis c epīs annunciet, quorū, nullus excōicatum in communionē recipiat, immo scriptam sententiam quisq; confirmet, d si quis autem hæc violare præsumpserit, ordinis sui periculo e subiaceat.

¶ Et qm̄ funiculus † triplex difficile rūpitur, pręcipimus, vt epi ad solū Deū & ad salutē populi habentes respectū oī trepidatione seposita, ad pacē firmiter tenendā, mutuū sibi cōsiliū g & auxiliū præbeāt, neq; hoc alicuius amore, vel odio prætermittāt. Qđ si quis in hoc opere trepidus † inuētus fuerit, dānū pprię dignitatis incurrat.

b ¶ Frangere.] not. quòd hæc treuga canonica est, & non conuētionalis: si. n. esset conuentionalis, semper seruaretur, nam hosti seruāda est. 23. qu. 1. noli æstimare. Sed qualiter intelligitur qđ dī de ista treuga? Si intelligitur de iusto bello, à tali nullo die cessandū est ētiā Dominico 2 die. 23. q. vlt. si nulla. inf. de reg. iu. quòd nō est licitum. Si vero de bello iniusto, hoc nullo tempore faciēdum est. Sol. potest ītelligi de iusto bello, & licet nūquam sit cessandum à tali, minus tñ uacandum est ei in hoc tēpore quam in alio, vnde capitulū illud, si nulla. intelligitur qñ inuitabilis vrget necessitas. Vel potest intelligi de iniustis bellis. uel Papa respexit ipsum factum, vt non semper darent operam bellis, & ideo ob reuerentiam dierum tunc cessarent: & nullo tpe dēnt fieri, & multo minꝰ isto tpe. Sed qđ dicit, hic hodie non tenet; & ēpi qui non seruant hanc constitutionē, non dicuntur transgressores: quia non fuit moribus vtentium approbata huiusmodi treuga. 4. dist. cap. in istis. §. leges.

c ¶ Vicinis.] 11. q. 3. cap. curæ.

d ¶ Confirmet.] id est. obseruet: & ita ipso facto eō firmat eam: aliàs nec infirmare potest, cum non habeat imperium par in parem. 21. di. inferior. & c. denique & melius; sup. de elec. innotuit. & ff. de arbi. l. nam magistratus.

e ¶ Periculo.] id est excōicatio proprij epi. Secundus est, vicinorum eporum obseruatio seu confirmatio. Tertius consilium, & auxilium eorundem: & ideo quanto fortior est. difficilius rumpitur. C. commune de successio. aut h. itaque. ff. de lib. leg. l. 3. in fi.

f ¶ Funiculus.] Primus est excōicatio proprij epi. Secundus est, vicinorum eporum obseruatio seu confirmatio. Tertius consilium, & auxilium eorundem: & ideo quanto fortior est. difficilius rumpitur. C. commune de successio. aut h. itaque. ff. de lib. leg. l. 3. in fi.

g ¶ Consilium.] no. quòd prælati tenentur sibi mutuū præstare consilium, & auxilium. 93. dist. præcipimus, & c. prælatum.

¶ Idem.

¶ Personæ hic enumeratæ plena securitate gaudent tempore guerræ.

CAP. II.

INouamus h vt presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeūtes, & in agricultura existentes i, & animalia, quib. arant & semina portant ad agrum, cōgrua securitate lętētur.

TITVLVS XXXV.

De pactis.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Pacta quantumcumque nuda, seruanda sunt.

CAP. I.

ANtigonꝰ epi scopꝰ dixit & infra.

¶ Aut inita pacta suam obtineant firmitatem, aut conuentus (si se non cohibuerit) ecclesiasticam sentiat disciplinam. Vniuersi dixerunt, pax seruetur, pacta custodiantur k.

h ¶ Inouamus.] quia iam statutum erat. 24. q. 3. si q. 6 Romipetas. & c. paternarum.

i ¶ Existentes.] ergo dum vacant agriculturæ tantum habēt priuilegium: 3 sicut militi non currunt tempora dum est in militia. C. quib. non obest longi temporis præscripit. l. ult. sed animalia sēper hñtur pignori dari non possunt. C. quæ res pig. ob. non possunt. l. pignorum.

† Cap. 22. in eodem concil. Laterañ. & c. 2. eo. ti. in 2. compil. Pannormia. lib. 8. ca. 147.

3 Idem in peregrinis, q. quamdiu peregrinantur, sūt Hosp. sicut & legati priuilegium habent quādiu in legatione sūt. ff. de iudicijs. l. 2. §. legatis. Ioan. And.

DE PACTIS.

¶ Supra visum est de pacc, sed quia pacta & transactiones sunt quædā conuentiones ex pace factæ, ideo, &c. Abb. Siculus.

De hac materia habetur. 22. quæs. 4. in multis. c.

ANtigonus epi scopꝰ.] Iudex ecclesiasticus prouidet seruanti pactum ꝫ nō seruantem. h. d. diuiditur. Nam primo ponitur dictū Antigoni epi. Secundo approbatio cōcilij: ibi, vniuersi. Ab. Sic. CASVS. Antigonus episcopus Maurerī. in concil. Africano grauem deposuit ꝙrimoniam de Optātio epo, quia cum inter se pactum fecissent quòd alter non subtraheret alterius populos Optantius episcopus non seruauit pacta inita inter eos: sed alliciebat populos Antigoni. Vnde petebat ut pacta inita inter eos seruentur, aut conuentus, si se non correxerit, ecclesiasticam sentiat disciplinā: vniuersi dixerunt, pax seruetur: & pacta custodiantur. Not. quòd pacta seruari debent.

[Gloss. seq. not. pacta seruanda, alleg. 3. canones, & vnam legem. ponit quatuor casus quibus non valet pactum. in fin. ar. ex nudo pacto, &c. rationem reddit, & remittit.]

† Africano. legit in omnibus, sed de sumptum ex cōcilio Carthaginēn. l. ca. 12. & habetur in c. i. eod. tit. in 1. compil.

k ¶ Pacta custodiantur.] reformata per pacta inita inter epos, q contendebant adinuicē & de iure parochiali. Et ita est arg. quòd pacta legitima custodiantur. 20. q. 1. puellæ. in fi. & 22. q. 4. innocens. & 18. q. 2. Eleutherius. Pacta enim legitima, quæ neque dolo malo, neque aduersus leges, neq; quib. fraus alicui fiat. facta sunt, seruabo ait prætor. ff. de pact. l. iurisgentium. §. ait prętor. Pactum vero quod dolo initum est non valet. ff. de rerū permu-

permu. ea. cum vniuersorum. C. de excep. & præscript. l. aduersus. Itē si alteri sit captiosū. ff. de rescin. uend. si id quod pure. in fi. 1 Itē si fit contra bonos mores, C. de inutilibus stipul. ex eò. 2. Item qd obseruatū vergit ad dispendium salutis æternæ, non tenet. ſ. eo. pactiones. ſ. bi de hoc.

Item habes hic arg. q̄ ex nudo pacto oritur actio. 12. q. 2. quicunque suffragio. & q. 5. quia Ioan. licet sit cōtra ſm leges. ff. de pact. l. iuris gētiū. §. quinimmo. igitur nuda pactio obligationem nō parit, sed parit exceptionem: quia mortaliter peccat recedendo a pacto. arg. 22. q. 1. prædicandum. quia inter simplicem loquelam & iuramentum non facit Deus differentiam. 22. q. 5. iuramenti. De hoc dic, ut habes 12. quæst. 2. c. quicunque, suffragio.

1 Si ab emptione perfecta tutoris auctoritate pupillus sine ipsius auctoritate per pactū discedit, nō ualet pactū quod esset alteri emptiosum ; vt ſ. teneret venditor, & nō emptor. Io. Andr.

† Lib. 7. epistola 60. regiſtri.

† Cap. 2. eo. tit. in 1. cōp.

¶Gregorius. †

¶ Conuentio inualida per consensum superioris validatur.

CAP. II.

QVoties † in conuentionibus nostrer expectatur assensus, ne in dubium veniant quæ geruntur, ratihabitio [a] eas debet pro securitate partium solidare. [b]

¶Idem. †

¶ Iudex debet studiose agere, vt promissa adimpleantur.

CAP. III.

QValiter in sardinia, & infra. ¶Studiose agendum est, vt ea quæ promittuntur, opere compleantur. [c]

¶Alexander tertius Exoneñ & Vvigornen. epis.

¶ Non valet pactum, per quod beneficium ecclesiasticum debet pecunia resignari.

CAP. IIII.

CVm † pridem S. clericus procurator Prioris, & monachorum de Acra, & P. clericus ꝓ cā, q̄ inter eos, & prædictum P. ac fratrē eius, cuius vicē se gerere dicebat, [d] sup ecclesia, & capella de L. vertebat, ad nr̄am præsentiam monasterij, & prædictus P. pro se & fratre suo accesserunt ad dominum Papam: procurator & P. clericus pro se & fratre suo cuius erat, quandam fecerunt cōpositionem, scilicet q̄ dicto P. pro expensis, quas fecerat, tres marchæ argenti soluerentur à monachis, & idem P. liti cederet, & ab infestatione monachorum cessaret: quam cōpositionem petierunt per dominum Papam confirmari, sed ipse noluit confirmare. quia illicita erat: tandem Papa monuit illum P. vt pro se, & fratre suo renunciaret liti: quod & fecit, & instrumēta, quæ super hoc habebat, in manibus domini Papæ resignauit, quæ destinauit monachis, mandans Priori & fratribus, vt eidem P. & fratri suo aliquod beneficium assignarent, de quo maius lucrum haberent quam de illa illicita pactione: sed prior & monachi acquiescere noluerunt. Propter quod dictus P. clericus ad dominum Papam rediit, exponens ei omnia supradicta: super hoc mandat Papa quibusdam iudicibus quatenus moueant priorem & monachos ut præfato P. & fratri suo competens beneficium conferant & assignent: quod si non fecerint, si constiterit ab eis dictos clericos a prædicta ecclesia & capella absq; ordine iudiciario violenter eiectos, faciant illas sibi restitui, non obstantibus litteris confirmationis, quas dicti monachi super hoc impetrasse dicuntur. Nota quod nulla pactio illicita in spiritualibus facienda est, nec aliquid dandum etiam pro expensis. Item qui renunciat instrumentis, liti renunciare intelligitur.

† Lib. 8. epistola 38. regiſtri Ioanni epō Caralitano. & c. 3. eo. tit. in 1. compil.

CASVS. Si aliqua pactio uel conuentio facta est inter aliquos; ne dubitatio sit in futurum super conuentione illa, Papa requisitus debet illam ratam habere pro securitate partiū. Not. ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.

[Gl. seq. arg. q̄ ratihabitio retrotrahitur. alle. vnam concor. signat vnum contrarium, soluit distinguendo ponens primam partem pro regula. dat tres casus exceptos.]

a ¶ Ratihabitio.] & ita si pactum ab initio etiam non teneat, per ratihabitionē superioris fit validum. ſ. ti. proxi. c. 1. Argumentum est ergo, q̄ ratihabitio retrotrahit, & mandato comparat. arg. ſ. ē clandest. desp. c. 2. Sed q̄tra uidetur. ff. de his q̄ no. infa. l. qd ergo. Sed distingue, vtrum tale sit qd ab initio mandare vel cōcedere potuit qui ratum habet, & tunc mandato comparatur, alias non, ut potes colligere ex. fi. l. illius. ff. de off. pronsul. l. obseruare. & ff. de serui. rust. p̄dio. l. per fundum. & ſ. de reg. c. significatum. & c. cum virum. sed quasi regulare videtur vt ratihabitio retrotrahatur, & cōfirmet præcedentia, ff. de pig. l. si fundus, §. si ne scīēte. ſ. de his quæ fi. à prela. sine consensu capituli. c. cum nos. Ratihabitio tamen habet exceptionē in filia, quæ nubit tempore luctus postea patre ratum habente. ff. de his qui not. infam. l. quid ergo. falsit in pupillo 2. vbi nō valet ratihabitio tutoris, nisi p̄sens sit in ipso negotio. Instit. de auctor. tuto. §. tutor. & de auctor. tuto. l. obligari. §. pupillus. fallit in seruo ff. de acquir. hære. l. si qs mihi. §. iussum. vbi debet præcedere iussus domini.

2 Loquitur de pacto futuræ successionis.

b ¶ Solidare. ſ. id est, confirmare. & intellige cū causæ cognitione. ſ. de p̄scr. vrī. vel inuti. c. 1. & 2. vbi de hoc alias parum valeret confirmatio in forma communi. Bernardus.

QValiter.] CASVS. Dicunt q̄ studiose est agendum, vt quæ ere promittuntur, opere compleantur. No. q̄ ea quæ promittuntur, adimpleri debent. Itē no. q̄ uerba accipienda sunt cum effectu.

[Glo. sequens inducit simile argu. & signat contrarium.]

c ¶ Compleātur.] simile, 23. dist. psalmista. & illud, & quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita. Et arg. q̄ verba cū effectu sunt intelligēda. ſ. de cleri. nō resid. c. relatū. Item nec sufficit uoluntas nisi sequatur effectus. ſ. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. cap. j. fin. ſ. de re iudi. ca. cum aliquibus, arg. contra. §. de biga. nuper. & c. a nobis.

3 Psalm. 88. Misericordias Domini, &c. Ioan. Andr.

CVm pridem.] Primo ponitur factum, sub quo continetur processus causæ, partium transactio, ipsius reprobatio, Papalis ordinatio & intercessio. secundo dat iudices, ibi, Ceterum. Abb.

CASVS. Monachi de Acra. & P. clericus pro se & fratre suo habebant controuersiam inter se sup ecclesia & capella de L. q̄bus spoliari fuerant a monachis. ſ. clericus procurator

† Post concordiā Lateranē. par. 28. c. 2. tit. de pactionibus licitis & illicitis in reb. eccl. & ca. 4. eo. tit. in 1. compil.

d ¶ Dicebat.] ille enim cum esset coniuncta persona etiam sine mandato audiretur agens pro fratre, ff. procurato. l. sed hæ personæ. & l. Pomponius, §. ult. & C. eo. tit. l. exigendi. & sup. de rescriptis. nonnulli. tamen cauere debet de rato: alias non obesset. C. quibus res iudi. non nocet. l. 1.

a ¶ Liti

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶ Liti cederet.] hæc renunciatio fratri non noceret licet esset ꝓcurator eius, & generalem administrationem haberet, ff. de procurato. mandato generali, & C. eo. tit. si procurator. & C. de transact. l. transactionis.

b ¶ Non duximus.] infra tit. proxim. statuimus. cõtra solu. ibi compositio super decimis facta licita est, ut infra de decimis. ca. ex multiplici & c. nuper. hic vero simonia expresse cõmittebatur, recipiendo pecuniã pro re spirituali, quam renunciauit. 1 Item arg. 5. j. de præb. ca. nisi essent. Ibi nulla cõpositio vel pactio turpis inter partes inter uenit, sed iudices ꝓ bono pacis i quos compromissum fuit, statuerunt ut ad tps certa pecunia solueret. & ideo Papa illã constitutionẽ ex causa prædicta tolerauit: sed hic pactio turpis inter partes inter uenit.

[Glo. seq. reciteur per quæstionem, an auctoritas Papæ purget simoniam, ponit duas opiniones. 2 secundam alieg. & soluit. demã opi. distinguendo concordat.]

c ¶ Illicitæ pactionis speciem.] quia ius spirituale pro pecunia remissum fuit. Quidã dicunt ꝙ pactum ualuisset, si auctoritas Papæ interuenisset. argum. ff. de his qui not. infam. l. furti. §. qui iussu. Tan. dixit ꝙ ꝓpter auctoritatẽ superioris simonia nõ purgatur ex quo aliquis est simoniacus. si vero cũ ius habeo, dedero tibi pecuniã redimendo vexationẽ meam non pecco. argu. 1. q. 3. quæsitum. & j. de simo. c. dilectus, iuxta illud Apostoli, Redimẽtes tempus quoniam dies mali sunt, argumen. est tamen contra j. de simo. Matthæus. Sed ibi data fuit pecunia his qui ius habebant in electione. Sed videtur quod si cõpositio esset confirmata per Papam, quod excusati fuissent isti fratres, quia Papa habet plenitudinem potestatis & potest supra ius dispensare. infra de concess. præben. c. proposuit. & de eo quod non est ius, facit ius. 3. q. 6. hoc quippe. Item ipse naturam rei immutare potest. C. de rei vxo. acti. l. 1. in princip. potest dici, ꝙ in 2 his, quæ in sui natura simoniaca sunt in veteri, testamẽto, vt vendere sacramenta & huiusmodi spiritualia, ibi non excusat auctoritas Papæ. & secundũ hoc intellige quod dixit Tanc. in his vero quę per constitutionem ecclesiæ simoniam inducunt, ex cusaret auctoritas Papæ. quia põt dispensare in talib.

† ipsam.

† al. idem.

† In quibusdã manuscr. ita: authẽ. instrumenta q̃ su per eisdẽ ecclesia & capella habebat, &c.

† Scripta, in vno exẽplari.

1 Replicat & declarat, cõtrarium nõ soluit, vnde dic ſm Frã. Vin. & Inn. ꝙ hic erat suspicio turpis pacti: q̃ semper præsumit, nisi ꝓ aliam suspicionẽ tollatur ibi vero superioris auctoritas illã tollit, vel ibi amicabilis cõpositio hic trãsactio ſm Go. vel ſm Hostien. ibi, amicabilis ꝛ positio sup fructib. hic super iure, spirituali. Io. Andr.

2 Nobilis est hæc glossæ distinctio q̃ Durãdus impugnat li. 4. dist. 25. q. 5.

ADDITIO. Et de hoc dicitur. sup. de offic. deleg. ex par. 2.

d ¶ Resignauit.] ad cautelam, & ex superfluo, quoniam facta renunciatione ipso iure irrita sunt instrumenta. C. de cond. ex le. l. diffolute, & inf. ti. ꝓxi. c. 1. & aduersarius potest illã petere. C. ad exhi. l. vlt.

[Gl. seq. signat cõtrarium ponit opin. demum soluit. In fi. quærit, argu. negatiue, contrarium soluit.

e ¶ Restitui faciatis.] arg. contra. 7. q. 1. quã periculosum. ubi habes, ꝙ Esau recipere postea non potuit quod semel cessit. Potest dici ꝙ nõ tenuit renunciatio, cum esset eo tempore spoliati. arg. j. de restitu. spol. solicite. Dicas melius, ꝙ isti implorauerunt beneficium principis. & de gratia restituunt, & illa renũciatio tacitam habebat conditionem annexam, scilicet, si monachi adimplerent quod mandauit Papa, sic s. de renuncia. ca. sane. de hoc dictũ fuit s. de elect. c. cum inter R. 3 Sed pone ꝙ monachi iam contulissẽt ecclesias alijs, quid fieret? Argu. ꝙ non remoueanẽ instituti. 6. q. j. eos immo remouẽdi sunt, & monachi tenẽtur prouidere illis. 7. q. j. præsentium. j. de præben. inter cetera.

† Facit. ff. ad l. Iul. de vi. & vi ar.

† Post conc. Later. p. 28. c. 4. & c. 5. c. tit. in 1. cõp.

† Idem cõc. Trid. sess. 25. de refor. c. 7.

† vanas vacuas.

3 Et fuit hoc in fauorem obedientiũ & odiũ inobedientiũ. de post. ca. 1. & q. 1 decepus & c. de re. permut. cũ universorũ. Io. Andr.

Accepimus.] Diuiditur. Prima pars narrat factum, quod secunda præcipit corrigi: ibi, Verũ. Abb. Sic.

CASVS. Quædam ecclesiæ cõcessæ fuerunt quibusdã clericis tali modo siue tenore. ꝙ illis defunctis alij nominibus proprijs designati succedant eisdem: significatum fuit hoc domino Papæ, mandat Papa Eboracen. archiepiscopo, cum hoc sit iniquum, & sacris constitutionibus contrarium, quatenus huiusmodi successiones detestabiles & iniquas decernat omnino friuolas & inanes. No. ꝙ in beneficijs & ecclesijs successio locum non habet.

[Gl. seq fortificat têxtum.]

4 Sed nõ hoc sufficit in hãsitis. de hoc de cõcess. præb. ca. 2. & 3. ingle. Io. And.

f ¶ Nominatim.] hoc etiam improbatur à iure ciuili: qa non possumus pacisci de hæreditate alterius, nisi eius voluntate. 4. C. de pact. l. vlt.

g ¶ Canonibus.] qui prohibent successiones in ecclesia Dei fieri. 8 q. 1. Apostolica. sup. de fil. presbyt. ad ex tirpandas. ca. præsentium. & c. ex transmissa. & quasi per totum.

Cum

CVm clerici.] Diuiditur. Prima narrat factum. Secunda corrigit:ibi,Nos. Abb.Sic.

CASVS. In Cantuarien. prouincia decedentibus prælatis ecclesiarum, clerici qui instituebant in eis pactũ faciebãt cũ illis a quibus ecclesias recipiebant, ꝙ ipsi soluerẽt maiores pẽsiones de ecclijs illis q̃ solui cõsueuerant, vt sic facilius posset ecclesias adipisci. Vnde Papa mandat archiepo Cantuarien. & eius suffraganeis quatenus prohibeãt clericis, ne de cetero id attẽtare psumant, & si ꝛ fecerint, illos ecclesijs ipsi debeãt spoliare: & eos ℔ tanta præsumptione ecclesiastica seueritate punire. No. ꝙ pensio antiquitus constituta non dẽt augeri: & qui contra faciunt, puniuntur.

† Post conc. Lateran. par. 28. ca. 8. & c. 6. eo. tit. in 1. compil.

a ¶ Pacisc antur.] pactũ istud non ualet, qa est ꝛ canones. ℨ. de censi. ¶ phibemus. ℨ. de preb. auaritię. & pactũ 1 turpe non valet. ℨ. e. pactiones. & iuxm sup hoc pstirũ non tenet. ℨ. de cen. grauis. ℨ. de iureiur. tua nos. arg.

1 Concord. text. cum gl. in l. pacta q̃ contra. C. de pact. & l. iuris gentium. §. sed & si quis. ff. eod.

[Gl. seq. q̃rit. arg. pro, & contra, soluit distinguendo.]

b ¶ Pensiones.] sed pone ꝙ facultates ecclesiæ sint augmẽtatæ, nunqd pẽsio dẽt argumentari? Arg. est hic ꝙ nõ. ℨ. de censi. ¶ phibemus. Sed cõtra arg. ℨ. de censi. q̃to. & ꝛ. de const. cũ M. põt dici, ꝙ si diligentia clericorũ bona sunt augmentata, non dẽt augeri pẽsio, ne diligẽtia sua sit illis dãnosa. C. de allu. l. ult.

† Cap. 56.

2 Si uero aliunde bona ecclesiæ augmentata fuerint, tunc põt & dẽt augeri pensio, qa iusta causa subest, vt augmentetur. arg. ℨ. de censi. quanto. De hoc dic, vt ℨ. de censi. c. prohibemus.

2 Vide in ꝑ alleg. c. cum M. super gl. hoc videbatur. Io. And.

c ¶ Ecclesiastica.] quæ erit depositio, cum simoniaci sint. 1. q. 1. reperiuntur. & c. erga simoniacos.

PLerique.] Primo narrat factum. Secundo corrigi præcipit. ibi. Cum autem. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici regulares & seculares, cum ipsi domos suas locant, uel concedunt feuda, pactum adijciunt in præiudicium parochialium ecclesiarum, vt conductores, & feudatarij decimas soluant eis, & apud eorum ecclesias eligãt sepulturam, hoc peruenit ad notitiam dñi Papæ: cum ergo id de auaritiæ radice procedat, Papa pactum tale penitus reprobauit: statuens, ut quicquid fuerit occasione huius pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur. Not. ꝙ pactum in præiudicium alterius factum ei non nocet.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.

¶Idẽ Cantuarien. archiepo, & eius suffraganeis.

¶ Qui per pactum augendæ pensionis cõsecutus est ecclesiam, debet ea priuari, et aliàs canonice puniri.

CAP. VI.

CVm† clerici uestrę iurisdictionis (sicut accepimus) decedentib. ecclesiarũ personis, paciscãtur a ex ipsis ecclesijs maiores solito soluere pẽsiones b, vt facilius possint easdem ecclesias adipisci. ¶ Nos ad tam detestabile vitium extirpandum, fraternitati uestrę mandam[9] quatenus ne id attentare præsumant, districtius prohibentes, (si contra prohibitionem uestram uenire præsũpserint) appellatione cessante, eos taliter adeptis ecclesijs spolietis: alias pro tãtæ præsumptionis excessu seueritate ecclesiastica c puniẽtes eosdem.

¶ Inno. iij. in concilio generali.†

¶ Si ecclesia rem suam locando, vel in feudum concedendo, apponit pactum in præiudicium iuris paro

d ¶ Reprobamus.] pactum. n. tale non nocet ecclesiæ, quin a quolibet possessore possit petere decimam. ff. de pactis. l. inter debitores. ff. de inst. l. si cũ villico. Et arg. ad hoc. 16. q. 1. si quis laicus. & hoc patet ex eo qđ dicit in fine, ecclesiæ parochiali reddatur. ar. contra. ff. de pact. l. epistola. §. pactũ. vbi dr ꝙ tale pactũ iustũ est. Solutale pactũ iustũ est, ut creditor, q possidet pignus, tributum soluat, ut dicit §. pactum, quia & sine tali pacto possessor conueniendus est. Si uero in contrariũ fieret pactum, q̃tum ad ipsos paciscentes valet pactum, sed nõ quantum ad dñum tributorum: quia pactum priuatorum, formã iuris fiscalis non tollit, ut dicit lex prædicta, inter debitorem. & ℨ. de fo. comp. c. si diligenti. 3

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cõp.

e ¶ Reddatur.] & ita ecclesia põt agere ℨ regulares, uel seculares clericos, ut ei reddãt ꝙ perceperũt occasione talis pacti. Posset etiam agere contra possessores si vellet. argu. 12. q. 2. Apostolicos. & C. si tutor, vel cura. l. 3.

3 Facit l. stipulatio ista, §. alteri. ff. de verb. obli. & l. pen. ff. de transac.

PActiones.] Primo ponit dictum, & eius rationem. Secundo ampliat illam, & probat. ibi. Quod etiam. Abb. Sic.

CASVS. Dicit Greg. ꝙ pactiones pro spiritualib. obtinendis, nullius sunt momenti: qa in talib. oĩs pactio, & oĩs conuẽtio cessare dẽt, & idem dicendũ est de alijs, quę sine periculo animę obseruari nõ pũt quia, vt dñt leges. pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibilis nec de iure, nec de facto obligationem inducit. No. ꝙ in spiritualibus omnis pactio & conuentio cessare debet. Idem pactum turpe, uel impossibile non obligat.

† Dic, vt plene hodie habetur. c. j. li. 6. de sepult. & in clemẽ. cupientes. §. vit. de pœn.

† Vide Nauarrũ in manuali confes. ca. 23. tit. de simo. & Sotlib. 9. de iust. & iure q. 5.

f ¶ Cessare.] in spiritualib. n. omnis pactio illicita, seu conuentio cessare debet, ut 1. q. 1. quam pio. & ℨ. de simon. tua. & ℨ. tit. prox. præterea. & c. super eo. & ℨ. ut ecc. benefi. ut nostrum. quia hmõi pactiones simoniã inducunt, vt ꝛ. eo. cum pridem. tacite etiam vel expresse. 16. q. 7. per laicos. Item si huiusmodi pactum siue promissio, aut ẽt iuramentum vergat in animæ detrimentum, ut hic dicit, si solus hominem spoliare non possit, inueniat sociũ cum quo paciscatur, ut simul id faciant, & diuidant spolia. 22. q. 4. si ad peccatum, & c. mulier. non enim fert opem qui adiuuat ad peccandũ. 14. q. 6. si res. de iuramento habes multa exempla. 22. q. 4. si aliquid & c. non est obseruandum. & in pluribus alijs capitulis ibidem.

a ¶ Legi-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶Legitimas.] Secundum leges turpe pactum non tenet. ff. de verb. obl. generaliter. Turpe pactum dr̃ siue turpis res, puta si quis promittat se facturũ homicidium, uel sacrilegium. ff de ver. obl. l. veluti. & Inst. de inut. stipul. §. quod turpi. Item pactum quod continet turpẽ causam, non tenet, puta si paciscar ne furti agam, uel iniuriarum. ff. de pac. si unus. §. pacta, secundum canones, & turpes promissiones non tenent. 22. q. 4. vnusquisque. & cap. in malis promissis. & c. non semper promissa. & c. diffinitio. & c. si ad peccatum. & c. mulier. & hoc est pactũ turpis rei. Pactũ turpe dici põt quod fit de turpi re, ut c. si. ad peccatum. Et pactũ dr̃ turpe quod fit & de re sacra, siue spirituali, vt hic, & in oĩb. quæ in sua natura bona & licita sunt, sed p pactũ fiunt illicita. Itẽ pactum de re cuius commercium p rerũ naturam haberi non põt, nullius est momenti, ff. de reg. iur. impossibilium. & ff. de verb. obl. si stipuler. & Inst. de inuti lib. stipu. circa prin. 2 & gñaliter pactum quod contra leges & cõstitutiones, vel cõtra bonos mores fit, nullius est momenti, C. de pact. pacta, q̃, ff. sol. matr. alia. §. 1. Vel contra senatusc. plebiscita, decreta, edicta principum. ff. de pact. iuris gen. §. prætor. Sic & impossibile præceptum nullum est, siue sententia. ff. quæ sententiæ sine appella. rescin. Paulus.

b ¶Rei turpis.] rei turpis nulla est obligatio. ff. mandati. si remunerandi. §. rei turpis. Bern.

† Facit l. inter stipulantem. §. sacrã. & l. impossibilis. ff. de uer. obl.

† Extat lib. 7. epist. 27. registri B. Gregorij. & c. 1. eod. tit. in j. compil.

† Hoc est Antonio subdiacono, & Dominico abbati.

1 Si stipulor id fieri q̃ natura fieri non cõcedit, non magis obligatio ualet, q̃ si stipulor dari, quod natura dari non patitur. Io. And.

2 Ponit casũ in eo q̃ promittit homini, qui mortuus est, quẽ viuere credebat, vel promisit animal natum, ex equa, & tanto, quod no inuenitur. Io. And.

lius penitus sunt mométi. ¶Qd̃ etiam de alijs est dicendũ, quæ obseruatæ vergunt in aię detrimentum. Nam ẽt iuxta legitimas [a] sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis [b], aut impossibilis de iure vel de facto nullã † obligationẽ iducit.

TITVLVS XXXVI.

De transactionibus.

¶ Gregorius. † A. † subdia. & Dom. abb.

¶Instrumenta, & alia iura partium, contraria transactione tolluntur.

CAP. I.

Sicut graue: & infra. ¶Post salubrem decisionem de cõtrouersia vestra factam, decreuimus, vt omnia instrumenta, vel quicquid aliud est quod partib. quo quo modo, vel tẽporis ex præscriptione, seu aliter opem de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterat, sit vacuum [c] & omni virtute cassatum, & sola pactorum inter vos nunc habitorum [d] pagina, validum perpetuumque robur obtineat [e]. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires pleniſſimæ notionis [f] ex hac nostra auctoritate [g] suscipiat.

¶Alexander tertius.

¶Tenet compositio super decimis facta cum assensu superioris.

CAP. II.

Statuimus † vt si super Lucius. §. tutor. Hic indefinita vt specialis transactio, in alijs non obest, quæ in iudicium deducta non sunt, C. de iudicijs. l. licet.

d ¶Habitorum.] arg. nouissima pacta duntaxat ualere. C. de pac. l. pacta. & ff. eo. si unus. §. pactus. & ī. de reser. c. ceterum. in fi.

e ¶Obtineat.] nisi dolo transactio talis sit exorta, qa tunc non ualet. C. eo. l. sub prætextu. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius.

f ¶Notionis.] factæ cum causæ cognitione, ut dicitur. ī. tit. prox c. 1. & c. proxi.

[Gl. seq. inducit duo similia.]

g ¶Auctoritate.] nota q̃ si transactio uel pactum ab initio inualidum sit, per confirmationem Papę sumit vigorẽ, ut hic, arg. ī. tit. prox. quoties. sic 3 & ſnia quæ non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida. 3. q. 6. hæc quippe, & omnia nostra facimus (dicit Imperator) quibus auctoritatem nostram impertimur. C. de ueteri iure enucleando. l. sed neque sic testamentum omnium testamentorum solemnitatem superare uidetur, quod conscientiam 4 principis tenet. C. de testa. omnium.

Statuimus.] Non diuiditur, quia continet unum dictum, Abb. Siculus.

CASVS. Aliquod collegium. quæstionem habebat cum aliquibus super decimis: dubitabatur utrum compositio posset interuenire? Statuit Papa q̃ si super decimis inter collegium illud & ecclesiasticam p̃sonam compositio facta fuerit de assensu episcopi sui rata & firma permaneat. Nota quod transactio locum habet in decimis, quod uerum est cum datur spirituale pro spirituali.

[Glo.

DE TRANSACTIONIBVS.

¶Continua hanc rubricam ut dictum fuit in præcedenti titulo. Est autem transactio de re dubia & lite incerta pactio non gratuita. Et unam differentiam inter transactionem, & pactum habere potes in his uerſibus.

Incerta de re transactio dicitur esse:
Sed fiunt certa pacta fauore rei.

De hac materia tractatur 5. q. 2. si primates.

Icut graue.] Diuiditur. nam prima pars discernit: Secunda supplet: ibi. Cui si quid, Abbas Sic.

CASVS. Quidam prælati ecclesiarum habebant cõtrouersiam inter se super aliqua quæstione, & per transactionem illa controuersia fuit decisa, sed ne aliqua dubitatio remaneret in posterum, petiuerunt a Papa, ut eam confirmaret. super hac transactione statuit Papa, ut omnia instrumenta. & quidquid aliud esset quod opem alicui parti afferre posset uel ex præscriptione, uel priuilegio, sint cassa, & uacua, & sola pacta perpetuum obtineant firmitatem; & si aliquid omissum fuerit, ex auctoritate

c ¶Sit vacuũ.] ergo licet postea reperiantur instrũa, non tñ lis restaurabit. C. de trãsac. sub prætextu. & ī. de re iud. interlocutorium. & c. seq. Arg. contra. C. de iudic. l. licet. & institu. de inutilib. stipulationib. circa princip. Super hoc ita notabis, est petitio specialis, & generalis, & indefinita. Hic transactio specialis non obest in alijs specialibus. C. eo. age cum Geminiano. Hic transactio gñalis restringitur ad hoc de quo specialiter actũ est. ff. eo. l. qui cum tu. §. 1. C. eo. tit. si de re certa. Hic generalis transactio non rescinditur. C. eo. sub prætextu. Hic specialis transactio in uno capitulo, non impedit processum aliorum. C. eod. l. pe. Hic gñalis transactio de rigore iuris tenet: sed replicatione doli rescinditur. ff. de pac. l. tres fratres. ff. de admi. tu, l.

† Post concil. Lateran. par. 28. c. 3. & c. 2. eo. ti. in 1. comp.

3 Concordat tale pactũ. §. qui prouocauit. cũ gl. & not. ff. de pact. facit. ut iureiu. de oper.

4 Vel præsentiam Tan. & Vin. qui pro hoc dicebãt sententiam vel transactionem factam præsente papa omni exceptione maiorem. Io. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

[Gloss.seq.arg.alleg.5.iura, in contrarium alleg.10. Sol. respondens ad t.ia iura de primis.]

a ¶ Vt si super decimis.]hic est arg.quòd in spiritualibus potest interuenire transactio.54.dist.generalis.& c. ex antiquis.& 10.q.2.casellas. in fi. & 23.q.4.fi.ille.& j.de rerũ permut.ad quæstiones.Sed contra 1.q.2.quam pio. & 5. de pac.cum pridem.& c.pact ones. & j.eo.constitutus, & j. de rerũ pmut. ad quæstiones. & c. vlt. & 16.q.7. decimas quas.& 13.q.2. in ecclesiastico.& 1. q.1.placuit.& j.eo. super eo. Solutio.in spiritualibus transactio ꝓprie sampto vocabulo interuenire non potest,vt aliquod temporale det pro spirituali, quia simoniacum esset,et sic intelliguntur cõtraria hic signata. Quod dicunt duæ primę concordantiæ de seruo ordinato, quod ibi, potest interuenire transactio,non est uerum, quia ibi nõ datur temporale pro spirituali: quia licet detur ne reuocetur in seruitutem,nihil datur pro ordine,nec aliquot spirituale emitur, sed emitur libertas, & seruitium corporale redimitur, vt libere possit ministrare, quod licet. 36.q.1.de raptorib.sicut cum emitur terra,vt ibi ædificetur ecclesia: quod licet quia non dr propterea emi ecclesia,vel simonia committi Capitulum,casellas.non obstat;nec dicit hoc, sed dicit quod res ecclesiæ alienari non debent,excepta causa captiuorum,ut ibi dicitur. Sed non dicitur transactio, sed proprie captiuorum redemptio:& datur pecunia recepta de rebus,& usus ecclesiæ,& redimuntur captiui.Et amicabilis compositio potest interuenire in spiritualib. ut hic dicit.& infr.de doc.ex multiplici.& c.nuper.& c.dilect.& inf.eo.ca.de cetero,& c.super eo.in fi.& inf.eo.c.ueniens.

decimis [a] inter vos & aliquam personam ecclesiasticam, [b] de assensu episcopi, vel archiepiscopi sui, compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.

¶ Idem Dulmen. † epo.

¶ Si capitulum consensit transactioni, quã fecit prælatus nomine ecclesiæ, vlterius dissentire nõ potest.

† Dulmosin.

CAP. III.

† Post eonc. Latera.part. 28.ca.5.& c. 3.eod.tit.in 1.compil.

COntingit† interdum quod licet abbas vel Prior alicuius conuentualis ecclesiæ,cum ecclesiastica, vel sæculari persona super his, de qbus inter eos cõtrouersia vertitur,coram delegato,vel ordinario iudice transigat, capitulum tamen eandem transactionem nititur reuocare.

¶ Vnde quia nos consulere voluisti, tibi respondemus,qd si abbas, vel Prior a capitulo suo,de ratihabitione litteras [c] habuerit, transactionem quam fecit (fuerit aliquot annis [d] seruata) capitulum

1 Vide D. Thom. 2.2. q.100. ar.4. ad 3.argu.& Iotũ li.9. de iust.& iu.q. 7.art.1.

d ¶ Personam ecclesiasticam.]quasi dicat,cũ laicis non possent taliter componere,ut ex illo spirituali quod ecclesijs debent,aliquid retinere possent, cum laicis spiritualia possidere sine periculo animarum non liceat.infr.de decim.prohibemus & 16.q.7.decimas.& infr.de præscrip.ca.causam quæ. Et si uidetur quòd cum laicis non possit fieri compositio, ut minus soluant, nisi Papa aucto itatem præstaret.inf.de confir.uti.c.ult.tamẽ propter vtilitatẽ ecclesiarum vt llcere.saltem de auctoritate epi,quia sic multũ consulitur ecclesiæ.arg.inf.de ijs quæ nunt à prælat.siue cõsen.ca.5.cũ in Aposto. Ber.

ADDITIO. Hoc tenet Host. dicens, quòd hoc scribit laicis.alias dixisset Papa, aliam personam, non aliquam.Nec obstat fm eum quòd dr,laicos non præscribere,nec possidere posse: dicit enim quòd non possidẽt nec præscribunt ius decimæ, sed quantitatem partis: & secundum hoc potest intelligi, quod legitur de paro.c. fi.de dec.in aliquib.Pro hac parte fm unum intellectũ. facit quod not.inf.eod.super eo.in fi.1.glo. Ioan.And.

COntingit. cõis diuisio. Secunda.ibi. Vnde.Ab.Sic.

CASVS. Abbas siue Prior alicuius,conuentualis ecclesiæ,habet causam cum aliquo clerico uel laico coram ordinario,uel delegato.abbas uel prior super qstione illa transactionem facit cum aduersario sine consensu capituli: unde capitulũ transactionẽ illam nititur reuocare,quæritur vtrum possit.Respondet Papa,quòd si abbas, uel prior habuit mandatum siue litteras de rato, à capitulo suo transactionem illam si aliquot annis seruata fuit,non poterit reuocare,ac si non consenserit a principio: & si litteras de rato non habuit, reuocare non poterit, quia eam postea ratam habuit. Not.quod procurator ad agendum & defendendum datus non potest transigere nisi dominus postea ratum habeat.

[Gloss seq.primo notat. secũdo ponit opi. Vin.contra quã al.quod remittit.tertio ponit differẽtiã quam improbat.]

c ¶ Litteras.]nota quod abbas simpliciter ad agẽdum constitutus, sine licentia capituli transigere non potest, C.de transac.l.transactionis.vnde procurator transigere non põt, etiam si haberet generale mãdatum ad agendum, ff.de procura.l.mãdato. Vin. dicit quod licet abbas vel alius ꝓlatus nõ possit transigere sine speciali mandato,2 ad hoc tñ potest exercere actionẽ.ff.quod cuiusque uniuer.l.ult.arg.contra expressum, ff.de iur.delib.l.ait prætor.ubi dr quòd ille qui non potest alienare,nõ potest rẽ in iudicium deducere.de hoc dr.j. de proc. ca.1. & ibi Bart. Sufficit tamen abbas præter mandatum procuratoriũ habeat litteras de rato à capitulo suo,continentes simpliciter, ꝙ quicquid super tali negotio fecerit, ratum habebit, potest transigere,vt sic notentur differentiæ inter litterꝛ procuratorias & litteras de rato, infr.de reli.domi. cum dictus.ubi de hoc, & hic idẽ vi. Quod dicit litteras de rato: expone ut ibi dixi.i.mãdatũ procuratoriũ, continẽs ꝙ etiam abbas transigere posset super qꝛstione,de qua coram delegato agebatur, cum illa clausula, [& quicquid super his per abbatẽ factũ fuerit,capitulũ ratum habere promisit.]alias non ualeret talis transactio.ut dictum est. Vel abbas habuit simplex mandatũ transigendi tantum coram delegato, & ita capitulum non poterat reuocare transactionem ex eo quòd non consenserat. Vel dic.ut in no.seq.

d ¶ Aliquot annis.]hoc ideo dicit:quia si trãsactio fiat secundum formam iuris: post quadriennium rescindi, non potest, ante uero potest, si ecclesia probaret se læsam.inf.de in integ.rest.requisiuit. alias non potest uenire contra transactionem etiam statim. C.de transa.l. quamuis 3 & secundum hoc supple maxime. quia idẽ esset si non fuisset seruata, & hoc innuit littera,quæ dicit, capitulum ac si non consenserit in eam non potest reuocare: quasi diceret non poterit eam reuocare tanquam non consenserit, quia consensit concedẽdo litteras de rato,uel potius consensit eam obseruando. Si.n. abbas non habebat mandatum de trãsigẽdo,statim debebant contradicere monachi, & ideo eum impugnare non possunt quasi non consenserint. Et quod dicit,aliquot annis,supple.maxime.quia idẽ est ac si semel consenserint.inf.de arbit.per tuas. unde de iure cõi nõ potest reuocari.sed per in integrũ restitutionẽ si non fuit aliquot annis.i.quatuor seruata. & hæc expositio probatur. C.de tẽpo.in integ.resti.l.ult.ubi habes, ꝙ omnis restitutio tam maioris quam minoris, inf.quadriẽnium debet fieri.& hoc est contra opinionem 4 illorũ qui dicunt quòd restitutio semper est danda, & ante quadriennium & post,& quandocunq; argu.illius aduerbij, semper.& inf.de in integ.rest.c.1.Bern.

2 Concor.l. procurator. §.cui libera. & ibi Bart. ff. de procu. & l.1.eo.ti.

3 Vide de tẽpore nũ.post trãslationem.in glos. statim Ioan. And.

2 Hæc cõtrouersia hodie sedata est ꝙ ca.1. & 2.de in integ. rest. lib.6.& c.ab ecclesia. in clem.eo.tit.

¶ Ac si

a ¶ Ac si.] idem tanquam si non consenserit: quia re vera consensit dando litteras de rato.

CONstitutus.] prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Quia. Abbas Siculus.

CASVS. Inter G. clericum ex vna parte, & A. clericum ex alia super quadã capella quæstio vertebatur, tãdem sopita fuit per trãsactionem: & fide hinc & inde præstita confirmatum fuit. præfatus A. eã seruare nolebat. Vnde G. clericꝰ dño Papæ fuit eꝰ oqueſtꝰ. dicit Papa q hmõi transactiones speciẽ habent simoniæ: & ideo mandat quibusdam, quatenus transactione in irritum reuocata, audiãt causam. No. quod transactio in spiritualibus interuenire nõ pot. Item non solũ à malo, sed etiam ab omni specie mali abstinendum est.

† al. ita: ac si consenserit. sed glo. non agnoscit versic. aliquot annis.

† Post. conci. Latera. part. 28. c. 6. & ca. 4. eo. ti. in 1. compilat.

[Gloss. seq. ponit duas lecturas, deinde arg. alleg. duo iura, unum allegans in contrarium.]

† Rõne tradit B. Tho. 2. 2. qu. 100. artic. 1. ad 5. arg. adde Sotum li. 9. de Iust. & iu. q. 7. art. 2.

b ¶ Fide præstita.] id est, iuramẽto, qđ nõ fuit obligatorium, qa super re illicita, & ꝫ leges, & canones. C. de leg. l. non dubiũ. & 22. q. 4. inter cetera. & ꝫ. de iureiu. c. tua. & 5. ti. pxi. c. vlt. & ff. de pac. l. inris gẽtium. §. sed & si quis. uer. & generaliter quoties pactũ a iure cõi, &c. vel proprie intelligitur: qa æque punit transgressor fidei vt iuramenti, ut inf. de fideiuſ. c. pernenit. & ꝫ. quod met. cau. c. ad aures. Itẽ ar. q si non tenet principale, nec accessoriũ. simile. ꝫ. de for. cõp. ca. si diligenti. & ꝫ. de fi. inst. c. inter dilectos. Arg. ꝫ q accessoriũ tenet, sed nõ principale. ꝫ. de iureiu. c. debitores.

1 Secũm Tã. vel dic ſm Inn. ut dixi in tex. & dicit Host. q ista gra potius respicit iudicẽ quam partem. qui participatione ueri criminis, adeo reddidit se indignum, quòd contra dicendi frontem non habet, simile de elc. bonæ 1. ad fi. Dicit etiam Host. hic ponderari quòd non irritat: sed irritam decernit. Vnde processũ causæ illiꝰ virtute non poterit impedire q irritũ erat. Io.

[Gl. seq. obijcit, & soluit. Iterum obijcit, & sol.]

c ¶ Audiatis.] sed cum sit transactio simoniaca, quare non deponitur, immo ꝫ iuramentũ siue fidẽ suã audit, Dicas 1 q de gratia tm̃ auditur ad pristinam cãm: quia de iure deponi debuit, cum ipse confiteretur peccatum suum & turpitudinem suam: immo audiri non debuit ꝫ factũ suum & turpitudinem suam inf. de cõcess. præb. cum super. & inf. de dona. inter dilectos. Sed vr obstare huic exceptio doli, cum uterque in culpa fuerit uolendo seruare transactionem. ff. de doli. excep. apud Celsum. §. Marcellus, præterea in pari causa turpitudinis, potior est conditio possidentis. ff. de cond. ob. turp. cau. l. si ob turpem. §. porro. Sol. uterq; de iure cõi puniri debet, sed de iure poli auditur. ut quod paruũ est corriga tur. inf. de re iud. c. lator. & c. consanguinei. ꝫ. de collu. c. 1. & causam præstitit dispensationi, ne alter de dolo suo commodũ, alter uero dãnũ sentiret, & ideo non admitteretur hæc exceptio doli: qa alius remaneret in dolo, & simonia; & propter hanc rationem, contra exceptionem doli non datur replicatio, vt in §. Marcellus. ADDITIO. Et ista materia melius explicata est inf. de excep. ca. cum dilecti. hoc quod dicitur in hoc habet locum, cum vna ecclesia agit ꝫ alia de subiectione, vel pro aliquib. iuribus corã delegato, & cõpositio inde fit.

ac † si a non consenserit in eam, non poterit reuocare.

¶ Idem abbati de Strat. & priori S. Eusebij.

¶ Super ecclesiastico beneficio transigi non potest, etiam cum iuramenti interpositione.

CAP. IV.

CONstitutus † in nostra præsentia G. clericus sua nobis assertione monstrauit, q cum inter ipsum & A. clericum super capella de Stratis controuersia emersisset, tandem per trãsactionem sopita fuit; & licet hinc inde, fide pstita, b firmata fuisset, eam tamen pfatus A. seruare recusat.

Quia † igitur huiusmodi transactiones speciem continent simoniæ; Mandamus quatenus reuocata transactione in irritum, causam audiatis, c &c.

¶ Item Carnoteñ. epõ.

¶ Per transactionem factam sine auctoritate epi-
scopi, potest prælatus, sed nõ
ecclesia constitui casualis.

CAP. V.

DE cetero † noueris qđ cum aliquis ad extraordinarium d iudicem, litteris impetratis, cum ad uersario suo componit, postmodum in ecclesia de qua agitur, ius aliquot habiturus, si compositio non est iuri contraria, e non est a loci episcopo reprobãda.

¶ Sed census absque episcopali auctoritate, cui præest ecclesiæ sub hoc prætextu solutus, vitã eius qui soluerit, non excedit. †

¶ Idem Eboraceñ. archiepiscopo, & Vvigoreñ. epõ.

¶ Si beneficium quod per transactionem habetur, im-
petratur, vt vacans ab eo
qui fuit transactionis me-
diator, non valet impetra-
tio, h. d. quoad titulum.

CAP. VI.

EX † litteris vestris accepimus, quod cum

† Post cõcil. Latera. part. 28. c. 10. & c. 5. eo. ti. in 1. compilat.

DE cetero.] Transactio facta sine auctoritate epi, super ecclesia, si nõ est iuri contraria, non est per epm reprobanda: sed si per cum census ecclesiæ imponitur, nõ excedit vitã trãsigentis. Primo ponitur quæstio. Secundo solutio: ibi, Si compositio, Et ibi duo dicta: secundum ibi, Sed cẽsus. Abb. Sicul.

CASVS. Rector ecclesiæ cuiusdã, impetrauit litteras à dño Papa contra rectorem alterius ecclesiæ coram iudice composuit cũ aduersario, ita quod per compositionẽ in illa ecclesia ius aliqđ haberet, puta aliquẽ censum annuatim; quæritur virum talis cõpositio ualeat: Rñdit Papa, quòd si compositio non est iuri ꝫria, non est reprobãda ab epo, sed census sub hoc prætextu solꝰ siue soluendus illi ecclesiæ cui præest qui litteras impetrauit, vitã illius qui soluerit non excedit. Not. q compositio in spiritualibus secundum ius fieri debet. Item census intelligitur

† In quibusdam manuscr. excedat.

† Cap. 6. eo. tit. in 1. compilatione.

personalis esse, nisi exprimatur quod sit realis.

d ¶ Extraordinarium.] id est, legatum. sic 3. q. 3. c. inducias. §. spacium. ver. ei autem.

[Gl. seq. arg. à contrario, & dat duas lecturas.]

e ¶ Contraria.] quia si esset contraria iuri, non tolerare tur. sup. de elect. sacrosancta. & 5. de offi. dele. l. si qñ. ar. sup. tit. proxi. accepimus. & c. cum clerici. & inf. de collu. audiuimus. & sup. de maior. & obe. dilecti. si autem consona si iuri, tenet. sup. eo. statuimus, & infr. e. super eo. in fi. Et potest intelligi quod dr hic, qñ de prouisione ipsiꝰ iudicis, ex officio suo, sine aliqua pactione partiũ statutũ fuit factũ, & iusta causa interueniente alias simoniaca esset. inf. de præb. nisi & talis cõpositio personalis erit, nec trãsit ad successorem illius qui soluit. inf. eo. ueniens. & ca. prædicto. nisi quia censualem ecclesiam constituere non possit inf. de censi. prohibemꝰ. nisi facta fuerit de auctoritate epi, ut dicit in fi. Vel dic, quòd hoc ca. locum habet cum una ecclesia agit contra aliam de subiectione, uel pro aliquibus iuribus coram delegato, & compositio inde fiet coram delegato quod dixit. infr. cui præest. scilicet Imperator. Ber.

EX litteris.] qui fuit transactionis mediator, contra eam non auditur. Prima pars narrat factum. Secunda diffinit: ibi, Cum autem.

CASVS.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

CASVS. Inter R. & A. clericos quæstio uertebatur super ecclesia de Vulte. corã Vigoren. episcopo a sede Apostolica delegato, in cuius præsentia transactio inter ꝓdictos clericos facta fuit mediante G. qui eidem A. in eadem causa patrocinium præstabat, & testis etiã inscriptus fuit in illa transactione: postmodũ dictus G. mentiẽs se clericum, cũ nondũ fuerat tonsuratus in clericum, super ecclesia illa tacito de trãsactione, ꝺ dictũ R. litteras impetrauit ad archiepiscopum Eborac. & Vigoren. epm corã quibus ꝓponebat litteras nõ valere, pro eo ꝙ cũ nondum fuerit tonsuratus in clericum, ipse dixit se clericũ, & quia non dixit in litteris. ꝙ eo mediãte & author tate ipsius trãsactio fuerit facta: vñ iudices remiserunt causam ad dñm Papã: ipse examinato negotio, cũ dictus G confiteret se interfuisse in illa transactione, & non fuisse tõsuratum in clericum quando litteras impetrauit, eidem G. super dicta ecclesia silentium imposuit. Nota quod tacite renunciat quis iuri suo, præstando aduocationem in causa, in qua ius habet. Item qui dicit se clericum cum non sit, non ualent litteræ impetratæ, cum hoc in fraudem dicat, ut eas citius habeat.

olim ĩter R. & A. clericos, super ecclesia de Vulter. † corã te frater episcope, ꝙ iudex fueras delegatus authoritate G. qui tunc eidẽ A. patrocinabatur [a] in causa, & testis [b] inscriptus fuerat, transactio [c] facta fuisset, postmodum idẽ G. se mentiens clericũ, cũ nõ dum esset in clericum tonsuratus; super eadẽ ecclesia tacito de transactione, literas nostras ipetrauit. [d] Cũ aũt idem G. non inficiaretur [e] se transactioni interfuisse, & † nondum fuisse tonsuratum [f] cũ literas istas † obtinuit, ei super ꝑdicta ecclesia silentiũ duximus imponendum.

† Al. de Ministra.

† In uno exẽplari ita, & nõdum fuisset in clericum tonsuratus, cum litteras impetrauit. &c.

† al. nostras.

1 Sed quale ius habere poterat qui clericus non erat: vñ non placet hæc lectura. Ioa. And.

a ¶ Patrocinabat.] per hoc iuri suo tacite renunciare uidebatur; qui enim scienter patrocinatur petenti rem suam, sibi præiudicat. ut hic, & ff. de inoffi. test. l. ulti secus si ignoranter. ff. de rei uend. l. inter officium & C. de rei uend. l. re tua. & C. de præscrip. long. temp. l. nec petentem.

[Gl. seq. quærit, arg. & soluit.]

b ¶ Testis inscriptus.] in inst so transactionis, & non in causa in qua patrocinabatur: quia & testis, & aduocatus in eadem causa esse non debet. 2. q. 6. statuendũ. Sed quærit an ob hoc solum ꝙ testis inscriptus fuit, possit a petitione repelli? Videtur ꝙ non: quia non ob hoc iuri suo renunciare intelligitur. ff. de pig. actio. l. Caius. sed ibi ignorabat quod cõtinebatur in testamẽto qã signauit Caius cum annulo suo, secus si authoritate præstit. ff. de pig. l. fideiussor. §. pater Seij. & hic.

c ¶ Transactio.] id est, amicabilis cõpositio. s. c. proxi. in fi. & c. statuimus. & inf. c. proxi. in fi. alias trãsactio proprie de re spirituali fieri non potest. sup. eo. constitutus & inf. c. proxi. quia quid simoniacum esset.

d ¶ Impetrauit.] contra ipsum R. contra quem fuerat aduocatus.

e ¶ Non inficiaretur.] & ita ex confessione conuincitur quia confessus in iure pro cõuicto habetur. inf. de confes. c. 1. & ulti. & C. eo. tit. l. unica. Ex duob. enim debet iste succumbere: quia præstando authoritatem transactioni iuri suo renunciauit, & quia mendacium dixit impetrando, & ueritatem occultando, 1 merito ergo silentium ei imponitur.

1 Cõcor. ad hoc text. 1 l. sed si testimonium. cum no. ff. de iu.

f ¶ Tonsuratum.] ergo licet postmodum tonsuram acceperit, non profuisset ei. Arg. s. de rescrip. cũ adeo. principium enim in talibus considerandum est. sup. de elect. dudum. ubi de hoc, & 1. q. 1. principatus.

¶ Idem.

¶ Super ecclesiastico beneficio nõ potest transigi, sed amicabiliter componi. h. d. & quotidie allegatur.

CAP. VII.

SVper † eo quod quæsiuisti, vtrũ de ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio: Tale damus responsum, quod transigi super † re sacra [g] & litigiosa non potest. Etenim res sacræ vt possideantur aliquo dato [h] vel retento siue promisso, speciem credimus habere simoniæ. 1 Alias si gratuito pro spiritualibus. inf. de re. permu. c. vlt. sed si spirituale detur pro spirituali, bene tenet, & ualet talis permutatio seu transactio. inf. de re. permu. ad qõnes. & sic tantum detur spirituale, uel remittatur pro alio spirituali. Sed distingue utrum agatur de re etiã spirituali, q̃ petatur tanq̃ beneficium, an tanq̃ proprietas, si agatur sup beneficio ut aliquis recipiat ad beneficiũ ecclesiæ, uel q̃tum ad ꝓmotionẽ, tunc nulla potest interuenire transactio ꝓprie: & hoc notauit dum dixit, ecclesiastico bñficio in litigiũ deducto: qa simoniacum esset, & qa talis titulus nõ habet ex trãsactione, sed per canonicã institutionẽ. inf. de institu. ex frequẽtibus. & s. de renunc. admonet. & 16. q. 7. nullus oĩno. arg. ff. de decur. Herennius. Si uero res sacra siue spũalis in litigium deducatur tanq̃ ꝓprietas, tunc bene potest interuenire transactio, puta duæ ecclesiæ siue duo epi litigant super aliqua ecclesia uel aliquib. quia alter dicit illas sibi subiectas, alter negat q̃ possidet. ibi potest interuenire transactio: quia & permutatio. inf. de rer. permut. ad qõnes, ut si unus haberet unam ecclesiam, & alter aliam per transactionem: uel qa unus epus aliqua spũalia in ecclesia perciperet, & alius alia, hoc totum potest fieri ꝑ transactionẽ, sic ẽt potest intelligi. s. eo. statuimus. potuit fieri diuisio decimarum inter partes, quædam tamen sunt in quibus non admittitur transactio seu compositio, ut inf. eo. c. vlt. ubi de hoc. Ber.

[Gl. se. ponit & exponit diffinitionẽ trãsactionis.]

h ¶ Dato.] transactio non procedit uel non fit, nisi in aliquo dato, uel retẽto, uel ꝓmisso, ut hic dicit, & C. eo. li. transactio. q. n. trãsigit, quasi de re dubia, & lite incerta neque finita transigit. ff. eo. l. 1. Et ideo dixi, dubia. & etiam lite incerta, quia credit se habere bonam causam. alioquin si euidens esset calumnia, 2 non tenet transactio. ff. de condi. indeb. l. in summa. 1. iñso. Neque finita: ideo dixi, qa si finita esset cã per sentẽtiã, a qua non esset appellatum, postea nõ teneret transactio. ff. de cõd. indeb. eleganter. §. si post rẽ iudicatam.

i ¶ Simoniæ.] s. eo. cõstitutus. & inf. e. ꝑterea. & c. se.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. compilat.

] Gl. seq. distiñguit an ecclesia ueniat vt proprietas, an ut beneficium. [

g ¶ Super re sacra.] hic euidenter patet, ꝙ de re sacra siue spirituali trãsactio interuenire nõ põt. s. eo. cõstitutus, & j. e. ꝑterea. & c. ex parte. neq; pactio. s. de pactionibus. & ca. cum pridẽ. & duobus sec. ut dictum est. & s. eo. statuimus. ut def

† In uno uetustissimo exẽplari ita: super re sacra litigiosa. in alio non ita uetusto ita: super re sacra uel litigiosa, in alijs ut impssum est, ut plurimum tñ habetur: super re sacra litigiosa.

2 Ex parte actoris; secus si ex parte rei. C. eo. tit. sub prætextu. licet alia via, s. actione uel replicatione tota li consulatur actori ad hoc per reum in dubio, ut ibi dicitur. de hoc in l. statim. alle. & C. e. tit. l. 2 Io. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶ Amicabiliter.] ſ.eod ſtatuimus.& c.de cetero. & ĵ.eo.c.proxi.& ĵ.de deci.ex multiplici.& c.nuper.

b ¶ Canonibus.] qui prohibent illicitas pactiones in ſpiritualibus,vt 1.q.1.quã pio.& q.1.eos, & q.3.ſi qs præbendas.cum ſuis cõcordantibus,& ſ.tit.prox.c. fi.

VEniens ad Apoſtolicæ.] Prima pars ponit querelã. Secunda dat iudices: ibi, Mãdamus.Abb. Siculus.

CASVS. Monachi quidam maioris monaſterij, excolũt terras in parochia ſãctæ Mariæ de Marchia,& coloni ipſorũ monachorũ oĩa ſacramẽta tã uoluntaria quã neceſſaria recipiunt ab eadem eccleſia:monachi p̃dicti talem fecerunt compoſitionem cum rectore ipſius eccleſiæ ſanctæ Mariæ p̃deceſſore iſtius rectoris, vt monachi de duabus carruatis terræ,quas monachi retinẽt in dñio ſuo: tertiam partem decimarum tm̃ ſoluant eccleſiæ ſanctæ Mariæ, & de omnib. alijs decimam integre ſoluant. demum mortuus ẽ ſacerdos ille cum quo talis tranſactio facta fuit: ſucceſſor illius integraliter petebat decimam de omnibus poſſeſſionibus,quas ipſi monachi,& coloni monachorum excolunt in parochia ſanctæ Mariæ : monachi uolebant ſe defendere præ textu tranſactionis prædictæ,nec permittebant colonos ſuos ſoluere decimas prædictæ eccleſiæ : rector iſte cõqueſtus eſt domino Papæ.unde mãdat Papa quibuſdam , quatenus compellant monachos & agricolas ipſorum ſoluere decimas eidem eccleſiæ integraliter de omnibus rebus,de quibus decimæ debent ſolui, & de ſubtractis ſatisfaciant competenter:niſi præfati monachi docuerint,tranſactionem prædictam ſuper duabus carruatis terræ , per ſedem Apoſtolicam confirmatam fuiſſe, cum alias tranſactio illa ſuper duabus carruatis fuerit perſonalis:& pacta inter alios acta , alijs obeſſe non debeant. No.q̃ factum anteceſſoris non p̃iudicat ſucceſſori in rebus eccleſiæ . Item tranſactio, facta inter perſonas , niſi confirmata fuerit per ſedem Apoſtolicam,perſonalis eſt . Item res inter alios acta, alijs non obeſt.

† Staupho & Priori de Phbr.

† Poſt conc. Late.par.48. cap.1.& c.3. eo. tit. in 3. compil.

† Marchoñ.

1 De materia huiꝰ gloſſæ conſule oĩno Theologos & præſertim B. Thomam.3. par.q. 65.arti. 4. & Sotũ lib.4.ſen.di. 1.q.6.art.4.

[Glo. ſeq. declarat quæ ſint ſacramenta neceſſaria, quæ uoluntaria,& quare ſic uocentur.]

c ¶ Neceſſaria.] quædam ſacramenta ſunt neceſſaria, 1 quædam uoluntaria,hæc diſtin.ponitur.1.quæſt.1.§. notandum eſt. Sacramenta neceſſitatis ſunt iſta,baptiſmus , confirmatio, pœnitentia,ultima unctio, corpus Chriſti. & ideo dicuntur ſacramenta neceſſaria uel neceſſitatis:quia ſine iſtis homo ſaluari non poteſt , ſi ex contemptu omittuntur, & haberi poſſunt.ſacramentum uero baptiſmi in neceſſitate,a quocũq; poteſt recipi , dummodo in forma eccleſiæ conferatur. ſup. de ſum.Trini.c.1.in fin. & de conſec.diſtin.4. a quodam.

tis, & amicabiliter [a] inter ſe litigantes componant, ſacris canonibus [b] nequaquam dicimus obuiare.

¶ Idem abbati de Straphor. † & Priori de Phe.

¶ Tranſactio facta de rebus eccleſiæ per prælatum ſine ſuperioris conſenſu,nõ obligat ſucceſſorem.

CAP. VIII.

VEniens † ad Apoſtolicæ ſedis clementiã mr̃ G. de Fauill. ſua nobis inſinuatione mõſtrauit, qđ monachi maioris monaſterij terras in parochia † ſanctę M. de Marchia excolunt , & ab eadem eccleſia coloni eorum omnia eccleſiaſtica, tam neceſſaria [c] quam uolũtaria ſuſcipiũt ſacramenta;& tamen eidẽ eccleſiæ decimas ſoluere contradicunt, & infra.

¶ Arbitrantur aũt ſe poſſe tueri cuiuſdam tranſactionis prætextu , inter præfatos monachos , & quendam ſacerdotem memorati G. prædeceſſorem factæ , ut de duab. carruatis † terrę, quas in dominio ſuo monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exoluant , & infra. ¶ Mandamus, quatenus, niſi præfati monachi rranfactionem [d] prę-ſcriptam authoritate Apoſtolica confirmatam [e] eſſe, docuerint, cum alias inter perſonas facta potius quam inter eccleſias uideatur : nec pacta inter alios [f] facta alijs obeſſe patiamur: ipſos [g] & agricolas , decimationes ex quibuslibet rebus prouenientes ex integro , [h] & illarum quas illicite detinuerant , iuſtam eſtimationem reſtituere eidem eccleſię compellatis.

† al. carruatis.

Et etiam pœnitentia : nam confiteri poſſunt cuicumque 2 in neceſſitate iuxta illud Confitemini alterutrum peccata neſtra. Sacramenta uero uoluntaria ſunt illa quæ omittere nõ eſt peccatum , quæ dignitatis ſacramenta dicuntur.vt in §. ſed notandum. ut ſunt ordines, qui a digniori bus conferuntur, id eſt epiſ.Vel quia nõ niſi digni ad ordines aſſumendi ſunt. Itẽ matrimonium. Sine huiuſmodi ſacramẽtis bene poſſumus ſaluari.22.q.4. §.ul. ad finem.

2 Sed confeſſio facta laico non eſt ſacramentalis, Sotus li. 4.ſen.di. 18. q.4.ar.1.

d ¶ Trãſactionem.] id eſt,cõpoſitionem. ĵ.eo.ſtatuimus.& ĵ. de deci.ex multiplici ubi ſimilis eſt cõpoſitio.uel proprie tenetur.

[Glo.ſeq. quęrit, arg.pro & contra,& ſoluit.Ioan. And.in nouel.]

e ¶ Confirmatam.] ſed numquid cõfirmatio Papæ tranſactionem pſonalẽ facit realem,ut ſic immutet eius ſubſtantiã? vr̃ q̃ ſic, q̃a auctoritas principis facit q̃nq; ex nudo pacto actionẽ dari, & auctoritas legis hoc facit,arg. ff.de pact. legitima,& qđ cõfirmat,dat.ff. de uerb. ſig.l. lege obuenire. & prĩceps vnit duas res in vnã natura.C. cõia de leg.l. 2. Argu.ſ.12.di.præceptis. & ĵ. de confir. cum dilecta. & c. vlti. Dic q̃ hæc tranſactio ab initio, quãtum ad intentionem tranſigent.um fuit realis.Sed ſacerdos ille hoc facere non poterat ſua authoritate, nec ſucceſſorem poterat obligare ſine authoritate ſuperioris arg.ſup.e.de cetero & c.contingit.ſic habes.ĵ.de confir.uti c.pen.& ita confirmatio Papæ facit realem tranſactionem, quæ quantum ad ipſas perſonas , perſonalis erat,ſi ex certa ſcientia hoc facit ; quia poteſt facere q̃ illa quæ nulla eſt,ſit aliqua.arg.16.q.1.c.ulti.& ĵ. de ijs quæ fi.a plãcum Apoſtolica. & plus eſt de nihilo aliquid facere , quam de aliquo aliud.argu.de conſe. diſtin. 2. reuera. arg.C.de rei uxo. act.l.unica,circa prin.

f ¶ Inter alios.] ſic ff.de pact.ſi unus.§. item ne experiat.in fi.& ita pactum prædeceſſoris non obligat ſucceſſorẽ.argum.inf.de p̃ca. c. 2.3. ſic & confeſſio inter alias pſonas nõ nocet alijs.2.q.5. Interrogatum. inf.de adul.ſignificaſti.Sed nunquid ille ſacerdos poſſet reuocare talem tranſactionem antequam confirmetur a Papa,cum ſit perſonalis? Arg.q̃ ſic.35.q.9.quod quis.& c. q̃ſquis.& inf.de reb. eccl. non alie.ſi quis presbyterorum. 4 Credo q̃ licet ſit perſonalis tranſactio,ipſe tm̃ quamdiu vixerit,non poterit reuocare ; ſicut nec monaſterium eam poſſet reuocare. inf. de deci. ex multiplici,niſi per in integrum reſtitutionem ſi eccleſia eſſet læſa.inf.de in integ.reſt.c.1.

3 Concord. tex.in l. ſi bi.§. cũ poſſeſſor. & ut Bartol.ff. de pact.

4 Hoc ca. § præcedẽs loquuntur de alienatione quæ non tenet: iſta uero temporalis pactio nebat ad ẽpus. Io. An.

g ¶ Ipſos.] ſcilicet monachos de parte ſua.inf.de electua nobis.& colonus de ſua,ut ibi.

h ¶ Ex integro.] ſic inf.de deci.cum homines,& c.tua nobis.Bernar.

Præte-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

PRæterea.] Non vale transactio super iure præsentandi, per quam nouus census imponitur ecclesiæ, vel antiquus augetur. h.d. Communis diuisio. secunda ibi, Cum igitur. Abbas.

CASVS. Ecce vacat aliqua ecclesia, contentio est inter laicos & aliquos religiosos super præsentatione rectoris, venerunt ad talem transactionē, vt laici habeant præsentationē, religiosi percipiant ab ecclesia maiorē pensionē q̄ recipere consueuerunt: vel nouam cū nihil antea percipiebant: quæritur an talis trā sactio teneat? Respōdet Papa, ꝙ talis trā sactio simoniaca vī: & ideo de iure nō tenet: nec monachi ex ea vllū debēt cōmodū obtinere. Nota. ꝙ per transactionē nouæ pēsio imponi nō potest, nec vetus augeri partiū pactione sine vitio simoniæ.

a ¶ Transigitur.] Propria auctoritate.

b ¶ Nullā.] immo etiam auctoritate superioris non posset modo constitui census talis ista ecclesia, nec vetus census augeri. j. d. censi. prohibemus. & c. scientes.

c ¶ Simoniaca.]cum non licet trānsigere de re spirituali interuentu pecuniæ, vt dictum est ī. eod. super eo. & cap. statuimus, sim. ī. de pact. cū clerici. j. c. proxi.

ADDITIO. Quia ius patronat⁹ est spirituale.

† Cap. 5. eo. tit. in 2. cōp.

PRæterea.] communis diuisio. secunda: ibi, Respondemus. Abbas Siculus.

† Prima qō hr̄ de mut. per. c. prudē tiā. 2. & 3. de appe. c. secū do requiris. 4. hic 5. & 6. ī. de off. de leg. c. prudētiam.

CASVS. Quædam cella voluit eximi à subiectione qua tenebatur matrici ecclesiæ: oblato libello & lite cōtesta. fratres illius cellæ per syndicum suum confessi fuerunt in iure, se olim fuisse subiectus matrici ecclesiæ, & quæstionem de hac subiectione olim motam fuisse, & per transactionem sopitā, ita ꝙ quendam censum soluerent annuatim matrici ecclesiæ, & essent à subiectione illius ecclesiæ exempti. Prior matricis ecclesiæ proponebat pro ipsa, ꝙ de spirituali subiectione transigere non licebat, & ex confessione illorum factum apparet quod olim subiecti erāt matrici ecclesiæ? ergo adhuc ad subiectionem tenentur, cum ptiuilegium exemptionis non ostendant: iudex dubitauit quid iuris esset? Respondet Papa ꝙ ex confessione illorum fratrum debet ferri sententia contra eos, cum illa trānsactio iniquitatem contineat, licet nō cōstiterit domino Papę de illo quod cella determinate reddere tenebatur. No. ꝙ de subiectione transactio non potest fieri. Itē cōfessus in iure pro conuicto habetur. Itē confessio capituli p̄iudicat. & sic⁹ ꝙ cōfessio p̄lati non præiudicet, nisi esset syndicus in causa, uel nisi confiteretur in aīam suā & fratrum suorum, secundū ꝙ intellexisset ab eis, quod quidem uerum est.

d ¶ Eximi.] contendendo in iure, quòd non debeat subesse. non priuilegium allegando. Lau. [Glo. seq. soluit contrarium.]

e ¶ Confitentes.] similem cōfessionem habes. j. de except. cum uenerabilis: sed illa eis non obfuit. quia excipiendo hoc fecerunt. 1 per hanc confessionem funda ta fuit intentio alterius partis, poterant sic rīdere, olim fuit quæstio de subiectione, sed illa fuit transactione, id est, amicabili compositione terminata. [Glo. seq. reci. per q. scilicet an possit matrix ecclesia cellam eximere.]

† annuatim.

1 Quod dic vt ibi; & plenius. j. de regul. iu. exceptionē. li. 6.

g ¶ Censum.] qui scilicet census licet esset recognitio debitæ subiectionis, vt j. de censi. omnis anima. arg. 18. q. 2. Eleutherius, non tamen debuit sic transigi: Immo videtur ꝙ nō possit eximi, sicut nec episcopus pleno iure eximit etiam. ecclesiam. j. de donat. pastoralis. sed si gratis vellet quis ecclesiam sibi subiectam non per transactionem eximere, bene posset remittere ꝙc quid iuris habeat in ea, retinendo etiam pensionem annuatim soluendam maiori ecclesiæ: nec esset simonia. j. de reli. domib. constitutus. ita tamen ꝙ illi de cella deberent obedientiam & reuerentiam matrici domui j. de censi. cum venerabili. quia sine capite esse non debet: quia in hoc non posset maior ecclesia illos eximere. 93. dist. nulla ratione.

g ¶ Subiectione.]non poterat hic allegari præscriptio, quia contra subiectionem non currit præscriptio. j. de præscrip. cum non liceat. & quia malam fidem præsumebantur habere propter confessionem propriam.

h ¶ Confessione.] in iure factam, & coram iudice suo inf. de iudi. at si clerici & ff. de interroga. act. voluit. & ita confessio contra se præiudicat inf. de confes. cum super. & c. vlt. ubi de hoc. & intellige ꝙ per syndicum cōfessi sunt, quamuis dicat hic, fratrum confessione, nec reuocauerunt confessionem.

i ¶ Simoniacam.]sup. c. proxi. & c. constitutus. & sup. de pact. cum pridem. & c. pactiones.

† Cap. 4. eo. tit. in 2. cōp.

¶ Lucius tertius Ormeñ. episcopo.

¶ *Sicut super iure præsentandi, ita super annexo non potest transigi, vt recedatur à lite intercedente aliqua temporalitate.*

CAP. IX.

PRæterea † qñ inter laicos, & viros religiosos de præsentatione alicuius ecclesiæ quæstione suborta trāsigitur, [a] ita quod præsentationem laicus obtineat; religiosi vero nouam vel maiorē percipiant in ecclesia, in qua prius nullam [b] vel minorem habere consueuerant portionem: an huiusmodi transactio teneat, quæsiuisti. ¶ Cum igitur ipsa pactio simoniaca [c] merito videatur: Respondemus ꝙ de iure non tenet; nec ex ea religiosi vllum debent commodum obtinere.

¶ Cælestinus tertius.

¶ *Super spirituali subiectione non licet transigi.*

CAP. X.

PRęterea † quarto † loco quęstio talis accessit, quod quædam cella eximi [d] voluit a subiectione ne, qua matrici domui tenebatur: & infra. ¶ Fratres illius cellæ se confitentes [e] ī iure illi domui quōdam fuisse subiectos, referebant quæstionē olim de hac subiectione fuisse motam, & transactione sopitam, eatenus vt quendam annuum † censum [f] ecclesiæ matrici reddēdo, essent a subiectione [g] principalis domus exempti: & infra. Prior consequēter pro maiori ecclesia, proponebat, quod de spirituali subiectione transigere non liceret. Respondemus igitur, qd̄ ex prædicta fratrū confessione [h] contra eos sententia procedere debeat, præsertim cum illa transactio (licet nobis de illo, ꝙ cella determinate reddere tenebatur, constare nequiuerit) iniquitatem simoniacā [i] cōtinuisse putet.

¶ Honorius tertius I. tituli S. Praxedis presbytero Cardin.

¶ *Iudex potest & debet se interponere pro transactione inter partes facienda præterquam in casibus, in quibus iura hoc non admittunt, vt super matrimonio. hoc dicit.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

EX parte tua.] super matrimonio transigi non potest. Diuiditur, nam primo hortatur Legatū vt componat etiam in casibus expressis a iure. In fi. dicit quid de casibus non expressis ibi. In his. Abbas.

1 Casus hic inuenitur in antiquis codicibus.

CASVS. Quidam 1 Græci fuerunt recipiebant sacros ordines a non suis epīs. Quidam etiam celebrabāt in ecclesijs interdictis, nec volebāt obedire Latinis. Et quidam alij Græci & Latini epi consecrationes celebrabant in eparibus aliorum, & decimas percipiebāt ibidē in eorū p̄ iudicium & grauamen. Item quidam laici Græci proprias vxores auctoritate sua dimittebant alias illis viuētibus recipientes: Et quidam alij abbatias & ecclesias cum hominibus ecclesiarū detinebant, & in alijs etiam pluribus excedebant, vt dicitur in integra: super his excessibus Cardinalis consuluit Papā qualiter esset contra istos agendum, & ipse hic respondet prout sequitur. Ber.

† Concord. tex. in l. 1. §. & post. ff. de no. oper. nūcia. & 90. di. per totum.

† Perperā in impressis legitur: dispositionis.

Nota p̄ iudex primo ad componendum debet laborare. Itē seueritati detrahendum est. Itē contra matrimonium cōpositio vel dispensatio locū non habet. Itē vbi ius non inuenitur, æquitas seruanda est. Itē in humaniorem partē semp dēt iudex declinare. Itē psona, causa, loca, tempora, & status terræ considerāda sunt.

a ¶ Ad componendum.] sic enim iudex prius debet concordare partes q̄ ad iudicium venire 2 si potest. 5. q. 2. si primates. & 90. dist. studendum. 23. q. vlt. si quis membrorum, & q. 4. si illic. & inf. de simon. querelam.

2 Et sic p̄ pacē cōcordiā remanebūt crimina impunita. solue vt no. 90. dist. cap. 1. Ioan. And.

b ¶ Seueritati.] quandoque enim detrahendum est seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas syncera subueniat. 50. distin. vt constituerentur. & vbi saluti nil detrahebatur, humilitati posteriores doctores aliquid addiderunt, vt ibidem dicitur.

c ¶ Multitudine.] quia qđ peccatur a pluribus, transire solet in vsum. 1. q. 7. quoties a pluribus. & 23. q. 4. non potest. sup. de tempo. ord. sane. & cum multitudine peccantium, magis docendo q̄ iubēdo agēdū est: seueritas autem exercenda est in peccata paucorum. 44. dist. confessationes. inf. de cle. excom. mi. latores.

[Gl. seq. rōnē reddit, & dat simile, obijcit & soluit.]

d ¶ Sacramentū.] sic patet p̄ in matrimonio non habet transactio seu compositio locum, vt ꝫ matrimoniū aliquid statuatur: cum sit statutum ab ipso Dño in paradiso: Quia quos Deus coniunxit, homo non separet, vt 26. dist. deinde opponitur, & ꝫ. de transla. inter corporalia, & 33. q. 2. an quod. & cap. quos Deus. & causa matrimonialis per arbitros tractari non potest. inf. de integr. restit. causa. in fine. sed per iudices discretos qui potestatem habeant iudicandi. inf. de consangui. & affin. ex litteris. in fin. nec dispensatio locum habet, vt dicit hic. Sed ꝫ vī, quia circa matrimonium dispensatur. 35. q. 2. quædā lex & ca. quod scripsi. & q. 8. de gradibus. Dicas matrimonio circa gradus constitutione canonica interdictos, dispensatio adhibetur ex iusta causa, ut simul remaneant. in quo casu loquuntur contraria. Circa gradus lege diuina prohibitos, 3 uel vt matrimonia legitime cōtracta 4 separentur, nulla dispensatio adhibetur ab ecclesia: & de tali dispensatione hic intelligitur. nam ut patet in integra, quidam vxores legitimas dimittebant, & alias ducebant, cum talibus nulla dispensatio adhibetur, vt sic remaneant cū secundis. De gradibus diuina lege prohibitis habes ꝫ. de restit. spolia. literas. Hodie vero de facili non dispensaret ecclesia circa consanguinitatem: cum vsque ad quartum gradum restricta sit copula coniugalis. ꝫ. de consangu. & affini. non debet.

3 Hęc est grauissima qō. de qua plene Turrecr. 35. q. 2. c. cō iunctiones.

4 Carnali copula cōsummata: quod dic vt no. de conuer. coniug. c. ex publica. lib. 6. Ioan. And.

CAP. XI.

EX parte tua: & infra. ¶ Poteris ad componendū a interponere † partes tuas: & interdū aliqd seueritati b detrahere, prout (statu imperij, & excedentiū multitudine c prouida deliberatione pensatis) videris expedire; exceptis nimirum casibus, qui compositionis siue dispensationis † remedium non admittunt, vt pote coniugij sacramētum, d quod cum non solum apud Latinos, & Græcos, sed etiam apud fideles & infideles e existat, † a seueritate canonica circa illud recedere non licebit. ¶ In his vero super quibus ius non inuenitur expressum, procedas (æquitate f seruata) semper in humaniorem g partem declinando, secundum p̄ personas & causas, loca, & tempora, videris postulare.

† Vide Turrecremata 28. q. 1. i summa vbi late de hoc.

[Glo. seq. arguit. à contrario, signat cōtrarium, & soluit & dat textui duo simulia.]

e ¶ Et infideles.] 26. dist. deinde opponitur. & 28. q. 1. per totum. sed apud infideles non est ratum. quin possit separari altero veniente ad fidem catholicam, in infidelitate reliquo remanente. ꝫ. de diuor. quanto. & c. gaudemus.

f ¶ Æquitate.] quam iudex præ oculis semper debet habere. ff. de eo qđ cer. loc. p̄ si Ephesi. in fin. Et ita vī ex eo quod dicit; in quibus ius nō inuenit expressum, procedas æquitate &c. p̄ ius semper sit præferendū æquitati. Arg. 9. tra C. de iud. placuit. sed pōt intelligere illud de æquitate scripta, q̄ dēt p̄ferri rigori iuris, hic de æquitate non scripta, quæ tunc solū seruanda est cū ius deficit. hoc verbū sumptum fuit de lege illa. ff. de aqua plu. arcen. in fin. §. itē Varus. in fi. sic dicitur de consuetudine, quę seruatur cū deficit lex. 1. dist. cōsuetudo. & vbi ius scriptū nō est, de similibus ad similia est procedēdum. ff. de legibus. nō p̄n. & ꝫ. de re iud. in causis. & ꝫ. de sta. reg. super quodā in fi. & ca. recolentes. & s. de reser. inter ceteras. & s. de translatio. inter corporalia.

g ¶ In humaniorem.] qs semper debemus promptiores esse ad absoluēdū q̄ ad condēnandū. ff. de act. & obl. Arrianus. & ff. de pēn. respiciendū. & ꝫ. de proba. ex litis. & 26. q. 7. ipa pœnitudinis. & p̄optiores ad misericordiā q̄ ad rigorē: qa melius est p̄stare causas pro misericordia q̄ p̄tendere inclementiā. 86. dist. non satis. ad fi. post me. colum. & melius est p̄ veritate pati suppliciū, q̄ pro adulatione bñficiū. 11. q. 3. nemo peritorum. & inīa quę misericordiā vetat, fugienda est. 50. dist. ponderet. & 26. q. vlt. alligar. vbi dicit, q̄ si Dñs est largus dispensator, euis famulus non debet, esse tenax & 9. dist. sana. & 1. q. 7. cap. exigunt.

[Glo. seq. prosequitur 4. in pœnis considerandis.]

h ¶ Causa.] In cōibus pœnis inferendis considerantur ista quatuor principaliter. Persona primo considerāda est q̄ si, qa aliter procedit cū maioribus q̄ cū minoribus ff. de offi. dele. sane & c. pastoralis. & 45. dist. cū beatus. & 24. q. 1. q. 3tra pacē & ꝫ. de simo. p̄ tuas 5. Causa ēt cōsiderāda est ꝫ. de vo. & vo. redem. magne. in fi. ꝫ. de accus. cū dilectus. & 23. q. vlt. occidit. & ff. de fur. verum. & 16. q. 6. ca. 1. in fi. Et op. ar. 6. de testamentum. Et locus cōsideratur in iudiciis arg. s. de referip nonnulli. quia consuetudo loci attendi debet. 9. dist. erit aūt lex. & 31. dist. ante triennū. & ca. alter: & ꝫ. de cle. conin. cum olim. Et tps ēt considerat, quia est tēpus tacendi, & tps loquendi. 36. dist. ca. q. ecclesiasticis. §. esse. In quo statu sit princeps loci, vt hic dicit, prout status imperij, & c. qa in turbatione regni rigor iuris seruari non potest. Et p̄ nouitatem gentis tēpus cōsideratur. vt 35. q. 3. quod scripsi. & ꝫ. de pœn. & remiss. Deus qui ecclesiam. p̄ nouitatem fidei multa ibi attenduntur, & hoc totum habes. 29 dist. si iendum. ꝫ. de homi. l. sicut dignum. 1. ff. vbi ista quatuor considerantur. & quædam alia.

5 Concord. Pedius. ff. de incend. naut. & l. si criminis. & l. seruos. C. ad legem Iul. de vi pub.

ADDI-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ADDITIO. Vnde versus.

Causa, locus, tempus, personaque perspicietur,
In panis dandis, vt eas iudex moderetur.

DE POSTVLANDO.

TITVLVS XXXVII.

De Postulando.

¶ Ex concil. Lateranen.

¶ Clericus in sacris vel minoribus beneficiatus, in seculari foro postulare nō debet nisi pro se vel sua ecclesia, vel miserabilibus personis.

CAP. I.

CLerici † subdiaconatu, & ſ. in ordinib. quoque minoribus, si stipendijs[a] ecclesiasticis sustententur, † coram seculari iudice aduocati in negotijs secularib. [b] fieri nō ꝓsumant; Nisi propriam cām, vel ecclesiæ suæ fuerint prosecuti, aut pro miserabilibus forte personis quæ proprias causas administrare non possunt.

¶ Innocentius tertius Capellano archiepo.

¶ Canonici regulares postulare non possunt sicut monachi, nisi pro vtilitate ecclesiæ, vel sui monasterij, & præcepto abbatis.

CAP. II.

EX parte tua nobis fuit ꝓpositum quod qdā canonici regulares, nō solum in ecclesiasticis, verū ēt in forensib⁹ causis, ꝓsumunt aduocati offm exercere: Cumq; † obijcitur eis qđ nō debent esse forēsis, vel ecclesiastici [c] negotij susceptores vel executores, nisi forte id monasterii expoſcat vtilitas: abbate nihilominus imperante, [d] ad suam proponunt insolertiam† excusandam, quod capitulum illud per quod prædicta prohiberi vidētur, de monachis non de canonicis regularibus loquitur manifeste. Vnde consultationi tuæ taliter respōdemus, quod idem e iudicium de canonicis regularibus, qđ & de monachis, q̄tū ad ſ. dicta credimus obseruandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

EX parte tua nobis fuit ꝓpositum quod qdā canonici regulares aduocabāt in causis ecclesiasticis. & forē sibus: & cū eis obij † Conc. Tri. ciebat ꝙ aduocati ēſſ. 22. de se non debent, nisi refor. c. 1. forte ꝓ vtilitate monasterij, & abbate ēt monasterij imperante, ad suam defensionem allegabāt ꝙ capitulū illud, quo talia prohibentur; de monachis tm̄, & nō de regularibus loquitur. cōsultus Papa rn̄ det, ꝙ idem iudiciū de canonicis regularib. & de monachis est habendū, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. No. ꝙ regulares & monachi quo ad sæcularia eodem iure uti debent.

c ¶ Ecclesiastici.] vt 16.q.1.c.monachi. & c.de pſentium. & ſ. ne cler. uel mona. nō magno. opprobrium est talib. si uelint uideri periti forēsium disceptationū. C. de testa. consulta. & C. peritos forensiū disceptationum ostendere voluerint. C. de epſs & cler. repetita: & C. de testa. consulta. pro miserabilibus tm̄ personis pnt postulare. inf. eo. c. vlt.

Secunda: ibi, Vnde. Abbas.

CASVS. Quidam canonici regulares aduocabāt in causis ecclesiasticis. & forē sibus: & cū eis obij † Conc. Tri. ciebat ꝙ aduocati ēſſ. 22. de se non debent, nisi refor. c. 1. forte ꝓ vtilitate monasterij, & abbate ēt monasterij imperante, ad suam defensionem allegabāt ꝙ capitulū illud, quo talia prohibentur; de monachis tm̄, & nō de regularibus loquitur. cōsultus Papa rn̄ det, ꝙ idem iudiciū de canonicis regularib. & de monachis est habendū, licet de monachis in canone specialiter sit expressum. No. ꝙ regulares & monachi quo ad sæcularia eodem iure uti debent.

c ¶ Ecclesiastici.] vt 16.q.1.c.monachi. & c.de pſentium. & ſ. ne cler. uel mona. nō magno. opprobrium est talib. si uelint uideri periti forēsium disceptationū. C. de testa. consulta. & C. de epiſc. & cleri. repetita.

d ¶ Imperante.] 16.q.1.monachi. 2 non sufficit utilitas monasterij: nisi hoc faciat de mandato abbatis propter bonum obedientiæ. arg. ff. de re mil. l. 3. §. in bello, nec auditur eo prætextu, ꝙ est coniuncta persona: nisi habeat speciale mandatum. leges enim de hoc loquentes intelliguntur de factis priuatorum. ff. de procu. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. in fi.

[Gloſſ. seq. dat. 5. similia.]

e ¶ Idem iudicium.] similis hī extensio per interpretationē 28.q.1.idololatria, sic nomē uēditionis ad alias alienationes extendit. 1. ff. quib. mod. pig. uel hyp. fol: sicut. §. uendōnis. & uerbū alienationis. ad alios contractus extendit, per quos ēt dn̄ium nō transfert. ſ. de re. eccle. nō alie. nulli liceat. sic & id qđ dī de simoniacis extendit ad alios. 16.q.7. & hoc scripsimus. uer. & arbitror pucnire uerbū. &c. sic & prohibitio de legibus audiēdis, de monachis, & regularibus extendit ad plates sæculares. ſ. ne cleri. uel monach. sup ſpecul. 2 & regulares canonici equiparantur monachis nisi qa regulæ inseruiūt laxiori ſ. de sta. regul. quod Dei timorē. Ber.

† Sub Alex. iij. cap. 12.

† Cap. 1. eo. tit. in 1. compilat.

Non cuicunque datur quod postulet, immo negatur,
Addictus pœnæ seruus, puer, actor arenæ,
Luminibus cassus, mulier, multebria pascitur.

† Infero ergo ꝙ inedia cogēte potest concor. l. 1. & ibi Bar. C. de pat. q filios distra.

De hac materia tra ctatur 3. q. 7. 15. q. 2. de pœn. dist. j. nemo. 14. q. 5. denique.

Lerici.] Diuidit, quia prima pars ponit ꝓhibitionem, a qua secunda excipit: ibi, Nisi. & adde etiam de personis sibi coniunctis, vt probatur. inf. eo. c. fi. Abb.

CASVS. Statuit concilium Laterañ. ꝙ clerici in sacris ordinibus constituti, & etiam in minoribus. qui stipendijs ecclesiasticis sustētantur, corā sæcularibus iudicibus pro sæcularibus negotijs aduocati fieri non præsumant, nisi propriam causam vel suę ecclesiæ prosequantur, aut pro miserabilib. personis. Nota ꝙ clerici nec in maioribus nec in minorib. constituti, aduocari non debent, quod verum est in foro sęculari nisi in propria causa, vel ecclesiæ, vel miserabilis personæ.

[Gl. seq. arg. a contrario, quod approbat distinguendo inter criminales, & ciuiles causas, constitutos in minoribus, in sacris, & professos.]

a ¶ Stipendijs.] vī ergo a sensu contrario, si stipendia nō habent, ꝙ possint aduocare. quod verum credo de minoribus in causis ciuilibus, quia in criminalibus causis. vel ubi de pœna sanguinis agitur, interesse non debent. ſ. ne cleri. uel monā sentētiam. & 23. q. ult. his a quibus. De ijs qui sunt in maiorib. ordinibus, aliud est dicendū, quia illi coram sæculari iudice aduocare non debēt: & si sine titulo sunt ꝓmoti, epſs eis dēt prouidere. ſ. de pb. non liceat & c. epſs si aliquem. & c. cum

† Eadē uox. ſ. de ſupplē. negl. prælat. c. 2. & fortaſſis legendū, insolētiam. ut ibi notaſ uel dic, insolertiam, id est, inscitiā.

1 Infero ꝙ ꝓhibitus uedere, ꝓhibetur donare & ꝓmutare. cōcor. l. statuliberi a ceteris. ff. đ statulib. no. in l. sancimus. C. de reb. eccleſ. nō alie.

2 Quod dicut eod. tit. c. 1. li. 6. sic & ex 3. c. legis Aquil. uerbū rupti, extenditur ad scisſum, collisū, effusum, uel aliquo modo perēptū. uel deteriorātū. insti. ad l. Aql. §. ite in omnibus, secundum Ioan. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

CVm sacerdotis sit.] Primo ponitur ratio, secundo dictum cum clausula exceptiua; ibi, Non nisi. tertio, pœna: ibi, Clericus. Abb.

CASVS. Primo dī, ꝙ sacerdos aduocare non debet, nisi pro seipso, vel ecclesia sua, vel si necessitas imminet, pro ꝝiunctis ꝑsonis aut miserabilibus. Secūdo dicit, ꝙ clericus qui ꝫ ecclesiam suam a qua beneficiū recipit, ꝑ extranea persona aduocatus, vel procurator extiterit, tāquam ingratus beneficio illius ecclesiæ poterit spoliari. Nota ꝙ sacerdos in certis casibus tātum potest aduocare. Item ingratus potest priuari beneficio quod recepit vel recepit ab eo contra quē ingratus est. [Glo. seq. dicit unde sumpta, & arg. inducens multa similia.] a ¶ Nulli nocere.] Ista verba sumpta fuerunt ex illo cano ne, 14. q. 5. denique. Ad hoc autem tenet quilibet Christian⁹: sed magis sacerdos, qui debet velle prodesse omnibus vt ibi dī, & hoc quia quisque prohibetur alijs inferre qđ sibi nolit fieri. 1. dist. in prin. & s. de maio. & obed. dilecti fili j. Et est. arg ꝙ nulli consulēdum est cū alterius iniuria. 22. q. 2. primum. ff. de condictio. indeb. nā natura. & 11. q. 3. si quis vero non obediat. 96. dist. nullus. & non debet alteri per alterū iniqua conditio afferri. ff. de reg. iur. non debet. & cauendum est ne prætextu nocētis innocentes puniant. C. de ijs qui latro. occultauerunt. l. 2. & sanctius est nocentem impunitum relinqui, quam innocentem damnare. ff. de pœn. absentem, & pœna debet suos authores tenere. inf. de ijs quę fiunt a maio. par. cap. quæsiuit. & C. de pœn. sancimus. Et sic patet ꝙ sacerdos aduocare non debet nec se negotijs sæcularibus immiscere, nisi pro cura miserabilium personarum. 88. dist. c. 1. & per totam dist.

b ¶ Pro seipso.] sic quædam sunt personæ quæ pro se tantum & pro quibusdam personis possunt postulare. 3. q. 7. §. sunt autē. vbi habes quæ personæ possunt postulare, & quæ non, & pro quib fic, & sacerdos pro se, & pro quibusdam alijs personis hic enumeratis postulare potest, pro ecclesia sua, & pro personis coniunctis: sed non indistincte, nisi necessitate instante, puta, quia sunt minus potentes, vel quia non possunt habere ita bonum aduocatum. & sic restringitur quodammodo ad necessitatem quantum ad coniunctas personas: Quæ sunt coniunctæ personæ, dicitur. ff. de proc. sed & hæ personæ. & 3. q. 7. c. infames. §. sunt autē, ver. alij enim. inter quas personas satis credo intelligēdos confratres suos ciusdem ecclesiæ. & pro coniunctis persons posset etiam litteras impetrare sine mandato. s. de rescrip. nonnulli. & agere etiam. ff. de procu. Pomponius. in fi. dum tamen non appareat contraria uoluntas, ut ibi dicit. & pro personis miserabilibus, de quib. habes. 87. dist. per totum. 88. dist. cap. 1. & c. episcopus gubernationem. & in pluribus alijs cap. ibidem.

c ¶ Postulare.] Postulare est desiderium suum uel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, uel alterius desiderio contradicere. 3. quæstio. 7. cap. infames. §. sunt autem. & ff. de postula. l. 1. §. postulare.

¶ Gregorius nonus.
¶ *Se summat.*

CAP. III.

CVm sacerdotis sit officium † nulli nocere, a oīb. aūt velle ꝑdesse. Nō nisi ꝑ seipso, b vel ecclesia sua, vel (si necessitas immineat) pro personis coniunctis, aut miserabilib. sibi liciū est postulare; c & inf.

¶ Clericus aūt, qui contra d ecclesiam, a qua beneficium obtinet, ꝑ extraneis aduocatus, vel procurator esse ꝓsumit, † tanq̄ ingratus pōt (maxime si clericus sit eiusdem ecclesiæ) beneficio hmōi spoliari.

† In multis manuscriptis deest, uox, officiū. & super uerbo sit aliquib. hētur hæc expositio, id est, interfit. nec habetur in c. deniq; 14. q. 5. unde sumitur.

† Præsumpserit.

Postulare quid est.

[Glo. seq. textum fortificat per similia. & quæstionē interserit, quam sol uit.]

d ¶ Contra ecclesiam.] clericus ergo, qui ꝫtra ecclesiā a qua beneficium habet, aduocat, vel est procurator, tāquā ingratus beneficium ipsius perdere debet, arg. bonū. j. q. 7. c. 1. & 96. di. si imperator. 3. q. j. nulli. sicut vasallus tenetur domino. 22. qō. 5. de forma. alias perdit feudum, vt in libro feudorum. quē admodum feudum amittitur, & milites rempublicā de qua aluntur, ab omni necessitate bellorū defendant. C. loc. milites. Sed si habet clericus bñficia ī pluribus ecclesijs, nunq̄d potest ꝓstare patrocinium vni cōtra aliam; Non videtur, ī eo casu neutram iuuet vel offendat. arg. huius c. & 14. q. 5. denique. sed si esset ꝓlatus in vna ecclesia: & in alia habuisset simplex beneficium videtur, ꝙ ratione ꝓlationis posset ꝫtra aliā stare. arg. ff. de ī ius voc. quæsitum. & 3. q. 7. §. item si contra patrem. sic & libertus ecclesiæ si contra ipsam agat, vel testificatur, tanquam ingratus in seruitutem redigatur. s. de ser. non or. de famulis ecclesiæ. & 12. q. 2. c. octua discussio: sic & donatio ꝓpter ingratitudinem reuocatur. j. de dona. propter eius ingratitudinē. C. de reuo. do. l. j. & vlt. & Auth. de nup. in §. si mater. colla. 4. & in Auth. vt liber. de cetero aureo non indigeant annulo. §. illud. colla. 6. & iustum est ut ecclesia in sinu suo non retineat fraudatorem quem susceperit extraneū. 12. q. 4. sacerdotes. & ecclesia sua mater eius est. 2. quæst. 6. ad Romanam quæ ipsum dominō sociauit. infra de pœn. cap. 2. sic propter ingratitudinem pater potest filium exhæredare in totum. 19. q. vlt. cap. vlt. & in Auth. ut cum de appellatio. cognoscitur. §. causas. coll. 8. sed si contra aliquem de ecclesia in propria causa, quæ non tangit ecclesiam, postulauerit, vel procurator fuerit, nō puniretur. 12. q. 2. q. manumittitur, sed si ecclesia esset ei ingrata, tunc ꝫ ipsam aduocare posset, nec succederet, ei ab intestato, ēt si non haberet propinquos. C. de inofficioso testamēto. liberi. vbi mater excluditur a filij successione, propter ingratitudinem commissam erga filium.

Clericus habēs duo bñficia, an possit ꝙ vno cōtra alterum postulare.

† Legēdū Bonitano, vt lib. 11. epistola 11. siue 13. ca. 13. registri. B. Gregorij. c. 1. eo. tit. in l. cōp.

† Al. ita: qui busdā nr̄is.

TITVLVS XXXVIII.

De Procuratoribus.

¶ Gregorius Maximo Salonen si † episcopo.
¶ *Non auditur quis tanquam alterius procurator, nisi habeat mandatum legitime factum.*

CAP. I.

ALia quidem; & inf.

¶ Scripsisse te quibusdam † compertimus, quod prædictos

† Al. ita: quibusdā nr̄is.

DE PROCVRATORIBVS.

¶ Dicut s. in præcedenti titulo pro continuatione rubricæ. Et quid sit procurator, in l. 1. ff. eod. Abb.

De hac materia tractatur 5. q. 3. per totum. 89. dist. per totum. 9. q. 3. cum simus. 2. q. 7. infamis.

ALia quidem.] primo prēmittit motiuum. secundo subimittit mandatum, ibi. Quia ergo. Abbas.

CASVS. Episcopus. Salon habebat quandam cām cum quodam aduersario suo in curia domini Papæ: pro causa illa quidam accesserunt ad Papam non habentes mandatum ab episcopo, & cum aduersario episcopi iudicium sunt ingressi, sententiam contrariam reportātes: episcopus hoc intelligens scripsit quibusdam de curia, quod illos ad causam illam non miserat: vnde quæ cum ipsius in ꝓiudicium epi-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

epiſcopi facta erãt, ſubſiſtere non debebãt: & ipſe eidẽ ep̃s dixit hoc cuidam I. noie, qui dixit hoc Papæ, ꝙ ab illo audiuerat ꝙ illos non miſerat: Demum pro cauſa illa miſit quoſdam nuncios ad dñm Papã, qui eum non haberent mandatum, nõn fuerunt auditi. Vnde Papa ſcribit huic epiſcopo dicens, quòd præſentibus nuncijs credere noluit, ſine mãdato, ne idẽ diceret, de iſtis quod dixerat de prioribus: vnde ſi vult cauſam ſuã tractari, mittat p̃ſonam inſtructam cum mãdato legaliter facto, cum ſubſcriptionibus presbyterorũ & diaconorũ ſuorũ roborato ut quicquid, cũ eo factum fuerit iure ſubſiſtat. Not. ꝙ factum falſi procuratoris, dño non præiudicat. Item ſine conſenſu capituli non admittitur ad agendum.

† Vide l. nõ ſolum. §. qui alienum. & ibi Bar. ff. e.

[Glo. ſeq. diſtinguit tria membra, & in tertio tres opiniones ponit.]

a ¶ Portitoribus.] quia conſtabat iſtos non habere mandatum ad agendum, non fuerunt admiſſi. Vnde circa procuratorem actoris diſtingue, utrum certum ſit procuratorem habere mandatum: ut quia reus hoc cõfitetur, uel ipſe oſtendit mandatum ſufficiens, uel ſi negat, probet hoc ꝓcurator p teſtes 1 uel inſtrumentũ: & ſm hoc ꝓcurator non tenet ſatisdare dñm ratũ habiturum, ſicut nec debet ſatisdare ꝓcurator præſentis & confirmãris, uel apud acta ꝓcurator factus. C. de ſatisd. l. 1. An certum ſit non habere mandatum: aut dubitat utrum habeat, uel non habeat mandatum. ſi certum eſt eum non habere mandatum, repellitur, ut hic: & ſi uelit ſatisdare, non eſt audiendus, niſi ſit coniuncta perſona, q̃ admittitur cum ſatisdatione, niſi appareat de cõtraria uoluntate dñi. ff. de ꝓcu. pomponius, §. ult. & l. ſed & hæ p̃ſonæ. In caſibus tñ admittit cõtra voluntatẽm pro libertate. ff. de li. cau. l. 12. & 3. & ꝙ de fenſione condemnati. ff. de ap. non tantum. ubi aũt dubitatur de mandato, dicebat P. ſemp eſſe in electione rei an uelit exigere probationem mandati, an ſatisdationem. B. dicebat diſtinguendo, utrum reus diceret ꝓcuratori, non habes mandatum, & tunc procurator tenebatur probare mandatum, an diceret, dubito an habeas mandatum, & tunc eſt in optione procuratoris q̃d facere uelit. Azo dicebat ꝙ in arbitrio procuratoris eſt, an uelit ꝓbare mandatum, an cauere de rato: quia cum q̃s tenet ad alterum duorum, ſ. ꝓbare, uel cauere: q̃d uoluerit p̃ſtando liberat. ff. de iur. do. plerũque. §. ult. & C. de condi. inde. ſi quis ſeruum. Hæc ſatisdatio danda eſt, q̃n de mandato dubitatur. C. eod. l. 1. & ff. ut in poſſe. ſi is à quo §. 1. 2. idem in actore vni uerſitatis. ff. q̃d cuiuſq; uniuer. item eorum. §. actor. itẽ clerici inter coniunctas perſonas numerant. arg. 12. q. 2. non liceat. Item no. ꝙ licet ꝓcurator actoris non caueat de rato, q̃n conſtat de mandato, cauere debet de defendendo. C. de ſatiſ. l. vnica. alias denegat ei actio ff. eo. tit. mutus & ſurdus. §. pœna & de omnibus etiam quę contra ipſam mouentur, defendere debet. ff. de procu. l. omnium: & duabus legibus ſeq.

[Glo. ſeq. arg. alleg. 6. iura.]

1 Hãc gl. dicit Abb. hic ſing. ad hoc ꝙ ꝓcuratoriũ poſſit ꝓbari per teſtes.

2 Procuratori de cuius mãdato conſtat, & petit ſatisdationẽ legatorum cauendũ eſt, ſed ſi dubitet de mãdato: cauet de rato. Io. An.

b ¶ Præmonuit.] arg. ad cautelam futurorum habendam. 23. diſt. in nomine, & exempla p̃ſentia nos cauere p̃monent in futurum. 82. diſt. plurimos. in fi. & ar. ff. loca. ſi quis domum, §. 1. & 1. q. 7. conuenientibus. hic preſumitur ex præteritis circa futura ſic. inf. de prę ſumptio. mandata. & c. ſcribam.

viros tunc ad cauſam non miſeris, & ideo quæ cum ipſis facta ſunt ſubſiſtere non debere: ſed & Thomas ſibi hoc à te dictum perhibuit; ex qua re nec præſentium portitoribus [a] iudicauimus eſſe credendum, † ne de ipſis ſimiliter diceretur. ¶ Quia ergo hoc cautiores nos eſſe premonuit, [b] inſtructam perſonam cum mandato [c] legaliter [d] facto, & presbyterorum ſeu diaconorum, teſtiumq; ſubſcriptionib. roborato, geſtiſq; ex more indicto [e] trãſmitte, ut quicquid cum ea actũ fuerit, iure ſubſiſtat.

¶ Alexander. iij.

¶ *Non valet ſententia, etiã expenſarũ condẽnatoria,*

c ¶ Mandato.] tria 3 debet cõtinere mandatum. ſ. nomen eius qui procuratorem eum conſtituit, & cauſam ad quam conſtituit, & quod ratũ habebit ꝙ cum eo factum fuerit, ut ff. eo. tit. ſi ꝓcuratorem. Sed pone ꝙ de mandato dubitet: quia ſi illum incognitum eſt, quid erit? De eo fieri dẽt fides. ar. ff. q̃d cuiuſque vniuerſi. l. itẽ. §. actor. & ff. de admi. tu. vulgo. & C. de fid. inſtru. quidã & arg. ff. de publi. q̃que.

[Glo. ſeq. no. præ latum ſine capitulo, uel cõtra litigare nõ poſſe ad contrarium inducit 4. leges. unũ canonem, & 2. decr. ponit opi. & ſoluit, rñdens ad cõtraria.]

d ¶ Legaliter.] litte ra ſequens exponit hoc uerbum legaliter. Ex eo q̃ hic dr̃, & legit. inf. de iud. cãm quæ. colligit euidenter, ꝙ nec prælatus ſine conſenſu capituli, nec capitulum ſine cõſenſu prælati poteſt iudicium exercere, nec conueniri, quia nec alienare poteſt alter ſine reliquo. 12. q. 2. ſine exceptione. nec commutare, nec donare, ut ibi dicitur; & inf. de dona. paſtoralis. & inf. de ijs q̃ fi. à præla. ſine cõſen. cap. per totũ. & eodem modo nec capitulum ſine conſenſu prælati, cum omnes unum corpus intelligantur. ſ. de ijs, quæ fi. a præla. nouit. & præterea dicit lex. ꝙ qui non poteſt alienare, non poteſt rem in iudicium deducere. ff. de iure deli. ait prætor. & per iudicũ quædam alienatio fit. in iudicio enim contrahitur, ſic in ſtipulatione. ff. de pecu. licet. §. ſed ſi filius. in fi. p̃terea ſi prælatus ſine conſenſu capituli poſſet agere vel conueniri, & præiudicaret eccleſiæ factum prælati, fraus poſſet fieri eccleſiæ, & præiudicium: quia permitterent, immo procurarent quandoque prælati ſe cõueniri, & facerẽt colluſionẽ. Sed cõtra uñ, ꝙ ſolus p̃latus conuenire & cõueniri poſſit. ff. q̃ cuiuſq; uniuer. l. ult. ubi dicit, utilis actio adminiſtratori ciuitatis debetur. & ff. de cond. & demon. municipib. & ff. ad muni. municipes. & C. de iura. cal. l. 2. §. hoc etiam. in fi. & 12. q. 2. non liceat. & ſ. de re. eccleſiæ non alien. ſi quis presbyterorum. & ſ. de reſcri. edoceri. ubi de hoc. Dñt quidam, ꝙ prælatus poteſt conuenire & conueniri ſine conſenſu capituli, per iura prædicta. Ego dico contra ꝙ nec prælatus ſine cõſenſu capituli, nec capitulum ſine conſenſu prælati agere, uel conueniri põt. per prio ra iura tamen concedo ꝙ ſi prælatus uel collegiũ agat ſine conſenſu alterutrius, & uellet cauere de rato, dẽt audiri, cum ſit adminiſtrator, & teneatur negotia eccleſiæ procurare, ut ſ. de reſcrip. edoceri, ſi uero conueniatur, non dẽt audiri ſine conſenſu capituli; niſi caueat de iudicato ſoluẽdo, cum quilibet alter ſe poſſit offerre defenſioni, ſi uelit cauere de iudicato ſoluẽdo, & periculo ſuo litẽ ſuſcipere. & illa c. ſi quis presbyterorum. &, non liceat. in ſpeciali caſu loquuntur, ſ. cum agitur de reuocatione rei alienatæ indebite & male: quia per hoc conſulitur eccleſiæ, nec poteſt lædi: quod contingere poſſet in alijs caſibus, ubi non agitur ſpecialiter de reuocatione rei alienatæ indebite non obſtãtib. legib. p̃ cõtrarijs ſignatis: q̃a intelligi p̃ñt, ſ. ut cõpetat actio adminiſtranti nõ quantũ ad hoc ut agere poſſit ſolus, niſi caueat de rato, uel niſi habeat ſpeciale mandatũ ad hoc nec in rebus eccleſiaſticis ſtamus legibus illis, ſed canonib. Ex quo iure non poteſt compone re ſeu trãſigere ſine conſenſu c. ſ. de ma. & obe. c. fi. ſ. de trãſa. contingit. eodẽ iure non põt agere uel rñdere ſine conſenſu capituli. ar. ad hoc. ſ. de ma. & obe. c. vl.

e ¶ Indicto.] id eſt, inſtituto Bernardus.

? Hæc gloſſula non hꝫ in uetuſtis exẽplarib.

Prælatus ſine conſenſu ca. aut econuerſo nec cõuenit, nec conuenitur.

Intellectus c. non liceat 12. q. 2. & c. ſi quis preſbyterorũ. de rebus eccle. non alie.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Querelam.] Reuocatur sententia, quia condemnatus fuit in expensis ex iusta causa absens legitime excusatus: quia in ardua causa procuratorem constituere noluit, ita communiter summat. Prima pars decisæ ponit partis querelam. Secunda dat iudicem: ibi, Mandamus. Abb. Sic.

CASVS. Inter epm Salumeñ. & A. clericum super quadam ecclesia quæstio uertebatur: causa cõmissa fuit epo Vigorñ. eps citauit illũ cleri cum; ipse infirmitate impeditus ad terminũ uenire non potuit, qđ probare uoluit corã ipso epo p quędã pbyteru & diaconum, quos ad hoc destinauit: eps hoc nõ obstante cõdẽnauit eũ in restitutione expensarum quas nũcius epi fecerat ad terminũ illũ. super hoc cõqueritur fuit clericus ille dño Papæ. Vnde mãdat qbusdã, q si constiterit q Vigorñ. episcopus præfatum A. non cõdẽnauerit in restitutione expensarum pro alia rõnabili causa, nisi pro eo q in termino constituto infirmitate detẽtus ad eius p̃sentiam nõ accessit, & ipse ad probãdũ infirmitatẽ suã nũcios suos miserit, eundẽ A. ab eadem sua absoluãt: qa nemo põt compelli nisi uelit in grauibus causis constituere ꝓcuratorẽ. No. q q ad terminũ non venit, põt in expensis parti alteri condemnari, nisi iusta de causa fuerit impeditus, & hoc constet. Item iusta cã probata reuocaẽ sñia. Item in grauibus causis non compellitur constituere procuratorem.

lata contra absentem ex probabili causa legitime per nuncium excusatum. hoc dicit quantum ad uerum intellectum.

CAP. II.

Querelam [a] † A. clerici accepimus: & infra. ¶ Mandamus quatenus si uobis cõstiterit, q Vigorñ. eps præfatum A. in restitutione expẽsarũ [b] pro nulla alia rationabili causa [c] condemnauerit, nisi pro eo tantum quod in termino constituto ad eius præsentiam non accessit infirmitate detentus, [d] cum non possit quis cogi nisi uelit in grauibus [e] causis procuratorem constituere; & ipse ad probandum infirmitatem suam presbyterum & diaconum destinauerit, eũ absoluere [f] ab eadẽ sententia minime differatis.

† Capit. 1. eo. tit. in 2. compil.

a ¶ Querelam.] & ita non per appellationem, ut notatur in fine.

b ¶ Expensarum.] quas fecerat aduersarius ueniendo ad terminũ coram Vigorñ. delegato à Papa ad petitionem Salubrienſis episcopi super ecclesia ipsius.

c ¶ Rationabili causa.] si enim non fuisset infirmitate detentus uel alia iusta causa rationabilis fuisset, qua re ꝓcc sñt contra eũ, s. contumacia. bene tenuisset statũ condemnatio expẽsarũ. ĵ. de dolo. cũ dilecti. & C. de iudicijs. & ĵ. de ap. reprehensibilis. Sed nunqd reus si non uenerit in prima citatione, condemnari debet in expensis? Hic vr q sic? quia pp infirmitatem tm excusatur. & nisi constiterit hoc, non reuocabitur sñia. & ita potest quis condemnari in expensis pro prima contumacia. arg. ff. si quis in ius uoc. non ierit. l. 2. §. 1. & actor condemnaret si uon ueniret. ff. de iudi. eũ quem temere. & in concil. Lug. idem dicitur de dolo, & contu. actor. 1 & actoris & rei est æqua conditio. ff. de re. iur. non debet. 2 Dicunt quidam q si reus non ueniat in prima citatione uel in secunda, et non debet condẽnari: qa non df adhuc contumax nisi post peremptoriũ terminum: Dico 3 q etiã pro prima & pro secunda citatione puniri debet in expensis si ad trinam citationem ueniat. si uero non ueniat ad citationẽ peremptoriã tunc alias punit: quia mittit actor in possessionem rei petitę, uel excommunicat si missio fieri non potest. ĵ. ut lit. non cont. tuę. Et si post modũ reuertit infra annũ, restituit oẽs expẽsas factas ab eo tpe quo fuit contumax, & si non uenit ad aliã citationẽ, ad oẽs expensas condemnabitur, quas fecit aduersarius ueniendo ad primam citationem & ad secũdã, & tertiã: & sic punit prima contumacia. & eodem mõ dico, q dẽt puniri ꝓ prima cõtumacia, licet ueniret ad secundã, alias deberes dicere, q qñ nullo modo uenit, non debet cõdẽnari in expensis. nisi factis ad terminum peremptorium.

[Glos. seq. alleg. concor. ponit opinio. ad quam inducit unum capitulum. eam reprobat, &c. respondet. demum obijcit. de duabus legibus & soluit Item obijcit de duabus decr. & soluit. Not. a contrario, quærit, arg. proponit opi. & soluit.]

d ¶ Detentus.] iusta fuit causa nõ uenien di, unde probata cã debet reuocari quicquid fuit factũ cõtra absentẽ. ff. de iudi. si prætor. & ĵ. de re iu. cũ Bertholdus. & ff. de re iud. q̃situm. §. 1. quartana tñ non excusat, vbi ibi dicit. & arg. 5. q. 3. si ægrotans. 18. dist. placuit. & 93. dist. iuxta. Dicunt tamen qdam, q tenet mittere procuratorẽ ex quo uenire non potest, si ita fuerit citatus ut ueniat, uel iñsalẽ trãsmittat. 4 ĵ. de do. & cõ. cũ dilecti. sed hoc non credo q pp citationem iudicis, teneatur mittere in l. pars litigatorum. ff. de iu. & prædex hoc ei auferre non potuit; qa beneficiũ iuris nemini est auferendũ. 28. di de his. & in auth. de nup. §. sed hoc qdẽ. coll. 4. & ff. de iu. l. 4. §. si quis cõdemnatus. Iudex delegatus non potest iubere alterutram partem cõparere coram se personaliter, nisi in delegatione hoc cõtineat nisi in certis casibus in concil. Lugduneñ. de iud. iuris 5 esse ambiguum. & illa decr. cũ dilecti. non cõtradicit: qa Papa hoc fecit ex plenitudine potestatis. Et alia rõ est: quia ille non allegauit nec ostẽdebat nec probauit iustam excusationẽ; unde uel debuit ire, uel sufficientem mittere: quia neutrum fecit, de contumacia fuit condẽnatus. Et illud scire debes quod qui ad iudicium uocatur, potest indistincte in pecuniarijs causis constituere procuratorem, licet in citatione hoc non dicat; nisi in duobus casibus, puta si dominus iustior est quam procurator, & si causa sit uchemẽtior. C. de procu. l. ulti. Et ideo non compellitur constituere procuratorem, quia nec reciperetur, si ueniret; puta si ageret de administratione sua, vel tutela. uel etiam si alias esset ardua: nec ita confidit de alio: ad hoc enim ostendẽdum dẽt mittere excusatorem, ne procedat contra eũ: q̃ sñia non reuocabitur nisi causa probata, & cũ maiori difficultate. Sed uñ q quis compellat constituere ꝓ curatorem ẽt infirmitate detentus. ff. de diuer. & tempo. p̃scrip. l. 1. & ff. de minor. Papinianus. ubi compellitur quis agere indirecte, ne currat ei præscriptio. Sed à iudice non compellit, sed ille q non potest agere ad hoc ut non currat ei præscriptio, constituet procuratorẽ ad agendum, vt litem contestet, sed reus non cõpellit dare ꝓcuratorẽ. & ita nõ contradicũt leges illæ. Itẽ signat aliud contrarium. ĵ. de ele. c. bonæ. & ĵ. de app. constitutus. ubi df: sicut misit nunciũ, ita potuit mittere procuratorem: sed ibi non fuberat iusta causa: quia semper tenetur quis ire uel mittere, nisi sit iuste impeditus & tunc debet mittere excusatorem ad allegandum impedimentum, ut hic contingit.

4 Concord. Bart. cũ tex.

5 lib. 6.

e ¶ In grauibus.] qualis erat ista: qa super eccłia ipsius.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

f ¶ Absoluere.] uñ q non fuerit absoluendus: quia qui non appellat à sñia iudicantis, acquieuisse vr, & sñia ẽt interlocutoria à qua non appellatur, trãsit in rẽ iudicatã. ĵ. de rest. significauerunt. & ĵ. de re iu. ad consultationẽ. sibi ergo imputãdum uidebat, quia non appellauit. p̃t dici quod iste fuit auditus bñficio restitutionis: quia

† lib. 6.

2 De materia huius gl. uide per Bar. in l. 1. ff. de diuer. & tẽ. præscrip.

3 Idẽ no. 74. dist. honoratus. & 4. q. 5. in summa. & hanc opi. sic intellige, q si una citatio maneat gratuita sit prima uel ultima. Ioa. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quia iustam eā non habuit absentiæ: qua probata absolui tur, quia & diffinitiua sñia reuocatur, iusta causa absentiæ probata. infr. de sen. & re iud. cum Bertholdus. immo vī ꝙ sñia nō teneat. ff. de re iud. quæsitū. & intermo locutoria licet transeat in rē iudicatam, à qua nō appellatur quantum ad litigantes non tamen quo ad iudicē, quia possit eam reuocare, cum uiderit eā iniustam. ff. de re iu. qđ iusfit. prout notatur inf. de appel. cū cessante. & ideo auditur iste. Bernar.

† Cap. 3. eo. ti. in 2. cōp.

EX † insinuatione.] prima pars ponit partis narrationem, super qua secūda dat iudices: ibi, Ceterum.

CASVS. Inter archidiaconū Sagien. et magistrū G. super p̄benda Lexon. eccle się qō vertebatur: archidiaconus pro cā illa quēdā cōstituit procuratorem ꝙ illum magistrū G. ad sedē Apost. accedentem. sed cum postea idem archid. de fide illius ꝓcuratoris dubitaret p̄sentibus duob. clericis eidem ꝓcuratori expresse prohibuit, sciēte aduersario suo, ne iudicium ipsius causa susciperet, nec litteris suis uteret in iure, nec de ipsa se vlterius intromitteret. ipse nihilominus in causa ꝓcedens contrariam sententiam reportauit: & ille G. in possessionem illius p̄bendæ fuit inductus: archidiaconus hoc intelligens his omnib. contradixit, & significauit quæ dicta sunt dño Papæ. mandat Papa quibusdam, quòd si per iurm illius archidiaconi & clerici superstitis, cum alter mortuus sit, cōstiterit de præmissis, non obstante sñia contra archidiaconum lata possessionem dictæ p̄bendæ cum fructib. perceptis restitui faciant eidem archidiacono, si aliud canonicum non obstat, facta restitutione, si archidiaconus suam canonicam institutionem probauerit, ipsam ratam habeant & firmam. Not. quòd factum falsi procuratoris dño non p̄iudicat, iste procurator falsus fuit, à quo mādatum fuit legitime reuocatum. Item reuocatio mandati probatur per proprium iuramentum, & per iuramentum vnius testis. Item spoliatus per iniquam sententiam debet restitui. Item probare debet quis suam institutionem, si reuocatur in dubium.

¶ Clemens tertius.

¶ Sententia lata cum procuratore reuocato, & de hoc certificato, non p̄iudicat domino, h. d. secundū communem intellectum.

CAP. III.

EX † insinuatione archidiaconi Sagien. accepimus, quòd cum inter ipsum & magistrum G. super quadam p̄benda Lexoñ. eccleſiæ controuersia mota fuisset: & infra.

¶ Licet ab eodem archidiacono procuratori suo, duobus clericis p̄sentibus expresse fuisset inhibitum [a], ne causæ cognitionem susciperet [b], ipse nihilominus in causa procedēs, sententiam contrariam reportauit.

¶ Ceterū quia alter de p̄dictis clericis dicitur obisse, mandamus quatenus si ꝙ ipsius archidiaconi, & superstitis clerici [c] iurm cōstiterit de p̄missis, sñia [d] contra eū lata nequaq̄ obstante, p̄dictę p̄bēdæ possessionem cū fructibus inde ꝓceptis (si eius restitutioni aliud canonicū [e] non obsistat) auctoritate nostra restitui faciatis eidē. Restitutione vero facta, si archidiaconus ipse suā canonicā institutionē proba re [f] poterit, ipsam ratam permanere appellatione postposita decernatis.

a ¶ Inhibitum. Vide eo ipso procuratoris litteras reuocauit. infr. eo. c. proxi. quod indistincte potuit, cū lis non fuerit cōtestata, & res sit integra. ff. eo. l. ante litem. arg. sup. de elec. in causis. nam & depositum quandocunque potest repeti. ff. depositi. l. 1. §. pen. & sciente aduersario hoc fecit. de hoc dicetur. infr. eod. mandato. & ita sententia nulla fuit lata cum falso procuratore. infr. e. proximo.

1 Concord. tex. in l. uni. C. de sa cros. eccl. & ibi Bartol. cum gl. opt.

b ¶ Susciperet. id est, ne ad suscipiendum iudicium in iure suis litteris uteretur, prout in antiqua decretali continetur.

[Gloss. seq. arg. all. 6. iura. objicit dupliciter & soluit contingens duas opi.]

c ¶ Clerici.] arg. quòd dicto vnius testis sit credēdum. arg. infr. de testi. in omni negotio. simile. 8. q. 3. talia. & 23. dist. de Syracusanæ. & arg. op. ꝙ vni iurato testi creditur. ff. de do. p̄le. Theop̄opus. & ff. quēadm. te. aper. l. j. §. vlt. arg. ff. de iureiur. si duo patroni. j. rñ. Arg. cōtr. 4. q. 3. si testes. §. itē vnus vero. & ver. itē vbi numerus & j. de testi. licet. & c. veniens. Item arg. ꝙ dictū arch. isti⁹ ꝓ teste vno recipiatur: & sic erūt duo testes. j. de test. in oī negotio. sed dictū illius non dēt sibi prodesse, qa nullus idone⁹ testis in re sua intelligit. 4. q. 3. ver. nullus in re. Pōt dici 2. ꝙ hic erat præsūptio pro arch. & erat reus: iudicabilior, iō delatū ei fuit iurm: qđ fieri pōt & dēt. C. de reb. cred. & iureiur. in bonæ fidei. & ff. de iureiu. admonendi. & qa per hoc modicū ꝓiudicatur actori, cū salua sit ei actio sua. & in talib. non requirit ita plena ꝓbatio. arg. j. de re iud. cū Berthold. uer. licet aūt. & j. de in integ. rest. ex litteris, & iniquum esset ut per talem fraudē puniretur: uñ merito debuit ei deferre sacramentū cū uno teste, quia inspectis circumstantijs personarū & cāe, iudex

2 Secūdum Lau. Bart. dicit hoc fuisse, quia præmortuus clericus in alio iudicio fuerat introductus: & sic faciebat fidem in secundo. C. de test. l. fin. Io. And.

q̄nque debet deferre sacramentum, quandoque reo inf. de iureiu. c. vlt. in fi. & hic talis causa est, & talis persona. & optime facit ad hoc. ff. de legi. tut. legitimus.

d ¶ Sententia.] cum sit lata cum falso procuratore, & ideo nulla. C. de procu. licet. & infr. ca. proxi. in fi. & j. de rescrip. ex parte decani.

e ¶ Aliud canonicū, ꝓputa excōicatio, vel pactū de non petendo restitutionem post sñiam, vel res iudicata, vel si ratam habuit sententiam latam cum falso ꝓcuratore.

[Gl. seq. objicit, ponit opi. quā reprobat, & soluit, & iterum duas solutiones subdit, quas non apptobat.]

f ¶ Probare potuerit.] sed quare iste compellitur ꝓbare titulū suæ possessionis, ꝑ illud. 2. qu. 5. §. 1. & actore non probante reus debet absolui. 6. q. vlt. c. accusator. j. vt eccle. benefi. vt nostrum. & infr. de cau. pos. cū ecclesia. ff. de proba. l. 2. & C. de eden. qui accusare. & C. de rei ven. res alienas? Dicunt quidam. quòd iste archid. confidens de iure suo. sibi onus probandi assumpsit. sic infr. de rest. spol. licet. & 29. qu. 2. cuius rei gratia. & ita mos probare volenti gerendus est. ff. de proba. circa eū, §. fi. Hanc non credo veram solutionem, propterea dicas quòd ideo iste tenetur probare canonicam institutionem, quia cū esset archidiaconus in ecclesia de iure cōi illam p̄bendam cum archidiaconatu habere non poterat, nisi probaret secum dispensatum fuisse. argu. op. 100. dist. contra morem. arg. op. inf. de dec. dudū. & per eum potuit dispensare. inf. de schis. fraternita. & inf. de p̄ben. p̄terea, &c. cum non ignores. & inf. de cōcess. p̄ben. litteras. & c. cum nostris & quia in pluribus ecclesijs intitulatus esse nō potest. supr. de elect. dudū. 2. 70. dist. sanctorum, vnde propter huiusmodi p̄sumptionem debet offendere suam canonicam institutionem: p̄sumptio enim transfert onus probandi ad reum quandoque. C. de proba. sine possidetis. & infra, vt eccle. benefi. ut nostrum. sola enim possessio non sufficit in beneficijs ecclesiasticis, nisi adsit canonica institutio. infr. de instit. ex frequentibus, vnde debet habere

† Adde ꝙ quis non cõpellitur ostẽdere aduersario titulũ sui beneficij l.fi. C.de rei ven.

bere litteras suæ instit.2.q.1.legũ: 1 sicut nec sola possessio facit aliquem decurionem, sed iusta electio. ff.de decu.Herẽnius. & præscr.hæc non prodest cum habeat malam fidem, ex quo non fuit legitime institutus, qa bona fides exigitur.inf.de præscrip.si diligent.& c.qm omne. sed hoc non prodesset aduersario, nisi ius haberet, ℈.de rescr.olim.Alij dñt, ſ.Papa Innocẽ. quartus, ꝙ ex quo est in possessione, non compellitur ꝓbare suam canonicã institutionẽ. nemo enim cogitur probare titulum suæ poss. C.de peti. hæ. cogi. Sed littera ista ꝺicit.sed posset supplerí,maxime ſm hoc: vel sic,eo ipso ꝙ aduersarius non ꝓbat ꝯ archidiaconũ satis ĩtelligitur archidiaconus probare suam canonicã institutionem.C.qui mili.nõ pos.ſuper seruis,lib. 12.littera tũ contradicit,quod prius dixi, verius credo.

† Cap.1.eoti.in 3.cõpi.

† Eꝑm legitur in impressis & male, & antiq omnes habent ipsum.

† Vos criminibus, deest in omnibus antiquis.

¶ Innocentius iij. Cabilon. & Catalañ. episcopis.

¶ Rescriptum super consecutiuis iudicys impetratũ à procuratore reuocato, & de hoc certificato: non valet, nec processus, vel sententia lata per ipsum, si reuocatio peruenit ad aduersarium, hoc dicit secundum gloss.

CAP. IIII.

IN † nostra præsentia a Tulleñ. episcopus est conquestus, quòd cum ad causam quæ inter ipsum † & decanum Tulleñ. ſuper dilapidatione, excommunicatione, & periurio, ac quibusdam aliis criminibus † vertebatur, T.& G. presbyteros procuratores b instituens, ipsos ad sedem Apostolicam duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum titu

IN nostra.] prima pars narrat factũ. Secunda diffinit:ibi, Nos vero.Abb.

CASVS.Decan⁹ Tulleñ.denũciauit eꝑm suum ſuper dilapidatione, excõicatione, periurio, & alijs qbusdã articulis dño Papæ,vñ Papa uocauit ipsum vt ueniret vel mitteret ad sui defensionem,eꝑs ad cãm illã quæ inter ipsum & decanum ſuper prædictis vertebatur,cõstituit G. & T. presbyteros procuratores ad sedem Apost.destinandos: cum postmodum de ipsorum fide titubaret, mandatum eis factum reuocauit sciente parte aduersa. sed ipsi licet lras reuocatorias recepissent, nihilo min⁹ in negotio processerunt, & cum aduersario ingressi iudicium ad Parisieñ. archidiaconum & eius collegas litteras impetrauerunt in eius præiudicium & grauamẽ. Eꝑs hoc audiens accessit ad iudices petens ab eis termi num ad probandum ꝙ illi erant falsi procuratores:ipsi exceptionem eius friuolam reputãtes,dilationẽ ad hoc cõcedere noluerunt;vñ ad sedẽ Apost.appellauit;sed nihilominus lite non cont.testes ℈ eum recipere præsumpserunt, ipsum à Tul. ecclesia per sniam remouendo. Super his omnib. eꝑs dño Papæ fuit conquestus, Papa vero licet vix fidem talib.adhiberet, quòd dicti iudices viri prouidi & discreti taliter processissent, cum in sua relatione quã Papæ fecerunt,nullam de hmõi exceptione fecerint mentionem, quia tamen eꝑs per viros prouidos & honestos.de quib. nõ est verisimile ꝙ falsum tulerunt testimonium,ſuper præmissis fecit plenam fidem,considerans etiam quòd exceptio falsi procuratoris,& ante sniam & post potest opponi,qua probata iudicium nullum, & controuersia nulla reputatur: processum prædictorum iudicium duxit irritandum.Not. ꝙ exceptio falsi ꝓcuratoris & ante sniam & post obijci põt & sententia taliter lata domino non nocet.Item iudex qui refert negotium ad Papam,dẽt facere mẽtionem de exceptionib.propositis, & de toto processu.

[Gl.seq.recc. per solu.contrarij.]

a ¶ Præsentia.] per inquisitionẽ quã iste decanus ꝓsequebatur, vel denunciationẽ eiusdem decani, vel exceptionẽ: aliàs ꝓcurator interuenire non posset in criminali. 5.q.3. in criminali. & ℈.de accu.veniẽs.

b ¶ Procuratores. si mul,& tunc occupãtis melior est conditio.infr.eodem non iniuste. ubi de hoc.

c ¶ Titubasset. titubare dr is qui suspicionem habet super eo de quo contenditur.argu. C. de acq. pos l.nemo. in fi.& C. de cond.ind.l.vl. & põt suspectus remoueri indistincte ante litem cõt. siue sit suspectus, siue non,arg.ℨ.e.c.pxi. ff.eo.ti.ante lit.cõt. de hoc dixi.ℨ.de reseri.ex parte decani. nisi sit procurator: constitutus in rem suã, & nisi velit vti aliqua retẽtione. & hoc post lit.cont.qa tũc de facili nõ trãsferretur ab eo cã.ff. eod.tit.quæ omnia. ad fi.ver.plane.

[Glo. ista objicit, & soluit.]

d ¶ Reuocauit.] & ideo non valuit qđ cum eo factum fuit, arg.ℨ. C.de satisd.l. vna.& ff.eo.si ꝓcuratorem. vbi dicit, quòd licet procurator reuocetur, iudicium tñ quod cũ eo factum est, ratum esse debet: illę leges intelliguntur cum vetitus est, procurator agere, ignorãte aduersario vel iudice,quo casu nihilominus valet, quòd idẽ,quasi procurator postea fecit.inf.eo.mandato, vbi de hoc.& ℨ.de rescrip.ex parte decani. Si vero aduersario sciente reuocatum est mandatum non valet 2 iudicium post reuocationẽ in quo casu intellige qđ hic dicit,& ℨ.c.pxi.

e ¶ Falsi procuratores.] simile infr.de in integ.rest.ex litteris.sup.de offi.dele.cum olim.

[Glossæ sequẽtis principium recitetur per obiectionem, & soluit: secundo obijcit de decre.ſuper litteris. & soluit.]

f ¶ Inutilem.] cum in litteris commissionis contineretur ipsos fuisse procuratores, patet ꝙ procuratio fuit ꝑsentata dño Papæ,& quòd reuocatio nõ puenit ad ipsum, quæ ad ipsum vel ad aduersariũ peruenire debet. inf.eo.mandato. potius quam littera de rato, qę semper iudici vel aduersario exhibenda est. ff. rem ratam hab.ne satisdatio,& ff.eo.si procuratorem. quare videbatur iudicib. quòd calumnioſè proponeret huiusmodi exceptionem; sed per hanc rationem repellit: quia ipse probare uolebat quod essent falsi procuratores, quia poterat esse quod reuocatio peruenit ad aduersarium; & hoc voluit probare: quod sufficit, infr.eodem mandato. vnde appellatio eius tenuit. Sed videtur. quod litteræ istæ deberent valere, saltem quo ad hoc vt pro-

bassent, c, mandatum quod eis dederat, infra modicũ temporis ſpatium reuocauit d: sed ipsi licet mandati litteras reuocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerunt, & pro procuratoribus se gerentes, cum aduersario ingressi iudicium,cum eo ad Parisieñ. archidiaconũ & collegas suos in eiusdem præiudicium nostras litteras impetrarunt: & infra.

¶ Cumque prædictus episcopus, ad probãdum, quod falsi e procuratores fuerunt, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutilem f & superuacuam reputantes, ad probationem ipsius dilationem cõcedere noluerunt:propter quod ad appellationis beneficium conuolauit. Sed ijdem nihilominus lite nõ contestata, & iuris ordine prętermisso, testes con-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vt procederent secundum veritatem negotij: quia hoc fuit tale falsum, quod si fuisset dictum nihilomiuus obtinuisset litteras decanus. ℈. de refer. super litteris. Sed isti falsi procuratores, reuocato mandato iudiciũ sunt ingressi cum aduersario, & de consecutiis: litteras cum aduersario impetrauerunt. & ideo nil ualuit quod fecerunt: quia si non ualuit ingressus iudicij, nec commissio super futuro processu, & quia in fraudem hoc fecerũt, & unus alterius odio non debet prægrauari. C. de inoffic. testa. si quis in suo. simile. infra de fim. nobis. & dignus est misericordia, ℣ alieno uitio laborauit, C. de natura. lib. l. legem Anastasij, sic 16. q. 1. frater noster. in princ.

1 Exponit Abbas. 1. de consequentibus partibus iudicij. Io. And.

tra eum recipere ꝑsumpserũt, ipsum a Tullen. eccle sia per sniam remouẽdo. ¶Nos vero licet vix fidẽ[a] adhibere potuerimus, qđ dicti iudices vtpote viri litterati, prouidi, & honesti taliter ꝓcessissent, maxime cum in sua relatione (quam ad nostram pręsentiam transmisere,) de huiusmodi exceptione nullam fecerint mentionem: [b] quia tamen episcopus per viros religiosos, [c] prouidos, & honestos, de quib. nõ est verisimile, ℣ suæ salutis obliti, [d] ac iuramẽti religione contemptu, falsum testimonium tulerint, nobis fecit super ijs, q̃ sunt proposita plenam fidem. attendentes etiam ℣ falsi

a ¶Fidem.] simile. ℈. de renun. in presentia. & ca. super hoc. arg. & ℈. de prẽb. nisi essent. arg.

b ¶ Mentionem.] hoc faciebat præsumptionem pro eis, cũ nil dixerunt, & hanc præsumptionem elidit probatio in contrarium. & est notabile quod iudices in sua relatione debent facere mẽtionem de exceptionibus propositis. & alijs quæ rationabiliter proponuntur. arg. inf. de re iud. inter monasterium.

c ¶ Religiosos.] immo per seipsum & vnũ testem posset hoc probare. ℈. eo. c. proxi. & inf. de iureiu. c. ultim. & C. de re. cre. in bonæ fidei.

d ¶ Obliti.] de nemine præsumendum est quod sit immemor suæ salutis. 1. q. 7. sancimus. quia quilibet præsumitur bonus, nisi probet malus. ℈. de seru. c. vinco. & ℈. de præsum. dudum.

[Glossa. seq. tractat de duplici exceptione procuratoria.]

e ¶ Exceptio.] Quando dicatur falsus procurator, dixi ℈. de reseri. ex parte decani. & illa est exceptio falsi procuratoris. Est & alia exceptio procuratoria, s. cum quis non potest esse procurator, veluti miles: 2 & nõ pôt opponi post litẽm cõtestatam: cum sit dilatoria. ff. eod. filius familias. ℈. veterani. & C. eo. tit. ita demum & hanc potest omittere fideiussor, ff. manda. si fideiussor. ℈. quedã. Est & alia exceptio procuratoria. s. nõ habere mandatũ: de qua hic dicitur: quia plus est mandatum fuisse reuocatũ, quam non habuisse mandatũ, ℈. de rescrip. ex parte decani. in fi. & hæc exceptio post litem contestatam potest opponi: & hanc exceptionẽ non dẽt omittere fideiussor. ff. manda. inter cãs. ℈. mãdato. & talis exceptio non potest opponi post sententiam. vt hic, & C. eo. tit. licet.

2 Hoc nõ habet locũ in militib. nostri rpis. licet cingant ense, sm G. in Spec. de ꝓc. ℈. 1. ver. itẽ ℣ est miles. & sex q̃ nũt necessaria in veris militib. no. ℈. ex q. cau. mal. pen. vi de eđ dixi post Host. de sen. excõ. cũ delicteres. in gen. Io. An.

f ¶ Nullum.] ex eo tamen iudicio quod nullum est solutum non repetitur. ff. de iud. de qua re. ℈. 2.

g ¶ Momenti.] non est hoc speciale in hoc casu, sed idem est in omni exceptione, per quam probat retro nihil actum esse, ut puta a non suo iudice. 11. q. 1. c. 1. & cap. pen. C. si a non compe. iud. l. ult. simile ℈. de re iudi. ad probandum. ℈. de except. exceptionem. & ℈ quid donetur ab eo qui non potest dare, non valet. ℈. de iure pat. quod autem. & si donetur ei qui capax nõ est. ℈. de cler. excom. min. postulasti. & ℈. de æta. & qua li. cum bonæ. C. de inoff. test. fratres.

[Glo. seq. reci. per obiect. quomodo altera parte absente, &c.]

procuratoris exceptio, [e] non solum ante sniam, verum etiam postea potest obijci, † vtpote qua ꝓbata iudicium nullum, [f] & nullius momenti [g] cõtro uersię reputantur, † processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum. [h]

h ¶ Irritandum.] irritat hic Papa factum iudicis altera parte absente, ut videtur: quia non apparet: ℣ altera pars fuerit pręsens, & lite non contest. & hoc potest facere iudex appellationis. ℈. de appel. sæpe, sed ibi peremptorij loco est terminus statutus, & ad prosequendum appellationem. C. de tempor. appell. l. ult. ℈. illud. & illud obtinet cum iam est lata diffinitiua sententia. & 2. q. 6. ei qui appellat. & op. arg. ℈. de renũ. veniens. Sic ubi agitur de subreptione. ℈. de re iudi. cũ olim. Sed credo quòd altera pars fuerit præsens, quia nunquam proceditur contra absentem, nisi citetur tacite uel expresse, & ꝑsumitur ex hoc ℣ iudices retulerunt negotium ad Papã: & sic pars altera fuit præsens in alijs quæ acta sunt coram Papa, vel contumaciter absens, quæ forte procurauit relationẽ fieri domino Papæ. & quod dixit, duximus irritandum, id est, irritum esse ostendimus. infra vt lit. non contesta. accedens ad hoc probat littera ista, qua probata, &c.

† Vide tex. in l. licet. C. de iud.

† reputentẽ.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cõp. & de intellectu. vide Decium in Rub. de iudic. & Alex. consi. 66. & 82. volum. 1.

TVæ † fraternitati: & infra. ¶Cõsultationi fraternitati.] in prima decisa consultatio. In secunda responsio: ibi. Consultationi. quæ distinguit, & secundum membrum prosequitur: ibi, Si vero.

CASVS. Aliquis vult accusare vxorem suam de adulterio: quæritur vtrum hoc possit facere ꝑ procuratorem? Respondet quod si vir accusat vxorem de adulterio coram iudice sęculari ad pœnam legitimam infligendam nõ per procuratorem, sed per seipsum illud facere debet: quia tunc debet inscribere, & ad pœnam talionis se adstringere. Si vero accusẽt cã de adulterio coram ecclesiastico iudice, ad separationem thori, sustineri potest vt per procuratorem accusẽt: quia & si accusatio sit de crimine, non est tamen criminalis, sed mixta inter criminalem & ciuilem: quia & si oporteat ipsum inscribere, vt designet in scriptis nomen adulteri, locum, & tempus, & omnia quæ in lege ciuili cauentur, ad talionem tamen se obligare nõ debet; ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suæ consequeretur effectum. No. ℣ in causa criminali procurator non interuenit. Item qui non probat quod intendit, debet puniri, sicut reus conuictus puniretur, quia calumniose accusauit. Item ubi ciuiliter agitur de crimine, potest procurator interuenire. Item si aliquis prohibetur vna via, alia via ad id non debet admitti.

[e] Gl. seq. reci. per quæstionem. quæ sit pœna adulterij secundum leges.]

a ¶Legi-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶Legitimam.] per leges veteres puniebatur mulier conuicta de adulterio ad pœnã sanguinis. C. de adult. castitati & etiam secundum legem Moysaycam lapidabatur. 33. q. 5. hæc imago. Hodie vero detrudit in monasterium. C. de adult. auth. sed hodie. & ff. de conuer. coniug. gaudemus. Et

† In antiqs codicib. accipere. al. recipere.

potest vir vxorẽ conuictam de adulterio & condemnatam retinere si vult, & vxor virum, ut dicitur in prædicta authentica.

b ¶Ad pœnam talionis.] olim infra lx. dies vtiles a tempore diuortij, vir accusare poterat uxorem iure mariti 2 sine metu calumniæ. C. de adul. quamuis adulterij. & l. iure mariti. & ff. de adult. is cui us. §. vlt. & l. mariti. §. præterea. Hodie uero cõstante matrimonio potest eã accusare, & tenetur inscribere ad pœnã talionis obligando se. in auth. ut liceat ma. & auiæ. §. causas. & §. quia vero plurimas. coll. 8. & hic.

2 In quibus cõsistat hoc ius. no. 4. q. 4. ca. nullus. §. aliquãdo. Io. And.

c ¶Si forsan.] hic nõ notat dubitationem sed expressiuũ ueritatis. sic 33. q. 2. admonere, circa mediũ. & de pœn. dist. 1. quamobrem. & ff. de rei ven. item si. §. 1.

† pœna talionis an hodie locũ habeat tradit Couarruuias li. 2. variar. resol. ca. 9. & late Petrus Duennas rla 27. incip. accusans aliquem. adde B. Tho. 2. 2. q. 68. ar. 4. & Sot. lib. 5. de iusti. & iu. q. 5. ar. 4.

d ¶Nomen.] adulterij.

e ¶Locum.] in quo cõmissum fuit adulterium.

f ¶Tempus.] scilicet annũ, & mensem admissi criminis. 2

[Gl. seq. ponit quæ requiruntur in libello accusatorio per uersus.]

g ¶In lege ciuili.] quam habes 2. q. 8. libellorum. & ff. de accu. & inscrip. l. 3. Quid contineri debeat in libello accusationis, notatur his versibus:

Consule, mense, die, coram prætore processus:
Te deferre reum crimen loca pone sodalem:
Et licet hora dies non mensis prætereatur.

[Glossa sequens soluit dubium. ponit Brocar. alleg. 4. iura ad primam partem, & vnum in contrarium.]

2 Adde glo. in l. causis. C. de accus.

h ¶Effectum.] quod esset si separentur, potest tamen teneri ad aliam pœnam, vt perpetuo ei adhæreat, qua carere voluit. 32. q. 5. hæc imago. vel ad pœnã extra. se obligabit. ĩ. de accusa. super his. Item habes hic. q si quod prohibetur vna uia, altera via non debet admitti. C. si man. ita uen. l. vlt. & ff. de tu. & cu. scire. ff. de conditio. insti. quæ sub eondi. §. si quis. & ff. de bo. li. l. quæritur. arg. contra. 4. quæst. 3. si testes. §. serui neque.

i ¶Mixta.] sicut solet dici de querela inofficio. testamenti, quæ est mixta inter ciuilẽ, & criminalem. Ciuilis est: quia qui eam proponit, ꝓponit hæreditatis petitionem. ff. de inoff. test. qui de inofficioso. & in eo accedit ad criminalem: quia si non venit die statuta, postea non auditur. de ino ff. test. Papinianus. §. 1. ĩ. arg. C. qui accu. non pos. si ea. & ĩ. de accus. licet.

tuæ taliter respondemus, quod si vir accuset vxorẽ de crimine adulterij corã iudice seculari, ad pœnã legitimam a infligendam, quia tunc inscriptionis vinculũ debet arripere, † seque ad pœnam talionis adstringere, non per procuratorem, sed per seipsũ præsentem oportet præsentialiter accusare.

¶Si vero vir accusare velit vxorẽ de adulterio coram ecclesiastico iudice, vt ab eius cohabitatione discedat; quia tunc & si forsan c oporteat eum inscribere, vt designet in scriptis nomẽ, d locum, e tempus, f & omnia quæ comprehenduntur in lege g ciuili, ad talionem † tamen non debet se aliquatenus obligare, ne forte cum in probatione defecerit, intẽtionis suæ cõsequatur effectum, h sustineri potest, si necessitas id postulauerit, vt per ꝓcuratorem accusetur: quoniã huiusmodi accusatio & si de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta i inter ciuilẽ, & criminalem, quamquã in præsentia principaliũ personarum securius procedatur.

¶Idem.

¶Qui de mandato domini causam procurauit, ab eo repetit expẽsas propter hoc factas.

CAP. VI.

CVm † pro cã, quæ inter G. & F. Gabiloñ. ecclesiæ archidiacon. vertebatur: & ĩ. ¶Discretioni vestræ mandamus, quatenus expẽsas archidiacono restitui faciatis, si legitime ꝓbare potuerit se de mãdato k capituli susceptisse pdicta negotia ꝓmouenda, & ꝓp hoc l ad sedẽ Apostolicã accessisse. 3 Et ea quæ que circ de crimine cãe ingratitudinis cõmissæ in aut. ut cũ de app. cog. §. illud. & iõ interdũ uocat accusatio, C. de iudic. off. test. Lucentibus. & l. in arena. interdũ quærela ff. eod. tit. l. 1.

† Ca. 1. eod. in 4. compi.

CASVS. Inter G. & F. archidiaconos Gabiloñ. ecclesiæ, qõ vertebatur: procuratores vtriusq; accesserunt ad Papam: ꝓcurator ipsius F. proposuit, quod F. archidia. impetrauit a C. prædecessore Innocentij litteras confirmationis super quibusdã institutionibus ecclesiæ: de consensu capituli factis, ex quarum inobseruantia ecclesia lædebatur petens causam committi, & confirmari constitutiones prædictas, & ea sibi restitui, quæ in utilitatẽ ecclesiæ ipse expendebat. mandat Papa quibusdam quatenus expensas faciant restitui archidia. si legitime probare poterit, de mandato capituli se susceptisse prædicta negotia promouenda & propter hoc ad sedem Apo. accessisse. No. q si quis fecit expensas in procuranda vtilitate ecclesiæ, nec res habuit effectum: nisi hoc fecerit de mandato capituli, non recuperabit eas, & sibi imputet si sine mandato capituli hoc accipiebat: secus si res effectum habuisset etiam sine mandato.

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

K ¶De mandato. iimmo & si non interueniisset mandatum, posset tamen ea petere quæ vtiliter expendit in negotijs ecclesiæ. 12. q. 4. quicumq; ff. de neg. gest. Pomponius. & ĩ. de fideiuss. quod quibusdam. & ĩ. de depos. c. 1.

l ¶Propter hoc.] simile ĩ. de elect. præteritæ. quia si alias fuisset iturus ad curiam, non posset petere expẽsas factas, nisi quatenus plus expendisset propter longiorem moram. ff. familiæ ercisc. ex parte. in prin. & ff. de nego. gestis si communes, distinguitur tamẽ: q si egit de mandato siue succubuit, siue non, põt petere expensas, ut C. mandati. l. etiam. sed si egit sine mandato, & succubuit, non petet expẽsas, ff. iudica. solui: iam tamen. §. in hac. istæ autem expensæ non excedẽt probabilem modum, ff. de damno infecto inter quos, §. vltimo. & lege seq. in princip. sic inf. de eo qui mit. in poss. cum veniissent. in fi. & inf. de sequestra. cap. 2. in fin.

Quia

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Qvia in causis.] in prima ponitur petitio. In secunda ipsius admissio: ibi, Licet igitur.

CASVS. Vniuersitas scholarū Parisiensiū q̄nque causas mouebat cōtra alios, & alij ꝯ ipsam. & qa vniuersitas in causis per se interesse non poterat, petebat a Papa, vt sup hoc procuratorem sibi instituere liceret. Rñdet q̄ licet de iure cōi illud facere possit, tñ indulget eis Papa facultatē procuratorē instituēdi super his. No. q̄ vniuersitas de iure cōi pōt cōstituere ꝓcuratorē. Itē q̄ iure cōi competit, indulget hic cñs Papa.

¶Idem scholaribus Parisien.

¶Vniuersitas etiam scholarium potest ad agendū & defendendum procuratorem constituere

CAP. VII.

Qvia in causis, quę cōtra vos & pro vobis mouentur, vestra vniuersitas ad agendū & respondendū commode interesse non pōt, postulastis a nobis, vt ꝓcuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret. Licet † igitur de iure communi [a] hoc facere valeatis, instituendi tamē procuratorem super his auctoritate præsentium uobis concedimus [b] facultatem.

¶Honorius † tertius episcopo Egitañ.

¶Si citatus ad totam causam constituit procuratorem quem postea reuocat, potest nihilominus contra eum procedi in quantum

Status causa patitur, sine alia citatione. hoc dicit quo ad intellectum.

CAP. VIII.

Aditis & intellectis, quæ super delegatorum nostrorū processibus fuere proposita: processus [c] ipsos & q̄cunq; secuta sunt ex eis vel ob eos [d] noueris nos irrita iudicasse: non obstantibus litteris, quas de reuocatione † mandati ꝓcuratori suo Colubrien. episcopus destinauit cum antequā ad illum [e] litteræ huiusmodi peruenirent, fuisset super eisdē processib. hinc inde conclusum. Ceterū memoratum Colubrien. episcopum, qui procurauerat totum negotiū ad examen sedis Apostolicæ aduocati, & postmodum mandatum factū procuratori, non sine nostro [f] contemptu, & tuo dispendio, reuocauit: cōdemnandū tibi duximus in expēsis, quas fecisti a tempore quo ad ꝓcuratorē ipsius cessere quare cassauit? nonne Colubrien. eps reuocauit procuratorem. Et Papa respondet; non obstat illa reuocatio, quia iam erat in causa conclusum: vnde nihil posset obijcere si esset præsens: & qa ille Colubrien. procurauit negotium deferri ad Papam: ergo non sine contemptu Papæ, & domino alterius partis hoc fecit: cōdemnat eum Papa ad expensas factas, & faciendas donec ipse legitime comparebit. Abbas. No. q̄ cassato principali, & omnia consecutiua cassata intelliguntur. Item not. q̄ nō ualet reuocatio mandati: postquam est in causa conclusum. Item qui in contemptum sedis Apostolicæ & in præiudicium aduersarij reuocat mandatum, punitur ꝓpter hoc in expensis factis. † reeusatione.

[Gl. seq not. differentiam inter legē & canonem. secundo reddit duplicem constitutionis causam.]

a ¶De iure cōi.] no. q̄ vniuersitas pōt cōstituere procuratorē nō obstante: quod dī; ꝓ curatori cui q̄ mandato dāi negotia administrat. ff. eo. l. 1. sed vniuersitas loco dñi hī. Secundū legē, procurator cōstituit tñ a vero dño. ff. eo. l. 1. & in canones non est differēcia in vocibus, dū modo cōstet q̄ habet potestatē agendi & defendendi. j. e. petitio. & q̄libet administrator, procurator dī. 1. q. 3. saluator. Sed illa fuit dubitatio, quia scholares nō vāt cōstituere vniuersitatē, cum ius vniuersitatis nō sint a principe consecuti. ff. quod cuiusq; vni. l. 1. ff. de colle. illi. l. j. Itē quia si esset vniuersitas, syndicum vel actorē deberet constituere auctoritate epi. C. de epis. & cle. omnes. §. nihilominus. Sed Papa respōdet q̄ de iure cōi hoc licet: & est verū, q̄ vniuersitas constituit procuratorē, & per ipsum ꝓcuratorē iurat. j. de iura. calum. cum causam. sed procurator à vero domino constitutus, non iurat de calumnia, sed dominus. 1. C. de iura. calum. l. 2. §. sin autem. & scholares possunt habere rectores siue ꝓsules suos. C. de iurisdi. omn. iud. l. vlt.

b ¶ Concedimus.] id est, concessum esse ostendimus à iure communi,

† Vide Hoa tiū Lucium tract. de priuileg. S. Iolar. ū, priuilegio 50.

† In alquot antiquis Innoc. iij.

1 Iurat etiā ꝓcurator si habet spāle mandatū de iur. calu. ca. vlt. lib. 6. & dicit hic Hostiē. q̄ ideo iurat syndicus, procurator non, qa melius præsumitur de veritatē.

Aditis.] si post conclusionē causæ apparet procuratorem reuocatum, nihilominus fertur sententia, Diuiditur. nam primo fert sententiam super processibus, & soluit obstaculum. Secundo: ibi, Ceterum. in expensis condemnat Abbas.

CASVS. Causa vertebatur inter epm Egitañ. & episcopum Colubricñ super quibusdam decimis: causa cōmissa fuit quibusdā iudicibus, de mū illi, subdelegauerunt dauam quibusdam aliis, qui non seruauerunt formā sibi datam: processus istorum iudicum transacti sunt ad Papā ad petitionē Colubrien. Papa eos cassat, & quicquid secutum est ex eis. S. d posset aliqs ei dicere quare cassauit? nonne Colubrien. eps reuocauit procuratorem. Et Papa respondet; non obstat illa reuocatio, quia iam erat in causa conclusum: vnde nihil posset obijcere si esset præsens: & qa ille Colubrien. procurauit negotium deferri ad Papam: ergo non sine contemptu Papæ, & domino alterius partis hoc fecit: cōdemnat eum Papa ad expensas factas, & faciendas donec ipse legitime comparebit. Abbas. No. q̄ cassato principali, & omnia consecutiua cassata intelliguntur. Item not. q̄ nō ualet reuocatio mandati: postquam est in causa conclusum. Item qui in contemptum sedis Apostolicæ & in præiudicium aduersarij reuocat mandatum, punitur ꝓpter hoc in expensis factis. † reeusatione.

c ¶ Processus.] qualiter ꝓcesserunt, non habemus hic. sed potest poni diuersitas processuū per illam decretalem. §. de rescrip. cum dilecta. §. de offic. deleg. venerabili.

d ¶ Ob eos.] & ita cassato principali, cassatur & accessorium. C. de leg. l. non dubiū. j. de fid. instr. inter dilectos, & §. de elect. qualiter, & 16. q. 7. & hoc diximus. & j. de schism. cap. 1.

e ¶ Ad illum.] scilicet procuratorē, uel aduersariū, uel iudicē j. eo. mandato, & sic reuocatio ista per

[illegible] nit ad iudicē. & cum iā esset super processibus conclusum, non obstāte tali reuocatione potuit super his sententia ferri; cum procurator nihil poterat facere poste: vnde talis reuocatio non impedit sententiam ferri sup his, in quibus est conclusum; & ira quodammodo fertur sententia contra absentem, sed pro p̄sente reputatur, quia & si præsens esset, nihil posset obijcere, & si tempestiue reuocatio fuisset facta non ostensa iudici vel aduersario: nihilominus valuisset quicquid fecisset vsq; ad ostensionem reuocationis. j. e. mandato. & C. de satisf. l. vnica & ff. e. si procurator. in fi. Sic in iudice tenet quod facit, donec intelligit reuocatā iurisdictionem. j. de ap. si duob. arg. & quādiu seruus habet pro libero, ualet sententia illius. 3. q. 7. c. infamis. §. verumtamen. & arg. 9. q. 1. ordinationes. & ff. de off. p̄si. si forte. & ff. manda. si mandassem. arg. ff. si cer. pe. eius q̄ in prouincia. Si vero reuocatio tēpestiue fuisset ostensa aduersario vel iudici: quicquid facere postea non ualeret; & sic possunt intelligi s. co. ex insinuatione. & c. in nostra, ut ibi dicitur.

f ¶ Nō cōtemptu.] sic §. de postu. c. bonæ. & §. de off. leg. licet. & j. de ap. intimasti. C de rela. l. j. q̄a sic illuderet superiori. & arg. ff. de suc. edict. l. j. §. decretalis.

[Glo.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

[Gl.seq.reddit rationem, & dat simile.]

a ¶ Peruenerunt.] quia tunc quasi contumax fuit, & tunc expectare incœpit simile. ẽ. de sequest. c. 1. de dolo & cont. cum dilecti. in fi. & hoc in culpa illius episcopi, qui negotium ad curiam procurauit destinari. simile ẽ. de app. Nicolao. & c. interposita. & c. reprehensibilis. & ẽ. de restit. spol. cũ causam. §. 2.

† & facies ẽt quousque.

[Gl.seq.successiue signat tria contraria. & soluit.]

b ¶ Facies etiam.]& sic sententia condẽnationis profertur antequam constet de futuris expensis. vnde signatur cõtra. ff. de vsu. l. 1. §. 1. ubi dr ꝙ tractus futuri temporis non spectat ad iudicem, 1 hic etiam constabat ꝙ facturus esset expẽsas. Sed vr ꝙ sententia quantũ ad futuras expensas non teneat: quia nõ continet certã quantitatẽ, & incerta sententia nulla est, C. de senten. quæ sine cer. quant. profer. l. hæc sententia. Sed illud habet locum vbi certa quantitas petita est iure actionis, vel species: quia si ibi sententia incerta est, non parit actionem rei iudicatæ. Sed istæ expensæ petunr officio iudicis pro interesse propter contumaciam alterius partis: & ideo potest condemnari etiam ad expensas factas & faciendas, quas declarabit postea suo sacramento, & fit hic ꝺdemnatio expensarum nulla taxatione præmissa, qđ est contra id. 3. q. 3. c. inducię. §. quod fieri. sic & ẽ. co. constitutus. & ẽ. quod metus cau. c. fi. sed illa taxatio potest fieri postea quando iurabitur super expẽsis, vt dicit c. cum quis. §. quod fieri.

1 Istud verũ: ita ꝙ statim det exactio: & sic non cõtradicat Gof. adde qđ no. ẽ. de sepult. in nostra dicebat Innoc. ꝙ illud locũ habet in vsũris quæ sunt odiosæ, aliàs bene prouidet iudex in futurum, & facit qđ no. ẽ. de homi. plãtis. lib. 6. vel secundũ cum illud locum hẽt ubi non est obligatio, sed hic incõtinenti erat obligatus ex contumacia. Ioan. Andr.

PEtitio vestra.] Diuiditur. nam primo ponitur petitio. Secundo responsio: ibi, Nos igitur, Abb. Sic. CASVS. Eps Mutineñ. de mandato sedis Apost. In Liuoniam profecturus. constituit M. & I. canonicos Mutiñ. suos vicarios, & ꝓcuratores generales, ꝓ ipso epatu: Isti procuratores auctoritate huius generalis mandati, agebãt ꝓtra detẽtores bonorum epi Mutiñ. vel conueniebantur pro ipso: obijciebatur eis, ꝙ ex ipso mãdato id facere non valebãt. pro eo ꝙ etiam in instrumento vicariæ suæ, siue huiusmodi procurationis, non exprimebatur, ꝙ ipse constituerit eos syndicos, vel actores, sed procuratores generales: tenore huius instrumenti miserunt ad Papã, Papa inspecto tenore instrumenti constitit ei euidenter, ꝙ intentio fuit ipsius episcopi: dare illis liberam potestatem agẽdi, & respõdẽdi pro ipso episcopatu: Vnde huiusmodi exceptionem friuolam reputauit. No. ꝙ non refert an dicatur ab vniuersitate, vel collegio, talem ꝓcuratorẽ vel syndicum, vel actorem dari, dummodo appareat, quod ad agendum uel respondendum sit per sequentia vel præcedentia datus.

¶ Gl. seq. quærit. arg. pro, & soluit.]

¶ Generales.] licet fuerint generales procuratores, non tñ poterant transigere. ff. eod. mandato generali nec possunt alienare nisi fructus aut alia, quæ de facili corrumpi possunt. ff. eo. procurator tutorũ. Sed nunquid alter istorũ possit agere, vel administrare sine reliquo? Vr ꝙ sic, quia in tutoribus & actorib. id seruatur, ut alter sine altero administrare possit. ff. de neg. gest. cũ alicui. & ff. de administratione tut. l. decreto. §. 1. & l. Lucius §. 1. & l. si plures. §. quãuis. ff. mandata. & l. creditor. §. duob. Credo ꝙ si insolidũ cõstituti sũt, vnus potest agere sine altero, & alia facere ꝓut negotia occupauerint: alias nõ põt unus agere sine alio 2: licet in tutoribus aliud sit benigne receptum, vt dicũt illæ leges, decreto. & Lucius. & lex illa creditor. §. duob. intelligit in eo casu cum in solidũ utriq; mãdauit. de hoc not. ẽ. co. pen. in notula, sic ergo.

Procuratores generaliter dati, qđ possint aut non possint ex vigñalis clausulæ.

† Proponit in aliquo antiq.

2 Concord. tex. in l. 1. §. procurator. & ibi Bart. ff. eo.

† In multis antiq. est hic dictio, epi scopo.

† Vmbaldo.

d ¶ Actores.] secundum canones non videbatur ista dubitatio. quia canon omnes administratores nomine procuratoris intelligit. 1. q. 3. saluator est enim nomen generale. ut ẽ. eo. quia in causis. vbi vniuersitas de iure communi constituit procuratores.

e ¶ Intentio.] sic patet, ꝙ quando verba generalia siue dubia, ponuntur in huiusmodi instrumentis procurationis, recurrendum est ad intentionẽ constituentis. sic etiã de priuilegijs ẽ. de decimis, ex multiplici. ẽ. de officio ordin. licet. & in rescriptis, ẽ. de arbit. exposita. & ẽ. de restit. spol. audita. ẽ. de off. deleg. super eo. & in beneficijs conferendis. ẽ. de præb. super inordinata. & c. ult. Et illa est causa quia uerba debent deseruire intentioni, non intentio verbis: ꝙ verba enim exprimitur intentio. 22. q. 5. humanæ aures. & 38. dist. sedulo. & 1. q. 1. Marcion. & ẽ. de verbo. signif. intelligentia. & c. præterea. & de consec. di. 4. retulerunt. & facit ad hoc. ff. de iudi. si quis intentione ambigua. Argu. contra. ff. de pact. uteribus. & ff. de contrahenda empt. Labeo. & l. cum in lege. sed illa locum habet in contractibus, ubi venditor debet aperte omnia exprimere 3. alias fit interpretatio contra ipsum. & ita manifestum est, ꝙ non est semper consideranda uerborum forma in huiusmodi constitutionibus, sed quod est eis commissum, & in quo officio: quia hoc nomen procurator, est generale nomen ad quamlibet administrationem: & per sequentia, quæ ponuntur in constitutione, restringitur ad id de quo agitur, ut patet hic. Vnde si diceretur: ego do Titio potestatem agendi & defendẽdi in causa, vel in causis, quam vel quas habeo cum tali, sufficiens est mandatum. non obstante subtilitate legali, quæ in hoc casu solummodo videtur legem imponere verbis, & non rebus, cum sit potius contrariam faciendum. C. communia de le. l. 2. in fine.

3 Concor. contra iuris regulas. §. fi. lius. & ibi B. ff. de pac. & ff. mandat. creditor. §. Lucius.

Acce-

reuocatoriæ litteræ perue nerunt, a & facies † etiã b vsq; quo per se idem episcopus, vel per procuratorem idoneum se nostro conspectui præsentabit, in principali negotio legitime processurus.

¶ Idem M. & R. canonicis Mutineñ.

¶ Procurator episcopi causas episcopatus agit & defendit, licet non fuerit datus sub nomine syndici, Actoris.

CAP. II.

PEtitio vestra nobis exhibita continebat, quod cum Mutineñ. episcopus in Liuoniam ꝓfecturus, vos vicarios suos & procuratores cõstituerit generales c, vobis volentibus agere contra detentores bonorum episco pi Mutin. vel contra illum agentibus respondere, frequenter opponitur † ꝙ hoc facere non potestis, pro eo ꝙ in instrumẽto vicariæ, siue procurationis hmõi, non exprimitur, ꝙ eps ipse constituerit vos syndicos, vel actores d, & infra.

¶ Nos igitur ex tenore ipsius instrumenti liquido cognoscentes, ꝙ intẽtio e fuerit ipsius episcopi, dare vobis agendi & respondendi pro † ipso liberam potestatem, exceptionem huiusmodi penitus reprobamus.

¶ Greg. ix. nobili viro Vbaldo † ciui Pisano.

¶ Prouidere debet iudex, maxime in causa matrimoniali quod constituens procuratorẽ gaudeat plena libertate.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ACcedens.] Primo prouidet libertati mulieris. Secundo citat ad causam: ibi, Tu ergo Abb.

CASVS. Quædã nobilis mulier D. noïe de Massa Lucan. diœces. noïe filij sui ꝺxit sponsalia cũ Vbaldo ciue Pisano noïe filiæ ipsius Vbaldi, filijs ipsius scientibus, arrha forsitã hinc & inde apposita: quia nobilis illa forsitan nolebat perficere ꝙ conuenerat cum dicto Vbaldo: idẽ Vbaldꝰ detinebat eã sub potentia sua: significatũ fuit dño Papæ, vnde mandat dicto Vbaldo, quatenꝰ nobilẽ illam restituat pristinæ libertati, & ipsam faciat secure reduci ad castrũ de Massa Lucañ. diœce. vt ibi existens libera, procuratorẽ libere valeat ordinare, ꝙ corã Papa suã iustitiã ꝓsequat & ipse idẽ Vbaldus sup sponsalib. ꝙ dicuntur ꝺcta inter filiã suã, & filium dictę nobilis, ꝓcuratorem idoneum ad ꝑsentiã Papæ trãsmittat, ꝙ plenam hẽat ptatẽ ad agendũ & defendendum. Not. quòd qui agere vult vel respõdere, non debet esse in potestate alteriꝰ, sed libertatem habere debet.

CAP. X.

ACcedens ad Apostoli 10
Cam sedem, & infra.

¶ Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, quę sub tua potestate tenetur, plenę restituas libertati, faciens ipsam ad castrum de Massa Lucanæ diœcesis secure ꝓduci, vt existens, ibi 20
libera,[2] procuratorẽ libere ordinare valeat, ꝙ suam corã nobis iustitiã ꝓsequat.

¶ Tu ergo super sponsalibus, quæ inter natam tuam, & filium eiusdem nobilis contracta propo- 30
nuntur, procuratorẽ idoneum ad præsentiam nostram mittas. qui ad agendum & respondendum [b] plenã †habeat potestatem.

¶ Idem Cantuarien. archiepiscopo.

¶ *Si procuratori generali denegantur inducię ad consulendum dominũ ex causa probabili absentem poterit procurator appellare.*

CAP. XI.

DIlectus filius magister L. ꝛector ecclesię de Auna transmissa nobis petitione mõstrauit, quod cũ R. presbyter contra ipsum causa studij Bononiæ commorantem, super eadem ecclesia ad iudices nostras litteras impetrasset, earum auctoritate a iudicibus ipsis eodem rectore citato, [c] procurator ipsius generalis [d] ad omnia eius & ita plenam habet potestatem. Et est notabile, quia procurator qñque non posset cauere iudicatum solui. quia forsan non habet ibi amicos, qui pro eo velint fideiubere, & ita contumax reputaretur, ex quo sic citatus est vt hic dicit. sed si hoc fiat, sufficiens erit procurator. Et hoc habet locũ in procuratore rei, qui dẽt cauere semper iudicatum solui, quod est dicere soluere id in quo cõdemnatur, & quod defendat reũ, & ꝙ nõ committat dolum. ff. iudicatum solui. l. iudicatũ. & in procuratore actoris idem est seruandum, si recõueniat. Sed nũquid pñt isti parentes litigare de matrimonio filiorũ, vt fieret præiudicium ei ꝺ quẽ sentẽtiaretur pro matrimonio? Dico ꝙ sic, dũmodo filij consentiant ad hoc, & rata habeãt facta Parentum: quia perinde habetur ac si ipsi hoc facerẽt ꝑ alios; & præcipue per parentẽs ꝺhitur 3 matrimonium. 32. q. 2. honorantur. & inf. de conuer. coniug. ex parte. Si vero filij nõ consentirent factis parentum, tunc non noceret sententia cõtra aliquem lata. ibi enim non potest pater, vel mater litigare filio inuito, cum ibi solus consensus illorum de quorum coniunctione agitur, sit necessarius. 27. qu. 2. sufficiat. & inuitis etiam parentibus contrahere possint: quia quantum ad hoc non dicuntur in potestate parentum esse. inf. de despon. impube. cap. 1.

An parentes possint de matrimonio filiorum litigare.

3 Caute hoc accipias: nã parentes nõ contrahunt pro filijs, nisi filiorũ cõsensus accedat, vt mox sequitur in fine glossæ.

† In aliquot antiq. plenariam.

1 Secundum hoc ergo nullus captiuꝰ, vel ob ses ꝙ curatorẽ constituere ꝑt: sicut nec testamentũ facere. ff. de testa. obsides. ar. ff. de iure fisci. diuus. nec qui detinetur inuitus, vt hic. Ioan. And.

2 Hoc non habet locũ in procuratore necessitate dato in rẽ suam. ff. eo. seruum. i fi. 3. l. si q. & uide in Spe. eo. ti. §. 1. uer. itẽ ex dpitur, Ioã. And.

DIlectus filius.] Prima pars narrat grauamen appellantis. Secunda dat iudicem: ibi, Quocirca. Abb. Siculus.

CASVS. Magister Laurentius rector ecclesiæ de Auna, uolens uenire Boñ. causa studij, constituit quendam suum procuratorem ad omnia sua negotia procurãda, & sic uenit Bonoñ. Quidam presbyter R. nomine eõtra ipsum super dicta ecclesia litteras impetrauit, fecit ipsum citari apud ecclesiã ipsã: procurator ipsius gñalis pro eo petijt terminum sibi dari, inf. quem dictum magistrum consulere posset, vtrum deberet cedere uel cõtendere; quod cum iudices facere denegarent, ad sedem Apostolicam appellauit. Vnde mandat Papa, quatenus si est ita, quicquid factum est, post appellationem, debeat irritum reuocari. Not. dilationem dandam procuratori ad denunciandum domino.

4 Vult ergo gl. ꝙ iste fuerit procurator etiam ad iudicia; sed idem si fuisset ad negotia, quod dit vt inf. eo. ꝙ generaliter. 1. respõ. li. 6. Ioan. Aud.

a ¶ Libera.] qui enim agit libertatẽ debet habere 1 vt libere confiteat, & possit esse in iudicio: quia confessio per metum siue timorem extorta, non præiudicat. 31. q. 2. Lotharius, & 15. q. 6. c. 1. & 22. q. 4. inter cetera. in fin. & præcipue in matrimonio, in quo libertas omnimodo restituenda est, & locus prouidendus est, in quo nulla possit esse formido. 33. q. 2. siue de coniugij. & plena debet gaudere securitate cuius est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quòd odit. infr. de sponsꝭ. cum locum, & ꝙ quis non diligit, facile contemnit. 20. q. 3. pręsens clericus. & coactiones difficiles consueuerunt exitus habere. inf. de sponsal. requisiuit. Sed qualiter agit pro filio cum mater filium in potestate non habeat. inf. de conuerꝭ. infidel. ca. vlt. Hic agebatur de facto illius mulieris, quia ꝺxerat cum illo nobili spõsalia nomine filij sui, cum arrhis; promissis hinc inde, si staret per alterum quo minus matrimonium perficeretur; quod licet. C. de sponsalib. l. ult. sed pœna apponi non potest. & si apponatur, peti non potest, vt ꝑdicta. l. vlt. in fine. & infr. de sponsalibus. Gemma mulier. & ff. de verb. obl. l. Titia. primo respõso.

[Gl. seq. fortificat textum: secũdo quærit, & soluit.]

b ¶ Rñdẽdum.] sic ergo dẽt cõstitui procurator ad agendũ datus, vt possit etiã defendere & rñpere aduersario si eum reconueniat: aliàs si non defenderet, denegabit ei actio. 2. ff. eo. Mutius. §. pęna, & in expẽsis alteri parti tanꝙ contumax condẽnatur. ꝺ. eod. constitutis. arg. in qua constitutione debet satisdactionẽ exponere, per ꝙ ipse fideiussor sui procuratoris existat: iudicatum solui sub hypotheca rerum suarum instit. de satisd. §. si vero. & quod tempore sententiæ erit in iudicio, aliàs omnia dabit quæ in condemnatione veniunt, ut ibidẽ dicitur;

[Gl. seq. primo docet formam constituendi procuratorem. secundo quærit, & soluit distinguendo.]

c ¶ Citato.] ad ecclesiam suam per suum procuratorẽ, ibi enim debet citari. inf. de dolo & cõtu. causam quæ. & c. vlt. nam ipse fuit Bononiæ, ut inf. de eo. qui mitti. in posꝭ. c. vlt.

d ¶ Generalis.] potest ergo quis cõstituere generalem procuratorem ad omnia, tam ad iudicia 4 quam ad negotia, ut hic dicit. & infr. eo. petitio. tamen talis procurator transigere non potest, nec alienare de hoc dixi. sup. eo. petitio. immo quilibet tenetur dimittere procuratorem, aliàs procederetur contra absentem, si nõ defenderetur. ff. quibus ex cau. maio. item ait. & l. seq. de hoc dixi. sup. de off. deleg. consulttationibus.

[Gloss.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

[Glos. seq. reddit causam. & docet certas inducias arbitrarias, certas non.]

a ¶ Cedere.] ad hoc. n. dantur inducię deliberatoriæ, vt intra illas deliberet an cedat, vel contendat. 3. q. 3. c. inducię. §. offeratur. sed iste procurator per se deliberare non poterat, vtrū deberet cedere vel contendere super facto alterius: vnde debebat cōsulere dñm principalem; 1 ergo inducię tales esse debebant quòd posset illū requirere. vnde cū hoc non faceret, iusta fuit appellatio. terminus. n. sem per constituēdus est ſm distantiam locorum, & negotij, & personarum qualitatem. ĵ. de app. cū sit Romana. & ff. de iudi. nonnunq̄. Et ex hoc patet & huiusmodi inducię deliberatoriæ, arbitrariæ sunt: quia debēt moderari ſm locorū distantiā, & personarum, & negotij qualitatem, licet dicatur xx. dierū gaudeat inducijs, immo plus vel minus, ſm q̄ visum fuerit iudici expedire. ĵ. ut lit. non cōte. quoniam frequēter, §. si uero. Aliæ vero inducię, puta quæ dantur ad appellandū. nō sunt arbitrariæ: nam ibi iudex nihil habet officij. inf. de re iu. quod ad cōsultationem. & 2. qu. 6. biduum. quæ sunt decem dierum. ut ead. causa, & quæstio. ea quæ dantur anteriorum, & inducię quæ dantur condemnatis in causa pecuniaria. non sunt arbitrariæ, ff. de re. iud. l. 4 §. fi quis nisi causa cognita, & iusta de causa. ff. eo. l. 2. tamen quidam illas dant ad arbitriū secundum consuetudinem loci.

1 Qui non fuerat in culpa non instruēdo pro curatorem: cum lis tūc non fuisset mota, nec forsitan cogitata: & vide quod no. in Specu. de dila. §. fin. ver. sed quæro ecce. et qđ dicam. ĵ. de iura. cal. in pertractandis sup ver. omnino. Io. And.

CONstitutis. Pr ma pars narrat contumaciam, & cōdemnationem actoris. Secunda: ibi. Nos autem: cōdemnationem approbat, & causam committit. Abbas.

CASVS. Quidam prior Sagiēn. H. nomine, tenebatur in quadam quantitate pecuniæ. T. laico nomine vxoris suę: eis in præsentia Papæ constitutis, O. subdiaconum suum super causa illa concessit auditorem, oblato libello dicto priori, recessit prior sine licētia dimittēs quēdam procuratorem solūmodo ad agendum cum esset reus: auditor insufficientem eum per mandatum eius ad defendendum ipsum priorem reputans, & contumacem condemnauit eum de prædicto T. in vnam marcham sterlingorum in expensis, & dominus Papa sententiam illam ratam habet, & firmam. mādans huic episcopo quatenus partib. conuocatis audiat causam. Not. quòd qui procuratorem idoneum non dimittit, & & recedit sine licentia, contumax reputatur, & debet parti alteri in expensis condemnari.

[Glos. seq. reciterur per quæstionem, quomodo iste pro vxore auditur. secundo quærit, & soluit.]

tractanda negotia, pro eo quod competentem termi num, infra quem rectorem ipsum consuleret, vtrum deberet contendere vel cedere a quæstioni, sibi concedere denegabāt, pro eodem nostram audientiam appellauit. Quo circa mandamus, quatenus si est ita, reuocato in irritum, &c.

¶ Idem episcopo Lexon.

¶ *Si reus recedit a iudicio dimisso procuratore solummodo ad agendum, cōtumax est, & condemnatur in expensis.*

CAP. XII.

CONstitutis in præsentia nostra H. Priore Sagien. & T. laico dilectū filium O. subdiaconum nostrum super causa, quæ inter ipsos super quadam summa pecunię vertitur, concessimus auditorem. & infra.

¶ Quia Prior super ipsa pecunia, in qua dictus T. eum sibi suę vxoris b nomine teneri dicebat, recepto libello illicentiatus c recessit, quendam procuratorem dimittens solummodo ad agēdum, d quem cum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum, ad defendendum Priorem sufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipsum prędicto T. in vnam marcham sterlingorum condē nauit, taxatione e prędhabita in expensis; & infra.

¶ Nos autē finem litibus f imponere cupientes, & q̄ ab auditore pfato factū esse dignoscitur, approbātes, Mandamus quatenus partibus conuocatis, &c.

¶ Idem.

¶ *Tenet iudicium agitatū cum procuratore reuocato, si reuocationem iudex & aduersarius ignorauerunt, h. d. secundum cōmunē intellectum, & verum.*

b ¶ Suæ vxoris nomine.] forte nomine vxoris suæ recepit iste obligationem à priore, mutuando ei pecuniā vxoris nomine illius: aut pro alio ꝯctu: pro qua etiam fine mandato agere posset in rebus ipsius præstita cautione 2 de rato, C. eo. ti. maritus. Sed si maritus habeat mandatum, non potest agere nisi quatenus in mandato cōtinetur, ut ibi dī in fi. l. præall. sic etiam nomine alterius q̄s recipit institutionē siue inuestiturā. ĵ. de prębē. accedens. & nomine alterius quis recipit vsuras: quod esse non dēt. 46. dist. sicut nō suo. sic & noie vxoris sibi potuit obligare priorem per stipulationē, sed vxori simpliciter non potuit, dicendo: promittis vxori meæ soluere tantam pecuniam? quia alteri per alterum stipulari, vel paciscī nemo pōt. Insti. de inuti. stipu. §. alteri. ff. de uer. obl. stipulatio. ista. §. alteri. nec factum alterius potest quis promittere. Inst. de inuti. stip. §. si q̄s aliū. & in præd. l. stipulatio ista. in princi. sed si vxor agere velit pro tali obligatione, numquid est præferenda illa viro? & an uir possit agere inuita vxore? Non, quia utilis actio acquisita vxori, præfertur directę acquisitæ marito, nec potest agere ea inuita. ff. de procura. si procurator. ubi dicitur, quod si procurator meus stipulatus fuerit satisdationem iudicatum solui, utilis actio mihi datur: nec potest agere procurator me inuito,

2 Et dicunt quidam hoc procedere in re coniuncta: sed alia num est ef. nec consan. guineū. sed puia est affinitatis cum inducatur de affinitate. ut not. ff. eo. ti. sed hæc. in prin. Io. An.

† Vide tex. in l. 1. cū ibi not. ff. quod cuiusq; uni uer. not.

c ¶ Illicentiatus.] 11. q. 3. certum. ideo contumax reputatur, quia nullum responsalem sufficientem dimisit.

d ¶ Ad agendum.] ideo non ualuit mandatum, quia cū Prior esset reus, debuit dimittere procuratorem ad defendendum, & non ad agendum. nisi uellet reconuenire actorem, & ideo contumax reputatur: quia non dimisit idoneum. Qualiter autem debet dimittere quis procuratorem idoneum & sufficientem, dictum est supr. eod accedens & iste procurator noluit eum defendere: quod si fecisset, non fuisset condemnatus Prior in expensis, sicut credo.

e ¶ Taxatione.] quæ semper debet præmitti ante condemnationem. 3. qu. 3. §. offeratur. & etiam iuramento præmisso. 2. q. 1. in primis. & quod me. can. c. fin. quod debuit hic premitti. Et sic no. quòd sententia super expensis pro contumacia potest ferri in absentem. & hoc est quod dixi sup. eo. querelam. de expensis scilicet quia non uenit, uel si uenit, & recedit sine licentia. condemnatur in expensis.

f ¶ Finem litibus.] infra de dolo, & contu. finem, &c. venerabilis. Bernardus.

Mandato

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

MAndato procuratoris.] CASVS. Aliquis constituit aliquem procuratorem in causa quam habet coram iudice ordinario uel etiam delegato: procurator iste cum aduersario ingressus est iudicium: dominus postmodū reuocauit mandatū a suo procuratore: quæritur utrū ea q̄ cū ipso procuratore postmodum fiūt, valeāt? Respondet Papa, q̄ si reuocatio ista ad iudicē illū uel aduersariū non peruenit, iudiciū quod ipse quasi procurator postea est expertus, ratum debet esse. Not. q̄ reuocatio peruenire debet ad iudicem uel aduersarium, alias nihil ualet quod agitur per illum procuratorem, ne de dolo quis commodum sentiret.

CAP. XIII.

MAndato procuratoris a post litem contestatam a domino reuocato,

[Glo. seq. facit quinque dicit primo quid continere debeat procuratorium. Secundo quando de procuratorio rei omnino constare debeat. Tertio q̄ procurator rei caueat de iudicato soluendo, non de rato, nisi in casibus: & septem enumerat. Quarto quando cautiones præstentur, Quinto de syndico & tutore, quòd non cauent de iudicato soluendo, & causam reddit.

a ¶ Mandato procuratoris.] de mandato procuratoris actoris dictū est §. e. c. 1. in mandato enim procuratorio debet contineri præcipue nomen eius qui constituit procuratorem, & nomen procuratoris, & in qua causa, & quod ratū habebit quod cū eo actū erit: sicut in litteris de rato, & coram quib. iudicibus, maxime si sunt delegati: coram ordinario enim non est necesse multum q̄ fiat de eo mētio. ff. de proc. ſ procuratorem & istæ litteræ mitti debent aduersario, ut certus sit. q̄b. releuatur procurator a satisdatione de rato cum de mādato dubitatur, ut ibi dr. De mandato procuratoris rei omnino constare debet: & si non ostendatur mandatum, repellitur, nec admittitur tanquam procurator etiam si dubitaretur, nisi uellet se offerre defensioni, 1 & siue q̄s habeat mandatum siue non, & quantumcunq; sit idoneus procurator rei, debet præstare aliquā aliam cautionem, ſ. iudicatum solui. C. de satisdat. l. Vnica. & ff. eo. qui proprio. §. qui alium. & l. minor. in fi. & Insti. de satisd. §. si uero quæ clausula scilicet, iudicatum solui. tria continet, ſ. q̄ defendat reum in causa, & q̄ dolum nō committat, & q̄ soluat iudicatum & hòc ipsum quod uerbum sonat. ff. iud. sol. l. iudicatum soluī. & hęc satisdatio debet interponi ab ipso dño quādo plene constituit procuratorem dum cōuenitur: & si absens extra iudicium cōstituitur, cautionē interponat p̄ suo p̄curatore, per quā fideiussor existat sub hypotheca rerum suarum Institu. de satisd. §. si uero. alias ipse met procurator exponere debet prædictā cautionē. 2 quantumcunq; locuples sit & idoneus, vt dictū est Cautionē uero de rato nō præstat procurator rei, ſ. rem ratā dñm habiturū, cū & si illie, ſ. dñs ratum nō habeat, ipse soluat de bursa sua, quia reuocare non potest dñs, Porro ubi reuocare posset, uel retractare quod actum est, debet procurator præstare cautionem rem ratā dñm habiturum, ut cum quasi defensor conuenitur rei uendicatione, uel cōi diuidundo, vel familiæ erciscundæ, uel finium regundorum, & ecclesia uel minor. & restitutionem in integrum postulādo, & cā status cum seruus clamat in libertatē ꝺ p̄curatorē dñi duplicem cautionem p̄stat p̄curator rei: iudicatum solui, & rem ratā dñm habiturum. ff. e. Pōponius. §. sed & ijs. & l. si defunctus. §. vl. q̄s in hoc iudicio vtraq; psona sustinet vicem duarum psonarum. ſ. de p̄bat. ex litteris. & ff. eo. nō solum. §. si status. & §. est & casus & cum tutor postulat ſ. suspectus, & ipse p̄ p̄curatorē defendit. ff. e. non solum. §. vl. & hmōi cautiones ante litis contes. peti debent. ff. eo. Pomponius. §. rat. habitionis procurator uniuersitatis siue collegij cautionem de iudicato soluendo nō præstat: quia sustinet uicem vniuersitatis, & iurat de calumnia in animam propriā inf. de iur. calum, c. in pertractādis. & c. seq. C. de iu. calum. l. 2. §. fin autem. q̄a quasi dñs intelligitur sicut & tutor. ff. p̄ emp.

1 Glos. in l. nō solū. §. q̄ alieno. ff. eo. Cynus. in l. 1. C. e.

2 Et anteq̄ hoc faciat, pōt iudicem recusare. excipere, & alia facere, q̄ p̄cedunt lit. cont. de hoc in §pe. de satisd. §. pen. uer. sed pone. Io. An.

Decr. Grego. Lib. I.

ris a post litem contestatam a domino reuocato, cōstituere procuratorē. 3 ſ. eo. querelā. alias nō esset differētia inter procuratorem priuatæ personæ. & syndicum vniuersitatis.

3 Nec recipere p̄curationis officium & hoc plus facit ad propositum. j. c. prox. in gl. 1. Io. And.

[Glo. seq. sic recipiscilicet primo finis qui signat contrarium, & sol. secūdo principium quod distinguit an ad solum procuratorem puenerit reuocatio, an etiam ad aduersarium uel iudicem medium arg. a contrario, & illud re p̄bat: contra q̄d inducit legem, quā soluit.]

b ¶ A domino reuocato.] circa huiusmodi reuocationem notabis. Cū aliquis reuocat mandatum factū procuratori ad agendū uel defendendū constituto, aut reuocatio peruenit ad procuratorē tantum, aut etiam ad aduersariū uel iudicē. Si tantum ad procuratorē, non præiudicat aduersario: quia iudicium quod idem quasi procurator postmodum est expertus, ratum esse dēt, ut hic, & ſ. de reſcr. ex parte decani. 4. & ff. eo. si procuratorē. in fi. & C. de satisd. l. unica. etiam ante iudicium cœptū ff. in. sol. si ante. ad idē. ff. de solu. qui hominē. §. si Titium. & l. si quis seruo. & l. cū quis. §. 1. Et si pater iusserit filio credi: postmodum ignorante creditore mutauerit uoluntatem, cessat Senatusconsultū, quoniā initiū spectandū est. ff. ad Macedo. si tamen. Et si dicā: qui voluerit cū seruo meo contrahere, periculo meo contrahat: possum mutare uoluntatem, si certificauero creditorem. ff. q̄d iussu. l. 1. primo rñ. in fi. Si uero reuocatio peruenat ad iudicem, uel ad aduersariū: quidq̄d fit cū eo, tanq̄ cū falso procuratore, non ualet, ut hic a contrario sensu ſ. de reſcri. ex parte decani. postea non procedat iudex cū illo procuratore. ſ. eod. auditis, & sic intelligitur quod dicitur. ſ. eo. ex insinuatione. &c. in nostra, qui enim vult reuocare procuratorem, certificare debet aduersariū, uel iudicem, ut hic dicit. Sicut litteræ de rato mittuntur iudici & aduersario. ff. e. si p̄curatorē. ff. rē ratā hab. ne satisdatio. sic multo fortius litteræ reuocatoriæ. Sed quare dicit, post litis contestationē? innuitur a contrario sensu, q̄ ante litis contestationem posset reuocatio fieri, etiā ignorāte iudice uel aduersario, & q̄ necesse non sit significare iudici uel aduersario sic uidetur loqui decre. ſ. eo. ex insinuatione. & c. in nostra. Ex littera illarum nunquam colligitur, q̄ reuocatio peruenerit ad iudicem uel aduersariū & tamen reuocatur, quod factū fuit per illos procuratores. Sed ibi suppletur q̄ reuocatio puenerit ad aduersarium. Sic ergo supple hic, maxime: quia idem est ante litē cōrestatā & post litem, sic enim multi possent decipi, si sola reuocatio procuratoris sufficeret, si non denunciatur aduersario uel iudici; q̄cūque fiat reuocatio, certificandus est aduersarius: alias imputet sibi quod hoc tacuit. Arg. contra. ff. mand. si mandassem. Illud in negotijs ubi nō decipitur venditor: hic decipit aduersarius, & ideo secus. Sed si reuocatio sit missa p̄curatori ante lit. contesta. & ipse occultat hoc uidetur q̄ p̄curatori sit imputandū, quod eā nō ostendit, & sententia quantum ad eum ualeat, sed non quantum ad dominum quia se liti obtulit alienæ. ff. rē ra. ha. l. 3. §. falsus. & ff. de iud. de qua re. §. 2. & ff. de rei uend. is qui se obtulit & l. prædicta. si q̄s seruo. in fin. 5 Sed hoc forsitan posset habere locū cum p̄curator est soluēdo. alias non. arg. prædictarum decr. ex insinuatione, & c. in nostra. Vel dic q̄ tenet sententia, & imputet sibi dominus, qui hoc non insinuauit iudici uel aduersario, ut probat hic littera. Item ex hac littera uidetur, qui etiam post litem contestatam indifferenter reuocari possit absque causæ cognitione. 6. & ideo contra. ff. eo. post litem autem contestatam. Non est contra: quia hoc non habet locum quando p̄curator consentit

4 Facit text. in l. sæpe. ff. de uer. sig.

5 Ponit casum. l. cū q̄s ſ. alleg. hoc addito q̄ ille Titius teneatur furti.

6 Concord. text. in l. nā procuratorē. & ibi Bar. ff. eod.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

sentit. Si uero procurator nol let, debet hoc fieri causa cognita: tamen non procederetur in causa post reuocationem, nisi post causam cognitam, & tamen non debet audiri procurator, qui sibi assumpsit procurationem, uel se esserit procuratorem: quia hoc ipso suspectus est, 1 & ita sum per remou. ref. ff. e. q̄ oia. sed hoc dicit procurator ut sine nota suspicionis remoueat. vt l. pred. q̄ oia. a ¶ Vel.] p, & alias sequ. retur a contrario q̄ si reuocatio ad alterum peruenisset, valeret quod cū eo factum esset: quod non est uerum.

1 Quod ingerit operas in inuitum, Ioan. And.

NOn iniuste] sex sunt dicta principalia filius textus. Secūdum: ibi. Quamuis. Tertiū: ibi, Qui licet. Quartū: ibi, Qđ fieri. Quintum: ibi, Potuit. Sextum: ibi, Licet. Abb.

CASVS. Filiusfa. cōstitutus si procurator in aliqua causa, & etiam ad futuras lites cū quibusdam alijs, & in solidum, & ipse prænenit alios: obijciebatur q̄ non poterat esse procurator cum esset in potestate alterius: & q̄ ad futuras causas constitui non poterat: iudex nihilominus ipsum admisit: quæritur quid iuris sit. Respōdet Pap, q̄ iudex iuste fecit, qui ipsum admisit, quamuis ad futuras controuersias fuerit constitutus & licet cum alijs simul fuerit constitutus, ipse tamē prius procurationis officium occupauit, sed talis occupatio non habet locum in procuratoribus diuersis temporibus constitutis, quia dato posteriore, prioris procuratio esset reuocata.

POTVIT. Procurator condemnatus est, utrum teneatur appellare, & prosequi appellationem? Respōdet, q̄ in eo q̄ tententia est lata contra ipsum, potest & debet appellare; uel si ex aliqua iusta causa appellare non potest, debet hoc dño significare, ut si uoluerit, appellet, sed causam appellationis prosequi non tenetur inuitus. Totum est notandum quod hic dicitur. Not. quòd plures possunt dari procuratores simul. Itē no. quòd filius familias potest dari procurator. Item no. q̄ quis dando secundum procuratorem reuocat primum. Item nota quòd procurator non tenetur appellationem prosequi. Item no. quòd licitum est alicui agere nomine alterius, & non suo.

b ¶ Filiusfamilias.] filiusfa. etiam sine mandato pro patre admittitur ad agēdum & defendendum, præstita satisdatione. Immo & si esset minor: qa iustius est talem admittere, q̄ absentem indefensum condemnare. C. eod. tit. exigendi. Item potest constitui procurator ad agendū & defendendū, ut hic dicit, & ff. eo. filiusf. §. ipse quoq;. unde iudex iuste fecit qui illum admisit, nisi esset minor, quem nō debuit admittere: qa si decipiatur, potest restitui ipse, & fideiussores eius. ff. eod. minor. nisi forte pro patre ad defendendum ex benignitate, & non de rigore, ut in l. exigendi. in fi.

c ¶ Ad futuras.] ad præsentes & futuras lites bene datur procurator in diem, & sub conditione: & in perpetuum, & ad tempus. ff eod. l. 3. & 4. ad unam causam: & ad plures, & ad omnes, ut ff. eo. l. j. & l. mandato. & §. e. dilectus. & præsens. & absens dari potest. ff. eo. l. 1. in fin. nec datur inuitus. C. eod. inuitus, & debet expresse consentire, alias inuitus uidetur datus. ff. eod. filiusfamilias, §. inuitus, & quilibet qui non prohibetur dari potest. quia prohibitorium est hoc edictum. ff. eo. inuitus. §. 1. & certus debet esse procurator. ff. eod. l. 2.

[Gl. seq. arg. negatiue. soluit distinguendo.]

si hoc ignorante iudice; vel a aduersario factū fuerit: iudicium quod idem quasi procurator postmodum expertus est, ratum esse debebit.

¶ Idem.

¶ Filiusfamilias potest esse procurator in iudicio, & ad futuras lites & procurator datus compluribus simul in solidum præfertur si præoccupauit negotium: secus si diuerso tempore fuit datus. Itē procurator appellare dēt a sñia nisi ex causa excusetur, quo casu dēt domino nunciare de sententia, appellationem tamen prosequi nō tenetur.

CAP. XIIII.

NOn iniuste iudex processit, qui filiumfamilias b in procuratorem admisit; Quamuis ad futuras c controuersias constitutum.

¶ Qui licet simul cum alijs d datus fuerit, prius tamen procurationis officium occupauit. Quod fieri nequiuisset in procuratoribus diuersis temporibus e constitutis: quoniam dato posteriori, prioris esset procuratio reuocata. † ¶ Potuit

d ¶ Cum alijs.] sic ergo patet q̄ plures procuratores simul dari possunt. 2. q. 6. c. post appellationem, §. forma. in fi. & j. de test. insuper. & ff. eo. pluribus. & ff. de admi. tut. decreto. §. 1. Sed numquid ambo, uel etiam si sunt plures, simul agere debēt, uel unus sine altero? Vī quòd unus sine altero agere non possit. ar. §. de offi. delega. causam. & ff. de re iud. duo. Dicas, si plures dati sūt simul in solidum, potior est conditio occupantis, vt hic. vñ supple hic, insolidum: simile ff. eo. pluribus. & ff. de lega. 1. si pluribus in fi. & j. de ap. ut debitus. & §. de rescr. ca. capitulū sanctæ cru-

† Vide l. quis cum, ff. eod.

cis. sic ff. de admi. tut. decreto. in fi. & ff. de uer. oblig. si Titius. arg. ff de duobus, reis. ex duobus: quandoq; tamē ille dicitur occupare, qui primo ad sententiam uenit. ff. de pec. si uero. & ff. de noxa. si quis sed si simul occurrerent ad litem contestandam, iudex tunc potest eligere magis idoneum, ne repugnantia inde contingat, vt si unus negaret, & alter concederet. ff. de accusat. si plures. & ff. de admi. tut. decreto, in fi. si uero nō sint dati in solidum, sed simpliciter, tunc neuter agere potest uel defendere sine reliquo, & sunt simul admittendi, sicut iudices qui dantur sine clausula illa. quòd si nō omnes, & c. sed idē uidetur dicēdū siue addatur in solidum, siue non: cū rō illius l. si plures. §. quamuis. & l. decreto. nihilominus remaneat. & ideo forte non ponit hic in textu, in solidum, quia aduersarius ab initio prouideret sibi, ut iudex magis idoneum admitteret. Bernar.

[Gl. seq. ponit casum exemptum. & inducit simile.]

e ¶ Temporibus.] ponit tenorem illius l. ff. de procu. si quis cum procuratores. §. fi. in quo casu non est melior occupantis conditio, quia dando secundum, priorem reuocare uidetur, ut hic dicit, & l. prædicta, si quis cum p curatore. §. ult. nisi dando secundi exprimat quod priorem vult durare in procuratione ff. de lega. 1. si pluribus. sicut est in iudicibus. quia secundum rescriptum derogat primo. §. de rescip. ceterum. 2 & quandoq; secundus priori adiungitur. l. sup. de offic. del. coā. Ad unam. Itē plurium personarum & unus & plures procuratores dari possunt. ff. eo. si quis cum. §. unus. Quandoq; tamē plures personæ non possunt agere uel experiri, nisi per unū defensorē, seu defendere, ut ubi plures fideiussores sunt, & uolunt defendere eū pro quo fideiusserunt iudicatum solui. ff. iudicatum solui. iam tamen. §. fi tamē. Et plures hæredes necesse habēt dare procuratorē, ne actor incommodo afficiatur, si defensor in plures personas diuidatur, ut in l. prædicta, iam tamen. §. fi tamen. & ff. de exerci. ne in plures. Idem est in redhibitoria. ff. de ædi. edi q̄ si nolit. §. si plures. Idem est ubi ille qui agebat iudicio fam. erc. communi diui. fi. regu. decessit pluribus hæredibus relictis: quia ad omnes omnes unum procuratorem dare debent. ff. fam. erc. si familiæ erciscundæ. & ff. de proc. licet. in fi.

2 Immo. Sriū in. cib. quis. dū resc. nō tollit. mū si de. non fi. mentione. ut ibi & of. de ex. teris. sed secundo. curatore. est neces. fiat me. primi. & fit. & re. quare. scripti. est. conditio. cupā. ditui. Hostien.

[Glo.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

[Glo. seq. arguit, & remittit.]

a ¶ Contra ipſum.] bene dicit. ꝯ ipſum : quia in perſona procuratoris ſemper formanda eſt ſentẽtia. Alias non tenet C. de ſenten. & interloc. omn. iud. l. 1. ſiue ab initio, ſiue poſt litem conteſtatam procurator interuenit. C. eod. nihil. De hoc dixi. ſ. de elect. querelam. Et not. ꝙ iſte §. ponit tenorẽ illius leg. C. e. inuitus.

[Glo. ſeq. reci. per q. an domino ſcienti ſuam latam, &c.]

† vt infirmitas, paupertas, uel metus.

† Id eſt nunciare cerã teſtib. l. ſi procuratorẽ. §. ſi ignorãtes. ff. mand.

b ¶ Appellare.] pro curator ergo appellare tenetur, ſed proſequi non cogit. C. eo. inuitus, qđ ſi non fecerit: imputatur ei. ff. de neg. geſt. libertoto. §. vlt. in fi. Vel ſaltem denunciare tenetur dño ſuam latam ꝓra ipſum, vt dñs appellet ſi voluerit: qa culpa ipſius amiſit cauſam & ipſe non poterat diuinare: vnde imputatur ſibi. ſimile. ff. mãda. ſi fideiuſſor. §. ſi cum debitor. & hoc eſt verum cum dñs neſciuit: ſi vero ſciuiſſet certiorari non debuit. ff. de actio. empt. & ven. l. 1. in fi. & ſ. de reſcrip. ab excõicato. vnde tunc ſibi imputet dñs, ꝙ non appellauit. Vel põt dici ꝙ appellare tenetur procurator, vel dño denunciare: quia hic non diſtinguitur vtrum dñs hoc ſciat vel ignoret ꝯ ſe iudicatum: alias mandati tenebitur, niſi alterum faciat, niſi iuſta cauſa eũ excuſet, ut dicit littera ſequens, puta, iuſtus metus. tunc denunciet dño inf. de appella. c. vlt. vel inopia, ſicut dr̃ de fideiuſſore condẽnato vltra verum debitum. Qui non poteſt propter inopiam appellare, debet hoc denunciare principali perſonæ, 1 ff. mand. ſi procuratorem §. ſi ignorantes. Bernar.

huius dicti eſt efficax rõ qa licet dñs ſciat ꝯ ſe ſniãtũ, probabiliter credere potuit, qđ ꝓcurator ſolicitius appellaret. Io. And.

COnſulti ſumus.] Communis diuiſio. Secundo : ibi Taliter. Abb. Sic.

CASVS. Quædam communitas conſtituit quendam procuratorem ad impetrandũ: maior de illa cõitate, & iurati per quos cõitas regitur, erant excõicati eo tempore quo iniunctum fuit illi procurationis officium: quæritur vtrum talis procurator ꝓp hoc ab impetrando debeat repelli? Rñdet, ꝙ non eſt procurator huiuſmodi repellendus: niſi illi excommunicati expreſſi eſſent in litteris procurationis, uel niſi alias eorũ auctoritate ꝓcuratio facta fuiſſet, uel niſi ipſa cõitas ſciens eos tales eſſe, ſimul cum eis conſtituiſſet eundẽ. Not. ꝙ ſi maior pars ſcienter admittit indignũ, nihil valet ꝙ agitur: ſed ſi ignoranter, ꝓp paucos non vitiatur factũ maioris partis. Itẽ vtile vitiatur per inutile. Item expreſſe quandoque nocent. non expreſſa non nocent.

[Glo. ſeq. aperit dubium. ſecundo quærit. arg. & ſol. opponit. & opp. reſpondet.]

c ¶ Iurati.] per hoc uidebatur ꝙ procuratio non ualeret: quia maior & iurati per quos cõitas regebatur, erãt excommunicati, ipſi quaſi caput uniuerſitatis cenſentur & ipſi iurant pro cauſis uniuerſitatis C. de iur. cal. l. 2. §. hoc etiam in fin. ff. de condit. & demonſtra. municipibus. ff. ad municip. municipes huiuſmodi moribus cura totius reipublicæ commiſſa eſt, ut dicit lex illa, municipes unde uidetur ꝙ inſtitutio procuratoris non ualeat: & ſic ille procurator debet repelli, cum actores illius non reciperent. inf. de teſti. licet. Sed quid dices impetrator eſt excõicatus, impetrauit litteras ꝓ non excõicatis etiam credentibus illũ non eſſe excõicatum, vel ẽt credentibus: nunquid valent litteræ, vt per eas procedatur? Vi ꝙ ſic: quia non refert per quẽcunque preces obtentæ ſint. C. de Preci. impe. offer. vbi uerſis. & mulier etiam admittitur ad impetrandum quæ alias ad iudiciũ pro alio non admittitur. ff. de reg. iur. l. 2. C. de procu. alienã.

quoque is & debuit a ſententia in eo quod lata extitit contra ipſum a noſtrã audientiã appellare: b vel (ſi iuſta † cã excuſabat eũdem) ſaltem dño conteſtari, † vt ad appellationis beneficium cõuolaret. Licet appellationem proſequi non teneretur inuitus.

¶ Idem.

¶ Procurator vniuerſitatis cuius maiores & iurati ſunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, niſi illi in ꝓcuratorio ſint expreſſi, vel eorum auctoritate factum ſit, vel ad id ſcienter ſint admiſſi hoc dicit, & eſt deciſio notabilis, & ſubtilis.

CAP. XV.

COnſulti ſumus, an cõſtitutus ad impetrandum a communitate aliqua ꝓcurator, ab impetrãdo deberet excludi, ꝓ eo ꝙ maiores & iurati, † ꝓ quos eadem cõmunitas regebatur, tempore quo iniunctum fuit procurationis officium, erant excommunicationis ſententia innodati. ¶ Taliter reſpondemus, quod niſi eſſent illi in litteris procurationis expreſſi, d vel alias

Super hoc dicas, ꝙ tales litteræ bene valẽt & tenent: licet impetratur qui eas impetrauit, repulſus fuiſſet ab impetrando, ſi vice cãcellarius illum excõicatũ ſciuiſſet; cum etiam ſi principalis dominus eas impetraſſet, valerẽt eo abſoluto. ſ. de excep. pia conſideratione. de hoc teneas ſecundum ꝙ ibi no. in glo. ſed mirũ. Sed videtur ꝙ litteræ impetratæ ab excõicato non valeant, per hoc quod dicit. ſi maior & iurati excõicati, eſſent expreſſi in litteris, ꝓcurationis ꝓcurator eorum deberet ab impetrando repelli. & ipſi ijdem repelleretentur. Ergo multo fortius litteræ impetratæ ab excommunicato non valent: quia ſi excommunicatus repellitur ab impetrando & litteræ impetratæ ab ipſo repellẽdæ ſunt, Hoc ita intelligendum eſt, cum uice cancellarius, & alius qui litteras concedit, ſcit illos, l. maiorem, & iuratos excommunicatos: tunc debet procurator eorum repelli ab impetrando. quia & ipſi repellerentur: & ita non licet eis per aliam, quod ꝓ ſe ipſis nõ liceret. ſ. de teſti. licet. Excõmunicati publice nec per ſe nec per alium ad agendum, vel impetrandum. vt agant admitti debent. ſ. de excep. exceptionẽ. in fi. Si vero vice cancellarius ignorat impetrantem excõicatum, nec ꝓtra ipſum excipiat, & litteras obtinuerit valebunt, & poterit agere per eas, cum fuerit abſolutus ſ. de excep. pia. Bern.

ADDITIO. Quidam dicunt ꝙ ualent litteræ; ergo credo ꝙ nõ ualẽt: quia ſunt impetratæ ab excõicato, cuius procuratio nõ tenet. ſ. de probat. poſt ceſſionem. licet ille ad litem eſſet datus & indignum eſt ſcripturam illius admitti, cuius actor dãnat. ſ. de hære. fraternitatis. nam ſi ſciuiſſet illum talem qui tales litteras concedit, fuiſſet repulſus. ergo & tu debes repellere ipſum cum ſuis inſtrumenti. ſ. de hære. excommunicamus. §. credentes. uer. tabellio quia eadem ratio, &c. de reſcrip. ſuper litteris.

1 Dic cõtra ut ſ. de ꝓba. poſt ceſſionẽ, & hoc tenebat olim Bernar. ſed poſtea ſniã mutauit, ut ait Ioã. Andreæ quẽ uideto.

† Vide l. 1. ff. qđ cuiuſque uni. & c. cum non ignores. ꝺe præbend.

d ¶ Expreſſi.] expreſſio ergo nocet hic, 3 quia ꝓ hoc apparet ꝙ eorum mandato fuit conſtitutio facta tamquam maiorem: unde non ualet, quia ſi maior de uniuerſitate, pura adminiſtrator, conſules, prælatus excommunicati ſint, uniuerſitas agere non põt, quia qua ditionẽ fuit ſi mortua tũc habeb. 11. q. 3. nemo eꝓorum & ita quaſe. ſed nũc ſi uacare intelligit, unde agere non põt. inf. ne ſe. ua. c. 1. 2. & 3. Idem eſt ſi in procuratione non ſint expreſſi. hĩ: ſi. dũ tamen conſtet ꝙ eorum auctoritate conſtitutio facta, ut hic dicit: ſed cum expreſſi ſunt; tũc cõſtat. & ſic expreſſa nocent, non expreſſa non nocent. ff. de reg. iur. expreſſa. & quia eorum auctoritate factum eſt, ꝓprium factum cenſetur: quia omnia noſtra facimus quibus auctoritatẽ impertimur. C. de ve. iure. enu. l. 1. §. ſed neque. in fin.

3 Dñt qdam hanc gloſsã tẽpore Inno ſcripſit. hĩ: ſ. de matria eius late ſ. de hic Inno. & Ioan. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶ Procuratoris.] puta quia dicebetur in ꝓcuratione: talis communitas fecit Titium suum procuratorem ad impetrandum, &ꝓmaior, & iurati interposuerunt suam auctoritatem.

[Glo.seq.arg.ad brocar. quod vitiatur vtile, &c. alleg.7.iura, & 5.alle.

† procurationis.

in contrarium, demum q̄rit.arg. ꝓ & contra,& soluit.] b ¶ Tales.] & ideo imputatur, quia nō debebat illos ad hoc associare. simile.3.ū elec. scriptum est.in fin. Et est arg.q̄ vtile vitiatur hic ꝓ inutile.argu.ad hoc.9. dist.si ad sacras.& 3. de offic. deleg.super qōnum.§. si vero.& 3.qu.9.pura.& ff. de ædil. edic. cum eiusdem. Sic & vna ouis morbida totum gregem inficit. 24. q.3. resecandæ. & inf.de statu regu.ea quæ.1. iñio. in fi.& 3.de offic.deleg.cū sup.arg. 5. q̄ non noceat factū illorū. 3.de elec. ilia & 7.de cle.excō. mi. si celebrat. & 3. de ele.cum Vvintoñ. & C. de trāſ.si ex fal

† Li.1. epiſ. 67.regesti & c.1.co. tit.in 1.compil.

eorum auctoritate procuratoris [a] † institutio facta fuisset, aut sciens eos esse tales, [b] ipsa communitas vna cum eis constituisset eundem, non est procurator huiusmodi repellendus.

TITVLVS XXXIX.

De Syndico.

¶ Gregorius † Papa subdiacono defensori Siciliæ.

¶ Religiosi debent habere syndicum, qui causas monasterij agat & defendat, etiam (si oportuerit) constituto illi salario.

sis.& 7.de re iudic.cū I.& A.Sed dato q̄ valeat constitutio,& impetratio litterarū,quia non sunt expressi in cōstitutione,vel alij ignorabant illos esse tales, sed cōi voluntate omnium hoc factū est,numquid poterit agere vniuersitas vel collegium per syndicū, auctoritate illarum litterarum constitutū ab illis, & ab aliis cōiter si obijcitur, q̄ maior, sadministrator prælatus & aliqui de maioribus sint excōicati,& paratus sit hoc probare excipiens? & videtur q̄ sic poterit agere: quia sicut ualet constitutio ad impetrandum, ita debet ualere constitutio syndici ad agendum, dummodo constitutio syndici similis si constitutioni procuratoris.Sed uidetur quod hoc esse non possit, quia in syndicatu debent exprimi maiores personæ,& alij etiam, & precipue prælatus administrator, ut appareat an sint duæ partes uel maior pars uniuersitatis.ff.quod cuiusque uniuer.plane.& collegium sine prelato non conuenit. nec conuenitur. inf.de iud.causam. sed hoc non potest constare nisi exprimantur nomina in ipsa constitutione. Vel satis potest dici, quod litteræ ualeant prædicto modo impetratæ,constitutio tamen syndicatus non ualeat nisi illi absoluantur, nec est hoc inconueniens, quia unus solus, uel pauci de capitulo possent impetrare litteras pro ecclesia, uel cōstituere procuratorem ad hoc, cum sint coniunctæ personæ,ut arg.sup.de rescrip.nonnulli, & 12.q.2.non liceat. Bernardus.

DE SYNDICO.

¶ Viso de procuratore, qui gerit negotia domini merito subijcitur de syndico,qui gerit negotia uniuersitatis.

Sicut studij.] Diuiditur. Nam primo premittit exordium, ponens duas causas mandati. Secundo, in medio ponit mandatum: ibi, Pro qua re.Abbas.

CASVS. Hic dicit Papa, quod ad eius officium pertinet monachos remouere a forensibus litigijs: & eodem modo ad ipsum pertinet qualiter eorum negotia debeant ordinari. Vnde mandat isti subdiacono defensori Siciliæ,quatenus loquatur cum quodam Fausto &c. constituat salarium de bonis monasterij, constituens eum syndicum siue procuratorem generalem ad

CAP. I.

Sicut studij nostri esse debet à litigijs forensibus monachos submouere, [c] ita necesse est nostra ꝓuisione, quēadmodū negotia eorū disponi debeāt, ordinare. Pro qua re tibi ꝓcipimus, quatenus cū Fausto loqui debeas cui (si voluerit) cōstituto salario, monasterii generaliter [d] debeas negotia commendare. Expedit enim pro paruo incommodo, [e] a strepitu causarū seruos Dei esse quietos.

eōia negotia monasterij in iudicio procuranda.expedit eñ ut modicum damnū sustineant, ut ab huiusmodi litigiis conquiescant,& diuinis intendant. Nota q̄ monachi non debēt esse syndici etiam ꝓ cāis monasterij: sed istud ex honestate dictum est:quia cōtrarium seruat, nec repellūtur ꝓpter hoc, c ¶ Submouere. 16. q.1.monachi.

[Gl.seq. tractat.de syndico, quid sonet hoc nomen, ad quas causas detur, a quo, an caueat de rato vel de iudicato soluēdo, an iuret de calūnia, an possit esse laicus, subdit hoc ca.de honestate loqui. I.

d ¶ Generaliter debeas negotia cōmendare.] no.q̄ hoc nomen,syndicus,nomen græcum est latine defensor 1 appellatur,& ad certam causam agendam uel defendendam eligitur. ff.de muneribus & honoribus munerum §.defensores. & generaliter ad omnes causas præsentes & futuras,vt hic & 7. de iuramento calumniæ. imperatorum.cōstituitur ab uniuersitate seu collegio uel corpore 2 ff.qd̄ cuiusque uniuer.l.1. & l.itē eorū.§.si decuriones & syndicus iste si dubitatur de mandato, dēt cauere de rato si agat, & partibus procuratoris fungitur,& ex eisdem causis mutari potest ex quibus ꝓcurator,ut l.prædicta, item eorum.§. penulti. & ulti.sed non cauet de iudicato soluendo.cū defendit, ut dictū est.5.tit.proxi. mandato. quia talis syndicus ꝓsonam sustinet uniuersitatis siue collegii: sic & tutor non cauet de iudicato soluendo, sed de iudicio sisti.C. de ad ministra.tut.l.sancimus.§. defensionē. & iurat de calum.in pertractandis.& c.imperatorum. & tutor & curator iurant de calumnia.ut C. de iuramen. calum.l.2. Item posset esse laicus, ut uidet hic in fine. quia seruos Dei litigare non oportet.2.q.7. sicut sacerdotes. & 11.quæs.1.te quidem. & c.clericum §. ex his omnibus uer.sęcularia iudicia si habueritis, contemptibiles.&c. & in auth.de sanct.episco.§. alium autem.coll.9.& 7. de iur.calum.c.1.in fi. Quod dictum est, satis esset honestum: quia quælibet persona ecclesiastica debet habere procuratorem bonæ famæ, 3 pro quolibet ecclesiastico negotio.5.q.3. quia episcopi. tamen contrariū fit quotidie. quia clerici & monachi possunt esse syndici, & tractare vtilitates ecclesiarum.16.q.1.qui uere. & c.monachi.& iuxta prædicta loquuntur solummodo de honestate.sic uidemus seruari de facto, & debet constitui quandoque ab episcopo, quandoque a capitulo, prout notatur.sup.de rescrip.c.edoceri.

c ¶ In commodo.] id est,potius deberent modicum incommodum siue damnum sustinere in eo quod dabunt syndico, & cessare à litibus, & per alios litigia exercere. Bernardus.

1 Recte loquitur hic glo.

2 De materia huius.gl.vide plene per Spec. tit. de syndico. ad de Io.An. in 6.2. 7.de noui oper.nūc.

3 Vide Hos. & Io.An. in pertract. dis. 7.de iur. calum.

DE

DE IIS QVAE VI METVSVE causa fiunt.

¶ Supra in præcedentibus tirulis vsum est de ijs q̃ sponte egimus in iudicio vel extra, merito subijcitur de ijs quæ agimus coacti & inuiti. nam iura dant remedium rescissoriũ aduersus ea quæ fiũt per metum, & appellatur actio quod metus causa. Et scias q̃ regulariter gesta per metum tenent: sed veniẽt rescindenda per actionem quod metus causa, fallit in quibusdam casibus, in quibus metus vtiatur ipso facto vt plene not. infra eo. ab bas. Et competit hæc actio ad interesse, vt colligitur in l. si cũ exceptione. in princ. ff. eod. Abbas.

† Restituta est iscriptio, nã ego ita pro legebat. Exon. epo. M. Cæsara.

De hac materia tractatur. 15. quæstio. 6. 20. quæst. 3. & 23. q. 6. & q. 5. per totum. & q. 3. i multis. & 6. q. 1. hoc tunc. 1. q. 1. § constat. 15. q. 1 merito.

TITVLVS XL.

De ijs quæ vi metusve causa fiunt.

¶ Alexander iij. Oscen.† episcopo, & Priori sanctæ Mariæ Cæsaraug.

¶ Si qs timore mortis, postea ratum non habens, religionẽ profitetur exire, & matrimonium contrahere põt secus si a principio, vel ex postfacto libere consensisset.

CAP. I.

† Post conc. Later. p. 50. cap. 13. & c. 1. eo. titu. in 1. compilat.

RElatum.] Prima pars narrat factu. Secunda dat iudices: ibi, Ideoque. Abb.

CASVS. Quidam nobilis cum haberet vxorem suam suspectam†, præcepit militibus suis, vt eã ducerent ad quandã syluam, & eam occiderent: ipsi duxerunt illam ad syluã, gradio euaginato vt eã occiderent, tandem pietate moti pepercerunt eidem sub tali conditione, quod in monasterio monialium susciperet habitum monachalem, & sic ducta fuit ad monasterium. miles maritus ipsius, misit duos episcopus ad monasterium vt ei velum imponerent, ipsi vero (quia inuenis erat, & filium paruulum habebat) suspectam habuerunt mutationem vitæ ipsius: traxerũt eam in partem, quærentes ab ipsa quare hoc faciebat, & illa rem per ordinem exposuit illis, dicens, quod timore mortis hoc faciebant, & quandocunque posset, inde recederet: alter illorum vt satisfacere videretur crudelitati viri illius, velum sibi imponere simulauit: postmodum vir de medio est sublatus, mulier statim de monasterio exiuit, & alium maritum accepit: propter quod episcopus dioece. ad instantiam monialium ipsos excommunicauit. mulier factum illud domino papæ significauit: Vnde mandat. Papa quibusdam iudicibus, quatenus dictam mulierem & virum eiusdem a sententia excommunicationis absoluant, recepto iuramento q̃ eorum stabunt mandato. deinde mulierem illã, & abbatissam, & moniales ante præsentiam su. faciat præsentari, & si legitime probatum fuerit mulierem illam monasterium intrasse non timore mortis, sed sponte: vel si etiam timore intrauit, & postmodum mortuo viro ratum habuit q̃d prius fecit, per censuram ecclesiasticam ad monasteriũ redire cogatur. Nota q̃ protestatio valet. Item votum timore mortis emissum non tenet. Item quod ab initio non tenuit, confirmatur ratihabitione sequenti.

sub tali conditione peperc erunt eidem, quod in monasterio de Colobris † habitũ susciperet monachalem: & inf. ¶ Episcopi vero missi a viro, vt ei velum imponerent: quia iuuenis erat, & filium paruulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum conuenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quod mortis timore monasterium intrabat, proposuit: a & quod inde q̃cunque posset, exiret; sed alter† episcoporũ (vt viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velũ b imponere simulauit. tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de monasterio exiens, alium mãritum accepit, quos Calacuritanus Eps ad instantiam sororum, vinculo excõicationis adstrinxit; & inf. ¶ Ideoq; mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto sacramento, quod vestro d

† Ita manuscripti emendatores sed fortassis Talabres, scribendũ alias Colubris, alias, Tolobris.

[Glo. seq. argu. pro protestatione allegat 4. iura, & vnum in contrarium, & ibi remittit. Secundo quærit, & soluit.]

a ¶ Proposuit.] hic ergo valet protestatio, ut 31. q. 2. Lotharius. 18 dist. diaconi & 7. quæst. 1. Pontifices. & supra de electio. Cumana. contra. ſ. de consti. cum M. in quibus de hoc. Sed quid si non audet protestari? Non obest. C. de re. re. generaliter. §. ipse arg. 34. quæstio. 2. non satis. in prin. quod intelligitur si constet in iudicio.

b ¶ Velum.] scilicet cõuersionis, quoniã velum consecrationis quod tantum virginibus datur imponere non debet. 20. q. 1. de votis. & inf. de reg. vidua.

† Tirasonem sis, ſ. nã hic cũ Cæsar augustano velũ imponebat, ut patet in integra.

[Glos. seq. not. ad brocar. simulationis alleg. ad primam partem septem iura, & ad secundam alia septem, & soluit.]

Velũ in monialibus duplex conuersionis & consecrationis.

c ¶ Simulauit. not. q̃ vtilis simulatio p̃mittit 22. q. 1. vtilẽ. ff. de noua. doli exceptio. in fi & 23. q. 3. dominus. ff. de do. l. 1. §. nõ fuit. & 41. d. in mãdatis, instit. de ac. §. aliæ. & 23. q. vlt. ut pridem Argum. contra. 27. di. quod interrogasti. ff. de iustit. & iur. l. 1. §. 1. & 12. q. 1. certe ego ff. de offic. præsi. congruit. §. vlt C. de iur. do. in rebus, in fin. 22. quæst. 5. cauete. & C. de ince. nupt. l. vlt. in fin. Solu. dolus, fraus, & simulatio sunt nomina reatus, qui nunquam permittitur a canone: quia qui peccat, non peccat legis authoritate. 23. quæstione 4. qui peccat. aliquando vulgari consuetudine denominat actus legitimos, & tunc permittuntur, ut in primis concor. 36. quæstio. 2. capi. nullus §. his authoritatibus, & sic simulatio boni quãdoque bona est, ut hic, & permittitur, & quandoque mala, ut hypocrisis, ut c. quod interrogasti & c. certe. & c. cauete. simulatio mali quandoque bona est, ut fuit simulatio Dauid, qui simulabat furorem, ut in dictis c. vtilem, & c. dominus & de consecr. distin. 2. accesserunt. ubi dicitur, ferebatur Dauid manibus suis, sed manibus suis nemo portatur: Christus enim manibus ferebatur. de consec. distin. 2. accesserunt.

[Glo. seq. reci. per contrarium.]

d ¶ Quod vestro.] sic. ſ. de sen. excom. ex tenore. sed 1 cõis forma est. q̃ iurer qui absoluitur, stare mandatis ecclesiæ. inf. de app. ad hoc. & ſ. de sen. excom. cum desideres. sed non refert quocunq; istorum modorũ iuret.

1 De materia huius glosæ copiose li. 3. cõmen. in directoriũ Inquisitor. schol. 6.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quia licet inret ſtare mandato iudicis, per illam formã non intelligitur aliud quam per aliam, nec magis adſtringitur, quia mandatum ſuum debet eſſe ſecundum ius, nec ad aliud extenditur: quia nec de alio intendũt

[Glo. ſeq. obijcit de negatiua, & ſoluit: iterum obijcit, & quadrupliciter ſoluit: & primã reprobat.]

a ¶ Non timore mortis. ſed 1 qualiter p̃ hoc probari, cum ſit negatiua, & iſta negatiua includit in ſe affirmatiuã hanc, ſcilicet, ſponte redigionẽ intrauit, ſimi- in fi. de renun. ſuper hoc. de hac negatiua dicunt ſ. de ele. bonæ. & hanc negatiuam credunt probare moniales, q̃ mulierẽ illa repetebãt. Sed videtur quod potius mulier illa debuit probare q̃ timore mortis intrauerit: quia moniales fuerunt in quaſi poſſeſſione illius, ſiue monaſterium, & quaſi fundata erat intentio monacharum p̃ talem poſſeſſionem, & cohabitationem, & veli ſuſceptionem, & mulier allegare videtur metum mortis. ſed qui hoc allegat, illud debet probare. ff. quod me. cauſa, non eſt. Reſpondetur q̃ verum eſt hoc, ſed quia conſtabat de conteſtatione volantatis ab initio facta, adhuc p̃ſumitur nolle. 1. q. 3. Lotharius. ff. de leg. 3. ſi quis. in princ. & qui voluntatem immutatam allegat, hoc probare debet, ut hic, & ff. de proba. eũ qui. C. de teſtam. ſancimus. & C. de app. præcipimus. in fi. & ff. de leg. 3. fidei. §. ſi rem. & ff. de lega. 1. ſi mihi. §. in rerdum. Sed hoc non habetur ex hac littera, quòd conſtaret de proteſtatione, niſi per narrationem præmiſſam. Ideo aliter dicitur: eo ipſo quod mulier hæc non probat, intelliguntur moniales probaſſe ſuam intentionem præſumptiue, cum de facto conſtare, licet non de forma facti. C. qui milit. non poſ. ſuper ſeruis. lib. 12. Vel moniales ſponte onus probandi ſubire volebant, unde mos eis gerendus fuit. inf. de reſti. ſpo. licet. in fi. ff. de proba. circa eum. & talis metus bene excuſat; ſicut timor & metus ſtupri, & timor ſeruitutis, & metus verberum. ff. eo. iſti quidem. & C. de tranſa. interpoſitas. & inf. c. prox. & quæ fiunt iuſto timore, reuocantur. C. de re. cre. l. generaliter. Vel dic, quod vtraque pars debet docere de iure ſuo. ſimile ſup. de renunc. ſuper hoc.

[Glo. ſeq. notat, ſignat contrarium, remittit & ſoluit.]

b ¶ Poſtmodum.] quaſi dicat ſi conſtaret de metu ab initio, & poſtea ſponte ratum habuit, uotum ſuum tenuit. ſimile. inf. de regul. ſignificatum, & c. cum uirum. ubi habes, q̃ iſtud quod ab initio non tenebat, per ratihabitionem roboratur; ſic & in matrimonio carnali. inf. de ſpon. ad id quod. & inf. de deſpon. impub. de illis. in fi. not. & aliud quod colligitur hic manifeſte, q̃ aliquis uxoratus, uel uxor alicuius etiã iuuenis, ſi uiuente altero ſciente & conſentiente intret religionem profitendo de timore aliquo etiam iuſto ut hic erat, & poſtea ratum habeat ſponte, uel interim etiam mortuo marito, q̃ in tñ teneat uotum, q̃ non poſſit ulterius ad ſæculum redire: & ſi redierit, compelli debet reuerti ad monaſterium, & tamen uiuente marito nõ tenebat uotum uſquequaque quantum ad maritum, quin poſ-

debeant ſtare mandato) ab excõmunicationis vinculo abſoluatis: deinde tã mulierem quã Prioriſſam & moniales præſcripti monaſterij, ante veſtram præſentiam conuocantes, ſi legitime probatum fuerit, non timore a mortis prædictam mulierem religionem intraſſe, aut quod fecit, poſtmodum b ratum habuiſſe, ipſam ad monaſterium redire, & habitum depoſitum reaſſumere † cenſura eccleſiaſtica compellatis.

¶ Idem epiſcopo Vigornien.

¶ Qui per metũ amiſſionis patrimonij ſui beneficio renunciauit, illud repetere poteſt.

CAP. II.

ABbas † S. Cadmundi, † a quo R. præſentiũ lator patrimonium ſuum tenere dignoſcitur, milites & burgenſes ad dñm eius (ſicut accepimus) deſtinauit, qui eum a domo & vniuerſa poſſeſſione expellerẽt, niſi eccleſiam ſuam penitus abiuraret: quod cum idem R. tali modo coactus c feciſſet, abbas alij conceſſit ſupradictam eccleſiam.

ſet etiam eam reuocare. arg. ad idem. ſ. de conuer. coniu. ex parte conſuluit. ſ. ſ. eo. ti. placet, & c. quidam intrauit. vbi q̃ hoc. Et dic poſtmodũ, id eſt poſt mortem viri, 2 & ita planũ eſt, quia viuente viro metus mortis durare intelligitur: quod ex eo colligitur, quia ante mortẽ mariti non fuit auſa exire. Vel dic quod mulier iſta habuit viri aſſẽſum, quod patet in anti. decretali, q̃a maritꝰ duxit epiſcopos ad monaſterium vt illi mulieri velum imponerent, ſine miſit illos, vt hic dicitur. ſ. ver. epi vero. & ita ꝓ ſenſit: ſed caſtitatem non promiſit, & ita ſolennizauit votum ſuum, ſi ſponte hoc fecit. Si uero timore mortis hoc fecit & poſtmodũ tactu tẽporis ratũ habuit, tenuit votum ratihabitione ſequenti, cum vtroq; caſu habuerit viri aſſenſum. Sed ſtãdum videtur illis iuribus. ſ. de conuer. ꝓ iug. cum ſis. & ca. ad Apoſtolicã. Sed intelligo illas ſm̃ q̃ no. in c. vxoratus. ſ. de conuer. coniug. in no. ſed pone. Ber.

2 Ratifitet enim manẽdo ibi poſtea per intergrum metum ſecundum quod dam. arguit. q. 1 conſtat. Alij dicunt de duobus mẽſibus. ſegu. de conuer. coniug. ex publicat. ſecũdum Io. And. † poſt conc. Lateranen. par. 22. c. 2 & c. 2. eo. ti. in Lcõpila. † Eadmiſ.

ABbas.] Prima pars narrat factum. Secunda dat iudices: ibi. Vnde quia. Abb. Sicu.

CASVS. Quidam clericus R. nomine habebat eccleſiam ab abbate ſancti Cadmundi, abbas milites & burgenſes ſuos miſit ad clericum illum, vt eum a domo & vniuerſa ſubſtantia expellerent, niſi eccleſiam ſuam in manu abbatis abiuraret: qui tali modo eam coactus abiurauit, & abbas eccleſiam illam alij conceſſit. Vnde iſte R. conqueſtus fuit dño Papæ, mandat Papa epiſcopo Vigorn. quatenus ſi ita eſt, prædicto R. cum integritate reſtituat vniuerſa: quia quæ metu vel vi fiunt, debẽt irritum reuocari No. q̃ metus amiſſionis rerum excuſ. & iuſtum eſt ut ea reuocentur, quæ tali metu tradita ſunt, & iuramentum non obſtat.

[Gl. ſeq. notat. ſignat ꝯrium, & ſoluit. ſecundo notat p̃ metũ facta ualere, dummodo, & c. reddit cauſã, dat modũ reſcindẽdi. & ꝯtra quẽ agat: cui ſignat ꝓtrariũ, & ſoluit. circa modũ reſcindendi dat caſũ exceptũ, cui ſignat ꝯrium, quod ſoluit dando regulam, & ſex caſus exceptos, ponit opinio. in cõtrarium q̃ reprobat.]

c ¶ Coactus.] not. q̃ ſi quis per metum amiſſionis rerum ſuarum aliquid faciat, uel iuret ſe facturum, & illud implet iuramentum, poteſt repetere quod tali modo fecit uel abiurauit. arg. 50. diſ. presbyteros. Et intellige de talib. rebus ſine quib. uita corporis amittitur, uel patitur grauem iacturã. 22. q. 4. innocẽs. uer. quiſquis ergo. arg. contra. 32. q. 7. omnes cauſationes, ſed nõ tangit hoc. Nota ergo circa hanc materiam, quod ea quæ per timorem 3 uel metum fiunt, qui poſſit cadere in conſtantem uirum, tenent & obligatur quis per hoc, licet coactus & iuramentum ſuper hoc factum tenet, dum tamen tale ſit factum ſuper quo iuratur, uel quod promittitur, ſiue etiam traditur, quod ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis æternæ. alias non tenet iuramentum. 22. q. 4. ſi aliquid. arg. ſ. de pact. pactionis, quia pro nullo metu debet quis peccatum operari mortale. ſ. eo. ſacris, & potius quelibet mala pati, q̃ malo cõſentire. 32. q. 5. itaque. & ita tenent ea q̃ per metũ fiunt & iuramẽtũ. ſ. eo. ad audien-

3 Quare rerum metus admiſſus ſit nõ, copiose tradit Bal. ſtoteles in E. hic. 6. 7. & 8.

tiam,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tiã. Et hoc ideo, quia coacta voluntas, est uoluntas. 15. q. 1. merito quæritur. Sed contra hoc datur actio quod metus causa, & probato metu restituitur per officium iudicis, quod dedit uel tradidit, aut absoluet si promisit. ff. eo. l. metu. §. sed quod prætor. Nec refert in hoc casu, qs metũ fecit, an is qui possidet, an alius, dummodo probet se per metũ rem perdidisse: quia metus iustam in se habet ignorãtiæ cau sam ff. eo. si cum ex ceptione. §. ĩ hac. Et põt agere tam cõtra possidentem, q̃ contra illũ, qui metum intulit. ff. eod. tit l. Pedius. 1. respon. sed si ab vno cõsequitur ius suum, cõtra alũ agere non potest. vt in prædicta l. Pedius §. ult. in ff. de dolo: l. si plures. & ff. de eo p̃ quẽ fac. erit. l. 1. §. fi plures. 1 C. de cõd. fur. l. 1. ar. ĩ ff. ad l. Aquil. itẽ Mela. §. sed si plures. Sed illud est pœna, hoc interesse, & pœna unius non liberat alium, ut in l. item Mela. §. sed si plures. Et est uerum q̃ subuenitur metum passo, nisi culpa sua inciderit in metum. ff. e. l. si mulier. & 22. q. 4. iter cetera. ar. cõtra. ĵ. de spõ. veniens. & ibi culpa sua incidit in metum, & tamen non tenet matrimonium contractum per metum. Solue hoc contrarium per distinctionem talem. Tenent ergo quæ per metum fiunt, & subuenitur metum passis: nisi culpa sua incidant in metum. Abista doctrina siue generalitate, excipiuntur casus in quibus fallit, etiam si culpa sua incidisset in metum. Et primo in causa matrimonij 2 qualiscunque metus interueniat culpa sua uel sine culpa. matrimonium contractũ per metum non tenet: nec obligatur qui hoc facit, etiam si iurat, quia matrimonia libera debent esse: quia inuitæ nuptiæ diffi iles exitus consueuerunt habere: inf. de spon. requisiuit. & c. gemma. & C. de spons. l. ult. in fi. & ubi metus uel coactio intercedit, consensus liber dici non potest. inf. de spon. cum locum. & matrimonium solo consensu contrahitur. 27. q. 2. sufficiat. Sed c. prædictum. inter cetera, uidetur dicere contrarium: sed non contradicit, quia ibi non interuenit iustus metus, qui possit cadere in constantem uirum, qui solus excusat. ff. eod. metum. Vel dicas, prout consueuit exponi, matrimonium sit firmum & stabile: quia illud verbum sit, non ponitur præceptiue, sed consultiue, & sic c. illud, inter cetera, loquitur de consilio tantũ, uel metus nõ fuit reprobatus. Itẽ & dos p̃missa per metũ uel soluta non tenet: quia est accessoria ad matrimonium. ff. eod. si mulier. §. si duo. vbi dicitur, quod si dos per metum promittatur, non nascitur obligatio. Item in rebus ecclesiæ est speciale, q̃ non tenet traditio, uel promissio, uel iuramentum factum per metum de rebus ecclesiæ. 15. q. 6. cap. 1. ĵ. de iureiuran. p̃uenit. quia etiã si spõte prælatus res ecclesiæ traderet, non tenet traditio sine solennitate de qua cauetur. 12. q. 2. sine exceptione. multo fortius nõ tenet traditio de rebus ecclesiæ facta per metum, nec iuramentum super hoc factum: quia si non tenet principale, nec accessorium. C. de leg. non dubium. & ĵ. de fo. comp. si diligẽti. Itẽ & in uoto: quia uotũ 3 p̃ metum factum, non tenet. sup. eo p̃latum. quia uotũ res est consilij & non præcepti, & liberum est arbitrium in uouendo, alias non est votũ. 32. q. 1. integritas. & ĵ. de uoto. licet. & voluntarium militem sibi eligit Christus, coactum a tem sibi auctoraĩ diabolus. 15. quæst. 1. non est. Item non tenet iurisdictio per metũ extorta. ff. de iudic. l. 2. 1. respon. Item auctoritas tutoris per metum extorta, nulla est. ff. de auctor. tutor. l. 1. §. ulti. In omnibus alijs casibus tenent quæ per metum fiũt, ut dictũ est: dũ tamen talia sint, quæ sine interitu salutis æternæ seruari possint. Alij dicunt contra, quia ea quæ per metum fiunt, non tenent ipso iure. arg. ff. eo. l. 1. vbi dicitur, quod per metũ factum est, ratum nõ habebo, dicit prætor. Sed illud nõ est verũ, immo potius contrarium inuitur ex uerbis illis, quia quod non est, ratum haberi non potest, Bernard.

¶ Vnde quia quæ metũ & vi fiunt, de iure debent in irritum reuocari: † Mandamus quatenus prædicto R. cũ integritate restituas vniuersa.

¶ Clemens tertius.

¶ *Qui terrore laicorum electione de se factæ renunciat, si renunciatio iuramẽto, vel fide firmata non sit, regimini ad quod electus erat, præfici poterit.*

CAP. III.

AD † aures nostras peruenit, quod electus quidam in plebanum cuiusdam ecclesiæ, ad terrorem laicorum a renunciauit electioni, quæ de ipso fuerat a clericis, vno excepto, vnanimiter celebrata: & infra.

¶ Tuæ igitur discretioni præsentibus innotescat, quod renunciatio facta ad terrorem laicorũ (nisi forte iuramento, b vel fide interposita sit confirmatione significante peruenit,

ADDITIO. Et hęc supradicta patẽt in his uersibus.

Tutor, iudicium, dos, sacrum, copula votum:

Hæc sex vi facta de iure sci as fore nulla.
Cetera ius patitur sed post ea restituentur.

† Vide l. 1. cũ gl. & l. 1. cũ glo. C. & ff. e. & p̃ in telligẽtia huius cap. uide Sotum inf. ci ratum.

† Cap. 1. eo. tit. in 2. cõp. 1 De hoc uide 12. q. 2. c. monemus. & late hic per Host.

2 De hac difficultate uide plene p̃ Sotũ lib. 4. sen. di. 29. q. 1. ar. 3.

3 Vide Sotũ vbi s. & lib. 7. de iusti. & iu. q. 2. ar. 1.

AD aures.] communis diuisio. secunda: ibi. Tuæ igitur. Abb. Sic.

CASVS. Quidam electus fuit in plebanum cuiusdam ecclesiæ concorditer uno excepto. Ipse ad terrorem laicorum renunciauit electioni de se factæ: quærebatur vtrum non obstante tali renunciatione præfici deberet eidem ecclesiæ? Respondet Papa, q̃ renunciatio facta ad terrorẽ laicorũ non impedit, quo minus ille p̃ficiatur eidẽ ecclesiæ nisi forte illius renũciatio confirmata sit iuramẽto, uel fide interposita. Nota q̃ renunciatio ad terrorẽ laicorum non tenet: tamen si iuramẽtum interuenisset, vel fides data fuisset, cum tale iuramentum sine periculo animæ violari nõ possit, nõ debet præfici ex illa electione. Item iuramentum & fides æquiparantur.

[Glo. seq. reci. per q. an ualuerit renunciatio.]

a ¶ Laicorũ.] talis renunciatio non tenet, etiam si spõte fieret: q̃a nõ est facta in manu prælati, ut ĵ. de renun. admonet. & ĵ. eo. c. proxi. & ea. quod in dubijs ubi de hoc arg. 17. q. 2. Gonsaldus, tamen si sponte renunciasset, quo ad se bene teneret, sed quo ad superiorem non. vt no. in illa decre. quod in dubijs. & argu. de renun. super hoc.

[Glo. seq. arg. à contrario, alle, 3. iura in contrariũ. ponit et ipse dem um soluit.]

b ¶ Nisi forte iuramento.] ergo si iuramentum interuenisset uel fides interposita fuisset, quòd ulterius nõ repeteret, non potest eam repetere iuramẽto uel fide obstante, quod potest seruari sine interitu salutis æternæ. ĵ. eod. cum dilectus. ĵ. de iureiuran. si uero. & 22. q. 4. si aliquid. sic inf. de restitu. spolia. accepta. argum. contra. ĵ. de restitu. spolia cap. 2. & supra de renun. cũ inter P. & supra eod. abbas. Solu. quidam dicunt quod hoc quod hic dicitur, & in similibus signatis, ius commune est: quod dicitur in contrariis, dispensatio est, sed ex littera non colligitur dispensario. Illa decre. inf. de rest. spol. cap. 2. non contradicit, quia in alio casu loquitur, quia aliud est repetere quod per metum tradidit uel renunciauit, ut hic, & inf. cap. proxi. Aliud est petere restitutionẽ eius quo non fuit spoliatus; 5 ut dictum est s. de renũ. super hoc. Et illa decre. cum inter P. non contradicit, quia ibi non agit ex prima sua institutione. Illa decr. abbas. non cõtradicit quia.

4 Vñ dicebant Tã. & Vin. in arbitrio superioris pendere. Io. And,

5 Et sit rõ, q̃a primo casu nõ est res affecta quando tradẽs, & interuenit uoluntas trãsdẽtiũ, licet coacta. In secũdo res est affecta & uitiosa qũ iurãs nec interuenit uoluntas spoliati in traditione secundũ Ho. Io. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quia ibi iurauit solummodo abrenunciare, & renunciauit: sed non iurauit ꝙ non repeteret. Sed hic dicit Papa, si iuramentum interuenisset in renunciatione, scilicet ꝙ non reciperet, illam prælationem, tunc non posset præfici illi ecclesiæ, propter iuramentum quod pōt seruari sine interitu salutis æternæ: sed nō negatur, quin præfici possit probato metu, superioris officio implorato, secundum quod fecit in illa decre. abbas. & ī similibus. & sic nō ꝓtradicūt cōtraria signata excusat .n. metus stupri siue ſtatus, verberis, atq; necis. ff. e. tit. l. ego puto. & l. nec timo rē. & l. isti qdē. §. 1. 2. & 3. item metus substāriæ suæ. s̄. c. ꝓximo. Bernardus.

A D audiētiam.] Diuiditur, quia primo ponitur partis conquestio. Secūdo dat iudices: ibi, Mandamus. Abbas.

† Cap. 1. eo. tit. in 3. compil.

CASVS. Magister Guil. rector ecclesiæ de Cheuellis grauissimo metu regis coactus iurauit ꝙ ecclesiam illam renunciaret in manibus illorum ad quos illa ecclesia pertinebat, qđ factum est conquestus fuit domino Papę, & ipse respondet q̄ ui, aut metu fiūt, carere debent robore firmitatis. Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus, si constiterit magistrum illum ad resignationem per talem metum fuisse coactum, qui poterat cadere in constantem virum: præfatam ecclesiam faciant illi restitui: non obstante iuramento prædicto, quo solum modo tenebatur ad resignandum, sed non tenebatur ad non repetendum. Not. quod iuramentum per metum præstitum seruandum est, dummodo sine periculo animę seruari possit, ut hic patet. Item iuramentum non extenditur ad illa super quibus prestitum nō est.

a ¶ Ad quos pertinebat.] alias non tenet resignatio. s̄. de renun. ad monet. & c. quod in dubijs. & s̄. ca. proxi. arg. 6. q. 3. denique.

] Glo. seq. ponit antiquum edictum prætorum, & dicit quid sit uis. & in fi. quid sit metus. Iterserit quinque modos quibus dicitur uis.]

b ¶ Causa.] olim ita dicebatur: quod ui metusve causa gestum est ratum non habeo, uis enim fiebat mentio propter necessitatem contrariam spontaneæ uolūtati. sed hodie detracta est uis mentio. ideo scilicet, qa quod fit ui atroci, id metu quoque fieri videtur, quia vis includit in se metum, & est superuus ad metum ff. eo. l. i. & 2. Et dicitur uis impetus maioris rei cui resisti non potest. ff. eod. l. 1. & 2. Vi dico compulsiua, quæ inducit actionem quod metus causa, vt legibus prædictis, & non expulsiua, quia illa inducit interdictum unde ui de rebus immobilibus tantum, & de ijs quæ immobilibus cohærent: Nec ablatiua, quæ inducit actionem ui bonorum raptorum circa mobilia tantū. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. si fundus, & §. 2. & Inst. vi bono. rap. §. sed nedum. Nec etiam turbatiua, quæ inducit interdictū vti possidetis in rebus immobilibus, & in rebus mobilibus interdictum vtrobi, cum duo se possidere contendunt: Nec inquietatiua, quæ inducit interdictum, quod vi, aut clam: vt cum quis non sinit aliū uti re sua quiete, uel curare, uel alia facere. vel quando alter eo inuito uult aliquid ædificare ī suo, uel iam forte ædificauit: nec distinguitur in hoc interdicto iuste uel iniuste fecerit. ff. ꝙ ui, aut clam. l. 1. Metus autem est instantis uel futuri periculi causa, mētis trepidatio. ff. eo l. 1. Et not. ꝙ licet non sit necessarium periculum præsens esse, tamen exigitur metum esse præsentem saltē pro futuro periculo, non enim sufficit suspicari eum inferendum ff. eo. metum. 1. respōso. Et dicitur metus, quia mentem tenet.

† Vide l. qui tū §. sed. & Prior. & sequenti. & ibi Bar. ff. eo.

¶ Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio suo renūciare iurauit, & renunciauit, illud repetere poterit.

CAP. IIII.

AD † audientiam nostram magistro G. † de Cheuel. significāte pue nit, ꝙ cū ecclesiā de Cheuel canonice fuisset adeptus, & aliquandiu pacifice possedisset, grauissimo tādē Regis metu, quod eā resignaret iurare coactus, eam in eorum, ad quos a pertinebat, manibus resignauit. Quia vero quæ vi metusue causa b fiunt; carere debent robore firmitatis: † Mandamus, quatenus si eūdem ad resignationem c constiterit vobis ꝙ talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in virum cōstantem, non obstāte iuramento p̄dicto, quo nō ad non repetendum, sed ad resignādum f solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei restitui faciatis.

† Vicrosien.

¶ Idem Vidronen. † archiepiscopo.

¶ Excommunicatus non est qui absolute coactus excōmunicato cōmunicat, secus si coactio fuit conditionalis.

CAP. V.

SAcris † est canonibus; & infra. ¶ Distinguimus autem vtrum is qui

† c. 2. eo. tit. in 3. compil.

c ¶ Debent. qualiter hoc intelligatur, dicitur. s̄. e. c. abbas.

[Glo. seq. recipietur per quæstionem.

d ¶ Ad resignationē. not. ꝙ sicut metus interuenisset, in præstatione iuramēti uel alicuius ꝓmissionis, si postmodū in resignatione uel solutione non interfuit metus, quia sponte postea renūciauit vel soluit, non potest repetere: proxima enim violentiæ turpitudinis causa sublata est C. eo tit. 2. ff. de condi. ob turp. cau. si ob turpem causam. & s̄. eo. per latum. in fi.

[Glo. seq. signat contrarium, & respondet.

e ¶ Repetendum. s̄. eod. ad autes. arg. contra. vbi obstat iuramentum. Non est contra: quia ibi iurauit qđ non repeteret, vt ibi dictum est. hic iurauit tantum renunciare, sed non iurauit quod non repeteret.

[Glo. seq. quærit, & soluit.]

f ¶ Resignandum.] sed quid si iurasset non repeteret; respondeo tunc non repeteret. C. si aduersus vendi. l. 1. & ī. de iureiu. si vero. & s̄. eod. abbas. Papa uero ex officio suo mandabat illum restitui ob denunciationem sibi factam. ī. de iureiu. ad nostram. & ille idem non obstante iuramento posset hoc denunciare Papæ. ī. de iureiu. quemadmodum posset etiam impetrare absolutionem iuramenti, sicut fit in uuris. ī. de iureiu. ex administrationis. & in hoc dolum facere non uidetur, qui fraudem & dolum excludit. ff. de le. 2. cum pater. §. Titio. in fi. Bernar.

1 Vide de cu. ī pfenta s̄. per gl. po Io. And.

SAcris. In prima parte ponitur decisa consultatio. In secunda distinguens responsionibi, Distinguimus. Et primum membrum prosequitur: ibi, In prima. Secundum: ibi. In secūdo. Abbas. Pars huius decre. de sepul. & de senten. excom. sacris.

CASVS. Aliquis inuitus participauit excōmunicatis quæritur utrū sic excōmunicatus: distinguit hic Papa, vtrum ille qui cōicat excōicatus inuitus, fit astrictus p coactionem, an per metū coactus. In primo casu non est ex-

Quid uis, & quotuplex: & quid metus.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

est excõicatus. cum pati magis quam agere videatur. In secundo casu excõicatus. sed licet metus illatus culpam attenuet eam prorsus non excludit: quia pro nullo metu debuit mortale peccatum incurrere. No q̃ communi cans excõicato per coactionem, nõ est excõicatus: quia magis patitur q̃ agit

† Attractus legit in manuscriptis.

communicat excommunicatis inuitus, sit p̃ coactionem a adstrictus; † aut per metum inductus.

¶ In primo casu talẽ non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati quã agere cõuincatur. † In secundo licet metus attenuet b culpam; † quia tamen non eam prorsus excludit, c cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, d excommunicationis labe credimus inquinari.

¶ Idem Marsil. & Agathen. episcopis.

¶ Metum passo non subuenitur, si non fuit talis qui cadere potuit in constantem virum.

Itẽ si quis metu cõi car excõicato. excõicatur. Itẽ metus culpã attenuat. Itẽ nota regulam quòd p̃ nullo metu debet quis incurrere mortale peccatum.

a ¶ Per coactionẽ.] absolutã. 45. dist. de Iudæis. & 50. distin. presbyteros. 1. qu. 1. constat. cũ magis pati quam agere videatur. 6. dist. restamentum. Sicut nec valet testamentum vbi testes inuiti detinentur. ff. qui resta. fac. pos. qui testamẽtũ. §. vltim. Et tutor si per vim detẽtus sit, non valet quod agitur, immo dormienti comparatur, ff. de auctor. tut. l. 1. in fi.

† Videat legitur in impressis, sed in omnibus antiquis cõuincatur.

† Vide l. fin. & ibi Bar. ff. de cond. ob turp. cau. l. 1. §. metus. ff. eod.

[Glo. seq. cum seq. recitetur, per duas obiectiones.]

b ¶ Attenuet.] hic metus attenuat peccatum. 2. q. 1. in primis, qñque nullo modo excusat. de consec. distin. 4. eos. 1. & 11. q. 3. quisquis metu.

1 al. hos quos ibi patificat rebaptizatos spõte uel p metũ. Ioã. And.

c ¶ Excludit.] minor tamen causa excludit. eam ar. 11. q. 3. quod prædecessor, & antecessor, sed illud est indultum a iure, & eis possumus participare in his, quæ ad salutem animarum illorum pertinẽt: nec inuenit quis excommunicationem, licet alia incidẽter proponãtur, ut magis proficiant. infr. de sentẽt. excom. cum uoluntate. & e. responso.

d ¶ Incurrere.] simile. 32. q. 5. itaque Bernard.

CVm dilectus filius.] primo premisit diffinitionis causam. Secundo soluit obstaculum: ibi, Non obstante. Tertio diffinit: ibi, Super. Abb.

CASVS Canonici Insularũ uolentes obseruare ordinem Cisterciẽn. emiserunt uotum præstito iuramẽto quòd regulam Cisterciẽn. ordinis obseruarent, uel quã trãslationẽ suæ ecclesiæ ad ordinẽ illorum nullatenus impedirent: & hæc facta fuerunt fratribus Cisterciẽn. præsentibus postmodum uero prædicti canonici uolũtate mutata, uoluerunt reuocare quod fecerant: petierunt restitutionẽ ɔ factũ suũ, dicentes q̃ per metum & dolũ Cisterciẽn. ad hoc fuerant inducti, & ideo non valebat od fecerunt: receptæ fuerunt probationes hinc & inde. Papa examinato negotio, quia constiterat ei de uoto emisso, & de iuramẽto præstito a canonicis prædictis, quòd regulam Cisterciẽn. obseruarent, uel quòd non impedirent translationem ipsius ecclesiæ ad ordinem illorũ, imposuit illis silentium super restitutione petita: cũ utrũq; seruatum: non uergat in dispendium salutis æternę, nec uelit uiam periurijs aperire non obstãte violentia quæ proponebatur illata: cum non contineat metum mortis, uel corporis cruciatum, nec obstante dolo quo se p̃ponebant fuisse seductos, cum talis dolus potius ad tuitiõẽ ipsorũ quã ad circumuentionem Cisterciẽn. debeat retorqueri. Not. quòd iurm semper est seruandũ, dummodo sine periculo animæ seruari possit. Item metus, qui non continet metũ mortis, uel cruciatũ corporis, non excusat. Item dolus quo quis inducitur ad boris, non excusat. Item nemo debet viam periurijs aperire, melioris vitæ. Itẽ

[Gl. seq. recitetur per quæstionem.]

CAP. VI.

CVm † dilectus filius; & inf. ¶ Quia constitit nobis de voto emisso, & de præstito iuro a canonicis insularũ, q̃ regulã Cisterciẽn. obseruarẽt, vel trãslationem ipsius ecclesiæ e ad ordinẽ illorum nullatenus impediret: cũ utrũq; seruatũ nõ vergat in dispẽdium salutis æternæ, f nolentes viam periurijs aperire: g Non obstante violentia, h quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, i neque cruciatum corporis contineret. † & ideo non debuerat cadere in constantes. ¶ Nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos: cũ talis dolus non tam ad circumuentionem ecclesiæ ordinis Cisterciẽn. faciendam, per illos ad quod pertinet: sed ipsi per se hoc facere non possunt, p̃ sed episcopum de consensu capituli.

† Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

† Vide l. 2. & ibi Bar. ff. de noxa.

2 Dicit Inn. quod profiteri potuerunt hũc Cisterciensẽ ordinẽ arctiorem. de regula. licet. Ioã. And.

e ¶ Ecclesiæ.] nõ tñ potuerunt ecclesiam suã subijcere ordini Cisterciẽn. vel etiã alij, consulto diœcesano epõ. ℑ. de excess. pręla. sicut vnire, sed est verũ q̃ quantum ad epm hoc non potuerunt: & nullum præiudiciũ fit epõ: sed quantũ ad se bene tenuit talis trãslatio. ℑ. de don. inter dilectos. & episcop9 habebit iura episcopalia sua sicut consueuit. ℑ. de re. dom. quia monasterium. sed non videt quod ipsi subiecerint ecclesiã ordini Cisterciẽn. sed seipsos personaliter obligauerunt seruare regulã 2 illorum, & bene potuerunt promittere nõ impedire trãslationẽ ecclesiæ suæ ad ordinem Cisterciẽn. faciendam, per illos ad quod pertinet: sed ipsi per se hoc facere non possunt, p̃ sed episcopum de consensu capituli.

f ¶ Salutis æternæ.] & ideo bene seruari debet. inf. de iureiur. si vero. & 22. q. 4. si aliquid. idem si salutis corporalis. 12. q. 4. c. vlt. ver. quisquis, ergo, & infr. de iureiu. verum.

g ¶ Aperire.] vt C. de indi. vidui. l. 1. in fi. C. si aduersus ven. l. 2. infr. de iureiu. si vero.

[Gl. seq. reci. per q. & ine idem opinionem.]

h ¶ Violentia.] quæ fuerit illa violentia, ignoramus, & forte aliqua verba incusserant eis timorem, quæ nõ semper sufficiunt ad iustum timorem. ff. quod me. caus. metu. & infr. qui ele. vel vo. insinuante. uel forte etiam minabantur eis excommunicationẽ, sed ille timor nõ excusat cum excõicatio sit medicinalis. 2. q. 1. multi.

[Gl. seq. tractat multiplicem speciem metus, & diuersa circa ipsum auxilia.]

Quibus casibus metꝰ excusat.

i ¶ Metum mortis, nõ solũ in duobus istis: sed etiam in pluribus alijs casibus excusat metus. quandoq; metus uerborum. arg. 7. d. fuerunt. & 23. q. 8. conuenior. & ff. de acq. here. cui in aliena. §. ult. qñque metus rerum. 50 di. presbyteros: & supr. eo abbas. & propter metum libertatis, exigere non possum quæ onerandæ libertatis causa stipulatus sum. ff. quantum rerum actio non datur l. 1 §. quæ onerandæ. qñque metus iudicis. 2. q. 1. in primis uel alicuius potentis. C. eod. tit. l. pen. & vlt. quandoque metus status, uel honoris, uel sui ipsius. uel filiorum, & metus stupri. ff. eo. isti quidem. Item quandoque non tantum metus, sed suspicio metus excusat. ff loca. hab tatores. §. viti. & ff. ad l. Aquil. item si quis fumo. §. ultim. quandoque metus mortis, aut cruciatus corporis tantum excusare uidetur, ut hic. & C. de transactio. interpositas. Vnde uidetur relinquendum arbitrio iudicis, au uerba uel minæ, uel potentia hominis fit iusta causa metus, ut ff. ex quibus caus. maio.

l. 3. &

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

l 3.& arg. ff.eod. non est verisimile. Item subuenitur metum passo, per hoc edictum, quod meus causa. tunc tantum, quando metus cadit in constantem virum. ff. eo.metus.& inf.de spon.veniens.Sed.vbi quis minorē metum passus est, videlicet per impressionē siue potentiam iudicis, vel dolo alterius qs vēdit res suas:tūc subuenit ei iudicis officio.ff.eo. non est verisimile.§.fi. vel per cōstitutionem principum.C.eo.l.pe. & vlt. & ff.de offi.præsi.illicitas.vel per responsa prudētum, siue interpretationē prudentū. ff.de var. & extraor.cog.meditus. iudex vero alicui non dī inferre metum.ff.eo.l.2.sed iniuriam facere pōt vt ibi.ff. ad l.Aquil. quemadmodū.§.magistratus. & infr.de empt. & ven.ca.vlt. vbi de hoc. Et nō.q̄ secundum canones, siue vi,siue metu,siue dolo aliquis renunciat rei suę,subuenitur ei contra omnem possessorem. 3.q. 1.redintegranda.& q.2.cap.2.& ff.de inoff.testa.enm qui.1.respon. & per episcopum suum potest quis implorare hanc restitutionem.

1 Concord. gl.in l.interpositas.C.de transa.& ibi Bar.& l.metū. ff. quod met. causa.

ADDITIO. Quis autem metus excusare possit,patet per hoc versus Hostien.

Excusat carcer status,& mors, verbera stuprum:
Excusare metus hos posse puta quia necis.
Stupri siue status verberis atque necis,

ff.eo.ego puto.& l.nec timorem, & l.isti quidem.§.1. 2.& 3.Item metus substantiæ suæ. sup.c.proxi.

[Gl.seq.elicit tria notabilia, & cuique signat vnum contrarium.]

a ¶ Ad fatuitatem.] sic patet quòd licet dolus interueniat in huiusmodi spiritualibus nō tamen subuenitur dolum passo, licet dolus det causam contractui. simile. 20.q.3.constituit.Idem in matrimonio.inf.de conuer. coniu.ex parte.& ca.veniens.in fin.& ca.dudum.quod est contra id.ff.de dolo.& eleganter.in prin. Itē habes hic quod dolus non præponderat culpæ, quod est cōtra id.ff.ad l.Aquil.item Mela.in prin.Item no.q̄ in spiritualibus non habet locum in integrum restitutio: quia non videntur decepti, qui meliorem vitam elegerunt. 2.arg.contra.infr.tit.proxi.ex litteras.Bernardus.

2 Ibi non sup matrimonio: sed sup absentia. restituitur qui per alterius fraudem abfuit.

SVper eo.] In prima parte ponitur partis cōquestio. In secunda Papæ responsio:ibi, Verum. & est notabilis casus. Abbas,

CASVS. Quidam dicebat se spoliatum à quibusdam aduersarijs suis per violentiam, conuenit illos in iudicio lite non contestata: probauit solummodo per proprium iuramentum singula quæ amiserat, sed de violentia sibi illata probauit per testes, & sic condemnati fuerant, quia iuramento illius credi non debuit. Dicit Papa quòd iniuste conqueruntur, quia postquā de violentia constitit per testes, & de rebus amissis per iuramentum ipsius, bene potuit iudex taxatione præmissa,c ōdemnare illos in æstimatione rerum amissarum, declarata per iuramentum actoris, considerata personarum ac negotij qualitate. Nota quòd in casu isto cum quis dicit se spoliatum per violentiā, illam debet probare per testes de rebus amissis per iuramentum proprium: iudex tamen primo considerabit qualitatem personæ, an sit talis vt contra ipsam non præsumatur quod propter. hoc deieraret: & quantitatem rerum amissarum.

cumuentionem prædictorum Cistercien. quam ad fatuitatem [a] eorū debeat retorqueri: Super restitutione petita silentium eis duximus sententialiter imponendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ Probata violentia per testes, res amissæ probantur per iuramentum. Et super valore rerum amissarum taxatione iudicis præmissa, & secuto petentis iuramento fit condemnatio.

CAP. VII.

SVper eo quòd aduersarius vester se conquerebatur a vobis per violentiam spoliatum,arbitramini cōtra vos fuisse iniuste processum, cū non nisi proprio iuramento probauerit singula quæ amisit. Verum postquam de violentia per testes [b], & de amissis [c] rebus per ipsius constitit sacramentum, potuit iudex taxatione [d] ab ipso facta pro personarum [e] ac negotij qualitate, vos in æstimatione rerum amissarum iuramento aduersarij declarata, rationabiliter condemnare.

[Gl.seq.ponit differentiā circa interesse, &c. secūdo cui parti rubricæ adaptetur c.3.quærit opponendo,& dupliciter respondet.]

b ¶ Per testes.] sufficit enim probare p testes in iudicio violētiam sibi illatam, & super rebus amissis stabitur iuso ipsius: sicut hoc totū hī. C.vnde vi.si qñ. totum tenorē illius legis hic hēs. Et sic interesse quod surgit ex maleficio, probatur per iusiurandū.sic.2. q.1.in primis. secus est si surgit ex ctu: quia tūc per testes probandū est, Instit.de verbo. ob.§.non solū. ff.de minor.si in emptionem.& ff.de eden.argentarius.§.fin. Et quod hic dicit, non pertinet proprie ad actionem quod me. cā. sed ad interdictum vnde vi.siue vi bonorum raptorum. vnde lex illa vnde hoc sumptū est, ponitur. C.vnde vi.si qñ. Et ita fecit ad illam partem tituli, vbi dicit de his quæ vi.præcedentes decretales pertinent ad illam partē.qui dicit,metusve causa. Et sic in actione quod metus causa,sufficit ptobare metum fuisse sibi illatum, quamuis non ab eo qui conuenitur,metus illatus sit.ff.e. si cum exceptione.§.in hac. Sed quæ fuit causa quare statur in casu isto iuramento illius qui vim passus est, cum iuramentum non sit deferendum nisi adsit bona præsumptio,puta,quia habet unum testem,& c.ut ī.de procu. ex insinuatione.& inf de iureiu.c.ult. & C.de re.cred. in bonæ?Ratio illa prima est,propter difficultatem probandi singula utensibilia, & huiusmodi minuta, quæ de facili probari non possent, & ideo indultum est in fauorem spoliati,& in odium uiolenti, & hoc idem dicitur.2.q.1.in primis.3.Et præterea ideo statur iuramēto actoris quia habet optimam præsumptionem, scilicet uiolentiam illatam sibi ab illo qui conuenitur: nam debet per testes probare, ut hic dicit. & in prædicta l.si quando. Et sic iuramento statur in expensis restituendis: quia & ibi similiter difficile esset hoc probare. C. de iud.i.sancimus.

c ¶ Amissis.] tempore uiolentiæ,uel damno dato.ut in prædicta l.si quando.& c.in primis.

d ¶ Taxatione.] ultra quam, scilicet taxationem non iurabit,ut prædicta l.si quando. sic supr. de procu.constitutis.& 3.q.3.ca.inducię.§. quod fieri non debet.& illū.§.habes.C.de dilatio.auth.quod fieri, & in authē. de exhiben. & introdu.reis. §. quoniam mox col. præ. & secundum quod iuratum est, debet condemnare, ut l.si quando.& non minus.in authen.de iudi.§.oportet 4.coll.6.

d ¶ Pro personarum.] persona ergo respicienda est an honesta fuerit,utrum sit pauper uel diues.arg.ep.ff.de legi.tu.legitimos.arg.sup.de off.deleg.sane.& c.pastoralis.1. respon. & 1.q.ult.quisquis.qualitas etiam negotij considerāda est.simile.infr.de appel.cum sit Romana.& ff.de iu.nonnunquam.& inf.de iureiur.c.ult. in fi.& C.unde ui.l.si quando. Ber.

† Iste text. reputat fa. per Abbat. hic,& Brix. in suo dicta. nario in ue. ficu.æstimatio.

3 Concor. text. in l. qñ. C. un. ui.& in l. re furtum. ff. de con. fur.

4 Vide l. si iussit. ff. re iud.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

DE IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

¶ Supra visum est de quadã restõne spãli, q̃. s. dãr occasione metus; sed qa q̃dã restitutio gñalis, p q̃ subuenitur ecclesijs, & minor. b. iure spãli maiorib. vero ex clã generali, iusta. s. causa suggerẽte: merito post rubricam præcedentem, subijcitur ista, in qua tractatur generaliter de restitutione in integrũ. Et dic quod restituere in integrũ est idẽ q̃ in pristinum statũ reponere. 2. q. 3. in fi. & in l. 1. C. de sent. pass. Abb. Sic.

De hac materia tractatur 35. q. 9. & 7. q. 1. & 2. per totum.

TITVLVS XLI.

De in integrum restitutione.

¶ Alex. iij. Alphanen. episcopo.

¶ Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter læsa potest aduersus talem contractum petere restitutionem in integrum; emptor tamen siue conductor non debet fraudari in pretio suo, vel in sumptibus per eum factis.

CAP. I.

Equisiuit † tua fraternitas, quid agendũ sit de possessionibus laicis, sub modico censu [a] cõcessis. Noueris itaque, quod si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimẽtũ [b] ipsius (cũ episcopo eiusdẽ ecclesiæ conditionem facere deteriorem non liceat. [c] & ecclesia iure minoris [d] debeat semper illæsa seruari) quæ in damnum eius data constiterit, [e] ad ipsius conuenit ius proprietatemq; redire. [f] Prouidendum est tamẽ, ne si forte coloni possessiones illas, expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

Equisiuit.] Cõtra q̃tractũ aliàs legitime celebratũ restituitur ecclesia, si manifeste apparet ipsius detrimentum. h. d. Cõmunis diui sio. Secũda, ibi, Noueris. Abbas.

† Post conc. Latera. par. 29. c. 7. & c. 1. eo. tit. in j. cõmp.

CASVS. Ecclesia quasdã possessiones alienauit pro modica pecunia, quibusdam laicis seruata forma alienationis: quærebatur qd agendum sit huic ecclesiæ? Rñdet Papa, si ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimentum ipsius, siue etiã probari possit: quia ecclesia fungitur iure minoris, & semper dẽt illæsa seruari, quia taliter alienata sunt, ad proprietatẽ ecclesiæ dẽnt redire: cum non licuerit eẽo conditionem ecclesiæ facere deteriorẽ, ita tñ q̃ si emptores possessiones illas fecerint suis expensis meliores, non debent defraudari sumptib. bona fide factis. No. q̃ quandocunq; læditur ecclesia enormiter, debet restitui sicut minor.

[Gl. seq. ponit duas lectu ras.

a ¶ Sub modico cẽsu.] i. pro modica pecunia distracta: & sic non contradicit littera sequens, ubi dicit, ad ius & proprietatẽ cõuenit redire, &c. & qã dicit in fine, coleni. i. emptores colentes ipsas possessiones. vel põt intelligi qã verba proprie ponant, ut de vtroq; ẽctu intelligatur, ut si ecclesia lædat in contractu locationis: puta quia ad longum tempus locauit rem aliquam ꝑ certa pensione, in qua læsa est 1 ecclesia, siue in contractu venditionis.

b ¶ Detrimentum.] magnum. s. nam pro modica causa non datur restitutio. ff. de mino. si ex causa iudicati. j. rñ. in fi. & ff. de in integ. rest. l. scio. illud. de re, eccles. non alie. c. pen.

c ¶ Non liceat.] j. de don. fraternitatem. melius est. n. iura ecclesiæ intacta seruari, q̃ post vulneratam causã remedium quærere, C. in qui. cau. in integ. reg. non est necessaria. l. vlt.

[Gl. seq. recitetur p q̃. an post quadriennium restituatur ecclesia, & ponit opi. quã approbat, ponit etiã contrariam.]

d ¶ Iure minoris.] sic est j. eo. c. auditis vbi de hoc. & fungitur iure reipublicæ. 23 q. 4. quid ergo. & dic iure minoris factæ maioris. & comparatur minori in hoc, quia sicut mino. post quam excessit xxv. an. petit restituí vsque ad quadriennium de his, in quibus læsus fuit j. xxv. annos. sic & ecclesia tantum vsq; ad quadriennium petit restitui vbicunq; læditur, a tempore læsionis computandum. Et quod dicit, semper dẽt illæsa seruari, illud semper, non notat tempus circa eũdem contractum, vel circa eandem læsionem, ut de eodem contractu, vel de eadem læsione semper in perpetuum possit ecclesia restitui, absurdum istud videtur, & est contra id quod legitur. C. de temp. in integ. restitu. l. vl. ubi dr quod omnis restitutio. j. quadriennium debet terminari, sed sic dẽt intelligi illud semp, i. quotiescunq; lædit illa ecclesia, debet petere restõnem super illa læsione vsq; ad quadriennium, & ita si millies læderetur, millies potest restitui, 2 & ita semper est minor, quia semper restituitur. & restituet quamdiu durabit. in his in quib. lædetur, & sic reuera fungitur iure minoris, & hæc est cõmunis opinio. Alij dixerũt vt Alanus, & G. Naso cum eo, quod in infinitum possit ecclesia restitui super eo contractu in quo læsa est, nec currit ei illud quadriennium. arg. j. eod. tum ex litteris, & inhærent superficiei istius verbi, semper, & male. & dic semper. id est, in omni contractu, siue quandocunque læditur, vt dictum est.

2 Adde q̃ idẽ priuilegiũ hẽnt hospitalia, qã ecclesia ergo &c. text. est sing. in l. omnia. C. de epis co. & cler.

e ¶ Constiterit.] in iudicio præsentib. partib. j. eod. tum ex litteris. uel per contumaciam absentibus. ff. de mino. in causæ. §. causa. & l. etiam. §. vlt. & inf. de reb. eccl. non alien. cap. penult. & C. si aduersus dotem. l. unica. & ff. de adopt. l. nam ita. & in auth. ut spon. lar gitu. §. ad hoc. collat. 9. de hoc dictum est supra de offic. iud. c. ult.

f ¶ Redire.] & sic patet quod contractus fuit alienationis, non locationis, ut dixi in princ. & alienatio tenuit. Vade auxilium restitutionis necessariũ fuit: qa tunc demum datur, cum alia actio non superest, ff. de mino. l. in causæ, in prin. & s. de off. iud. c. 2. Vade no. quod si alienatio rei ecclesiasticæ facta est in casu licito sicut dẽt, & traditur 10. q. 2. hoc ius. & 12. q. 2. sine exceptione bene tenet contractus. & si læsa sit in contractu illo, non subueniẽ ei, nisi per beneficium restitutionis, nisi esset decepta ultra dimidium iusti pretij: quia tunc iure communi iuuatur. j. de empt. & vendi. cum dilectus. & c. cum causa. & C. de rescin. vend. l. 2. Si uero alienatio non fit facta prædicto modo, s. cum consensu capituli, & meliorationib. inspectis, nullus est cõtractus ipso iure. 3 12. q. 2. sine exceptione. & c. Apostolicos. & c. alienationes. & prædicta decre. cum dilecti. & agitur tunc iure communi contra possessorem. arg. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. & C. si aduer. dona. l. 2.

3 Ista gl. est sing. secundum doctores hic.

g ¶ Defraudari.] sicut. n. ecclesia in damno morari nõ dẽt, ita nec in lucro. ex vtraq; parte fieri dẽt restitutio. C. de repu. l. unica. 4. ff. de mino. l. q̃ si minor. §. restitutio. & l. intra utile. in fi.

4 Qui in integrum restituitur: sicut in dãno morari non debet, ita nec in lucro. Io. Andr.

2 Nec tenet exprimere an dolo aduersarij, an sui facilitate sit læsa. de hoc & an plures causas possit exprimere, vel una expressa alterã pro sequi: vide in Specu. 2. parte. eo. ti. §. qualiter. in princ. Io. Andr.

Cum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

¶Innoc. tertius ſancti Georgrij, & ſancti Sergij abbatibus,

¶Reſtituitur eccleſia læſa propter negligentiã procuratoris, qui iura eccleſiæ non produxit.

CAP. II.

CVm† veniſſet ad Apoſtolicã ſedem electus & monachi Rothon. pro ſe ac pro monaſterio ſuo, & magiſter A. pro epiſcopo Venet. eis ſancti Georgij diaconum Cardinalẽ dedimus auditorem. ¶Coram quo idem magiſter ℘ epiſcopi parte propoſuit, quod cum monaſterium Rothoñ. eſſet ſitũ in diœceſi Veneteñ. & eccleſiæ Veneten. ſubiectum, prædictus epiſcopus poſſeſſione [a] ſubiectionis [b] vs⁹ eſt hacten⁹ incõcuſſe: ſed cũ occaſione cuiuſdã electionis, q̃ ibidẽ facta fuerat, [c] partes de cõi aſſenſu ad Naten.† epiſcopum, & eius collegas commiſſionis litteras impetraſſent, duo eorum [d] ad monaſteriũ acceſſerunt, quorum aduentum intruſus ꝓſentiens, renunciauit [e] huiuſmodi electioni, & ſe a monaſterio abſentauit; Sed iudices authoritate Apoſtolica monachis iniunxerũt, vt ſyndicũ uel ℘ curatorẽ [f] eligerent, q̃ in cauſis monaſterij & cõſul te agerent, & vtiliter reſpõderent; diſtrictius inhibentes [g] eiſdem, ne aliquẽ eligerent in abbatem, donec plenius cognoſceretur de iure, quod epiſcopus ſe habere in abbatis electione dicebat. Monachi vero & ſi procuratorem † ad mandatum iudicum elegiſſent; [h] cuius electionem

¶ Cap. 1. eo. tit. in 3. cõp.

CVm veniſſent.'] Prima pars ponit comparitionem partium, & dationem auditorum. Secunda: ibi, Coram allegationem epiſcopi. Tertia: ibi. Ad hoc allegationem monaſterij. Quarta, ibi, Nos igitur, interloquitur. Abb. Sic.

CASVS. Vacante monaſterio Rothoñ. monachi elegerunt quendã in abbatem, epiſcopus Veneteñ. oppoſuit ſe ℥ iſtam electionẽ; ꝓ q̃ electus ipſe & q̃dã monachi Rothoñ. & magiſter A. ℘ epiſcopo Veneteñ. ad ſedem Apoſto. acceſſerunt: datus fuit q̃dã Cardinalis auditor: coram quo prædictus magiſter A. ex parte epi ℘poſuit, ℘ cũ monaſteriũ p̃dictum ſitũ ſit in diœceſi Veneteñ. & eccleſię Veneteñ. ſubiectũ dictus epꝰ poſſeſſione ſubiectionis, & iure eligẽdi abbatem, uſus eſt hactenus quiete ac pacifice. tandem occaſione cuiuſdam electionis, quæ facta fuerat ibidem de cõi conſenſu partiũ litteræ impetratæ fuerũt ad epiſcopum Veneteñ. & collegas ipſi⁹ quorũ duo ad monaſteriũ acceſſerunt. Intruſus eorũ aduentũ intelligens, renunciauit electioni huiuſmodi. & de monaſterio receſſit: iudices præceperunt monachis, vt ſyndicum facerent, qui in cauſis monaſterij reſponderet ℘hibentes eiſdem ne aliquẽ eligerent in abbatem, donec cognoſceret de iure, quod epꝰ dicebat ſe habere in electione abbatis: monachi fecerunt ℘curatorem ad mandatum iudicum, tñ abbatem contra eorum præceptum elegerunt: cuius electionem epꝰ petijt infirmari, & ſe reſtitui ad poſſeſſionem vel quaſi, qua eum monachi ſpoliarant: iudices diffinitiuã ſnĩam pro epo protulerunt, caſſantes electionem prædictam, quam ſnĩam petebat procurator epi confirmari. Ad hoc fuit ex aduerſo rñſum, ℘ coram p̃dictis iudicib. per procuratorem monaſterij propoſitum fuit, ℘ monaſterium ipſum nullo medio ad Romanam eccleſiam pertinebat: iudices tamen contra monachos nimis animoſe cœperunt procedere, & ℘ monaſterium non fuerat defenſum nec priuilegia libertatis fuerunt exhibita coram eis, quæ priuilegia exhibuit coram auditore. Vnde petebat procurator monaſterij, ℘ beneficium reſtitutionis ſe admitti contra prædictam ſententiam, & priuilegia libertatis inſpici. Dominus Papa inſpectis priuilegijs, quæ declarabant monaſterium ad ius & ℘prietatem Romanæ eccleſiæ pertinere, intelligens inſuper ℘ licet procurator monaſterij priuilegia coram primis iudicibus exhibere negligenter omiſerit. tamen ipſe fuit proteſtatus tã ius monaſterij quã Romanæ eccleſiæ, videlicet, ℘ monaſterium ad Romanã eccleſiã nullo medio pertinebat, vnde Papa reſtituit monaſterium Rothoñ. ad audientiam, ne procuratoris negligẽtia in damnum monaſterij redundaret; tamen electionem prædictam a monachis factam, nec confirmandã pendente controuerſia ex qua pendet, nec infirmandã duxit. No. ℘ eccleſia ꝓꝓ negligentiam ℘curatoris reſtituitur. Item pendente principali qõne iuris eligendi, non dẽt electio confirmari. † Veneta Naueteñ. Item proteſtatio prodeſt.

a ¶ Poſſeſſione] Vel quaſi poſſeſſione: qa incorporalia nõ poſſidentur, ſed quaſi poſſidentur. ff. de vſuca. l. ſequitur. §. ſi uiam.

b ¶ Subiectionis.] & poſſeſſione iuris eligendi abbatem.

c ¶ Fuerat. ℘ monachos, & ita ſpoliauerunt eꝓm poſſeſſione eligendi.

d ¶ Duo eorũ.] tertio eis cõmittere vices ſuas, vel ſe excuſante, 1 alias nihil ſe ciſſent. 5. de of. dele. prudentiã. 1. ñ. & c. cum cãm. & ca. cãm matrimonij. in antiqua tamen contrarium allegabatur.

1 Et hoc vi in rſct: pro erat clauſu la, ſi nõ om nes per iun hic alle, Io. Andr.

e ¶ Renunciauit. ad cõfirmationẽ ſufficit renunciatio facta eis qui elegerunt.

[Gl. ſeq. objicit & ſoluit.

f ¶ Procuratorem.] & ſic vĩ ℘ collegiũ poſſit conſtituere ℘curatorem ſine conſenſu prælati, etiã vacante eccleſia ℘ cauſis monaſterij, contra id quod eſt inf. de iud. cãm quę. & inf. ne lede vacante. ꝓ totum. Sic intellige ℘ dicit hic, eligunt procuratorem vel ſyndicum vacante eccleſia, vt de facto ſine electione ipſa p̃lati agatur, de qua erat contentio inter epiſcopum & conuentum quæ aliter tractari non poterat, & ad hanc cauſam tm conſtituit, non ad alias, quæ tractari non poſſent 2 vacante eccleſia, per iura prædicta.

† In nõnullis manuſcr. ita: & ſi ꝓcuratorẽ vel ſyndicũ, vel mandatum &c.

[Gl. ſeq. recitetur per quæſtionem, & ſolut. cui ſolutioni ſignat contrarium, & remittit.]

g ¶ Inhibentes] non videtur quòd ipſi potuerint inhibere cum monachi eſſent in quaſi poſſeſſione eligẽdi, alium eligẽdo qui renunciauit, & ſic vſq; ad ſnĩam tuendi erant in poſſeſſione. 16. q. 4. volumus. & 12. q. 5. c. 1. & inf. vt lit. pendent. per totum. Vnde Papa hic in fi. non caſſat electionem factam poſt inhibitionẽ illam. argum. ad hoc. 11. q. 1. quia res in litigio. & C. de proba. l. 2. Argum. contra. ff. de petit. hæredi. l. diuus. vbi prohibetur poſſeſſori aliquid detrahere de bonis hæreditatis, niſi præſtita ſatiſdatione de reſtitutione, ſed hoc ſoluitur in fine notulæ, quæ incipit, ſed nonne.

2 Ad hoc. de cõſue. dilectus. ſi videretur ꝓ hoc caſu ſtruẽdum actor debe ſenſu archi piſcopi, aliꝰ Inſti. de act. §. tuo. fina. ſubſtitu fim canon non eſt cus, arg. de iud. lect. fin. ſtien.

h ¶ Præſumpſerunt.] ex hoc verbo videtur quod non debuerant eligere poſt prohibitionem. ſed licet non debuerant, facta tamen electio non caſſabitur, quouſque cognoſcatur de iure eligendi, ut dicit in fi.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶Spoliarant.] & ius eligendi abbatem ad episcopum de cetero pertinere: quia ad ipsum pertinebat ius eligendi.

b ¶Inspectis priuilegijs.] huiusmodi inspectio iure debuit suspendere confirmationem sententiæ latæ pro

epiſcopo.arg.ſ. de teſti. veniens. & ſ. de re iudi.cum ſuper.

[Gl.ſeq.arg.de proteſtatione alle.4.iur. alle.vnum in contrarium,& remittit. & ſoluit.]

c ¶Proteſtatus.] & ſic proteſtatio prodeſt.ſ.de ele. Cumana.& ſ.de offi. ordi. paſtoralis.in fi.,& ſ. de ijs q̃ vi, metusve cau.fiunt.perlatũ.& 7.q.1.põtifices. Arg. ℈ ſ. de conſti. cũ M. Ferrarien. de hoc dictum eſt in c.Cumana.& ſine illa proteſtatione admiſſi fuiſſent monachi per beneficium reſtitutionis,unde ſupple maxime.

d ¶Negligẽtia.]de 1 qua negligẽtia tenet̃ monaſterio ſi ꝓpriũ hẽt.arg.ff.man.l.diligenter.cum omiſerit exceptionem monaſterio competentem. ff.manda.l. ſi fideiuſſor.1.reſpon.

e ¶In damnum.]cũ ad defenſionẽ vocari debuerimus.ſ.de cõſtr.vtil.cũ dilecta. & dñs ſemp in iudicio nominandus eſt.ſ.vt lit.non cont. ca.quã. §.pen.& C.vbi in rẽ act:o.l.2.

[Gl.ſeq.rec.ꝑ q.an hæc reſtitutio deẽ, cum ꝓcurator eſt ſoluendo.ponit opi.ꝙ non. ſubdit diſtinct. inter reſtitutionẽ minoris,& maioris q̃ partum reprobat.in fi.ponit priuilegium eccleſiæ.]

f ¶Reſtituimus.] hæc reſtitutio (vt quidã dicũt) dat̃ quãdo procurator non eſt ſoluẽdo. vt tũc fiat reſtitutio ꝓtra eccleſiam, vt ff.man.l.ſi procuratorẽ. in prin. & ff.de do. & elegãter. §. ſi dolo.hic ꝓcurator nõ eſt ſoluẽdo,ẽt ſi alias ſit locuples: quia libertas & ſtatus monaſterij eſtimari nõ poſſet.ff. de rer. diuiſ.facta. §. vlt. Ex hac enim cauſa quilibet erit reſtituendus: qa ex quacunq; cauſa iuſta dicit prætor in integrum reſtituam.ff.ex qui.cau.ma.l. 1. alias nunquã reſcinderetur iniã propter dolum vel ℔ negligentiam procuratoris: ſed dominus agat contra procuratorem ſi dolum commiſit C.de procurat. l.ſi procurator. in fi. & ipſe de omni dolo & culpa tenetur domino.C. mãda. a procuratore, quia nec procurator omittere dẽt exceptionem competentem ex ꝑſona rei. ff. mand.l. deniq; & l.ſi fideiuſſor.1.reſpon.& ita hic videtur loqui non tantum de reſtitut.one minoris, ſed etiam de reſtitutione maioris ex clauſula generali, ſi qua iuſta,&c.vt dictum eſt.Et eſt differentia inter reſtitutionẽ,duæ ſit iure minoris: quia illa datur officio iudicis deficiẽte actione.ff.de mino. quod ſi minor. §. vlt. & ſ.de offi.iudi.cap.2. & illam quæ ſit iure maioris:

epiſcopus petijt infirmari,& ſe ad poſſeſſionem reſtitui, qua eum monachi ſpoliarant.[a] Deinde iudices diffinitiuã ſniam protulerunt, electionẽ caſſantes eandẽ quã ſniã dictus magiſter petijt cõfirmari.

¶Ad hoc fuit rñſum,ꝙ licet per procuratorẽ ex parte monachorum fuiſſet propoſitum,quòd monaſterium ipſum ad Romanam eccleſiã nullo medio pertineret,dicti tñ iudices contra eos procedere nimis animoſe cœperunt.† & infra.

¶Nos igitur inſpectis priuilegiis [b] prædeceſſorum noſtrorum Leonis, Gregorij, & Clementis, quę monaſteriũ illud ad ius & proprietatem indicant ſedis Apoſtolicę pertinere,intelligentes quòd monaſterij procurator, & ſi eadem priuilegia corã prædictis iudicibus exhibere omiſerit negligenter

quia tunc habet actionem ſuo iure, ſ.vtilem, accedente iudicis officio, ff.quod met. cau.l.metum. §.ex hoc dicto.& §.præce.& arg. C.quod me. cau. ſi vi vel metu.ſed certe lex illa.ff.de do.& elegãter.§.fi.& illa.ff. man.l.ſi procuratorem. non reſtituit actionem cum ℔ negligentiam ; procurator ſuccubuerit. ſed cum ꝑ dolum.vñ ſi negligẽs fuit ꝓcurator, imputet ſibi q̃ tali negotium ſuum cõmiſit. ff.de mino. l.cum mandato.arg. ad hoc.ſ.de off.dele. c.cũ olim. ff.de trib. l.ꝓcuratoris.verũtñ. ſi ꝓcurator eſſet ſoluendo. ſatis vꝫ ℔ fauore eccleſiæ in optione hẽt an velit conuenire ꝓcuratorẽ vel uelit reſtitui ad rem. C. ſi tutor, uel curator.l.etiam.

[Gl.ſeq. obijcit & ſoluit, ſolutioni opponit,& ponit opin. cui ſignat contrariũ, & ibi remittit. demum perfectius recitat op.Io.cui coaptat hoc c.

g ¶Electioni.] ſed nonne fuit facta hic electio poſt inhibitionẽ iudicis? ergo ꝓſsãda erat.ſ. de matri.con.ꝓtra.inter.ec. c.1.& c.vlti. & ff.ne quid in lo.pu. l. ult. ſ. de no.ope.nun.ca. 2.& ſ.de depoſit. im pub.c. ad diſſoluendum. in fi. ſed certe ex eo ℔ iſti erant in poſſeſſione alium eligendi, lite pendente priuari non debent. 8.q.4.nonne.& 16.q.4.volumus.ſed hæc ſol. non videtur poſſe ſtare, nam mota controuerſia patronus præſentare non debet.arg. ſ. de iure patronat. ex litteris. ergo eodem modo mota controuerſia eligere non debet;ex hoc enim ſequeretur inconueniens,quia ſi poſtea probaretur illos non habuiſſe ius eligendi. caſſanda eſſet electio : quia omnes fructus ꝓcepti reſtituendi ſunt.C.de rei ven.l.certum & ſic ſequeretur ℔ electio facta ab eo qui credebat habere ius, eſſet caſſanda,quod eſſe nõ dẽt.ſ.de electio.querelam. ſ. de iure pat.conſultationibus. Ad hoc dicit Io. quòd licite põt eligere qui eſt in quieta poſſeſſione, licet fiat ei controneſia.ff.de aqua quoti. & æſtu.l.vlt. & vti omni iure ſuo vſque ad finem cauſæ.8.q.4. nonne. Contra tamen uidetur in hoc caſu quod dicitur ſ. de iur. patro, ex litteris, Tu tene prout ibi notatur,ſcilicet ℔ nõ debet eligere;ſed ſi eligat, iudex tamen ſine ſuperior ad quem pertinet inſtitutio, non confirmabit electionẽ, nec caſſabit pendente controuerſia,ex qua pendet,ꝓut dicit decretalis in fi. Sed Ioan.dicit quod ſi de hoc fiat ei controuerſia,an poſſideat tale ius,tunc non dẽt eligere. Argu.ſ.de conſti.cum M.in fi.& ita videtur hic epiſcopus enim petebat reſtitui ad poſſeſſionem iuris eligendi, & ſic non poſſidebant monachi quiete, & ideo caute dixit Papa electionem nec confirmari, &c. id eſt donec cognoſcatur ad quos pertinet ius eligendi.

3 Hic non reſtituit eccleſiam læſum per negligentiam, ergo loquit de reſtitutione quæ fit iure minori

† Roſeñ. in plurib. manuſcriptis. al.Foreñ.

† Vide l.mãdato. cũ no. ff. de mino.

1 Hæc gloſſula non habetur in antiquis exemplaribus.

2 Concord. tex.in l.1.§. ſin autẽ, ibi glo. & d. ſt. ff. de tabul. exhibẽ.

¶Eccleſia læſa, in probatione neceſſaria omiſſa, poteſt petere reſtitutionẽ in integrum non obſtante termino iuris probationis excluſiuo. Et reſtitutionem petere poteſt non ſolũ contra priuatum, ſed etiã contra eccleſiam. hoc dicit.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

gendi, & præcipue quantum ad possessionem, ut sicut prima electio non esset cassanda nisi prius cõstitisset an eps possideret ius eligendi tempore electionis: ita nec alia quæ facta fuit post istam, sic ꝛ. de causa possessorio cũ ecclesia vbi agebatur possessorio, & petitorio, etiam & hic similiter: quia de iure eligẽdi, ut patet ex lra s. vers⁹ prin. & iõ quãdiu pendet qõ iuris seu possessionis, electio cõfirmari uel infirmari non debet.

† Cap. 2. eo. tit. in 3. cóp.

CAP. III.

† Super quibusdam ecclesijs in valle de Euescã constitutis.

AVditis † & intellectis causæ meritis in quæstione quæ vertitur inter Vigorien̄sem episcopum, & abbatem de Euescam super † ecclesijs in valle de Euescã, quas episcopus asserit ad se diœcesana lege spectare, abbas autẽ eas esse ab eius iurisdictione prorsus exẽptas: cognouimus euidẽter ecclesias illas per priuilegia Romani Pontificis non esse ab episcopali iurisdictione subtractas: nisi forte vallis de Euescam sit ille locus, qui fuit a duobus regibus Roem † videlicet & Offa libertati [a] donatus, & quem bonæ memoriæ Cęlestinus Papa libertati donauit, sicut in ipsius priuilegijs continetur. [b] Verum tanto tpe probantur per testes ab abbatib. de Euescã pleno iure possessæ, vt videatur in eis ius epale legitime præscripsisse, nisi forte p tñ tps spatium Vigorien. ecclesia interim vacauisset, vt tpe vacationis subducto [c] ꝓscriptio minime sit completa: & infra.

† In uno antiq. ita: O. videlicet & l.

¶ Licet autem vtrinque sit in causa conclusum; quia tamen vtraque pars necessariam (ut asserit) probationem omisit, Nos attendentes quod vtraque ecclesia fungatur iure minoris, [d] equitate

Vditis.] etiam cõtra ecclesiam restituitur ecclesia, q̃ grauiter fuit læsa pp probationem omissam. Primo recitat factum. Secũdo interloquitur: ibi, Licet. Abbas.

CASVS. Inter epm Vigorien. ex parte vna & abbatẽ de Euescã ex altera, sup q̃busdã ecclesijs in valle de Euescã cõstitutis qõ vertebat, quas dicebat eps ad se spectare lege diœcesana ab bas dicebat illas esse exemptas ab epali iurisdictione, & si hoc non esset: dicebat se in illis epale ius legitime præscripsisse. Receptæ fuerunt probationes hinc & inde corã iudicibus delegatis. Tandem causa delata est ad sedem Apostol. Videns eps ꝙ ecclesiæ prædictæ p priuilegia non erant exemptæ ab eius iurisdictione, tñ abbas prescriptionem probauerat contra ipsum, allegauit ꝙ Vigorien. ecclesia vacauerat à tanto tempore ꝙ illo de medio subducto præscriptio non esset completa & ad hoc probãdum p beneficium restitutionis petijt se admitti. Abbas prædictus hoc audiens, allegauit ꝙ vallis de Euescam est ille locus, qui fuit libertati donatus p duos reges; & quem Cęlestinus libertati donauit, & ad hoc probandum petijt se admitti p idẽ bñficiũ. Papa auditis & intellectis meritis huius cãæ, licet esset in cã conclusum: quia tñ vtraq; pars necessariam probationem omisit, & vtraq; pars fungit iure minoris, æquitate pẽsata, vtramq; ecclesiam admittit ad probandam rõnem: omissam, ne pp huiusmodi negligentiam graui iactura lędantur. Abbas. No. ꝙ ecclesia fungitur iure minoris. Item no. ꝙ ecclesia restituitur incidenter ad probandum allegationem omissam. Item postquam est in causa conclusum, datur istud beneficium.

[Gl. seq. arg. alleg. vnum canonem.]

a ¶ Libertati donatus.] ar. ꝙ Reges possunt dare priuilegia libertatis. 63. dist. in synodo. 1

b ¶ Continetur.] In priuilegijs Cælestini continebatur, ꝙ ipse exemerat à iurisdictionẽ episcopi locum illum, quẽ prædicti reges libertati donauerãt, & de valle de Euescam in priuilegio mentio non fiebat, et ita per priuilegium Cęlestini non probatur quod ecclesiæ de Euescam sint exẽptæ à iurisdictione epi, & sic recurrendum 2 est ad priuilegium illorum regum: & si ibi continearur ꝙ illi reges vallem de Euescam donauerunt libertati tunc erit probata exemptio, & sic dubia probatio non prodest. Reges enim donauerunt locum illum libertati quo ad temporalem iurisdictionem: Papa uero quo ad spiritualem.

c ¶ Subducto.] deducendum est ergo tempus uacationis in præscriptione. ꝛ. de præscr. c. 1. & c. de quarta, & c. auditis. & c. cum nobis. & illud tempus deducendum est, quo solet succurri cuilibet qui lędit, primum sit, medium vltimũve. C. de test. milit. l. quod tẽpore. & C. quibus non ob. lon. temp. præscrip. l. præscriptione. ff. qui. ex cau. ma. nec non. §. si quis.

[Glo. seq. ponit. tria quib. fungit ecclesia, & quartum quo non fungit, demum quærit, & ponit duas opiniones. soluit, & subdit alias duas.]

d ¶ Iure minoris.] ecclesia enim fungitur iure minoris, ut hic. & s. eo. c. 1. Item fungitur iure reipublicæ. 23. q. 4. quid ergo. & 1. d. ius publicum. & C. de sacrosan. eccle. ut inter diuinũ. Hinc est ꝙ plati ecclesiarum cõparantur tutorib. & curatoribus. in auth. de eccle. ti. §. vit. coll. 9. arg. ad hoc. 3. q. 2. qa ea. Item fungitur iure imperij in auth. de no. alie. vel gmu. §. sancimus. collat. 2. imo maior est imperio. 96. dist. duo. & s. de ma. & obe. solitæ. sed non fungitur iure pupilli: quia contra pupillarem ætatem non currit præscripto. C. de præscrip. xxx. an. sicut in rem. Sed in quibus casibus comparatur ecclesia minori dubitari posset. Dicũt quidã ꝙ in minorib. ecclesia comparatur minori, quoniam ecclesia potest restitui contra præscriptionem sicut minor. C. si aduer. vsucap. l. vnica. & ff. de minor. l. etiam. ei. & C. si tutor vel cura. interuenit. l. minorib. & C. de in integ. rest. mi. l. minorib. & in authen. de hær. & fal. §. pupillus. coll. 1 quod bene videtur expressa ratione. ubicunq; enim ecclesia læditur, debet restitui, sed ante completam præscriptionem non est læsa, immo iure communi agere potest, sed tunc demum finita præscriptione dicitur læsa, quia iure communi fi agat, repellitur præscriptione probata, sed a tempore læsionis, i. tempore præscriptionis finito vsq; ad quadriennium potest petere restitutionem, ut dicit lex illa. C. de temp. rest. in integr. l. ult. & ita põt peti restitutio ꝛ præscriptionem vsque ad quadriennium. Quidam dicunt, quod contra præscriptionem non datur restitutio: quia canones uolunt præiudicare ecclesijs per præscriptionem. 16. q. 3. placuit. & q. 4. volumus. imo secundum illos qui dicunt quòd contra præscriptionem datur restitutio, sequeretur ꝙ nunquam præscriptio curreret contra ecclesiam. Sed huic facile est rñdere: quia bene currit præscriptio ecclesiæ, sed si petit restitui contra bene audit sicut minori currit, sed restituitur. Non video ꝙ aliud sit ecclesia quam in minori, nisi quia non inueni scriptum in iure canonico, quod ecclesia restituatur contra præscriptionem, sed eadem rõne qua minores restituuntur fauore imperfectæ ætatis sic fauore ecclesiæ introductum fuit ꝙ veretur ecclesia iure minoris, sed ubi eadẽ est rõ, ibi debet esse idem ius. s. de constit. nam concupiscentiam. & c. tran-

ǂ Concor. l. 1. §. quæ onerandæ. cũ glo. in ver. bellissime. ff. quar. rer. act. non dat.

2 Ad declarationem. vide Io. Andr. in c. auditis. de præscr. super gl. Cęlestinus.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

& c.translato. & ſ. de trāſl.inter corporalia. ſed verius vī qđ dī, ꝙ ꝺ, præſcriptionē nō datur reſtitutio, ne fruſtra iura loquentia de præſcriptione ſint ſtatuta, & pōt ēt dici, ꝙ poſt quadrienniū audiret ſi probaret ſe illo quadriēnio iuſta de cā impeditum fuiſſe. arg.4.q.5.c. 1.& ſ. de appel.c.ex ratione.ff.de mino. l.ait ꝓtor. & l.ſi ſine.§.vlt.& C.de rē po.ap.l.vlti.§.illud. qđā ponūt eccleſiā in primo anno minoris, reſtituētes eā vſq; ad xxix.an. ſicut minor.alij reſtituūt eā vſq; ad xv.ponentes eam in xiv. anno. ſed hoc nil eſt, nec dēt poni in aliquo anno, ſed ad ſimilitudinē minoris facti maioris reſtituī ecclaviſq; ad quadriēniū ſicut minor vt dictū eſt ſ. e.c.1. a ¶ Reſtituimus.] ī his.n. præſcriptionibus, quæ ſpectāt ad ſtatum iudiciorum, vbicunq; legit eccleſia, reſtituit, vt ſi cōtumax condemnata eſt.ff.de mino.l. minorē.ſim.arg.ſ.c.ꝓxi, Vel ſi nō appellauit, vel etiam ſi dū agit vel cōuenitur, ī aliquo capta eſt vt minor. ff. de mino. l.ait prætor.§. ſed in iudicijs, & l.& ſi ſine.§.itē ſi non prouocauit. & ſ.e.c.vl. Vel ſi omiſit allegationē, i vel ea quæ faciūt ad inſtructionē cāæ, vt hic,& ff. de minor.minor 25. an.& ſ.eo.corā. Item quicquid omiſit non ſolū in dāno, ſed etiam in lucro.ff.de mino.l.ait prætor.§.vlt. & l.non omnia. Item in conf ſione.ff.de confeſ l.certū. §.pen. & propter nouas defenſiones tunc apparentes vel nouiter contingentes, argu.C.ſi ſæpius in inte.reſ. poſtu.l.vlt.& inf.eo.ca.ult.Sed in contractibus certum eſt quòd eccleſiæ ſubuenitur.ſupr.eo.c.1.vbi de hoc.

† Hoc eſt allegationem ſuæ intētionis.

† Mantria Mantua.

† Cap.3. eo. tit. in 3.compilatio.

† In uno antiquo ita, appellatione ī terpoſita ad nos.

1 Vide Spec. eod.titu.§.1. uer. ſed pone.

b ¶ Contra reliquā.] ſicut minor contra minorem, niſi cum pecuniam amiſit. ff.de mino.l. verum.§.vlt. ff.ex quib.cau.ma.l.vlt. Et not. quòd reſtituere in integrum eſt reducere in eum ſtatum in quo erat ante læſionem ſ.eo.ca.1.& C.de repu.l.vnica. C.de in integ.reſt.l.poſtulata.2. & ff.de mino.l. quod ſi minor. §. reſtitutio. & generaliter reſtituitur non ſolum cum de bonis diminuitur,ſed etiam cū intereſt eccleſiæ litibus & lumptibus non vexari.ff.de minor. l.minoribus.

2 Petita. m. & obtēta reſtitutione in integrū, omnia ſunt in ſuo ſtatu do nec cauſa finitur.

EX litteris. Contra ſententiam latam in cauſa matrimoniali, reſtituitur ex iuſta cauſa etiam maior beneficio ſupplicationis. Prima pars ponit mulieris ſupplicationem, & iudicis, relationem. Secunda dat iudicem ibi, Licet autem. Abbas.

CASVS. Inter I. virum & L. mulierem cauſa matrimonij uertebatur, quæ cōmiſſa fuit duobus archipreſbyteris, qui cum inter ipſos ſniam diuortij promuliſſet mulier ad iudicem Apoſtolicam appellauit appellationis cauſa commiſſam fuit abbati de Calueñ. & archipō te penſata; vtramque reſtituimus [a] contra reliquā, [b] ad probandam rationem † omiſſam; ne alterutra pars propter huiuſmodi negligētiā grauis iactura lædatur. ¶ Idem Priori ſanctæ Mariæ ad carceres, & L. canonico S. Mariæ de Mādtia.†

¶ Reſtitutio ex iuſta cauſa etiam maiori eſt concedenda, dūmodo iuſta cauſa petendi probetur. Si autem nō probatur plene vel ſemiplene, conceditur reſtitutio in cā fauorabili, h.d.

CAP. IV.

EX † litteris abbatis de Calueñ. didicimus, quod cum Ramiſane & Grimol. archipresbyteri inter I. virum, & L. mulierem ex delegatione noſtra ſententiam diuortij protuliſſent, & appellatione interpoſita, † cognitionem ſententiæ ipſi abbati & archipresbytero Paduano duxerimus committendā; quia pars mulieris ad peremptorium terminum nō acceſſerat, abbas ipſe, cui alter coniudex commiſerat vices ſuas, [c] allegationibus diligēter inſpectis, latam a iudicibus prędictis confirmauit ſententiam; ſed poſt octo dies pater puellę accedens ad ipſum, intellecto quod sētentiam protuliſſet, firma uit proprio iuramento, quod quidam ad eum [e] & filiam eius accedens, fraudulenter ſub ipſius abbatis nomine falſas eis † litteras præſentauit, quibus mandabatur eidem, † vt quia iudex ad diem quam aſſignauerat venire non poterat, poſt octo dies a termino conſtituto, ipſius ſe conſpectui præſentaret: & poſtmodum appellauit ad ſedem Apoſtolicam, & etiam ſupplicauit, [f] Paduano, quia mulier ad terminū peremptoriū ſtatutum ad ſniam audiendam non acceſſit: abbas cui alter cōmiſerat vices ſuas ſniam à prioribus iudicibus latā, confirmauit. poſt octo dies à tempore ſniæ pater mulieris ad abbatem acceſſit: & intellecto quòd ſniam protuliſſet, iurauit quòd quidā ad eū & filiam eius acceſſerat, & fraudulenter nomine ipſius abbatis falſas litteras preſentauit, cōtinentes, ut quia iudex in termino, quē eis aſſignauerat, nō poterat intereſſe, poſt octo dies à termino illo ipſius ſe conſpectui præſentaret, & poſtmodum appellauit, & etiam ſupplicauit. quod totum abbas domino Papæ ſignificauit. ſu per hoc ſcribit Papa quibuſdam iudicib. dicens, licet de fraude taliter perpetrata non conſtet ad plenum tñ ad fauorem matrimonij de benignitate canonica † Ei prædictam admiſit ſupplicationem mu † Eiſdem lieris. & eam reſtituit ad audientiam, fauore matrimonij. Vnde mandat quatenus de cauſa prioris appellationis ; cognoſcant ordine iudiciario, confirmantes ſicut iuſtum fuerit ſententiam a primis iudicibus latā. No. quòd fauore matrimonij auditur qs qui tanquam contumax alias repelleretur. Item arg. quòd ſententia contra matrimonium lata, non tranſit in rem iudicatam, ſed quidam contrarium ſumunt argumentū quòd tranſeat, ex eo quòd per beneficiū reſtitutionis mulier iſta audita fuit: alias ſi non tranſiret, iure communi deberet audiri. Item iudex appellationis debet ſententiam latam confirmare; uel infirmare.

c ¶ Vices ſuas.] alias non tenuiſſet ſententia. ſupr.de off.deleg.c.cauſa matrimonij, & c.cum cauſa.

d ¶ Confirmauit.] hoc eſt ſpeciale priuilegium in cauſa appellationis, quòd iudex altera parte abſente procedere poſſit etiam lite non conteſtata. C.de tempo.appel. l.fin.§.illud. & 2.q.6.c.ei qui.§.appellatore. & infr.de appel.c.per tuas. & c.interpoſita.

[Gl.ſeq.recitetur per duo contraria.]

e ¶ Ad eum.] ſi iſte fuiſſet ſoluendo, ſup.ipſum dumtaxat daretur actio mulieri, ſed quia in caſu iſto ſoluendo eſſe non poterat, ideo fauore matrimonij reſtituitur mulier.ff. de eo per quem fa. erit.l. ult. & ff. de dolo. l.& eleganter. §. ſi dolo. & ſi dē hac falſitate conſtitueret, iure communi audiretur. 3 arg.ff.ſi menſor fal.modi.l 3.§.1.

3 Adde qđ notatur 18. diſt.ca.quoniam qu dē. in gl.pen. & ſ.de præſcr. c.auditis. in gl.ultima.

[Gloſ.ſeq.ponit duas differentias inter ſupplicationem & appellationem.]

f ¶ Supplicauit.] ſupplicare pōt quilibet quārūcūq; remota ſit appellatio.argu.2.q.6.c.ſuperiorū, & §.illud. C.de

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

C.de preci. Impe.off.si qs aduersus.nã & seruus suppli care põt ꝓ dño,si eps nolit appellare.ff.de app.l.serui. Sed in hoc differt appellatio à supplicatione: quia appellatione interposita nil est innouandũ. sed pendente supplicatione mandatur sententia executioni, præstita cautione, ꝙ omnia restituat si snĩa fuerit retractata.C.de p̃ ci.impe. offe. Auth. q̃ supplicatio. sic in restitutione in integrum qñ suspectus est q̃ petit restitui, mandatur snĩa executioni sub consimili cautione.ĩ.e.suscitata. Itẽ in hoc differt appellatio à supplicatione:qa appellatur vsq; ad decem dies: supplicari autẽ põt vsq;ad biennĩũ. quod verũ est cũ supplicatio porrigit superiori. C.de sen.p̃fe.præto.l.vnica. Si uero supplicatio porrigitur iudici. tunc vsq;ad decẽ dies,vt ĩ Auth. præallegata, quæ supplicatio.

¶ Licet aũt de fraude taliter perpetrata per hmõdi iuramentum non constet ad plenum, [a] in fauorem tamen matrimonij de benignitate canonica, cõtra fraudem propositam, supplicationem mulieris admisimus, & ad audiẽtiam restituimus [b] eam pro matrimonio postulantẽ. Ideo que mandamus,quatenus de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes confirmetis vel infirmetis [c] (sicut iustũ fuerit) snĩam à primis iudicibus promulgatam.

¶ Idem Episcopo & capitulo Oscen.†

¶ *Etiam contra sententiã Papæ restituitur ecclesia, hoc primo. Et causa restitutionis in integrum debet præsentibus partibus tractari, hoc secundo, hæc duo dicit quo ad titulum.*

† Oscenensi.

a ¶ Ad plenũ.] hoc ideo dicit: qa si plene ꝓbasset hãc fraudẽ, & causam absentiæ,iure eõi fieret restitutio.inf. de re iudi. cum Bertholdus. vbi minus sufficiens probatio sufficit, ne præiudicaret opinio veritati: vt sup. de procu.ex insinuatione,& c.in præsẽtia.& hoc ideo: quia absens legitime citatus, præsumit contumax si non venerit.3.qu.9.decernimus.65.dist.si forte.ff.de re iud.contumacia. Sed talis præsumptio p̃t elidi per aliam præsumptionẽ.ff.de in integ.res.diuus. & inde est quòd per præsumptiuam probationẽ,& minus plenam eliditur præsumptio contumaciæ. Vnde ꝙ sacramentum vnius potest probare se non contumacẽ: nã violenta præsumptio eliditur per iurm.35.qu.3.extraordinaria.& op.arg.ĩ. qui ma.accus.poss.cũ in tua. & sic põt intelligi.4.qu.5.quisquis.in fi. Tñ hoc iurm nõ facit plenam probationem, sed fauore matrimonij admissa fuit mulier ad agendum, nec audit mulier prętextu appellationis suæ qa cõtumax p̃sumit sed p fraudẽ semiplene ꝓbatã, & ĩ fanorẽ matrimonij restituit. [Gl.seq.arg.& opi.ponit.]

b ¶ Restituimus.]arg.quòd nullo tractu temporis transit r sententia contra matrimonium in rem iudicatam. infr.de re iud.c.lator,& c.consanguinei.Sed ex hoc fumunt quidam contrarium arg. & male.

3 Sententia fauore matrimonij nõ transit in rẽ iudicatã.neque iu causa hęresis fauore fidei. Lucas de Penna.l. 1. C.de sent. aduersus fisc.& li. 10. & lib.3. ad no. in Director.scho. 58.

ADDITIO. ex hoc quod dicit restituimus,probant quòd transit in rem iudicatam. [Gl.seq.arg.& remittit.]

c ¶ Confirmetis vel infirmetis.] hoc tantum habet facere iudex appellationis.2.qõ.6.in fin.Et hoc habet locum quando in causa appellationis nil noui proponitur & vnicus tantum est articulus, ut hic erat alias iudex appellationis pro parte potest confirmare sententiam.& pro parte infirmare:vt infr.de test.Raynutius. & c.Raynaldus.Item ex eo quod dicit, confirmetis. vel infirmetis, uidetur quod executio non spectet ad ipsos de hoc dictum est supra de offic. delega. pastoralis. §. prat. 358.

TVm ex litteris.]Diuiditur in tres partes. Primo ponit petitionem ecclesiæ Ilerdeñ.Secundo examinationem,deliberationem,& interlocutionem Papæ:ibi, Nos igitur.¶Tertio citationem partis aduersæ cum communicatione processis:ibi, Quocirca. Abb.Siculus.

CASVS. Inter ecclesiam Oscen. ex vna parte,& ecclam Ilerden.ex altera coram Eugenio Papa super quibusdam ecclesijs qõ vertebatur: ipse cognito de meritis causæ, prout sibi visum fuerat, tulit sententiã pro eccla Oscen.ꝙ ecclesiam Ilerden.ꝙ ecclesijs illis.Demum mortuo Eugenio,successit ei Anastasius: tempore Anastasij Cælestinus dum erat in minori officio cõstitutus,legatus in Hispania ex delegatione ipsius Anastasij cępit cognoscere de illa controuersia, sed eã nõ determinauit tandẽ mortuo Anastasio successit ei Alexander, qui eidẽ Cælestino legato dnuo in Hispania,causam commisit eandem. Postmodũ mortuo Alexandro, successit ei Cælestinus, ꝙ dictam cõtrouersiam cõmisit G.sãcti Angeli diacono Cardinali sub eo tenore, ut inspectis priuilegijs ecclesiæ Ilerden. auditis etiam allegationibus partium,non obstante sententia Eugenij, diffinitiuam proferret sentẽtiam & illam faceret obseruari. Veruntamen per legatum illum,aut etiã per alios quib. causa sub eodem tenore commissa fuit, licet testes quidam producti fuerint ex parte Ilerden. ecclesiæ, mandatum Apostolicum adimpletum non fuit. Postmodum tempore Innocentij, magister A.canonicus Ilerden.postulauit a dño Innocentio per officiũ suum dictam snĩam in melius reformari, & contra eum ecclesiam restitui Ilerden.dñs Papa cum fratribus deliberatione habita, quidã dicebant, ꝙ Cælestinus videbatur eam restituisse, ex eo ꝙ non obstante dicta snĩa cõmisit negotiũ illud, vnde eadẽ ratione petitionẽ eiusdem ecclesiæ admittere debebat:cum snĩa Romanę sedis debeat in melius commutari, quoties per surreptionẽ aliqd factum fuerit,& ẽm iura ciuilia principes etiam ꝓ res bis iudicatas examinari restitutionẽ in integrũ permiserunt; Papa considerans ex data snĩæ in registro Eugenij repertę, ꝙ primo mense sui apostolatus tulit snĩam illã, qñ non uidebatur plene instructus de causa, innitens illi rationi præcipue, ꝙ priuilegium Vrbani secundi à parte Oscen. ecclesiæ productum subiectum fuerat falsitati,cuius tenor in registro ipsius inuentus fuit incorruptus,omnibus istis cõsideratis, deliberatio dñi Papæ in hoc resedit, vt vtraq; parte præsente,cognoscat vtrũ restitutio data sit an danda,ꝓ prædictam sententiã. Vnde mandat episcopo & capitulo Oscen quatenus vsque ad festum beati Lucæ, legitime compareant coram ipso ostensuri, si poterunt, quòd dicta sententia non debeat retractari: vel si reuocanda fuerit, appareant sufficienter instructi, vt in principali negotio procedatur.

† Cap.4.de ti.in 3.com pilatione.

† Vide Iegnẽ Vasã. in annal. Hispaniæ. 20.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

redatur, quē terminū statuit peremptorium: ꝙ si iniūcta contempserit adimplere procedatur in causa nihilominus, quantum de iure fuerit procedendum. Nota quod sentētia etiam Papæ, quando per surreptionem lata fuit, debet in melius reformari. Item in breui tempore nō uī quis plene instructus saltē in ardua causa. Itē vtraque parte p̄sente cā restitutionis īntegrū dēt examinari. Item causarū merita partiū assertione manifestant. Itē in prima citatione potest ꝓponi peremptorium edictū propter distantiam uiarum, & etiā ex alia iusta causa.

† Dictio, & deest in aliquot antiqs.

a ¶ Ipsius.] scilicet Anastasij.

[Gl. seq. obijcit & soluit, circa solutionē, obijcit & respondet.

b ¶ Sententia.] per hoc uī qđ Cęlestin⁹ restituerit ecclesiā Ilerden. sed cū multa tpa sine elapsa, a tpa Eugenij, q̄ tulit snīam ipsam, usque ad tps Cęlestini, scilicet xlv. anni, quo audit ecca Ilerden. sup restitutione? & Inn. similiter vī eā admittere ad restitutionem petēdā. inf. vbi dicit, an data vel danda. Sed est cōtra alia iura. Nam ultra quadriennium dari non debet. C. de temp. in integ. rest. l. ultim. nec etiam perpetuatur per cō testationem l. tis. ff. de mino. Papinian⁹. in fin. Potest dici ꝙ restitutio data fuit tempore Anastasij, qui commisit negotiū Cęlestino in minori officio cōstituto, quia Anastasius fuit proximus successor Eugenij: & quod causa terminata non fuit, stetit per iudices: unde non est imputandum actori. 2. q. 6. anteriorum. 1 C. de in integ. restitut. l. pendente, sicut satis patet per multas commissiones. vnde etiam dicit infra, [An data sit, uel danda.] Si uero data, postea dari non debet. C. li sæpius in integr. restitu. post. l. ult. uel si esset denegata. inf. eod. capit. ulti. nisi ex causa, ut ibi dicitur. Sed obijcitur. Eugenius tulit sententiam primo mense sui ꝓpostolatus, ut infra dicitur, & uixit viij. an. & mensibus iiij. & xxj. diebus. sed Anastasius successit Eugenio, qui causam super hoc commisit Cælestino tunc in minori officio constituto, & ita uidetur ꝙ restitutio danda sit post quadriennium. unde ex hoc trahunt quidam argu. ꝙ restitutio semper sit danda, ut dictum est. ī. eo. c. 1. quia hæc uidet dari post quadriennium. Sed tu potes respondere, ꝙ ex eo quod dicit hic, non constat ꝙ Anastasius dederit restitutionem, sed commisit causam super restitutione an esset danda, vel nō. Sed obstat fortius factū Cælestini, qui mandauit nō obstāte snīa Eugenij, diffinitiuam snīam ferri super ecclesijs prædictis, sed hoc fecit Cęlestinus potius de gratia quā de iure, quod patet: quia restitutio danda est causa cognita præsentibus partibus, ut dicitur inf. & de mino. ī causis. §. in causa. Vnde papa noluit inniti facto ipsius, sed deliberauit decernere præsentib⁹ partibus, utrū sit data uel dā da, & iō non plene probatur per hanc decretalē quod dari debeat restitutio post quadriennium: quia nec Papa hic determinat hoc.

† Papa.

† Debeam⁹.

† Hoc est in multis, & allegationibus.

1 Quod tūc potissimum uerū est cū id stetit per principem, ut ibi, & ī. de appellat. c. ex insinuatione.

¶ Nos igitur cum fratrib. nostris & alijs deliberauimus diligenter; nonnullis asserentib. quod cum prędictus C. † p̄decessor nr̄, contra iam dictam snīam visus fuerit Ilerden. ecclesiæ restitutionis beneficiū indulsisse, cum ea non obstante duxerit negotium commitendum, h & nos supplicationem eiusdem ecclesiæ admittere debebamus, † præsertim quia sententia i Romanę sedis non negatur posse in melius commutari, cum aut surreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ętatum & tpum, seu grauium necessitatum dispensatiue quicquam ordinare decreuit; Et secundum iura ciuilia, principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt: k Perspeximus quoq; ex data sententię in registro dicti Eugenij Papę repertę, quod primo mense sui Pontificatus fuerit promulgata, quando non plene de meritis ipsius causę uidebatur instructus, i

& † ex delegatione ipsius a cognoscere cœpit de controuersia memorata, cui 10 ēt Alexander successor ipsius Anastasij officio legationis denuo in partibus eisdem fungenti, causam commisit eandem: idem quoq; Cęlestinus ad apicem summi pontificatus ꝓmotus, G. S. Angeli diacono Cardinali, tunc Apostolicę sedis legato, dictam cōtrouersiam sub eo tenore cōmisit, vt ĩspectis Ilerden. ecclesię priuilegijs, auditis etiam partium rationibus, † memorata sententia b non obstante, diffinitiuam proferret snīam, eamque faceret obseruari l; uerum qm̄ per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodē tenore causa eadem commissa extitit, c (licet testes d producti ex parte Ilerden. episcopi recepti fuerint) mādatum tamen Apostolicū non extitit adimpletum; magister. e A canonicus Ilerden. postulauit per officium f nostrum dictā sententiam in melius reformari, & contra eam restitui g ecclesiam Ilerden.

a ¶ Cognoscere cœpit.] ergo non fuit restituta per Cælestinum.

b ¶ Sententia.] Ro. sedis ponit tenorem. c. 35. q. 9. sententiam & c. ueniam.

c ¶ Extitit.] post recessum prædicti Cardinalis.

d ¶ Testes.] qui ꝓducti fuerūt ad probandum, ꝙ dari debeat restitutio, & ꝙ potius per iudicē, & non p̄ ecclesiam Ilerdē. stetetat, ꝙ non fuerat processum, ut hic dicit.

e ¶ Magister.] habens ad hoc speciale mandatum, ut ff. de mino. illud. §. si telis. & inf. eod. ca. coram.

f ¶ Oficiū nostrū.] hoc iō dicit: quia tantum iudicis officio, & nō iure actionis petit restitutio. ff. de mino. l quod si minor. §. ult. & ī. de offic. iud. c. 2.

g ¶ Restitui.] ergo non fuit restituta per Cælestinum.

h ¶ Committēdū.] eo enim ipso quod commisit negotium principale, uidetur concessisse beneficium restitutionis: sicut committendo causam, uidetur commisisse appellationem. sup. de offic. delega. cap. pastoralis. §. præterea. sed hic ignoratur quę causa commissa fuisset, an causa restitutionis, an causa illa, scilicet an danda esset, an non; ut patet per sequentia, seu uidetur quod danda esset restitutio, ut dicitur in prædicta notula, & hoc probatur per hoc quod ecclesia Ilerden. petebat restitui coram Innocentio Papa.

i ¶ Sententia.] Ro. sedis ponit tenorem. c. 35. q. 9. sententiam & c. ueniam.

k ¶ Permiserunt.] sed illud perraro fit. ff. de mino. minor autem magistratus. & C. si sęp. us rest. in integ. postu. l. 1. & 2.

[Glo. seq. arg. alle. in contrarium.]

i ¶ Instructus.] arg. ꝙ in modico tempore non potest

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

1 unde dicit canon. Multo ge dicere, quæ post mo dum deceas. 16.q.1.sic vi ue.

quis multum addiscere, 1 arg. 48.dist.§.1. quia nemo repente fit summus. de pœ.dis.2.§. hæc quæ de charitate. Arg. contra. quia enim ingenium supplet tempus in bñ studentib. sicut industria supplet tempus. 77.di. monachus. nec sufficit diu in scholis fuisse, sed laudabiliter uixisse inquirendum. ff. 12.q.2. gloria episcopi. i fi. 2. & arg. C de ijs q ve eta impetra. l.2.

2 Concord. rex. in l. ffinduisse. cum bona gle. C. de prox. lar. ferun. li. 12.

[Glo. seq. ponit tres lecturas.]

a ¶ Ex parte vestra] per hanc litteram videtur q̃ pars Oscen. eccle siæ priuilegiũ suum falsauerat, addẽdo aliquid uel diminuẽdo, vt magis faceret p se: ꝓpter quod Eugeni⁹ tulit sniam cõtra Ilerdẽ. ecclesiã. Sed eo ipso q̃ quis falsat litteras iudi ũ, dẽt amittere cãm sicut dicit illa decr. ℨ. de re scri. olim, quod hic nõ fecit Eugenius credẽs priuilegiũ verum. cum non esset, vt dicit littera illa ibi, [illa nitẽs præcipue, &c.]& hic patet, q̃ falsauerat priuilegium, quod postea repertũ est integrum, & incorruptum in registro. Similis falsi as habet ℨ. de except. cum uenerabilis. & ideo tale dictum non debet obesse. Ilerdẽ. ecclesiæ, quo minus saltem restituatur in isto beneficio. Vel forte pars Ilerdẽ. ecclesiæ falsauerat priuilegium Oscen. ecclesiæ, & hoc constitit in iudicio: unde Papa sententiauit contra Ilerden. ecclesiam, & ideo dicit illa nitens. &c.] & hoc uidetur uerius secundum hanc litteram. In antiqua compilatione; dicebatur ab altera parte productam, & secundum illam litteram, planior est sensus & secundum hoc pars Ilerden. ecclesiæ falsauit priuilegium suum: & ideo contra ipsam fuit sententiatum, quod melius uidetur secundum illam regulam, de dictum personæ, &c. & ita concordat cum illa decret. cum uenerabilis, unde non debet obesse Ilerdẽ. ecclesiæ delictum illius qui priuilegium falsauit, quin saltem restituatur isto beneficio, cum ecclesia Ilerden. non fuerit in culpa.

3 Quod si in antiqua cõpilatiõe hãc decretalem legeris, rem totam facilius percipies.

b ¶ An danda.] ideo inbet inquiri: quia non constabat an fuisset admissa ecclesia Ilerden. ad restitutionem, & præsentibus partibus hoc est faciendum, uel per contumaciam absentibus. ff. de nuno. in causa. §. primo & in Authenti. ut spõ. lar. §. ad hæc, colla. 9. & C. si minor ab hæred. se. absti. Authenti. si omnes. de hoc dictum est supra eodem capitulo primo, & sup. de offic. iud. cap. 2. melius. Et per hanc litteram non constat quod restitutio data fuerit, sed modo apparebit an fuerit data an danda, licet Papa Cælestinus non obstante sententia Eugenij negotium commiserit.

c ¶ Assertione.] C. si per uim, uel alio modo. l. ult. arg. sup de maio. & obe. cap. inter quatuor.

[Glo. seq. obijcit & soluit.]

illa nitens præcipue ratione, quod priuilegium Vrbani secundi ex parte uestra 4 productum, subiectum fuerit falsitati, cuius tenorem nos in registro ipsius inuenimus incorruptum; Tandem deliberatio nostra in hoc resedit; vt an data sit restitutio, an danda b contra præmissam sententiam, partibus præsentibus decernatur, quarũ assertione c merita causarum panduntur.

¶ Quocirca mandamus, quatenus usque ad festum beati Lucæ, uel in propris personis, vel per idoneum responsalem nostro uos conspectui præsentetis, quod dicta sententia retractari nõ debeat (si poteritis) ostensuri; d uel si forte exigente iustitia fuerit retractanda; uel per uos, uel per responsalem idoneum appareatis † sufficienter instructi, vt in principali negotio canonice ꝓcedatur; pro certo sciturí, quod cum propter multã locorum distantiam, e non possit ad nos, sine magnis laboribus & expensis sæpius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quẽ uobis peremptorium assignamus, iniuncta uobis contempseritis adimplere: Nos nihilo minus in ipso negotio, quantum de iure f poterimus, procedemus.

d ¶ Ostensuri.] sed quare compellsuntur isti hoc probare: cum ille qui petit restitui, non admittatur, nisi doceat se læsum, ut ff. de iureiur. nam & postea. §. si minor. Item est contra id quod actore non probante reus debet absolui. 6.q.5.c. accusator. & ℨ. ut eccle. bñfic. c. ut nostrum. 4 Forte præsumptio erat cõtra eos, & iõ Papa uoluit hoc, ut dicit prędicta decr. ut non strum. sed non compellũtur hoc probare nisi uoluerit, sed si altera pars noluerit ꝓbare qđ sit retractanda, ipsi probent contrarium si potuerint. & hęc facienda sunt utraq; parte præsente.

4 Concord. C. de ede. l.q accessit & l. actor. C. de probat. cum uulga. † compara. tis.

] Glo. seq. not. ꝓpter distantiam &c. elleg. in cõtrarium, ponit & exponit uersus.]

e ¶ Locorum distãtiam.]propter locorum distantiã, & vt parcatur laboribus & expensis, prima facie põt poni peremptoriũ, 5.24. qõ. 3. de illicita, & ff. de iu. l. nonnunq̃ necessitate ingruente. ℨ. de dila. c. 1. Ar. cõtra. ff. de iu. l. ad peremptorium. multa enim propter distãtiam, permittũtur, quæ alias prohiberentur: unde uersus.

Non facit ergo parum distantia longa uiarum,
Prorogat inducias, aufert onus, impedimentum:
Cogit adire forum, conseruat ius dominorum.

5 Hoc uerũ secũdũ Ho. si iusta causa sit expert. sa. ut cum dilatio nõ est facilis, & hic, & um solent, tres termini in una citatione exprimi. c. 2. ℨ. de ta. cogen.

¶ Petitio restitutionis in integrum contra sniam suspẽdit regulariter executionem sentẽtiæ in euentu istius causæ restitutionis, fallit

Pone exemplum prorogat inducias appellatori. infra de appel. c. cum sit. Romana. Aufert onus electo, & electoribus. 63. distinct. c. cum longe. Impedimentum aufert domino uolenti repetere seruum suum factum monachum. 17.q.2. si quis incognitus. Cogit adire forum, quia sine licentia patris absentis filius causam agere potest. ff. de iudi. si longius. Conseruat ius dominorum in possessione turbata domino absentẽ. C. si per uim, uel alio modo. l. 1. ubi admittitur ad possessionẽ turbatam recuperandam seruus uel amicus, qui alias non admitterentur.

f ¶ Quantum de iure.] sed qualiter procedetur in hoc casu restitutionis, dato quod pars citata nõ ueniat; nũquid potest procedi ad testium receptionem. uel diffinitiuam sententiam super ipsa restitutione? Videtur quod non: quia litis contestatio in hoc casu facienda est, supra de offic. iudi. cap. 2. ff. de mino. l. Papinianus. §. ult. sed ut lite non contestata testes non sunt recipiẽdi, in fra ut lite non contestata. per totum. Et hoc innuitur hic ex eo quod dicitur. [Quantum de iure, &c.] cum alias lite contesta. citari debeat: ut si non uenerit, ad sententiam procedatur. Qualiter hoc fieri debeat, dictum est sup. de offic. iudic. cad. 3. sed contra uidetur, quod ad sententiam procedi non possit. ff. de mino. in causæ. §. 1. & C. si minor ab hæred. se absti. authen. si omnes. Sol. hæc contrarietas habetur supra de offic. iud. c. 2.

Suscita-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

SVscitata.] Si restituatur in integrū contra sententiā is, contra quem est præsumptio, mandat ſnia executioni, præstita cautione de restituenda re, si prius condemnatus in hoc iudicio prænaleat. Diuiditur in quattuor partes. Nam prima ponit decisam facti narrationem. Secunda: ibi, Nos intellectis, ipsius diffinitionē. Tertia ibi, Sententia restitutionis, petitionem. Quarta ibi, Ne uero ipsius cōcessionem cum certa probatione. Abb.

CASVS. Inter episcopū Burgen. & monasteriū Ouien. vertebatur quæstio super quattuor articulis, & super quibusdam decimis monasterio acquisitis per quandam transactionem: quæ commissa fuit quibusdam iudicibus, coram quibus processum fuit, & conclusum in causa. Tandem causa super his delata fuit ad dñm Papā. Auditis q̄unque partes proponere voluerūt, Papa cōdēnauit monasteriū sup quattuor articulis p̄dictis, lata ſnia sup p̄dictis articulis, dummō Papa vellet sup decimis proferre ſniam, super quibus coram iudicib. fuerat in cā cōclusum: procurator monasterij petijt bñficiū restitutionis in integrū ad probandū p̄scriptionē tā sup quattuor articulis p̄dictis, q̄ etiā sup decimis p̄dictis acquisitis monasterio per trā factionē: & dñs Papa dicto procuratori restitutionis bñficiū super dictis articulis concedit. Ne uero per excogitatā malitiā (sicut ex quibusdā p̄sumptionibus videbatur) effectum sententiæ in dānum ep̄i conringeret impediri, & ne monasteriū per executionem detrimētum incurreret, propter diuersas præsumptiones dominus Papa æquitate pensata ita prouidit, vt prædicta sententia executioni mandetur ante aliquam probationē, ita tñ q̄ sufficientem p̄stet cautionem episcopus Burgen. q̄ si monasterium obtinuerit in causa, omnia quæ perceperit occasione ipsius sententiæ, monasterio restituantur. Not. quod ecclesia restituitur ad probandam præscriptionem post sententiam, & ante sententiam, licet sit in causa conclusum. Item propter præsumptionem sententia mandatur executioni. quæ alias mandari nō deberet, & hoc de æquitate, & non de rigore.

[Glo. seq. recitetur per contrarium.]

a ¶ Monasterium Ouien.] hic fertur sententia contra monasterium: simile, inf. de censi. sopitæ. alibi in personam procuratoris siue syndici. ⁊. de elec. c. querelam. ubi de hoc, & ⁊. de capel. mona. c. dilectus. Sed ecclesia non multum curat de illa solemnitate, sicut nec facit differentiam inter procuratorem & syndicum, ex quo constat de potestate tradita. ⁊. de proc. c. petitio. 1 Vel dic cōdemnari monasterium in persona procuratoris.

b ¶ Decimis.] super quibus iam conclusum erat in causa. simile. sup. eo. c. auditis.

c ¶ Per transactionem.] id est, amicabilem compositionem. sup. de transact. cap. 2. & inf. de decim. ca. ex multiplici.

si cōtra petentē restitutionē est præsumptio malitiæ, quod cā differendi executionem hoc petat, quo casu executio fit præstita cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa, hoc dicit secundum mentem, iuncta glossa penult. & in hoc vltimo est iste textus valde singularis respectu vtriusq; iuris.

CAP. VI.

SVscitata † super diuersis articulis inter Burgensem episcopum, & Ouiense † monasterium quæstione: & infra.

¶ Nos intellectis, quæ vtraque pars proposuit coram nobis, super quattuor articulis prænotatis, monasterium [a] Ouien. iustitia cōdēnauimus exigēre. ¶ Sententia vero lata, procurator monasterij ad probandum præscriptionem factam, † tam super quattuor articulis prænotatis, quā ēt super quibusdā decimis, [b] per transactionē [c] acquisitis: & infra. Restitutionem in integrū nomine monasterij postulauit, [d] q̄ eidem duximus indulgendam: & infra. ¶ Ne vero per excogitatam malitiam (sicut ex præsumptionibus pluribus videbatur) effectum sententiæ in dānum episcopi contingeret impediri: neve monasterium per executionem sententiæ, [e] propter diuersas suspiciones incurreret detrimentum. [f] Nos æquitate pensata, [g] iure

† Cap. 1. eo. tit. in 4. cōp.

† Omense. Oniē.

† Non, facta deest in omnibus vetustis exemplaribus.

d ¶ Postulauit. iste fuit procurator constitutus ad causam, & sententia lata contra monasterium postulauit in integrum restitui, & obtinuit. Sed contra uidetur dicere lex: quia sine speciali mandato, ad hoc procurator non admittitur. ff. de minor. l. illud. §. si talis & ⁊. cap. proxi. Potest dici q̄ lex illa locum habet, cum restitutio principaliter postulatur ut sup. eo. tum ex litteris. non tamē per illum cōtra quē lata fuit sententia. vt tunc exigatur speciale mādatum ad hoc: sed quando incidenter postulatur restitutio sicut hic, licet post sententiam super quibusdam: quia in cōtinenti post sententiam ante factam executionem, & per eum qui factus erat dominus litis per cō testationem intelligitur incidenter factum, & super quibusdā quæ petebant ante sententiam, unde procurator ad causam cōstitutus bene potest petere restitutionem super articulo incidenti. ⁊. eo. auditis. quia omnia, quę ad cām instruendam faciunt, sibi concessa intelliguntur. arg. ff. de procu. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. & argu. ad hoc. ff. eod. titu. l. qui proprio §. item quæritur. arg. ad hoc. ⁊. eo. ea. auditis. & simul. C. eo. l. ita demum. 2 & ff. an per alium cau. ap. exer. pos. l. 2. argum. contra C. de ap. l. si actor, & quia hic locum nō habebat appellatio, necesse habuit recurrere ab beneficium restitutionis, si potuisset appellare, iure communi poterat præscriptionem probare, siue aliam exceptionem peremptoriam ⁊. de fide instru. c. cum Ioannes. & C. senten reſen. non pos. l. 2.

2 Exceptio militiæ non opposita contra procuratorē, ante litē contestatā ēt in cā appellationis opponi non pōt. Ioan. And.

e ¶ Sententiæ.] hoc regulare est, vt sententia mandetur executioni non obstante aliqua exceptione, ut 2. q. 1. sicut. nisi in cōtineti probetur exceptio. ⁊. de test. ueniens. & ⁊. de rest. spol. c. litteras. in fi. & in quibusdam casibus, qui notantur 11. q. 3. cum apud. Itē licet in continenti uelit quis probare exceptionem suā. 3 si tamen est præsumptio contra ipsum quod malitiose excipiat, primo mādabitur sentētiæ executioni, ut hic: deinde si quid uelit proponere, non in modum exceptionis, sed in modum actionis audietur. ⁊. de appe. constitutus. in fi. & ⁊. de accus. accedens. sed & hoc ibi non dicitur, immo de fecerat in quibusdā exceptionibus, nec dicebat quod alias uellet proponere, ut C. ad leg. Cornel. de fals. satis aperte. & C. de edic. diui Adr. tol. l. 2.

3 Facit l. 1. cum optima gl. ff. de tabulis exhiben.

f ¶ Detrimentum, quia delictum personæ, &c. 16. qu. 6. si episcopum.

[Glo. seq. reci. per contrarium, cui dat simile, & sol. cui signat contrarium, & respondet.]

g ¶ Pensata. hic præfertur æquitas iur. C. de iudic. placuit. sed hoc cōtingit propter p̄sumptionem, cum alias de iure cōi, postulata restitutione in integrum omnia in statu suo esse debeant, donec restitutio finita sit. C. de in integ. restitu. postulata. l. unica. sicut

1 Facit l. 1. C. de sent. & interlo. om. iud.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

appellatione interposita nil est innouãdum.ff. nil no. appel. pen. interposita. l. vnica & 2. quæstio. 6. c. et q. §. appellatione interposita. Sed contra. 5. de trãsactio. c. vlt. vbi dicitur q̃ ius seruãdum est. ubi uero ius deficit, æquitas seruãda est. Sed præsumptio soluit cõtrarium.

[Glossa sequens allegat similia, & arguit.]

a ¶ Cautionẽ.] hoc generale est ubicumque in dubio aliquis admittitur, qd semper ille qui admittitur, præstabit cautionẽ C. de lega. l. si in fraudẽ. 1. C. de peti. hęre. l. vlti. 1 respon. so. ff. de rei vend. is à quo. & l. se. ff. vt legatorũ uel fideicommiss. seruan. causa caueatur. l. postquam. § 1. ff. de dam. infec. prætor. in prin. argu. j. ne lit. pen. ecclesia sanctæ Mariæ. Item argumentum est hic quod cautio sit præstanda a eo q̃ mittitur ī possessionem causa rei seruandæ, de fructibus restituẽdis, si suspectas est, j. de seq. c. 2.

† al. quatenus.

1 Adde de appel. super co. tit. 5. gl. ult. Io. And.

COram felicis.] Prima pars narrat factum: secunda interloquitur: ibi, Nos autem.

CASVS. Inter archiepiscopum Brachareñ. & archiepiscopum Toletañ. coram Innocentio super iure primatiæ quæstio uertebatur: lite inter prædictos archiepiscopos contest. coram ipso, causam commisit quibusdam iudicibus, ut ipsam causam sufficienter instructam remitterent ad Apostolicæ sedis examen. partibus terminum peremptorium assignando, in quo cum omnibus munimentis per quæ causa instrui possit sedi Apostolicæ se præsentent, sententiam audituri. termino uero elapso post longam expectationem comparuerunt procuratores archiepiscopi Brachareñ. sed quia non portauerunt depositionis testium & alia munimenta, dilationem ad hoc faciendum postulauerunt: Papa interlocutus fuit, quod super hoc audiendi non erant, cum ad hoc sibi terminus peremptorius assignatus fuisset: ipsi petiuerunt ad hoc se admitti per beneficium restitutionis exhibentes super hoc speciale mandatum: unde Papa Honorius dedit illis dilationem usque ad octauas Pentecostes per beneficium restitutionis. Nota dilationem dandam per beneficium restitutionis ad depositiones testium, & alia munimenta portanda, quæ in termino constituto fuerant admissa.

b ¶ Super primatia] primatia, & patriachatus una tantum dignitas est, licet nomina sint diuersa. 99. distin. cap. 1. & 2.

c ¶ Procuratores uestri.] & ita ad unam causam plures procuratores dari possunt. de hoc dictum est. 5. de procurator. non iniuste. & inf. de testibus insuper.

d ¶ Munimenta.] munimenta dicuntur quibus causa munitur & instruitur, ut testes, instrumenta, confessiones, & quicquid aliud quod adiuuet causam.

e ¶ Petita.] de negando ipsam eis, ut infra patet.

duximus prouidẽdum, vt ante oia supradicta sniã executioni mandetur, & infra. ¶ Volumus nihilominus, & mandamus, vt † ab ipso episcopo recipiatis idoneam cautionem; a q̃ si monasteriũ in causa ipsa prævaluerit, vniuersa q̃ medio tẽpore sniæ ipsius occasione pceperit, monasterio restituat memorato. ¶ Hono. iij. archiepiscopo, & capitulo Brachareñ.

¶ Post peremptorium nõ auditur ecclesiæ de iure communi: auditur tamen per beneficium restitutionis in integrum.

CAP. VII.

COram felicis memorię l. Papa præd. nostro lite inter archiepiscopũ Toletañ. & te frater archiepiscope super primatia b solemniter contestata, fuit peremptorius terminus assignatus. & infra. ¶ Verum elapso termino cõstituto, post expectationem non modicam, comparuerunt procuratores c vestri, sed quia non attulerãt depositiones testium, & alia munimenta, d dilationem cũ instantia postularũt. Postquã vero contra † eos interlocuti fuimus super dilatione petita, e tandem indulgeri eccleſiæ Bracharen. dilationem pp instructionẽ causę, per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibẽtes super hoc ex parte vestra speciale mandatum. f Nos autem vsque ad octauas Pentecostes, per restitutionis beneficium id vobis duximus § indulgendum.

¶ Gregorius nonus.

¶ Restituitur minor in eo quod contraxit uel omisit, si probat exinde se læsum, & sit infra tempora restitutionis petendæ.

CAP. VIII.

COnstitutus in presentia nostra magister

[Gloss. seq. ponit octo casus, in quibus requiritur speciale mandatum.]

f ¶ Mandatum.] in hoc casu non vī generale sufficere mandatum procuratoris simpliciter constituti ad cãm. ff. de minori. illud. 2. §. si talis. Et quidam alij casus sunt, in quibus non sufficit generale mãdatum, ut in causa suspecti tutoris. de procura. non solum §. vlti. Alius qñ aliquis reliquit duos p curatores omniũ rerum suarum, tunc alter alterò non potest exigere sine speciali mandato. ff. de procu. l. qui duos. Alius est in interd. de liberis exhibẽdis. ff. de lib. exh. l. 3. ff. de procu. Põponius. in prin. Quintus est in trãsactione. ff. de procu. l. mandato. & in alio casu procurator non potest deferre iuramẽtum sine speciali mandato uel recipere. ff. de iureiu. l. iusiurandum. §. procurator. & in acceptilatione. ff. de acceptilation. l. 3. de hoc dixi. sup. c. proxi. qualiter locum habeat in alio casu, ex quo sit speciale mandatum.

2 Ex hac arguit Io. qu. 5. qua c. q̃ generali mandato non delegatus dispensare & de hoc Specul. & consentiens tertius, generaliter tertio.] In antiq̃ codicib. non exceptio inter eos.

† Videtur in l. si quando. ff. de to. C. de lat.

sup. de refcrip. c. nonnulli.

[Glo. seq. signat contrarium, & soluit.]

g ¶ Duximus.] & ita aliquid conceditur hic una via, quod alia via denegatur. contra supra de procu. tuæ, cum suis concor. ibi positis. Sed illa intelliguntur de iure communi, ut si in iure communi aliquid una via prohibetur, & alia via eodem iure debet prohiberi. hic uero secus.

COnstitutus.] In prima ponitur partis petitio, super qua. secundo datur iudices: ibi, Quocirca mandamus. Abb. Sicu.

CASVS. Pater & mater magistri Guil. & Ioannis fratris ipsius canonici Parrosineñ. habebant quasdam possessiones communes: matre ipsorum defuncta cui succedere debent, G. pater ipsorum eis in minori ætate constitutis, possessiones prædictas vtique communes vendidit pro certa pecuniæ quantitate; & quia uenditio huiusmodi non valebat pro ea parte quæ ex successione materna fratres contingebat prædictos, emancipauit eosdem, & fecit eos contractui cõsentire; præterea consuetudo est in Parrosineñ. municipio, quod si aliquis vendat possessiones suas alicui extraneo a consanguinitate sua, tũc qui est proximior uenditori, usque ad annum & diem a tempore vendi

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

venditionis potest offerre pretium emptoribus, & illi tenent recipere pretiũ, & restituere rem pretium offerenti: magister Guil. pro se & Ioan. fratre suo accessit ad dñm Papã, & exposuit ei p̃dicta, petens a dño Papa ꝙ cũ adhuc existerent infra tempus ad obtinendum beneficiũ restitutionis in integrum, vt venditionẽ prædictã pro ea portione quæ ex successione mater na contingebat eosdẽ. faceret nunciari nullã, vel per beneficiũ restitutionis in integrũ cõtra ipsam venditionem subueniret eisdem: in alia portione paterna petebant sibi per idem beneficiũ subueniri tãquam proximioribus ad offerendũ pretiũ emptoribus, iuxta consuetudinẽ municipij Parrosinẽ. qđ hactenus omiserũt, cum in hoc enormiter lædantur, & ipsi parati sunt offerre pretium emptoribus uel eorum hæredib⁹. Vnde mandat Papa quibusdam, quatenus si præmissa inuenerint esse vera, venditionem prædictam quo ad partem quæ ipsos contingit ex successione materna denuncient esse nullam, si in ea iuris solennitas est omissa, uel si fuit seruata, & eos constiterit esse læsos, tam super illa quam super alia portione paterna, in integrũ eosdem restituant, dum tamen quod offerunt, duxerint faciendum. Nota quod frater pro fratre sine mandato admittitur ad impetrandum. Item si iuris solẽnitas in contractu minoris non seruatur, nullus est contractus in præiudicium minoris. Idem est in contractu ecclesiæ. Si vero iuris solennitas interuenit, & læsus sit minor uel ecclesia, subuenitur eis per beneficium restitutionis in integrum.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

a ¶ Fratre suo.] & merito, cum sit coniuncta persona, supra de rescript. capit. nonnulli. & etiam ad agendum admittitur, dum tamen contraria uoluntas non appareat. ff. de procu. l. sed & hæ personæ. & l. Pomponius. §. vlti. & in causa restitutionis nõ admitteretur ad agendum, nisi constaret de voluntate ipsius. ff. de minori. l. patri. 1. responso.

b ¶ Successores.] quia filius succedit etiam matri ab intestato 1 siue ex testamento. C. de bo. ma. l. 1. pater vero habet vsumfructum in cuius potestate est; qui omnem diligentiam tuendæ rei debet habere: alienare tamen rem filij vel donare non potest. Cod. eodem tit. l. 1. & 2.

[Glo. seq. signat contrarium & soluit.]

c ¶ Vtrique.] scilicet patri & matri, quas possessiones de communi pecunia emerunt. simile. inf. de don. inter virum, & vxorem. c. sign ficauit. Sed contra videtur; quia quicquid habet vxor, totum præsumitur esse de bonis mariti. C. de don. inter virum & uxo. l. si uxoris, & ff. de dona. inter virum & uxorem. l. Quintus Mutius. Illud verum est quando non constat unde res illæ processerunt. Sed hic constat, quia vt dixi, de pecunia communi emptæ, vel vtrique communiter legatæ fuerunt. & hoc certum erat.

d ¶ Eosdem.] hoc ideo dicit: quia dum filius est in potestate patris, alienare, vel alias disponere de rebus suis non potest. nec agere pro his, nec ei tũc temporis currit præscriptio, vt C. de bo. ma. l. 1. & C. de an na. excep. l. 1. §. vlti. Ideoque emancipauit eos, vt consentirent, & ratam haberent venditionẽ eãdem quoad partem maternam, in quo debebant succedere matri.

e ¶ Venditionem.] quatenus contingebat eos de bonis maternis: in alia parte quo ad partem patris petebant restitui ad ius offerendi pretium, & si venditio de bonis maternis teneret, petebant restitui similiter contra eam.

f ¶ Nullam.] quasi factam a minore xxv. ann. si iuris solennitas non fuit seruata.

g ¶ Vel cum.] supple, si iuris solennitas fuit seruata in uẽditione.

h ¶ Tempus.] scilicet quatuor annorũ. C. de temp. in integ. rest. l. vlt. est & hic argu. quod vltra quadrienium non detur restitutio. Bernar.

i ¶ Consuetudinem.] consuetudo 2 erat approbata illius loci, quod si quis rem communem cũ alio, uel rem suam venderet extraneo, vel alicui magis remoto, qui proximor est illi alienanti, a tempore contractus usque ad annum & idem & post, potest offerre pretium emptori, quod soluit pro re illa, & ille tenetur recipere pretium, & restituere rem: & isti fratres omiserant offerre pretium infra annum, & diem pro re patris alienata, cum ipsi essent proximiores. & ad hoc offerendum petebant restitui, ut rem patris re haberent.

K ¶ Debita.] quia si habebant curatorem, & eius authoritas non interuenit, ipso iure nulla fuit uenditio. C. de in integr. restituit. minorum. si curatorem. & si decretum non interuenit sine authoritas prætoris, non tenet uenditio: seu consensus subsequens, quia tutor & curator alienare rem minoris sine authoritate prætoria non potest. C. de prædi. mino. si. decre. non alienan. l. 1. & 2. & l. minorem. & l. si quidem. & in pluribus legibus ibidem. Si uero isti nullum habebant curatorem, & contraxerunt uel consenserunt authoritate prætoris uenditioni factæ a patre, obligantur. sed si læsisunt, 3 restituuntur, ut l. prædicta, si curatorem, in fine. & ita si solennitas iuris est omissa, nulla fuit uenditio, & sic etiam nulla pronunciabitur. si solennitas seruata fuit, & probauerint se læsos, restituentur tam contra uenditionem contingentem ipsos ex successione materna, quam etiam ad ius offerendi in uenditione paterna.

† Hic in vulgatis hĩ dictio cũ, quã nec series orõnis admittit, nec habent manuscripti.

† Paroneñ. Perteneñ.

† Infero qđ qualitas clericatus & canonicat⁹ nõ liberat quẽ a patria potestate; sed sola ẽpalis. concor. in auth. constit. q̃ de dign. §. palã. & aut. dignitas. C. de epi. & cl.

† Ex senatus cõsulto Orfi ciano etiã si alieno iuri sit subiect⁹: & pfert cõ sanguineis matris. & ea dẽ rõne succedit nepos, & pronepos auiæ & proauiæ mater. Instit. de Senatusc. Orfi. §. 1. & 2. C. eo. l. 1. Ioan. And.

† Paroneñ.

2 Vide Matheũ de Afflictis. decis. 223.

3 Lædit minor aut in iud.cio aut in ꝓtractu. ẽ hoc. 86. dist. in religiosũ. Ioan. And.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶ Constiterit.] probabũt ergo isti se minores, & læsos, alias nõ audirentur. ff. de iurciur. nam postea. §. si minor, quo probato restituentur tam contra vẽditionem, quam ad ius offerendi.

CAusa restitutionis.] Tria sunt dicta principalia. Sed mihi b, Delegati. Ternũ. ibi, In matrimoniali. Abbas.

CASVS. Quia beneficium restitutionis extraordinarium est, & non datur nisi deficiente iure communi, dubitari poterat quis dare possit beneficiũ restitutionis: ꝯ. & ideo Papa ostendit in capitulo isto q̃ iudices hoc facere pñt, hoc modo. Quidam sunt iudices ordinarij habentes administrationẽ, isti possunt causam restitutionis in integrum examinare ac finire. Item delegati ab his, hoc idem facere possũt: siue hoc ipsis delegatis commissum fuit specialiter, siue in ipso negotio incidat quæstio restitutionis. Item quidam alij sunt ordinarij, non habentes administrationẽ, & arbitri de hac causa cognoscere non possunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter. In fine dicit quod in causa matrimoniali, l. liberali, & criminali, arbiter assumi non potest cum huiusmodi causæ maiores iudices exigant. Not. q̃ arbitri incidenter cognoscunt de causa restitutionis. Item in tribus casib. hic signatis arbiter assumi non potest.

[Glo. seq. recitetur per quæstionem.]

† In uno antiquo, ita; ipsos authoritate nostra &c.

teruenerit, & eos læsos esse constiterit, a tam super ea quã super residua portione, dum tamen quod offerunt, duxerint faciendum, authoritate † nostra in integrum restituere studeatis.

¶ Idem.

¶ Restitutio in integrum postulanda est ab ordinario administrationem habente, vel a delegato ab eo, siue hæc causa sit specialiter delegata siue ĩcidat in causa generaliter sibi commissa ab ordinario vero administrationem non habente, vel a delegato peti non debet nisi veniat incidenter in causa. Arbiter autẽ de causa restitutionis nõ cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis.

b ¶ Habentibus, sicut est episcopus, potestas, & huiusmodi: & alii etiã minores ordinarij contentiosam iurisdictionẽ habentes, qui p̃sunt alicui vniuersitati, q̃ hẽnt administrationem cum iurisdictione, ff. de postulã. l. 1. §. vlt. & C. vbi & apud quos l. vlti. 11. q. 1. de persona. ff. quod cuiusque vniuer. l. ult. & alij etiã minores ordinarij ꝓtentiosam iurisdictionem habentes.

[Gl. seq. obijcit & soluit, solutioni opponit, & triplicitur respondet.]

Restitutio in integrum an possit examinari: per delegatum.

c ¶ Delegatis.] & sic delegati ab ordinarijs hoc edicto possũt cognoscere de causa restitutionis, siue principaliter mandetur eis, siue incidenter eis contingat quæstio restitutionis; & multo fortius delegatus a principe sicut hoc totum traditur C. vbi & apud quos rest. in integ. postu. l. vlt. quæ ponit totum tenore huius decr. Sed videtur quod esse non possit, s. q̃ ordinarius possit alij demandare cognitionem istam: quoniam in integrum restitutio causæ cognitionem desiderat. ff. de in integ. rest. l. 3. & ꝯ. eo. c. cum ex litteris: & ff. de minor. l. in causæ, §. causa. sed quę officio iudicis causa cognita expediuntur, alteri demandari non possunt. ff. de off. procon. l. nec quicquam. §. vbi decretum. Sol restitutio in integrum competit iure magistratus, & transit cognitio restitutionis siue specialiter siue generaliter cõmittatur. C. vbi. & apud quos. l. vlt. sed ea q̃ cõpetunt iure magistratus, delegant. ff. de off. eius cui man. est iurisdictio. l. 1. respon. 1. Sed cõtradicit lex: qa ea quæ magis sunt imperij q̃ iurisdictionis, magistratus facere non põt. Sed restituere est magis imperij q̃ iurisdictionis. ergo non permittitur magistratibus. ff. ad munic. l. ea quæ. ergo multo minus possunt delegare. potest sic responderi: omnia quæ cõpetunt iure magistratus, delegari possũt, sed non omnia quæ delegantur specialiter, competunt iure magistratus, ut in hoc exẽplo: & in mero imperio, cuius cognitio specialiter demãdat, si cõtingit p̃fidem abesse, vt in l. prædicta. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdictio. l. j Vel dici potest delegari nõ cuilibet, sed magistratui municipali. Verius est quod hodie huiusmodi cognitio possit delegari, ut C. ubi & apud quos. l. vlt. & hic, & hęa. quæ corrigitur.

† Videl. fin. & ibi Bart. C. ubi & apud quem.

† In antiq. deest dict. ib.

[Glos. sequens recitetur per quæstionem.]

CAP. IX.

CAusa restitutionis in integrum, coram iudicibus ordinarijs administrationem habẽtibus, b vel delegatis ab eis tractari poterit & finiri, † si ue hoc ipsis delegatis c specialiter demandatum fuerit, sine in † commisso eis negotio contingat incidere huiusmodi quæstionem.

¶ Delegati vero ab ordinarijs qui administrationem non habent, d sed tantum modo facultatem iudicandi, seu arbitri, de hac cã cognoscere nequeunt, nisi corã eis mota fuerit incidenter. e In matrimoniali f quo que liberali, vel criminali cã cum maiores iudices exigãt, arbiter neq̃ assumi.

d ¶ Non habent.] ut illi q̃ dãtur a principe ad aliqua officia exercenda, puta ut cognoscant de appellationibus, vel de sententijs, vel etiam de alijs quæstionib⁹ si qui volũt se subijcere eorũ iurisdictioni, possunt cognoscere de in integ. rest. & de alijs causis, sed neminem compellere possunt coram se litigare. & de talibus potest intelligi. ff. de iudic. l. 1. versic. uel aliam iurisdictionem, &c. C. de iudi. rem non nouam. uel ut possint dare tutores, & curatores, vel emancipare, isti dicuntur ordinarij sine administratione a talibus delegati, & arbitri de restitutione cognoscere non possunt principaliter si directe agatur de restitutione: quia nec talis iudex sine administratione etiam si esset ad hoc electus a partibus, posset committere causam restitutionis, sed maiores tantum.

e ¶ Incidenter.] principaliter enim isti cognoscere non possunt de restitutione, cum causa ista requirat maiores iudices, qui hoc ex officio suo faciant: si autem inciderit quæstio restitutionis in negotio, de quo compromissum est, uel quod est alijs delegatis cõmissum, possunt tunc de restitutione cognoscere. sic Cod. de iudi. l. quoties. & C. de ordi. iudic. l. 1. ibi enim iudex cognoscit de causa ſtatus incidenter, qui alias cognoscere non valet. Nec dicitur arbiter tunc facere extra compromissum: quia huiusmodi restitutio non est alia causa siue negotium ab eo de quo compromissum est, sed oritur ex illo, & ei cohæret de quo compromissum est, ut puta si omisit probationẽ, arbiter potest de hoc cognoscere, vel de similibus, quæ incidunt in causa.

1 Concor. l. inter litigan. ff. ad mu. & in l. fi. C. vbi & apud quem.

2 Id est, ecclesiasticos. Cõc. Trident.

[Glo. seq. successiue signat duo contraria, & soluit.]

f ¶ In matrimoniali.] causæ enim matrimoniales per iudices discretos 2. debent tractari, qui potestatem habeant iudicandi. ꝯ. de consang. & affi. c. ex litteris, & est matrimonij expressum. ꝯ. de transac. c. vlt. ubi de hoc. Item causa liberalis & criminalis maiores iudices requirunt. ff. de arbit. non distinguemus. §. Iulianus. & §. de liberali.

cano. vlt.

Vnde

Vnde sumptum est hoc. Arg. cõtra ff. de iijs qui no. infa. l. qd ergo. §. ex compromisso. vbi dr. q̃ sententia arbitri nõ infamat, unde uſ q̃ possit cõpromitti de crimine, quod dicit lex illa, quid ergo. §. ex cõpromisso, non intelligitur de famoso delicto, sed de tali qđ nullo modo infamat, & quia non per omnia sententia est, ut ibi dicitur: hic vero, & in l. nõ distinguemus. intelligit de famoso delicto, de quo arbiter assumi nõ põt. Itẽ ar. ℨ. j. de p̃sum. litteras. sed ibi non fuit simpliciter arbiter; qa retinuit sibi delegatã potestatẽ.

BEneficio. CASVS. Lata fuit sentẽtia cõtra ecclesiã à qua sniã non fuit appellatũ: ecclesia cõtra sentẽtiã illã petijt bñficiũ restitutionis in integrũ: negata fuit restitutio: perijt iterũ in alio iudicio restitutionẽ: quæritur vtrũ dẽat audiri? Respõdeꝯ q̃ denegari dẽt ecclesiæ beneficiũ restitutionis. p̃terquam ad appellãdum, nisi nouis defensionibus ad huiusmodi beneficiũ sit admittenda, sed restitui debet ad appellandum. Nota q̃ contra sentẽtiã latã in uno iudicio, non dat restitutio ĩ alio iudicio, nisi ad applandum. Item quæ de nouo emergunt, nouo auxilio indigent.

¶ Idem.

¶ Restitutio denegata ecclesiæ, ulterius sibi non conceditur, nisi ex noua causa: restituitur tamen ad appellandum a sententia denegationis.

CAP. X.

BEneficio restitutionis in integrum ecclesiæ tuę in alio iudicio denegato, [a] restitutio (præterquã ad appellationẽ omissam) vr̃ eidem ecclesię posse negari, nisi nouis [b] defensionibus ad huiusmodi sit beneficium admittenda.

TITVLVS XLII.

De alienatione iudicij mutandi causa facta.

¶ Alexander tertius.

¶ Is in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicij, conuenitur per rescriptum impetratum contra alienantem.

CAP. I.

EX† quorundã relatione audiuimus, qđ cũ aliqui litteras cõmissionis à nobis impetrãt, aduersarij. (vt mãdatũ nostrũ eludãt) antequã litteræ ad iudices p̃ueniãt, uel ẽt postea, priusquã citẽtur ab eis, in uocẽ appellationis prorumpunt, & infra. ¶ Nos igitur contra prædictã calliditatem & uersutiã prouidere volentes, [c] Mãdamus, quatenus si aduersarij eorũ pro euacuando nostro mandato taliter appellauerint, [d] aut de possessione, de qua çontrouersia uertitur, [e] commutatio

† Post concil. Lateran. sub Alexan. iij. part. 49. c. 5. & c. 1. e. tit. in 1. compil.

DE ALIENATIONE iudicij mutan. &c.

¶ Supra visum est de beneficio, seu remedio restitutionis, p̃ quod prouidetur læsis tam minoribus, quã ecclesijs, & maioribus ex cã. Nunc competenti ordine annectit aliud remedium, per quod prouidetur illis, in quorum p̃iudiciũ est facta rei alienatio. cã futuri iudicij mutandi. Abb. De hac materia tractatur. 11. quæst. 1. c. vlti. & in multis capitulis.

EX quorundam.] Prima pars narrat factũ, contra quod secundo prouidet. ibi. Nos igitur. & est casus singularis, Abb. Siculus.

CASVS. Aliqui impetrãt litteras cõtra aduersarios suos, aduersarij illi antequam litteræ ad iudices perueniant, uel etiam postea, ut mandatum apostolicum eludant, antequam citentur, appellant, aut cõmutationem faciunt de possessionibus super quibus controuersia uerti sperat. Significatũ fuit hoc domino Papæ, mandat Papa q̃busdã, quatenus si aduersarij illorũ taliter appellauerint, aut de possessionibus, de q̃b controuersiã sperant, commutationem fecerint, uel si etiã malitiose se absentauerint, illos qui in possessionibus se ingesserint, compellant sub eorũ examine respondere appellãtione remota. Nota q̃ rescriptum extenditur ad eos de quibus in ipso mentio facta non fuit, & ad eos de quibus in ipso mentio facta non fuit, & on ueniũtur per illud, sed hoc est propter dolum & fraudem ipsorum beneficio huius decretalis.

a ¶ Denegato.] si aliquis petat restitutionem in integrum, & contra ipsum lata fuit sentencia denegando restituiionem, si iterum petat restitutionem. denegari debet: tamen potest restitui ad appellandum contra sententiam a qua nõ appellauit: quia denegata fuit restitutio, ut hic dicitur, & C. si sæpius in integ. restit. postul. l. 1.

b ¶ Nouis.] tũc enim propter nouas defensiones. Iterum auditur. C. si sæpius in integ. restitu. postu. l. 1. 2. & 3. ex illis tribus legibus sumptũ est, qđ hic dicitur. Sed quallter intelligas quod dicit, nouis defensionibus? Nouæ dicuntur defensiones siue quæ tunc erant, sed allegatæ non fuerunt, quia occultæ erant, siue quæ postea emerserunt. 1 Sed quidam intelligunt de omissis primis tantum, quasi non possint de nouo aliæ superuenire quod credo uerius: & ita pp nouas defensiones q̃ tunc erant, admittitur iterũ ad beneficium restitutionis, non obstante qđ in alio iudicio fuit denegatum. Sed contra vr̃; qa ex noua cã recusat̃ iudex post litẽ cõtestatã. ℨ. de off. dele. c. in sinũãte sim. inf. de excc. c. pastoralis. & 4. q. 2. c. si testes. §. si qs testib. & q̃ de nouo emergunt, auxilio indigẽt. ff. de inter. actio. l. de ætate, §. ex cã. princeps uero ẽt contra res b's indicatas restitutionem in suo auditorio admittit. ff. de minor. minor autẽ magistratus. ar. ℨ. eo. tũ ex litteris. Item uſ quod plures possint dari. ff. de minor. l. & si sine. §. restitutus. ubi sæpius restitutus fuit minor. Sol. potest dici q̃ illud speciale est in hæreditate, uel etiam ibi non fuit denegata, sed sæpe concessa, puta petij restitui in integrum contra sententiam, concessa fuit mihi: iterum lata fuit sententia contra me in principali, iterum dabitur mihi in integrum restitutio, non contra primam sententiam, sed contra secundam, quod potest fieri nisi ĩ casu. C. de bon. quæ l. be. l. vlt. §. vbi autẽ hic vero fuit denegata, vnde amodo non auditur, nisi nouæ defensiones, &c & est speciale quod dicitur in §. ubi autẽ. propter paternam verecundiam, & ne leges ludibrio fiant. Bernardus.

1 Facit. l. 1. & ib: Doct. C. si sæpius restit. in integ. post.

a ¶ Com-

a ¶ Commutationem fecerint.] in transferendo seu alienando rem in aliam personam causa mutandi iudicij. Et ex hoc edicto datur actio tam contra alienantē, q̄ cōtra emptorē, & quē uolueris poteris conuenire. C.e.ti.l.unica.cōtra alienātē dat actio in factū ad iter-

† Vide tex. in l.fi.cū gl. & no. C. de litig.

esse.ff.e.l.1.& l.3.§. opus. uers. ex qbus. contra emptorē datur rei vendicatio, vt hic, in fin. & C. eod. l.unica. Item non solum ad translationē dominij ptinet hoc ed ctum. sed etiam possessionis. ff.eo.l. nō solum. Item not. q̄ tria necessaria sūt ad hoc ut ex hoc edicto actio competat, quod sit alienatio facta causa mutādi iudicij futuri, & non eius quod iam sit. ff. eod titu. ex hoc edicto. §. ait prætor. Futuri iudicij ideo dicitur: quia si fiat alienatio rei litigiosę incidit in edictum de litigiosis. C. de liti. l.ult. & hoc debet fieri libello principi dato, & per eum reo insinuato. in authenti. ibi posita C. de liti. tunc res alienari non pōt sine pena litigiosi, ut C. de liti. l. ulti. inf. ut lite penden. ecclesia sanctæ Mariæ. Item quod dolo fiat alienatio ratione loci & personæ: quia potētioribus pares esse non possumus, &c. ut durissimo adversāriū cōstituat: ēt alterius prouinciæ, & qd mea interest. ff. eo. l. 1 2. & 3. in princi. & l. non solum. §. hæc actio. & datur ad interesse. ut dixi de off. iudi. quanti interest actoris, & si quas forte fecerit expēsas, uel aliā incōmoditatē passus sit. ff. e. l. 3. §. opus. in fin. & l. non solū. in fi. Itē qui ex necessitate alienat, hoc edicto non tenetur. ff. e. nō solū §. si quis. 1 Item si paratus sit subuenire iudiciū ac si possideret. ff. e. qa etiam, in fi. Item notandū q̄ hic fit prorogatio iurisdictionis delegatæ de psona ad psonā, etiā inuita altera parte & est contra id qđ habes §. de off. deleg. P. & G. ubi dī, q̄ delegata iurisdictio non pōt prorogari ad personas alias quā in rescripto contineatur. sed hoc est speciale in odiū illorū: quia eis inuitis hoc fit, cum alias prorogatio fiat de consensu partium. §. de offi. dele. de causis. & ff. de iud. l. 2. §. si iudex. de hoc dictum est sup. de offi dele. P. & G. & est prorogatio iuris, beneficio huius decret. cū alias rescripta non possunt prorogari ad personas, quæ ibi non continentur, ut in c. P. & G.

† Scabinos vocant Belgæ, & alij populi senatores, seu oppidorū magistratus.

† Hipreti.

1 Ponit casum in eo q̄ pp infirmitatē uel ætatē uel occupationē aliquā litē in aliū trāstulit. Io. And.

b ¶ Absentandos.] qualiter contra tales sit procedendum, dicitur sup. de offi. deleg. consultationibus. & inf. vt lit. non contest. quoniam. §. in alijs. Ber.

EX parte.] Duę sunt partes. Prima ponit querelam. Secunda prouidet: ibi, Cum igitur. Abbas Siculus.

CASVS. Apud Hipretum aliquando emergunt quæstiones inter laicos eiusdem loci, quæ dirimi debēt per iudicium sæculare: quidam clerici faciunt sibi cedi actiones ab aliquibus laicis dono uel pretio, vt aduersarios tra haut ad ecclesiasticum forum, & sic prædam ex tali commercio assequuntur. Scabini, id est, officiales eiusdem loci significauerunt hoc domino Papę: vnde super hoc scribit quibusdam dicens, q̄ huiusmodi cessiones & emptiones litium prohibētur per lēges, ita q̄ iactura causæ afficiunt illos quia aduocant, sibi patrocinium potentiorū: & odiosæ sunt huiusmodi cessiones qa ex cupid itate procedūt: vnde mandat q̄busdam, quatenus, prædictos clericos compescāt ab huiusmodi

nem fecerint;[a] † uel se malitiose duxerint absentandos: [b] eos q̄ in possessione se ingesserint, appellatione cessante cogatis sub uestro examine iuris æquitati parere.

¶ Grego. ix. abbati sancti Nicolai, & de cano. Furnē. Morinen̄, diece.

¶ *Clericus causa mutandi iudicium, non debet recipere cessionem a laico.*

CAP. II.

EX parte Scabinorum† Hipretis† fuit propositum, q̄ inter laicos eiusdē loci q̄stionibus emergētibus dirimendis p̄ iudiciū sæculare, q̄dam clerici sibi dono vel pretio ab aliq̄bus laicorum ipsorum cedi faciunt actiones; vt aduersarios ad ecclesiasticū forū [c] trahant, & prædam ex huiusmodi commercio assequantur; & infra.

¶ Cum igitur cessiones & emptiones litiū legitimę p̄hibeant sanctiones, [d] ita quod iactura causæ afficiant [e] illos, q̄ sibi potētiorum patrocinium tamā uoluntate aut inter uiuos ex pacto. secundo casu aut fit potentiori: aut non potentiori, & hoc casu aut est dubitata, aut indubitata. & secundo casu, aut est, uera, aut simulata, aut dubitatur.]

Cessio actionū q̄n fieri possit, & quādo non.

d ¶ Sanctiones.] C. man. l. penul. & ult. Et nota q̄ huiusmodi cessiones quandoque tenent, quandoque non tenent. Si cessio actionis sit in vltima uoluntate, tenet cessio. ff. de legat. 3. nomen. & in casibus. C. mand. per diuersas. & l. ab Anastasio. nisi res, uel actio legata sit litigiosa. C. de litigio. quicunque. & in authen. nunc si hæres sed legatarius potest adesse litu ne colludatur, ut ibi dicitur. Si uero ex pacto, siue inter uiuos fiat cessio uel donatio potentiori, nulla est: nec agere potest ille ex cessione: immo iactura causæ afficiuntur qui, hoc faciunt: ut hic dicit & C. ne lic. pot. l. prima, & secunda, & l. fin. Si uero fiat cessio potentiori, si actio sit dubitata; id est, in iudicium deducta, non tenet cessio. non tamen admittitur actio, si agit ille qui cessit, in casibus non tenet. C. de lit. l. 2. & l. ulti. Si uero actio sit indubitata, id est, nondum in iudicium deducta, tenet. C. de hęre. uel acti. uend. per totum. Itē distingue utrum etiam sit simulata, quia tunc nulla est. C. plus ua. quod agitur. per tot. & dicitur simulata si id actum est inter cedentem. & illum cui fit cessio. Si uero dubium sit an sit simulata uel uera, præsumitur quod sit simulata, ex eo quod actio pro parte donata, pro parte uendita uidetur, C. mand. l. ult. & in tali casu non agit is cui ceditur, nisi ad id quod dedit in superfluo: nec is cui cessit, nec is cui ceditur, ut ibi dicitur. §. si quis. Item præsumitur si modicum pretium datur, & hic non agitur nisi ad id quod dedit; & ex quantitate pretij simulata præsumitur. Itē si dubitatur an sit uera uel simulata, præsumitur simulata, in quo casu loquitur. C. mand. l. penul. exceptis quibusdam casibus ibi positis.

[Glo. seq. rec. per duas q. an ipso iure. & de quibus potentioribus, &c.]

e ¶ Afficiant.] C. ne lic. potent. l. 1. & secunda, & dicas afficiant per sententiam, non ipso iure, ut patet per l. prædictā C. ne lic. potentio. ubi dicit, iactura causæ mulctentur, id est, afficiantur per sententiam intelligendum est, huiusmodi cessiones odiosæ sunt: quia de vitio cupiditatis procedunt, ut hic, & C. ne lic. potent. l. ultima. Et nota quod titulus iste de

præsumptione, per censuram ecclesiasticam. Not. hic q̄ clerici conuenire possunt laicos coram ecclesiastico iudice sed hoc est de consuetudine illius loci.

[Glo. seq. arg. duo. & sic sol contrarium.]

e ¶ Ecclesiasticum forum.] In hoc facit ad titulum: quia per hoc mutatur iudicium, per ea enim quæ sequunt, spectaret ad titulū, ne liceat potentioribus. & ad titulū, mādati. & sic materię legū diuersorum titulorū hic comprehēduntur. Item est hic argu. q̄ clerici alias possunt laicos cōuenire in foro, ecclesiastico. Itē arg. ex hac decr. q̄ clerici maiores reputātur quam laici, & est de cōsuetudine illius loci, q̄ clerici trahere possunt ad ecclesiasticū forum laicos, alias de iure non.

[Gl. seq. de cessione actionis distinguit, aut fit in ultima uoluntate aut inter uiuos ex pacto. secundo casu aut fit potentiori: aut non potentiori, & hoc casu aut est dubitata, aut indubitata. & secundo casu, aut est, uera, aut simulata, aut dubitatur.]

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

alie.iud &c.intelligitur de potẽtiorib.qui non sunt in aliqua dignitate siue administratione, sed titulus ille, ne liceat potentiorib.patrocinium litigatorib.impertiri. intelligitur de potẽtiorib. qui sunt in dignitate siue administratione cõstituti, & codẽ modo intelligit lex illa.C.quod me.cau. si per impressionẽ. & tñ sub isto tit.interserit breuiter natũ huius tit. ne liceat.& de materia illius tit.mandati, vt dr in prima notula.

† Vide l.pe. ff.de ali. iu. mu. cã fact. & l. 1. & 2. & ibi Barto. C. ne liceat poten.

a ¶ A præsumptione.] sic patet q clerici non debent recipere hmõi cessionẽ: quia si simulata sit cessio, non valet. C. mand.l. pe. & si esset vera cessio vel datio, præsumitur nihilominus in fraudem facta, & auaritiæ causa: clerici.n. ab illicita negotiatione prohibentur. 14.qu.4.cleric. & c. canonũ. quia sic negotiari iam facto clerico non licet.88.di. fornicari.

† Cõcilium Africanum? cap.88. concil. Miletti. cag.24. Burchardus lib. 1.decret. ca. 68. suo par. 5.c.176.& c. 4.tit.de foro compi. in 1. compilat.

liter aduocare p̃sumũt, † & ex eo sint etiam odiosæ, q̃ ex fonte cupiditatis videntur procedere: Mandamus, quatenus clericos memoratas a præsumptione a hmõi per censuram ecclesiasticam compescatis.

TITVLVS XLIII.

De arbitris.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Arbitri sunt in dispari numero assumendi, & eis discordantibus statur sententiæ maioris partis.

CAP. I.

SAne; & infra.

¶ Si autem ex cõi placito episcoporum, inter quos causa versatur, arbitros elegerint: aut vnus eligatur, aut tres b: vt si tres elegerint, aut oĩum sequantur sniam, aut duorum c †.

¶ Alexand.iij. Eboracen. archiepiscopo.

DE ARBITRIS.

¶ Supra visum est de p̃paratorijs iudiciorum; merito de ipsis iudicijs erat videndum. Sed quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorũ, vt l. 1. ff. de arb. præmisit cõpilator istã rubricam. Ita cõiter cõtinuatur. & in C. & ff. seruatur ordo. nam p̃mittitur ibi de arbitris; & postea sequitur de iudicijs. Et quid sit arbitrium dic vt not. per Inno. & alios in c. Quintauallis. de iureiu. Abb. Sic.

† Vide l itẽ si unus. & l. si in tres. ff. eod.

De hac materia tractatur. 2. q. 6. ca. si quis episcopus. §. arbitrarij. & c. à iudicibus. & §. seq. 3. qu. 7. infami. §. tria. prope finem.

SAne.] CASVS. Statuit concilium Africanum q̃ si inter eos causa vertitur, & ipsi super hoc voluerint eligere arbitros: aut vnum eligant, aut tres, quorum trium sequantur sententiam, aut duorum. No. quòd arbitri in pari numero eligi debent.

[Glo. seq. reddit causam, & quæstionem soluit,]

b ¶ Vnus eligatur aut tres.] vnus uero aut tres sunt eligendi; & nõ duo: quia res fere sine exitu futura est pp naturalem hominum facilitatem ad dissentiendũ. ff. de arbi. l. item si vnus. §. principaliter. tñ si cõpromittatur in duos, tenet arbitrium & si non concordauerint, cogendi sunt, vt vel concordent, vel tertiam personam assumant, ibidem dr: & ẽ. de offic. dele. suspicionis. §. vlt.

c ¶ Aut duorum.] sufficit duorum snia p̃sente tertio, l. cet ille dissentiat: eo vero absente non valet. ff. eod. li si in tres nisi in compromisso expressum sit, vt duo sine tertio procedant. ff. eod. non distinguamus. §. cum in plures: sic obtinet in iudicibus. supra de offi. dele. prudentiam, & de vtrisque hic cauetur. supr. de off. dele. vno delegatorum seu arbitrorum.

NOn sine.] Non valet arbitrium simoniacum vel dolosum. In prima parte ponitur facti narratio. In secunda causæ commissio: ibi, Quoniam igitur. Abb.

¶ Nullum est arbitrium seu arbitramentum, continens peccatum per partes non remissibile.

CAP. II.

NOn † sine multa necessitate A. presbyter nobis proposuit, quòd cum in ecclesia sancti Alphridi, per manum R. archidiaconi de Suella personę illius ecclesiæ † capellanus institutus fuisset, eodem R. mortuo M. nepos eius, qui sibi in ecclesia iã dicta successit: eundem presbyterum capellanum ibidem iterum ordinauit d: & infra.

¶ Cum autem idẽ presbyter extra, prouinciam exulans, de suo beneficio non posset iustitiam obtinere, nec suam vlterius inopiã sustinere, per dolum e & fraudem ipsius M. ab eo est sacramentum f extortũ, vt arbitrium clericorum g duorũ exinde susciperet, & seruaret, qui iam dicto M. fauentes g †, presbyter ista significauit dño Papæ: & ipse scribit super hoc archiepo Eboracen. dicens quod non decet aliquatenus sustinere, vt quod per peram arbitrati sũt, relinqui debeat incorrectum: mãdans quatenus si præfati clerici confessi fuerint se tam nequiter arbitratos fuisse, vel aliàs de hoc constiterit, dictum presbyterum ab illo iuramento absoluat, & ipsum restituat ad ecclesiam suam; vel si arbitrium ipsum fuerit æquitate subnixum: vtramque partem ad ipsius obseruationem compellat. No. quòd arbitrium inique latum non valet. Item super re spirituali compromitti potest in clericum.

CASVS. Alanus presbyter institutus fuit capellanus ī ecclesia sancti Alphridi p archid. de Suella, eodem archi. mortuo M. nepos ipsius qui archi. in ipsa ecclesia successit, eundem presbyterũ capellanum iterũ instituit ibidem, & illum fecit postmodũ p̃dicta ecclesia spoliari. Tandem per fraudem, & dolum ipsius M. extortum fuit ab ipso iurm, vt arbitrium duorum clericorum susciperet & seruaret: & illi arbitrati fuerunt, quòd ipse M. dicto presbytero quinque marchas argenti persolueret, & toti cederet q̃ni. Vñ presbyter

† Cap. 1. edi ti. in 2. cõpi.

† Vox ecclesiæ, deest in aliquot uetustis.

† al. ita: eidẽ presbytero.

d ¶ Ordinauit.] i. institutionem prædictam confirmauit ad cautelam supple, & illum fecit postea prædicta ecclesia spoliari.

e ¶ Dolum.] dantem causam contractui, vnde non tenuit. ff. de dolo. & eleganter. 1 secus esset si incidit in contractum. ff. de act. emp. & ven. Iulianus. §. si venditor, & sim. sup. de renun. sane. ubi doloso ille inductus fuit, vt eorum misericordiæ se subijceret.

1 Vide de emp. & uen. cũ dilecti. super ult. gl. & in ea glo. uide. §. si uẽditor. Ioan. And.

f ¶ Sacramentum.] quod interuenire in arbitrio siue in compromisso prohibetur. C. e. ti. Auth. decernimus. ex quo tamen interuenit seruandum est, dummodo arbitrium sit licitum uel æquum, ut in fin. & inf. eo. cum tempore.

g ¶ Fauentes.] & ita per gratiam arbitrati sunt, unde competebat huic exceptio doli, si ageret ex illo arbitrio. C. eo. arbitrorum. non obstante ipsorum inramento; quia iuramentum ad hoc non extenditur, nisi ad ea quæ legitime arbitrarentur, aliàs illicitum esset, & non seruandum. infra. de iureiu. quanto, & c. Quintauallis.

a ¶ Quin-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶ Quinque marchas.] & sic continebat simoniacam prauitatem. sup. de pact. cum pridem & sup. de transac. præterea. 1. & 2. & c. constitutus. & ideo arbitrium non valuit, nec etiam pœna si esset apposita committeretur, si non staretur tali iniquo arbitrio. ff. eo. non distinguemus. §. cũ quidam.

[Gl. seq. signat ꝺ̃riũ & soluit. Ioan.]

b ¶ Cognouerint.] i. confessi fuerint coram archiepo, & ita creditur istis in iure in eo qđ male fecerunt. ar. ſ. de elec. cũ dilecti. ar. tñ ꝺ̃ j. de testib. sicut. sed hoc vĩ admitti ꝓp inopiam probationum, qm̃ forte per alios constare non põt, vt decr. in cũ dilecti & arg. ad hoc. C. de hæreti. l. pen.

c ¶ Absoluas.] supple, & ipsum absolutum restituas, & ꝑt exponi, absoluas, i. absolutum ostẽdas: quia iusm non extẽditur ad istum casũ, vt dictum est, & ita retractatur arbitriũ superioris auctoritate, vt j. c. ꝓx. sed nõ fuerunt isti veri arbitri, sed mali cõpositores, & arbitratores; & iõ dictum eorũ boni viri arbitrio ꝑt corrigi. ff. ꝓ soc. societatẽ. aliàs iniq̃ sententiæ arbitri stat. ff. eo. diẽ. §. stari. sed in hoc casu non valeret sua talis ꝓp simoniam.

† Cap. 2. eo. tit. in 2. cõp.

PErvenit.] Arbiter sua auctoritate spiritualia laico adiudicare non põt: ita cõiter summat. Primo ponit factũ. Secundo corrigendũ committit: ibi, Vnde Abb. Sicul.

CASVS. Gul. clericus quandam sororem suam tradidit ī vxorem. G. de Callis, promittens eidẽ G. ꝓ annuatim daret eidem quinque solidos sterlingorum: super eisdem quinque sol. orta fuit discordia inter eos. Vnde super hoc cõpromiserunt in quattuor personas, quæ taliter arbitratæ fuerunt, ꝓ idem G. perciperet annuatim decimas, quas Guil. habebat in parochia de Callis ꝓpinque solidis prædictis. Significatum fuit hoc domino Papæ, quia huiusmodi arbitrium in posterum ecclesiæ posset esse damnosum. mandat Papa cuidam, quatenus si est ita, prænonitum G. moneat, & compellat, vt prædictas decimas liberas omnino dimittat, nec huius occasione aliquid sibi vlterius propter hoc vendicare præsumat, & clericum illum moneat, vt cum eodem G. amicabiliter conueniat. Nota quod factum

tero præceperunt, vt quinque [a] marchas ab eodẽ susciperet, & toti cederet q̃stioni. ¶ Qm̃ igitur nõ decet te aliquatenus sustinere, vt quod perperam arbitrati sunt, debeat incorrectum relinqui: Mãdamus, quatenus si se cognouerit [b] præfati clerici tam nequiter arbitratos fuisse; dictum presbyterum ab obseruantia iuramenti auctoritate nostra prorsus absoluas [c]: vel si arbitriũ ipsum noueris æquitate subnixũ, ad obseruantiam ipsius vtramq; partem appellatione remota compellas.

¶ Idem.

¶ Arbiter assumptus in patrimoniali causa clerici non potest adiudicare rem ecclesiæ possidẽdam, etiam ad vitam clerici, hoc dicit, & est casus notabilis.

CAP. III.

PErvenit † ad nos ꝙ cũ G. de Cal. sororem G. clerici duxisset in vxorẽ, idem G. fidei interpositione firmauit, ꝙ quinque solidos sterlingorum annuatim daret eidem. vnde cũ super eisdẽ quinq; solidis inter ipsos cõtrouersia mota fuisset, in quattuor com

promisere personas, quæ taliter arbitratæ fuerũt, ꝙ idem G. decimas [d] quas in parochia de Cal. præfatus G. habere dignoscitur, pro quinq; prætaxatis solidis perciperet annuatim. Vnde qm̃ hmõi arbitrium ecclesię posset in posterũ pernicioſum existere, [c] mandamus quatenus, si ita inueneris, prænominatum G. diligenter commoneas: & eccles.† di. cõpellas: vt prę libatas decimas liberas oĩno dimittat, nec sibi occasione hmõi aliquid vlterius vendicare [f] prę̃sumat. Clericum vero moneas, vt cum eodem G. amicabiliter studeat conuenire.

¶ Innocentius tertius cancellario, & magistro Loth. canonico Parisiensi.

¶ In mulierem singularem tanquam in arbitratricem compromitti non potest, secus si mulier habet alias iurisdictionem de iure communi vel consuetudine; nã tunc etiam super rebus temporalibus ecclesiæ potest in eam valide compromitti, hoc dicit clare.

CAP. IV.

DIlecti † filij abbas, & conuentus de Scarduna Cistercien. ordinis

e ¶ Existere.] in hoc arbitriũ posset esse ī posterũ dãnosum ecclesiæ: q̃a occasione illi, [o] arbitrij iste G. vellet decimas illas post decessum illius clerici retinere, & ita ecclesiæ prę̃iudicaret: quia & si nõ de iure, de facto tñ dãnum sustineret: & compelleretur litigare cũ illo, & expensas facere: quia inter est ecclesiæ ne sumptibus vexetur. ff. de minori. minor xxv. annis.

† Id est ecclesiastica stricti one. vel disci na.

f ¶ Aliquid vlterius vendicare p̃sumat.] occasione hmõi arbitrij nil potest vendicare ab ecclesia, vel decimas illas retinere: quia non licuit illi clerico conditionem ecclesię facere deteriorẽ. j. de donationib. c. fraternitatẽ tuã, nec alienare potuit rẽ ecclesiæ in dãnum ipsius ecclesię. 12. q. 2. sine exceptione, & ita ipso iure nõ tenuit arbitrium. sic ergo ad factum tantum respicit reuocatio huius arbitrij.

† Cap. 1. ti. in 3. com pilatione.

DIlecti filij.] Clerici de temporalibus compromittere possunt in mulierem, aliàs. de cõsuetudine iudicantem. Io. And. Prima pars narrat factum. Secũda dat iudicem: ibi, Quamuis, Abb. Sic.

CASVS. Inter abbatem & conuentũ de Scarduna Cistercien. ordinis ex vna parte, & hospitalarios ex altera, vertebatur qõ sup vsuario cuiusdã nemoris ī regnã Frãcorũ fuit cõpromissũ vtrinq; sub certa pœna: Ipsa auditis causæ meritis per diffinitiuã sn̄am, arbitrium promulgauit de consilio quorũdã eorum; hospitalarij intelligentes, ꝙ feminæ secundum regulã iuris à ciuilibus officijs sint remotæ, & etiã si inter libertos suos audientiam susceperint, ex illarum sn̄ia nec pœna committitur nec datur, ipsius arbitrium obseruare contẽnebant: ꝓp quod monachi, dño Papæ sunt conquesti. Vnde super hoc scribit quibusdam dicens, licet feminæ (vt dictum est) à publicis officijs sint remotæ, quia tñ iuxta consuetudinem approbatam, quæ pro lege seruatur, in partibus Gallicanis huiusmodi feminæ

60

d ¶ Decimas.] i. fructus decimarum.

[Glossa seq. recitatur per quæstionem, vel obiectionem.]

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

minæ præcellentes habent ordinariam iurisdictionem in subditos suos, mãdat Papa istis iudicibus quatenus compellant hospitalarios per pœnã in compromisso appositã ap.re. ut arbitrium ipsum sicut prouide latũ est, & ab utraq; parte sponte receptũ, obseruent: & pręcipue cũ eporum præsentia & consilio fuerit roboratum. No. ¶ consuetudo dat iurisdictionẽ personæ, quæ alias est inhabilis ad iudicandum, Item ecclesia, & viri etiam religiosi possunt petere pœnam.

a ¶Vsuario.] id est, vsu. Quid sit vsus, habes Instit. de vsu, & hab. in princ.

† L. vltima, C. de arbitr.

b ¶Reginam. largu. ¶ de rebus ecclesiasticis possit compromitti in laicũ, arg. ĩ. eo per tuas. arg. contra. ĩ. eod. contingit, vbi dr̃ ā hac materia.

† al. sunt.

[Gl. seq. ponit regulam. & tres casus excipit.]

c ¶Sint remotæ.]verum est ¶ feminæ a ciuil. b. officijs sunt remotæ. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. & 33. q. 5. mulierem. & ff. de re iud. l. 2. nisi princeps scienter eis delegauerit causam 2. q. 5. Mennam. & 24. q. 4. si quis. 12. q. 2. cum deuotissimam. & argu. ff. de re iudi. quidam tamen in veteri lege populum iudicabant. 15. q. 3. §. 1. Item tutelam gerere potest si renunciat Velleiano, & secundis nuptijs. in auth. de hær. quæ ab intestato deferuntur. §. ex his. coll. 9. item constitui ut procuratrix a domino Papa. ĩ. de confir. cum dilecta.

d ¶Nulla pęna. ĩ simile. C. eo. l. vlt.

[Glo seq. arguit. allegat quinque iura.]

e ¶Consuetudinem.] & ita est arg. ¶ consuetudo dat iurisdictionem, & derogat iuri scripto. arg. s̃. de consue. ex literis. C. de eman. l. 1. & vlt. & C. quæ sit lon. cons. l. 2. & 11. dist. in his.

[Gl. seq. arg. allegat quatuor iura, in contrarium allegat. 3. primo dat vnã solutionẽ, secũdo distinguit triplicem pœnã. In fine q̃rit. arguit negatiue, & solut.]

1 Ad hoc facit stylus curiæ, quo semper sic scribitur, s̃ nõ seruantẽ arbitriũ factum sub pœna ad idẽ ĩ. eo. per tuas. Io. An.

f [Per pœnam.] sic ergo religiosi viri possunt petere pœnam conuentionalem. 1. 25. q. 2. quæcunque. & 12. q. 2. episcopus qui mancipium. & 23. dist. quanquam. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. argum. contra. ĩ. de dolo & contumac. c. 1. & 2. & ĩ. de pœn. suam. & 12. q. 2. frater nitas. Dic ¶ pœnam à iure permissam petere possunt. vt 16 q. 1. statuimus. & 1. q. vltim. quoties. & ca. sancimus. in fin. 10. q. vlt. c. vl. & satis videtur qđ possunt petere pœnam per iura priora, nisi auaritię causa extorqueant, vt ĩ. de simo. nemo. arg. Vel melius dicas, ¶ si pœna apponitur loco interesse. secũdum hoc potest petere pœnam quanti sua interest. 2. ff. de empt. & ven. prædia. sed si pœna apponitur loco contumaciæ: tunc potest peti pœna, & res. ff. de col. bonorum. l. 2. §.

2 Vide Inn. in c. suã. ĩ. de pœnis.

sua nobis querela monstrarunt, ¶ cum inter eos ex vna parte, ac hospitalarios ex altera, super vsuario a cuiusdam nemoris quæstio verteretur: in reginã b Francorũ fuit compromissum vtrinq;: quæ causæ meritis intellectis arbitriũ duxit per diffinitiuam sniam promulgãdum: & inf. ¶ Quamuis autem ẽm regulam iuris ciuilis, feminæ a publicis officijs sint remotæ, c & alibi † dicatur, ¶ licet summę opinionis existãt, si arbitrium in se suscepe-rint, vel si patronæ inter libertos suos interposuerit audientiam, ab omni sint † iudiciali examine separandæ, vt ex earum prolatione nulla pœna d aduersus earum contemptores, nullaq; pacti exceptio habeatur: quia tamen iuxta consuetudinem e approbatam, quæ pro lege seruatur in partibus Gallicanis; feminæ præcellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscuntur: Mandamus, quatenus hospitalarios, vt arbitrium ipsum præsertim cum episcoporum fuerit præsentia & consilio roboratum, sicut prouide latum est, & ab vtraq; parte sponte receptum, obseruent, p pęnã f in compromisso statutam appellatione postposita compellatis.

¶Idem abbati, & conuentui de Pigrauia. †

¶ Ecclesia exempta non potest in præiudicũ exemptionis compromittere. h. d. & clare.

CAP. V.

CVm † tempore C. Papæ præd. nostri, & infra. Super cõtrouersijs, quæ inter te, & Mersburgen. episcopum, & de libertate compromittere non potest. Et diuiditur: nam in prima recitat factum compromissi. In secunda laudum latum, quod pro parte approbat, & pro parte reprobat: ibi, Qa legitime. In tertia rationem reprobationis: ibi, Cum & si. Abbas.

CASVS. Abbas de Pigrauia priuilegia & alias indulgentias a sede Apostolica tempore Cælestini meruit obtinere, propter quod episcopus Mersburgensis, dioecesanus, eius contra ipsum grauiter est commotus, vnde abbas super controuersijs quæ inter ipsum ex una parte, & episcopum & quosdam monachos ipsius abbatis ex parte altera uertebatur, promisit se arbitrium Magdeburgen. archiepiscopi fide hinc inde data seruaturum: Archiepiscopus arbitrium sub certa forma, super controuersijs illis promulgauit, pronuncians quod abbas renunciet priuilegijs & indulgentijs libertatis: Demum orta est discordia inter ipsos occasione huiusmodi arbitrij, propter quod ipse abbas, & procuratores episcopi, ad sedem Apostolicam accesserunt: Papa examinato compromisso & arbitrio, quia constitit ei legitime, quod fide hinc inde data compromissum fuit in archiepiscopum prædictum, arbitrium ipsum decernit obseruandum, exceptis capitulis illis, quæ contra libertatem ipsius monasterij & duarum capellarum eiusdem, in arbitrio sunt expressa, quia etsi sponte vellet abbas illis.

† Pisanĩa. Pigamia.

† Ca. 2. e. ti. q. 2. quæcunque. ubi in 3. comp. de hoc. & prædicto c. qui mancipium.

CVm tempore.] Minor ecclesia in ꝑiudicium Papæ,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

bas illis renunciare, de iure tñ non posset renunciare priuilegijs uel indulgentijs libertatis sine licentia Romani Pontificis, quæ indicant monasteriũ ad ius & ꝓprietatem Romanæ ecclesiæ ꝓtinere. No. ꝙ iuramentũ quatenus tangit ius alterius, non tenet. Itẽ arbitriũ pro parte tenet, & ꝓ parte non tenet. Itẽ exemptus non potest renunciare priuilegio libertatis sine licentia illius, cui sub est.

[Gl. seq. no. in iudicium compromissi, signat contrarium, & soluit.]

a ¶ Magdeburgen. archiepiscopi.] ex hoc vĩ ꝙ ordinarius possit esse arbiter. 1 argu. ſ. de elec. causam quæ & in Authẽ. ut differentes iudices. §. si vero contingit. col. 9. Item & delegatus. ſ. de præsumpt. litteras. & ſ. de prẽb. nisi. & ſ. e. cũ olim. lex tñ vĩ cõtradicere. ff. eo. sed & si in seruum. §. 2. & 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ver. si quis vero. sed hic solum prohibet quod ordinarius non põt iubere ut partes in se compromittant, ff. de tut. & cura. l. 4. §. prætor.

b ¶ Fide hinc inde data.]sic inf. eo. ex parte. C. eod. ne in arbitris. 2. sed iurare arbiter non debet. C. e. auth. decernimus, secundum quosdam, sed verius est quod nec etiam partes.

c ¶ Obseruandum.]metu pœnę, si apposita fuit. ſ. e. c. prox. vel metu iuramẽti. 22 q. 3. omne quod. & 6. q. 4. quod bñ semel. idem esset si neutrum pdictorum interueniſſet, si partes arbitrio consensissent, vel verbis. ſ. x. dies non contradixissent. C. eo. cum antea.

[Glo. seq. no. pro parte. & c. alleg. tria iura, signat vnũ contrarium, & soluit.]

d ¶ Capitulis exceptis,] No. ꝙ arbitrium pro parte tenet, & ꝓ parte non tenet. sic ſ. de pb. dilectus. &c. nisi. & 2. q. 6. post appellationem. §. si qs ex plurib. icet ui deat ꝙ arbitri snĩa nõ debent ꝓ parte valere, pro parte nõ. ff. de arbi. qd tñ. in princ. Sed illud obtinet vbi simul de pluribus debuit ferre snĩam, & non tulit de omnibus: sed in vno capitulo non põt tenere pro parte. ff. fa. erc. in hoc iudicio. Sic & sentẽtia pro parte tenet, & pro parte non, immo corrigit ſ. de test. Raynutius. & c. Raynaldus.

e ¶ Nequiueris.] arg. ff. de lib. cau. si vsumfructum. & l. 1. & 2.

[Gl. seq. signat contrarium, & soluit.]

f ¶ Libertatis.] nec etiã poterat arbiter in hoc interuenire; quia in causa liberali arbiter interuenire non potest. ff. eod. non distinguemus. §. de liberali. & ſ. de in integ. restitu. causa restitutionis. in fin. Sed cõtra. ſ. de prescrip. cum olim. Sed quantum ad se, potuit renunciare, & non quantum ad Papam priuilegijs libertatis, vt ſ. de re iud. suborta. & ſ. de dona. inter dilectos: alijs autem priuilegijs bene posset renunciare. ſ. de priui. si de terra, & c. accedentibus.

quosdam tuos monachos vertebatur, te ꝓmisisti arbitrium Magdeburgen. [a] archiepi seruaturũ, & inf.

¶ Quia legitime constitit, quod fide [b] hinc inde data, compromissum est in archiepiscopum memoratum: Nos arbitrium ab ipso prolatum, decernimus obseruandum, [c] illis duntaxat capitulis [d] exceptis, quæ contra libertatem ipsius monasterij & duarum capellarum eiusdẽ, i arbitrio sũt expressa. ¶ Cum & si sponte volueris, de iure tamẽ nequiueris, sine licentia Romani Põt. renũciare priuilegijs, vel idulgẽtijs libertatis, [f] q̃ monasteriũ illud indicant ad ius & proprietatem Romanę ecclesiæ pertinere. †

¶ Idem episcopo sancti Andreæ, & abbati de Bechot. †

¶ *Arbiter non habet potestatem iudicandi vltra cõprehensa in compromisso, ideo coram eo non fit reconuentio.*

CAP. VI.

CVm † dilectus filius, & infra.

¶ Vtrum coram arbitris reconuentioni sit locus, postulasti per sedem Apostolicam explicari. Nos igitur rñdemus, quod licet in iudicio conuenientẽ reconuenire valeat is, qui coram iudice conuenitur, coram arbitris tamen reconuenire non potest, [g] cũ arbitri iudicare non valeant, nisi [h] de his tantum, super quibus in eos extiterit cõpromissũ

CVm dilectus.] Coram arbitrio non habet locum reconuentio. communis diuisio. Secundo: ibi, Nos igitur. Abbas.

CASVS. Reus conuentus in iudicio potest reconuenire actorem suum: quærebatur utrum coram arbitris locum haberet reconuentio, sicut in iudicio, cum arbitria ad instar iudiciorum sint redacta: Respondet Papa, quod licet † Beton. in iudicio cõuentus reconuenire valeat conuenientẽ: tamen coram arbitris reconuentio locum nõ habet: quia arbitri iudicare non possunt, nisi de his tantum, super quibus in eos extitit compromissum. No. ꝙ reconuentio coram arbitris fieri non potest. † Cap. 3. eo. tit. in 3. cõp.

[Glos. seq. ponit quatuor vel quinque casus, in quibus non procedit reconuentio.]

g ¶ Non potest.]cessat reconuentio corã arbitro, ut hic dicit. Item in criminibus non habet locum reconuentio. 3. q. 11. c. 1. quia nõ relatione criminum, sed innocẽtia reus purgatur. ff. de pub. iud. is qui. Item in causa spoliationis. ſ. de rest. spolia. ex conquestione. & melius. ſ. de ord. cog. super spoliatione, nisi de alia spoliatione vbi est hoc expressum. Item in omni momentanea possessione, C. qui legiti. perso. l. vl. Item in spoliatione facta ecclesijs & ecclesiasticis viris. arg. ſ. de iure patro. relatum. §. ad hoc. & est expressum, ff. de iud. l. 2. §. item si agatur.

[Gl. seq. potuisset. apertius recitari distinguẽdo cũ Ioan. & Vicen. quod arbitraria & iudiciaria conueniunt in principio, medio, & fine causæ.]

h ¶ Nisi de his.] vel eis cohærentibus, sine quibus cã commode expediri non potest: unde potest statuere diem solutioni faciendæ, ff. eo. si cum dies §. vlti. & l. quid tamen. §. solutioni. & l Celsus. Item potest cognoscere de cã in integrum restitutionis, q̃ incidit in negotio de quo compromissum est. ſ. de in inte. rest. causa restitutionis. Sed nunquid potest cognoscere super petitione dupli, ut ff. ad leg. Aquil. inde Neratius. §. pen. Videtur quod sic: quia sequitur ex delicto in arbitrio commisso. Sed contra arg. est quod nõ cognoscit super pœna contumacis. ff. eo. quid tamen. §. ult. arbitria tamen redacta sunt ad similitudinem iudiciorum. ff. eod. l. 1. Circa istam materiam not. quod arbitria stricta uia incedũt: nil enim extra compromissum facere potest arbiter, ff. eo. nõ distinguemus. §. vlti. nam solum id venit in arbitrium, de quo dictum est, ut ueniat. ff. eo. si cum dies. §. plenum. saluo eo qđ dicitur principio notulæ: sed in iudicio veniunt omnia quæ expresse non prohibentur. ſ. de cau. pos. cum ecclesia. & ff. de iud. solemus. Item arbiter non potest punire contumaciam litigatoris, nec testes potest cogere, ff. eodem. quid tamen. §. 1. nisi in casu quem habes ſ.

1 [Concord. rex. cum gl. & Bart. in authen. si uero contigerit. C. de iud.

¶ Hinc vĩ inferri, ꝙ ecclesia exempta non põt renunciare priuilegio libertatis ꝓtra l. si qs in cõscribẽdo. C. de pact.

2 Ibi partes iurant stare in arbitrio. Io. Andr.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

bes.ẽ.de off.delcg. ſuſpicionis. & hoc eſt uerũ q̃ non põt punire contumaciã, niſi in cõpromiſſo hoc actum fit.ff.de iud.l.2.§.vlt.ff.eo.non ex omnibus.i.quæ intelligitur ſm illam de iudic. quia arbiter nullã habet iuriſdictionem.ff.de re iud. prior. Item arbiter nõ põt pronũciare niſi utra que parte præſente, niſi hoc inter litigatores conuenerit. ff. eo.diem.§.ſi quis litigatorum.Item non poteſt citare partes, niſi ad locum,in quo cõpromiſſum factũ eſt.ff.eo.ſi cũ dies.§. ſi arbiter. Item arbiter non põt delegare arbitrium. ff.eod. in cõpromiſſis. & l. nõ diſtinguemus.§.quę ſitum. Itẽ ſatiſdatio non præſtatur corã arbitro : quia ſufficit pęnę compromiſſio. in authẽ. de lit.§.ad excludẽdas. in fi.col. 8.Itẽ in arbitrio non poteſt mora purgari, vbi dies præfixus eſt ab homine. ff. eod. Celſus.ſecus in iudicijs.C.de fi.inſt.ſancimus. & ff. ſi quis cau. & ſi poſt tres. Itẽ ſnia arbitri. non infamat. ff.de ijs qui no. infa. quid ergo. §. ex cõpromiſſo. & hoc ideo : quia non poteſt cognoſcere de crimine quod infamat.ff.eo.non diſtinguemus. §. Iulianus. & ſ.de in integ.reſt. cauſa.in fi.in his omnibus diſcrepant arbitria a iudicijs. Itẽ & in alio.ſi partes renunciant appellationi, & pactum faciunt de non recedendo ab arbitrio,nihilominus recedere poſſunt. C.eo.l. pen.ſecus cir.a iudicia.C.de temp.appell.l.vlt. in fi.& in quibuſdam conueniunt,qa p vtrumq; interrumpit præſcriptio.C.eo.l.vlt.in fi. & quantum ad iuramentum calumniæ.C.de iur.calum.l.1.& 2. §. ſed quia.

† Vide de hac materia Albertinum in repetitio. c.1. de hęre. lib. 6. q. 10. & in tracta. de agnoſc.aſſertio. q.26.

† Cap.4. eo. in 3. cõp.

† Dic per l. iſtã q̃ contumaciã punire non poteſt mulctã. dõ: bene tñ in expenſis condemnant do. Io. And.

¶ Idem rectori, & fratribus hoſpitalis ſancti Bartholomæi Lucani.

¶Qui per arbitrium tenetur eligere cum aliquorum conſilio;tenetur illorum conſilium in tractatu electionis requirere,ſed ſequi non adſtringitur.

CAP. VII.

CVm † olim ſuper eligẽdis in hoſpitali veſtro rectore & fratribus, inter vos & Priorem ſancti Bartholomæi Lucañ. corã iudicibus delegatis q̃ſtio verteretur,& vtraq; pars in eos compromittens[a].ipſorum arbitrium ſe ꝓmiſerit ſeruaturam. ſuper ꝓlato ab ipſis arbitrio vtrinque dubitatio eſt exorta.q̃ petiſtis p ſedẽ Apoſtolicã declarari.

¶ Nos igitur publico in ſtrumẽto arbitrium cõtinente diligẽter inſpecto, cognouimus, quod ſecundum formã arbitrij, Prior sãcti Bartholomęi Lucañ. tenetur habere conſiliũ † cũ familia hoſpitalis eiuſdem, & tractare cum ea de inueniendo rectore ꝓpter q̃ dicimus quod niſi Prior ſuper inueniẽdo rectore tractauerit cum familia hoſpitalis, & ipſius conſilium requiſierit, nõ habet poteſtatem eligendi rectorem: & ſi alio modo eum elegerit, eius electio haberi debet irrita & inanis. Verum † habito cũ familia ſuper hoc cõſilio & tractatu, Prior libere poteſt rectorem eligere, duntaxat idoneum, ſiue concordet ſiue diſcordet, familia cum ipſo,ſuper inuentione rectoris.

¶Idem in concilio generali. †

¶ De rebus ſpiritualibus in laicum cõpromitti non poteſt.

CAP. VIII.

COntingit, † interdũ quod cum actori: & infra. ¶Ad hæc generaliter prohibemus, ne ſuper rebus ſpiritualibus [c] Prior libere poterit eligere rectorẽ,ſiue concordet;ſiue diſcordet familia cum ipſo rectore. No.q̃ forma arbitrij ſeruanda eſt.Item aliquis tenetur requirere conſilium alterius,ſed non tenetur illud ſequi.

a ¶ Compromittens.] ſic.ẽ.eod. cum tpe. ubi de hoc.

[Gl.ſeq.primo hãc interpretationẽ adducit ad duo. ſecũdo obijcit, & ſoluit.]

b ¶ Sine diſcordet.] ꝑ interpretationem huiuſmodi arbitrij, poſſum⁹ illud decretum interpretari.63. diſt.obeuntibus.Plerumque enim tenet quis quærere conſilium : ſed non tenetur ſequi illud ĵ. de regu.licet. C.de iure emphyt. l. vlt. ff.de admin.tuto. quidam decedens.§.Papinianus.ff.ubi pupil.educa.debe. l.1. Item & ſecundum hanc interpretationem videtur intelligenda illa decret.ẽ.de elec. cum in veteri . ubi de hoc. Sed videtur q̃ ſuperfluum 2 ſit petere conſilium q̃t quis ſequi non tenetur.arg. C.de proba. ad probationẽ. Sed certe poteſt eſſe q̃ tale conſiliũ ſit vtile, quia poteſt mouere Priorem ad aliq̃d faciẽdum, quod forſitan per ſe non feciſſet.arg.31.diſt. Nicæna .& ff.eo.item ſi vnus. §. ult. alias eſt lex , & incipit . ſi in tres.Et quod a pluribus quæriẽ , facilius inuenitur.20.diſt.de quibus . & C. de fideicommiſſ. l.vlt. ad fin. & argumen. ad hoc 64. diſtinct. ¡extra conſcientiam . Et diligens inquiſitio facienda eſt in electronibus . ſupra de election.cum terra . Et habito conſilio. deliberet an expediat ei ſequi conſilium . ff. manda.l. 2.in fin.Et præterea ſufficit quod ita ſcriptum eſt . ff. qui & à quibus,proſpexit. & 6.q.3. ſcriptum eſt in lege . & ĵ. de præſcriptio.ad audientiam. Et quia iſtud. arbitrium approbatum fuit à partibus , ideo ſeruandum eſt.

† al.ita: Verum habito fratrũ,& familię ſuper hoc cõſilio , & tractatu

2 Nõ eſt ſupfluum, qa vt ait Seneca in lib. de 4. virtutib. Prudẽtis eſt propriũ examinate conſilium.

† In cõci. generali Lateran.c.40.

† Cap.1.eo. ti.in 4. cõp. & reliqua pars huius capitis, hĩ ĩ c.contingit. ĵ.de dolo & contum.

COntingit.] CASVS. Prohibetur & in hoc capitulo ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laicum.No.q̃ nõ valet compromiſſio facta in laicũ de rebus ſpiritualibus.

[Gl.ſeq.fortificat textum.ꝑ tria iura.allegat quinque iura in contrarium, ſoluit diſtinguendo ciuiles & ſpirituales cauſas : laicos ſolos , & mixtos clericis auctoritate Papæ & inferiorum.]

c ¶ Spiritualibus .] ſic enim patet quod de rebus ſpiritualibus in laicum compromitti non poteſt , etiam incidenter : qu a laicus de talibus cognoſcere non poteſt. infra qui fil. ſint legit. lator. Et eccleſiaſtica negotia tractare non debent laici.infra. de iudic.decernimus. Et de vniuerſa eccleſia male iudicat , qui quærit iudicium.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

iudicium laicorum.11.q.1.placuit.Sed 5.2.q.7.nos si. & 16.q.j.plures.32.dist.c.præter hoc.§.verũ.& §.2.q. 5.Mennã.nam & in infamẽ compromittit.3.q.7.c. in famis.§.tria.in fi.dicas ꝙ de rebus mere ciuilibus quibus nullum spirituale est annexum, bene potest compromitti in laicum. argu.huius cap.cum enim tm̃ prohibeat de spiritualibus: de tẽporalibus permittit. argu. quia quod de vno prohibetur, de altero cõceditur. 25.dist.qualis. j.eo. exposita. Si uero cõpromittatur in laicum de rebus etiam spiritualibus, non tenet arbitrium,ut hic. Sed si compromittatur in clericũ & laicum, auctoritate tamen superioris. videtur ꝙ ualeat, tum qa non simpliciter in laicum, tum qa auctoritate superioris. j.eo.cap.proxi. alias auctoritate propria hoc facere non possent, & magis dignũ trahit ad se minus dignũ, ut sic potius res ualeat quam pereat. j.de consecr.eccles. vel alta.quod in dubijs.& j. de verb. signifi.abbate. sed in laicum tantum compromitti etiam auctoritate episcopi nõ potest. sicut credo, nisi auctoritate Papæ, vt 32.dist.ca. præter hoc. §.verum.2.q.5. Mennam.& c.nos si ea.causa.q. 7. episcopus etiã causam spiritualem laico committere non posset: cũ ius spirituale non cadat in laicum:96. dist. bene quidem. & argu.s.de elec.sacrosanct. & ca. Massana.1 Vnde dico quod laicus de rebus spiritualibus nullo modo iudicare potest nec principaliter nec incidenter. Et quod ecclesiasticis personis tantum causa spiritualis sit committenda.est argum. sup. de offic. delega. cum te consulente, & ca. super quæstionum. §. fin.versic. quod si.

† Cap.2. coit.in 4. cõpil.

† Pisia.

1 Per quæ iura patet ꝙ ẽt sup electione prælati vel clerici nõ posset in laicũ compromitti secũdum Inn. Io. An.

compromittatur in laicũ: quia non decet vt laicus in talibus arbitretur.

¶Idem Pisano archiepiscopo.

¶ Auctoritate iudicis causa etiam delegati potest de causa spirituali in clericum & laicum compromitti, & si arbitrium est a partibus receptum, debet a partibus executioni mãdari. licet per generalẽ procuratorem factum fuerit compromissum. Si autem non fuit arbitrium, approbatum & pœna fuit apposita, agitur ad pœnã alias ad interesse. h. dicit, generaliter inhærẽdo litteræ.

CAP. IX.

PEr † tuas litteras intimasti, quod cum super executione arbitrij, quod inter hospitalarios sancti Ioãnis, & plebanũ de Piscia †, super hospitali sancti Allucij † latum erat, a nobis litteras accepisses: & infra.

¶Plebanus proposuit, ꝙ † ad causam tractandã procuratori dedit generale mandatum [a], non tñ ei mandauit, vt sine speciali mandato compromittere posset, vel transigere sup eo. Et preterea procurator iam dictus de assensu canonicorum [b] suorum non fuerat institutus: & ideo dicebat arbitriũ non valere. ꝓsertim cum procurator fines mandati excesserit, & arbitrium fuerit per vnum clericum & duos laicos ꝓmulgatũ, licet ipsi de assensu Genué. † archiepiscopi, cui causa cõmissa fuerat, arbitriũ protulissent, & infra.

¶Super quo fraternitati tuæ taliter respõdemus quod si ex parte plebani arbitriũ receptum fuit, indistincte ratũ debet haberi, & executioni mãdari secundum formam mandati Apostolici: Si vero non fuit receptum, distinguitur, vtrum fuerit de obseruando ipso pœna statuta, uel non; si pœna fuit apposita, potest agi ad pęnam; si nulla fuit pœna statuta, sed simplicitet promissum fuit ꝙ staretur sententiæ arbitrorum, ꝓcurator ad interesse poterit conueniri: quia iuramento suo seipsum ꝓsonaliter obligauit, & non ecclesiam: quod autem a duobus laicis, & ab vno clerico dr̃ esse latum, non nocet: cum auctoritate dicti archiepiscopi factum sit, cui causa de qua compromissum est, fuerat delegata. Nota ꝙ procurator generaliter ad agendũ vel defendendum datus, non potest compromittere vel transigere sine speciali mandato. Item procurator de consensu capituli constitui debet. Item procurator fines mandati non debet excedere: quod si fecerit, ecclesia. vel dominus non tenetur, nec ei nocet, vt hic patet. Item iuramentum personale est, & ideo non obligat alium quam iurantem. Item in laicum & clericum de re spirituali & auctoritate superioris potest compromitti, vt hic videtur.

† Albat...

† In aliq... uetusti... mis exe... ribus ita... licet ad c... tractãdam... procurato... suo dede... generale m... datum &... quæ le... planior...

† V... ciu... cui...

† Iannu...

PEr tuas.] In prima parte ponitur consultatio. In secunda diffinitio, alias distinguens respõsio: ibi, Super quo. Abbas Siculus.

CASVS. Inter hospitalarios sancti Ioãnis, & plebanum de Piscia super hospitali sancti Allucij quæstio vertebatur: causa super hoc fuit cõmissa Genueñ. archiepo, Tandẽ ꝓcurator plebani cũ parte altera auctoritate Genueñ. archiepi iudicis delegati, compromiserunt de quæstione illa in vnum clericum & duos laicos iuramento à procuratore plebani interposito: illi ꝓtulerunt arbitrium: hospitalarij impetrauerunt litteras ad archiepm P. sanum super executione arbitrij, cum plebanus nollet arbitrium obseruare, plebanus coram archiepo proposuit, ꝙ ad causam tractandam procuratori dedit generale mandatum, non tñ ei mãdauit vt sine speciali mandato compromittere posset vel transigere: & procurator ille de mandato capituli sui non fuerat constitutus. & ideo dicebat arbitrium non valere. cum procurator fines mandati excesserit: & præterea arbitrium illud fuerat per vnum clericum & duos laicos promulgatum, & ideo etiam non ualebat. archiepiscopus super his consuluit dominum Papam respondit Papa, ꝙ si ex parte plebani arbitriũ receptum fuit, indistincte ratũ debet haberi, & executioni mãdari secundum formam mandati Apostolici: Si vero non fuit receptum, distinguitur, vtrum fuerit de obseruando ipso pœna statuta, uel non; si pœna fuit apposita, potest agi ad pęnam; si nulla fuit pœna statuta, sed simplicitet promissum fuit ꝙ staretur sententiæ arbitrorum, ꝓcurator ad interesse poterit conueniri: quia iuramento suo seipsum ꝓsonaliter obligauit, & non ecclesiam: quod autem a duobus laicis, & ab vno clerico dr̃ esse latum, non nocet: cum auctoritate dicti archiepiscopi factum sit, cui causa de qua compromissum est, fuerat delegata. Nota ꝙ procurator generaliter ad agendũ vel defendendum datus, non potest compromittere vel transigere sine speciali mandato. Item procurator de consensu capituli constitui debet. Item procurator fines mandati non debet excedere: quod si fecerit, ecclesia. vel dominus non tenetur, nec ei nocet, vt hic patet. Item iuramentum personale est, & ideo non obligat alium quam iurantem. Item in laicum & clericum de re spirituali & auctoritate superioris potest compromitti, vt hic videtur.

a ¶ Generale mandatum.] bene allegabat: quia licet haberet generale mandatum, transigere tamen non poterat seu componere. ff.de procu.mandato. & C. de transanct.transactionis, Sed si clausula de rato fuit apposita, tunc videtur ꝙ transigere possit, aliter nõ, quia adiectio illius clausulę aliquid operatur. argum. ff.de vsur.si stipulatus. & j. de religio.domi. cum dilectus. & videtur expressum.s.de trãsac. contingit. Sed obñare videtur.ff.mand.creditor. §. vlti. Dic de hoc ut notatur in prædicto cap. cum dilectus. & vt dixi supra de transactio.contingit. in glos. quæ incipit, nota, in fine.

[Gl.seq.cum seq. ordinatim iustificat primam, secundam, & tertiam allegationem plebani.]

b ¶Canonicorum.] vnde non valuit quod per eum factum fuit, si consensum canonicorum non habuit. s. de procu.c.1.capitulum sine consensu pręlati agere nõ potest. j.de iudic.causam quæ. De hac materia dictum est.s.de rescript.edoceri.& s.de procu.c.1.

c ¶Fines mandati.] vnde non valuit quod vltra fecit s.de offic.delega.cum olim.& C. de procur. si procurator.& ff.mand.si diligenter. a. & sup. de rescriptis. cum dilecta.

Semper f... fies ... custodiendi... funt...

[Glo.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

[Glos.seq.iustificat mandatum Papæ dicens id sumi ex trib.legib.in fi. quærit opponendo, & soluit.]

a ¶ Ratum haberi debet.] licet procurator non habuisset mandatum ad hoc, ex quo tñ clerici ratum habuerunt arbitrium, est obseruandum: & valet, ff.de procu. mãdato & ẽ.de ita fact.contingit. Idem esset si egressus fuisset fines mãdati, ex quo ratũ habuit dñs factũ procuratoris. ẽ.de offi.deleg.cum olim. Idem esset & si nullũ mandatum habuisset, postquam ratum habuerũt: qđ eorum nõie fecit. ff. de iudi. licet verum. ideoque debet arbitriũ executioni mãdari. vt hic dicit. Et quod dr hic, colligitur de tribus legib. Si enim arbitrium à partib. approbatur, vel etiam filẽtio decẽ dierũ, ex eo datur actio, & exceptio. C. eo. cum antea. Si vero arbitriũ non fuit receptum, & pœna fuit appositа: tunc agitur ad pœnã. C. eo. l. 1. & ita per pœnam ad seruandum arbitrium quis compellitur. ẽ.e. dilecti. Si nulla fuit pœna statuta, sed simpliciter compromiserãt stare arbitrio, agi potest ad interesse ex stipulatu. & hoc vltimum colligitur. ff. eo. diem. §. vlti. ff. si quis in ius voc. non ierit. l. vlt. vnde iste procurator tenetur ẽm istam distinctionem ad pœnam, vel ad interesse, cũ ipse seipsum ẽt suo iuramento personaliter obligauit, si nõ habebat ad hoc mãdatum. Sed qualiter agitur cõtra procuratorem cum ipse non intenderit se obligare, nec aduersarij intendebant eum sibi obligare? Sed ideo conuenitur, quia se obtulit defensioni alienæ, cum non haberet mandatũ sufficiens ad hoc. ff. de proc. Plaucius. & licet pars aduersa non intenderat eum sibi obligare, tamen obligatur, vt dicit lex: quia sæpe extra id quod agitur nascitur obligatio. ff. commod. si. 15. in fine.

[Gloss. seq. notat, quod delegatus, &c. signat contrarium, & soluit.]

b ¶ Auctoritate.] & ita auctoritate superioris potest compromitti in laicum, & clericum simul de reb. spiritualibus, de hoc dictũ est sup. ca. proxi. Item vr hic q delegatus mandauit sententiam arbitri executioni, & si ipse nollet procedere, quòd delegatus possit arbitrum compellere, & non ordinarius. arg. C. de iudicis. l. vlti. arg. contra. infr. de foro comp. si quis contra. Sed hoc verum est quando delegatus datur vel ad exequendum arbitrium, vel ad compellendum arbitrum: aliàs ordinarius debet compellere arbitrum, vt proce lat. ff. eo. l. 4. §. ait prætor Bernard.

ni arbitrium receptum fuerit, indistincte ratum habere debet: ac per hoc iuxta tenorem mandati Apostolici executioni mandari. Si vero receptum non fuerit, refert, vtrum fuerit, vel non, de obseruando ipsum pœna statuta. Et quidem si pœna fuerit appositа, agi potest ad pœnam: at si nulla statuta fuerit, sed simpliciter quod staretur sententiæ, fuerit compromissum: procurator ad interesse poterit conueniri, † quia iuramento suo seipsum personaliter, non ecclesiã poterat obligare, Quod autẽ a duobus laicis & vno clerico dicitur esse prolatũ, nequaquam obuiare videtur, cum auctoritate b dicti archiepi factum sit, cui causa de qua dicitur cõpromissum, fuerat delegata.

† Vide l. Flauius. ff. de p cura.

¶ Honorius tertius archiepiscopo Colonien.

¶ Si per duos electos ad eandem prælaturam, in discordia compromittitur in ordinarium, morte alterius compromittentium expirat compromissum, ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit superiure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem, hoc dicit.

CAP. X.

EX parte tua nostris est auribus intimatum, q vacante præpositura sancti Cuniberti in Colonia, canonici eiusdem ecclesię vota sua diuiserũt c ĩ duos videlicet H. de Iuliaco, † & C. de Lombardia, & inf. Cumq; postmodũ tractaretur super electione hmõi, & partes in tua præsentia constitutę, in te demum super hoc fide d pręstita, compromittere curauerũt, qui causę meritis diligenter inspectis, ad proferendã difinitiuam sniam, diem ipsis consentientibus pręfixisti. Interim vero prefato H. ab vna parte electo sublato de medio, supradictis canonicis inhibere curasti, e ne tua pendente sẽtia, procederetur ad electionem aliam faciendam, quorum

CASVS. Vacante præpositura sancti Cuniberti in Colonia, canonici eiusdẽ ecclesiæ: vota sua diuiserũt in duos: quidam elegerunt H. de Iuliaco, & quidam alij elegerunt. C. de Lombardia: postmodum cum partes essent in prẽsentia Colonien. archiepi, & tractarent super huiusmodi electionib. in ipsum super hoc fide prætita cõpromiserunt: qui causæ meritis diligẽter auditis & intellectis, diem ad ferendã dif finitiuam sententiã partibus assignauit: pendente dilatione alter electus. H. de Iuliaco de medio est sublatus. Archiepus hoc audito, canonicis phibuit, ne pendente sua snia ad aliam electionem pcederent, sed quidam eorum nihilomin9 B. Colonien. canoni cum in præpositum elegerunt: die ergo quo debebat ferri sẽtia, partib. coram archiepo cõstitutis, dictus B. allegauit, q archiepus ulterius procedere non debebat, cũ per mortẽ alterius compromittẽtis videatur cõpromissum finitum: archiepus consuluit super hoc dñm Papã. Rñdet Papa, quod licet compromissum per mortem ipsius H. sit finitum, prius tamen de meritis prioris electionis cognoscere debuit, quam processus fieret ad secundam: quia dictus. C. superstes ius habet: secundus vero non. Not. q finitur compromissum per mortem alterius compromittẽtis, secus in iudicio.

† Galibertũ.

† Viliaco.

a ¶ Vel cũ arbiter assumptus sit ad cognoscendum de recusatione legati. ẽ. de offi. delesuspicionis, ut Io. And.

c ¶ Diuiserunt.] quod non est nouum nec reprehensibile. 8. q. 1. non est nouum. & 63. dist. c. vlt.

d ¶ Fide prætita.] de qua habes. sup. eo. cum tempore. secundum leges non debent iurare, sed pœnam possunt partes apponere. in auth. de iud. §. quia vero. coll. 6. & C. eo auth. decernimus.

e ¶ Curasti.] & bene; quia pendente electione illius superstitis, non est alia electio celebranda. sup. de elec. cõsiderauimus. & ista electio primo debuit reprobari quã fieret transitus ad secundam. infr. de concessione præbendæ. post electionem ad fin. & supr. de electionibus auditis. vbi de hoc.

[Gl. seq. ponit duo, quæ fortificant allegata per B. & eis respondet.]

a ¶ Alle-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

a ¶ Allegauit.] & male, vt declarant sequentia: quia primo constare debuit de hac electione, vt dictum est in prima notula, sed mouit eum forte, quia dicit lex quod mortuo altero ex litigatoribus. qui dederat fideiussorē iudicio sistendi causa, prætor non debet eum iubere amodo exhibere, ff. qui satisda. cogan. si decesserit. & sententia lata post mortē litigatoris non valet. ff. de re iudi. in summa. §. vlti. & l. seq. Sed hoc non est verum generaliter, immo sn̄ia debet ferri post mortem, saltem propter accessoria. ff. de rei vēd. vtique. & mortuo eo qui appellauit, necesse est hæredibus causam finiri. C. si penden. appel. mors interue. l. 1. quasi per tot. Ita & hic necessaria est sn̄ia quantum ad canonicos, qui quasi hæredes sunt quo ad ius eligendi, si alterius electio cassetur, & quātum ad alium electum, vt sciatur an sua electio sit canonica, per mortē alterius non perdit iste ius suum, nec acquirit si ius non habebat: ideoque debuit iudex causām finire antequam sic tertius eligeretur vt de omnibus constaret. Sed illa videbat melior allegatio, ꝙ vltēri non procederet: quia cum ipse cognosceret tanquam arbiter ex compromisso, & cōpromissum finiatur morte litigatoris, vt hic dicit, & ff. eo diem proferre. §. 1. & l. sed interpellatur. vlterius cognoscere nō debebat. Sed licet sit finitum compromissum per mortem alterius, tamen procedere potest, cum sit iudex ordinarius suo iure propter rationem quæ redditur. & sup. & in ipsa l. littera inferius: nec vt verus arbiter cognoscebat, argu. infr. de præb. nisi quia de matrimonio carnali in arbitrum compromitti non potest. sup. de transac. ca. vlt. & sup. de in integ. rest. c. pen. in fin. & hic de matrimonio spirituali agitur: alias arbiter post mortem alterius litigatorum non procederet nisi iterum compromittatur in ipsum à successoribus per leges prædictas proxime.

† Vide l. diē proferre. §. 1. & l. sed interpellatur. ff. eo.

† al. ita: electio abbati.

b ¶ Arbitrium.] id est compromissum. ff. eo. diem. §. 1.

c ¶ Cognoscere.] vt ordinarius, vt dixi: alias si ordinarius non fuisset, non posset cognoscere, vt dictum est. Et sic habes, quòd in ordinarium potest compromitti. supr. eo. cum tempore. vbi de hoc.

EXposita.] Communis est diuisio. Secunda. ibi, Licet autem. Abb. Sic.

CASVS. Inter episcopum Feltren. & Belueñ. ex vna parte. & ciues Teruisinos ex altera, super districtu seu iurisdictionibus & rebus alijs quæstio vertebatur, quæ per sententiam Host. episcopi Apostolicæ sedis legati fuit terminata: tandem occasione ipsius sententiæ, quædam discordiæ ortæ fuerunt inter eos: super quibus discordijs partes compromiserunt in ducem Venetorum; vt eius arbitrium seruaretur, obsides super hoc ab vtraq; parte recepit. Papa insuper eidem duci mandauit, vt ad componendum interponeret partes suas. Idē dux contra sententiam legati iniquum protulit arbitrium; Episcopus Feltreñ. conquestus fuit dño Papæ; & ipse scribit quibusdam iudicib⁹ super hoc dicens, quòd licet eidem duci litteras suas misisset, vt ad cōponendū inter poneret partes suas non rñ fuit suæ intentionis immutare sn̄iam legati, vel suscitare quæstiones p eum sopitas: Vnde mādat quatenus nō obstantibus litteris illis, quicquid per prædictum ducē factum inuenerint cōtra sn̄iam prædictā, debeant in integrum reuocare. districtius prohibentes eidem, ne vlterius in compromisso procedat, & compellentes eūdem per censurā ecclesiasticam, ad restitutionem obsidum datorum, vt ipsius arbitrium seruetur. Nōta recurrendum esse ad intentionem scribentis. Item arbiter de alio arbitrari non debet nisi de quo compromissum est: quod si fecerit, non valet: & ita forma compromissi seruanda est.

Feltren. Filien.

† Belueñ. Belien.

quidā nihilominus B. Colonieñ. canonicum elegerunt. Die igitur quo sententia proferri debuit, in tua præsentia partibus constitutis, dictus B. allegauit, a quod procedere vlterius non deberes. Quapropter tibi edoceri a nobis humiliter postulanti, breuiter respondemus, quod licet arbitrium b sit finitum per mortē ipsius † H. prius tamen de primæ electionis meritis debuisti cognoscere, c quam processus fieret ad secundum: nam si dictus C. superstes in electio ne ius habet, secundā constat penitus non valere.

¶ Idem electo † & abbati sancti Zenonis & C. canonico Veroneñ.

¶ Arbiter post rem iudicatam super discordijs nouis assumptus, non potest per suum arbitrium sententiam immutare, etiam si de componendo inter partes mandatum acceperit à Papa.

CAP. XI.

EXposita nobis Feltrē. † & Belueñ. † electi petitio continebat, quod cum causa, quæ inter ante cessorē suum ex parte vna, & ciues † Teruisinos ex altera, super districtu & reb. alijs vertebatur, per sn̄iam Hostiensis episcopi tunc Apostolicę sedis legati fuerit terminata: & infr. Tandem super quibusdā discordijs, quæ hinc inde videbātur exortæ, d in ducē Venetorū tāquam in arbitrū, cū parte altera cōpromisit; e & inf. ¶ Licet autem eidē duci litteras nostras miserimus, vt ad cōponendum inter partes laborare dēret, cū tamen intentionis f nostræ non fuerit immutare

† Belueñ. Belien.

d ¶ Exortæ.] ex hoc patet, quòd compromissum non fuit factum super ijs quæ in sententia continebantur, sed super discordijs quæ postea ortæ sunt.

[Glo. seq. obijcit, & soluit.]

e ¶ Cum parte altera compromisit.] supple, in ducem, qui contra sententiam veniens iniquum arbitriū promulgauit: & sic potest compromitti in laicum de rebus ciuilibus, vt hic dicitur. sed nō de spiritualibus. vt sup. eo. contingit. vbi de hoc. Sed qualiter potuit compromitti in ducem de his super quibus sententia lata erat? nam transactio siue compositio fieri debet de re dubia, & lite incerta. ff. de transactionib. l. 1. sed cum res hic certæ erant per sententiam, à qua non fuit appellatum nec supplicatum: ideo transigi siue comprometti non potuit. 1 C. de transact. si causa. & ff. de transactionibus & post rem. & ff de cond. indeb. eleganter. §. si post. Ad quid compromissum fuit hic de certa re? hęc dubitatio soluitur in littera: quia nō fuit compromissum ad hoc vt sententia mutaretur, sed vt illi duo duce mediante, desisterent ab iniurijs quas faciebant episcopatibus illis, vt infra sequitur.

1 Host. bat huic biectioni cens propo hoc com missum ualuisse. And.

f ¶ Intentionis.] semper recurrendum est ad intentionem scribentis, vt hic dicit, & supra de procu. petitio. & supra de offic. ord. licet. & sup. de vsu pal. ex tuarum. & infra de præbend. cum causam. & ca. vlti. quia eius est interpretari cuius est condere. infra de sent. excom. inter alia. & 11. qu. 1. sicut. §. ex his. & C. de legibus. l. vlti.

[Gl. seq. obijcit, & soluit.]

a ¶ Reuo-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

De multis huc spectãti b. vide Spec. tit. de arb. §. vlt. & Dynũ in c. scienti. de regu. iu. lib. 6.

a ¶ Reuocetis.] sed vr q̃ arbitriũ tale non sit reuocandum, siue sit æquũ siue iniquũ. ff. de arbit. diẽ. §. stari. Dicas ergo q̃ siue quis fuerit arbitrator siue amicabilis cõpositor, non est standũ iniquo arbitrio, sed reducendum 1. ad arbitriũ boni viri. ff. pro so. l. societatem. §. arbitrorum. immo & si iurasset dẽt reuocari. j. de iureiuran. Quintanallis. & ff. de ritu nup. quanq̃. ff. de oper. li. si liber tus. siue etiã arbiter fuerit, & codẽ mõ nõ est standum iniquo arbitrio. ē. e. c. 1. & 2. & præterea reuocatur, quia iam latũ erat cõtra sniã directe, sed sup hoc nõ fuerat cõpromissum vt sniã reuocaretur per arbitriũ fm q̃ in litera dr. & arbitriũ non extenditur nisi ad ea tñ, de quibus cogitatum est & expressũ in cõpromisso. ē. e. cum dilecti. vbi de hoc. Bern.

[Glos. seq. allegat tres conco. & duo iura in p̃rium, & sol.]

b ¶ Obsidum.] sic. j. de iureiu. ex rescripto. & 23. q. vlti. vt pridẽ. & ff. qui test. facere poss. obsides. Sed p̃dñt leges: quia liberi homines obligari non possunt. C. quę res pig. obl. pos qui filios: & j. d. pi. lator. Solut. obsides bene dari possunt: vt dicũt iura primo inducta: nec dicũtur obligari loco pigneris, sed tenẽtur obsides, vt fiat quod inter partes conuenit, & ita cũ solutum sit arbitriũ & reuocatũ

2 Vide not. per Doc. in tui: 2 quia sublato ca. ex rescripto. & ad nostrum. j. de fid. instr. ta in c. 2. de iter dilectos. j. d. foro comp. si diligẽti.

arbitriũ & reuocatũ debent obsides restituere principali, & accesso rium. j. de fid. instr. ta in c. 2. de iter dilectos. j. d. foro comp. si diligẽti.

I Nnotuit. Nõ valet cõpromissũ de incerta persona i arbitrũ assumẽda. h. d. quo ad titulũ. primo ponit factũ. so dat iudices. ibi, Ideoq;. Abb. Sic. CASVS. Quidam laicus nomine O. impetrauit litteras cõtra Gul. laicũ sup quadã summa pecuniæ, ad quosdã iudices delegatos, corã quibus dictus Gul. conuentus in causam, tandẽ fuit a partibus in duos arbitros compromissum, ita q̃ si illi duo adinuicem discordarẽt, tertium adderent iudices nominati, retenta penes se potestate compellẽdi partes ad obseruandũ arbitriũ per dictos arbitros promulgandũ. sed cũ dicti arbitri nõ possent esse concordes, dicti iudices tertiũ adiũxerunt, qui cũ altero illorum dictũ Guli. condẽnauit: idẽ Guli. a dictis iudicibus compellebat sniam obseruare: inde sentiẽs se aggrauari, ad sedẽ Apostolicã appellauit. sed ip. si eius appellatione contempta, tulerunt excõicationis sniam in eundẽ: vnde mãdat Papa, quatenus si ita est, dictã sniam denunciẽt esse nullã, cum iure sit ciuili statutum, vt cõpromissum de incerta persona assumenda in arbitriũ non teneat. No. q̃ compromissũ de incerta p̃sona i arbitriũ assumenda nõ tenet. Itẽ sententia excommunicationis post legitimam appellationẽ lata, nulla est.

[Glo. seq. dat simile de iudice. secũda pars rec. per q. an potuerint delegati sibi retinere executionẽ arbitrij.]

snĩã ipsam, vel sopitas per eam querimonias suscitare. Mandamus quatenus (p̃fatis litteris non obstantib.) q̃quid per p̃nominati ducis arbitrium, cõtra ipsius legati sniam inueneritis esse factum, in irritum reuocetis, [a] ei districtius inhibentes, ne vlterius in cõpromisso procedat, eundem ad restitutionem ob sidum [b] occasione illius cõ promissi sibi datorum, vt ipsius arbitriũ seruaretur, per censuram ecclesiasticam compellentes.

¶ Gregorius nonus decano, & magistro P. canonico sancti Petri Atrebarẽ. diœcesis.

¶ Non valet compromissum factũ in duos siue plures, hoc adiecto, vt in casu discordiæ eligatur tertius per eosdem, vel alios. h. d.

CAP. XII.

INnotuit nobis Gulielmo laico conquerente, quod cum O. laicus, ipsum super quadã summa pecuniæ corã iudicib. auctoritate Apostolica conuenisset, tandem fuit a partibus in duos arbitros compromissum; sic tamen q̃ si illi duo aduicem discordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes se compellendi partes ad obseruandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilominus potestate. [c] Cumq; tertius arbiter a iudicib. p̃dictis electus, cum altero duorum ipsum parti alteri condemnasset, idẽ ex eo sentiens se a prędictis iudicibus grauari, q̃ ipsum ad obseruantiam † huiusmodi arbitrij compellebant, nostram appellauit audientiam, sed ipsi appellatione contempta, excommunicationis tulerunt sententiam in eundem.

¶ Ideoq; mandamus, quatenus si est ita, cum legali [d] sit prouisione statutum, vt compromissum de incerta persona in arbitrium assumenda non teneat, dictam excommunicationis sententiam denunciẽtis penitus nullam esse. †

¶ Idem abbatissæ, & conuentui Iotren.

¶ Valet compromissum factum in vnum vel in plures, vt ipsi per se causã diffiniant, vel per alios, quos ipsi elegerint. h. d. secundum intellectum quem sensit gl. hic, & Inn. in c. præcedenti qui placet mihi, Pan.

c ¶ Potestate.] sic & cõpromittitur in iudicẽ retenta delegata potestate. j. de pb. nisi. &. j. de p̃sump. litteras. & tũc iudex põt vti delegata iurisdictione si expedierit, & arbitraria potestate, vt in dec. nisi. sed hic non poterãt retinere huiusmodi arbitrij execution, nisi per prorogationẽ iurisdictionis de consensu partiũ, quæ hic interuenit. sed hic nõ valuit prorogatio: quia nõ valuit cõpromissũ de incerta persona assumenda, & sic non poterat fieri executio, licet intenderẽt prorogare iurisdictionẽ delegatã de vno negotio ad aliud. B.

† obseruationem.

[Glo. seq. dat simile de iudice, procuratore, & tutor. signat p̃trariũ decr. & x. &, remittit, elicit tria argumẽta: signat cõtrariũ dec. cũ speciali. & dupliciter sol.]

† Vide l. ita si vnus. §. si duos. ff. e.

d ¶ Legali. vt ff. eo. item si vnus. §. si in duos. quia cõpromissum de incerta persona nõ valet, vt ibi dicit: quia in assumẽda illa tertia persona, ifi iudices poterant dissentire, & sic res sine exitu futura est. argu. contra. j. e. & x. Sed ibi soluitur. Et sic iudex certus esse debet. alias non valet cõmissio. ē. de referi. ad hæc. & sic procurator certus esse debet. ff. de proc. l. 2. sic & tutor incertus dari non põt. ff. de test. tut. tutor incertus. & l. duo sunt Titij. & Instit. deleg. §. tutor. & ideo cum a principio nõ tenuerit cõpromissũ, licet fuerint postmodũ concordes in assumẽda tertia persona, non tñ tenuit arbitrium, & sic nec sniã etiã excõicationis p̃pter hoc lata. Et sic ē arg. q̃ si principale nõ tenet, nec accessoriũ. j. de so. cõp. si diligenti. & j. de fi. instr. iter dilectos. & C. de leg. non dubium. Item est arg. q̃ ab amitto non tenet, posita nõ cõualescit. ff. de regu. iur. quod in initio & 16. q. 3. c. placuit. §. põt. ver. q̃ si priuatus. Itẽ

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

est arg. hic ꝙ licet res ad eũ casum perueniat a quo potest habere initiũ, tũ non valet hic non valuit compromissum; qa tertius arbiter incertus erat. Sed manifeste cõtradicit. ſ. de app. cũ speciali. vbi dr ꝙ duo arbitri sũt eligendi: & si cõcordare non possint, assumant tertiũ: & si tertius arbiter incertus ẽ, qualiter respondebis? põt dici ꝙ illud est speciali ĩ eã recusationis: qa illi arbitri non dicuntur veri arbitri, immo quasi naturã iudicum sapiunt. qa in risũ ctionẽ videtur habere. arg. ſ. de off. deleg. suspicionis. vl' dicas ꝙ nõ est cõtra ibi enim statuit ius ꝙ duo arbitri eligãtur a partib. qui de suspicionis causa cognoscãt: etsi illi duo non concordãt, ipsi arbitri eligãt tertiũ. ſ. de offi. dele. suspicionis sed partes nõ eligãt illos, vt si discordes fuerĩt, eligãt tertiũ seu simpliciter eligãt duo, nulla mentione habita de tertio, & ius ostendit ibi qd facere debeãt partes, & quid posteaipsi arbitri, cũ in fine nõ potuerũt cõcordare; & etiam quod dicit hic. respicit ipsum factum, vt si tertius eligatur in certus, non teneat compromissum, vt hic factũ fuit. Si dictum fuisset hic ꝙ certam personam eligerent, si discordassent, tunc valeret. ff. e. itẽ si vnus. §. si in duos.

CVm a nobis.] Primo ponitur factum. Secundo confirmatio: ibi, Nos igitur. Abb. Sicu.

CASVS. Inter abbatissam & conuentum Iotren. monasterij, & archiepiscopũ Senonẽ. vertebat qõ, super eo ꝙ idem archiepũs dicebat monasteriũ ipsum metropolitico iure sibi subesse, petens ꝓpterea ab ipso monasterio ꝓcurationes & res alias. Tandẽ concorditer a partib. cõpromissum fuit in R. sancti Angeli diaconũ Cardinalẽ Apostolicæ sedis legatũ & cõpromissum fuit sub certa pœna ꝙ præcise parerẽt arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorũ mediatorũ, quos idẽ Cardinalis super hoc deputaret: Legatus super hoc deputauit magistrũ P. capellanũ dñi Papæ, & I. archidiaconũ Senonen. mediatores: & ipsi ordinando & diffiniendo causã huiusmodi terminauerunt: postmodũ petiuerũt partes a domino Papa, vt ordinationẽ & diffinitionẽ prædictã cõfirmaret: & ipse quod per dictos mediatores super hoc factũ fuit, cõfirmauit. No. ꝙ hæc decr. non cõtradicit iuri: quia licet incerto arbitro cõpromitti non possit: tamen sic potest compromitti ꝙ valeat arbitrium, qđ laudatum fuerit arbitratu Cardinalis. ff. de arb. si ita.

a ¶ Concorditer compromisso.] & sic de re spirituali potest in ecclesiasticam personam compromitti: quod uerum est sup. eod. contingit. ubi de hoc.

b ¶ Sub certa pœna. ſ. eo. dilecti. cui tũ metu pœnę stabitur, ut ibi, & C. eo. l. 1. & sic religiosi possunt exigere pœnam, qualiter & qñ hoc liceat, dicitur ſ. eo. dilecti.

[Glo. seq. duo notat & remittit.]

CAP. XIII.

CVm a nobis petitur: & inf. ¶ Ex parte vestra fuit propositum, qđ olim inter vos, & Senon. archiepum qõne suborta, super eo quod idem archieps asserens monasteriũ vestrum metropolitico iure sibi subesse, procurationes & res alias exigebat a vobis. Tandem in R. S. Angeli diaconum Cardinalẽ tunc Apostolicæ sedis legatum a partib. concorditer [a] cõpromisso: & promisso sub certa [b] pœna qđ arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, [c] quos idem super hoc deputaret, ꝓcise parerẽt; magister P. capellanus nr̃, & I. archidiaconus. Senonẽ. mediatores ab eodem super hoc deputati a legato, ordinando, & diffiniendo causã huiusmodi terminauerunt. ¶ Nos igitur, quod per prædictos mediatores super hoc actum est, auctoritate apostolica confirmamus.

c ¶ Mediatorum.] sic uſ, ꝙ arbiter incertus possit assumi, quia hic non fuit expressum de mediatoribus, istius signatur cõtra ſ. c. prox. ff. e. itẽ si unus. §. si ĩ duos. Sed dicas ꝙ Cardinalis non fuit assumptus ut uerus arbiter, nec illi mediatores, sed potius fuerant amicabiles cõpositores, qđ de plano, & sine ordine iudiciario, & si nealiquacognitione partes concordauerunt. & hoc patet ex uerbis illis. arbit. io seu ordinatiõi: & ex eo quod dicit inferius: ordinãdo & diffiniendo. vnde quod factũ fuit per legatũ siue per illos, quos ad hoc mediatores elegit, tenet. Vel si fuerunt arbitri, adhuc cessãt cõtraria: qa hic ñ fuit cõpromissum factũ de in certa pſona, sed partes dederũt potestatẽ legato ut ipse eligeret arbitros, seu mediatores, & ipse elegit certos, & hoc ñ ẽ contra iura superius signata: & ideo Papa cõfirmat ordinationẽ illorum, quia nec Cardinalis potuerat discordare: sed ĩ superiori decret. potuerũt discordare, & ita nõ ꝙ tradicit. Ber.

CAP. XIIII.

COmpromissũ non extenditur in compromittentis hæredes, [d] si de ipsis non caueatur ibidẽ. † Compromissũ.] CASVS. Quæritur an compromissum in arbitros extẽdatur ad cõmittẽtis hæredes? Et rñdet ꝙ non, nisi in compromisso de hæredib. sit cautũ. No. ꝙ compromissũ non trãsit ad successores nisi de ipsis facta fuerit expressa mentio.

† Vide l. uteribus. C. de contra. & comit. stip.

[Gl. seq. facit quinque: primo dicit unde sumi potuit c. Secundo ponit differentiam inter iudicia & compromissa: & causam reddit. Tertio dat simile in pacto. Quarto dicit quid si alter compromittens solum expressit hæredem. Quinto notat, & dat simile de morte arbitri.]

d ¶ Hæredes,] hoc sumptum est de legib. illis. ff. eod. diem proferre. §. 1. & l. sed & interpellatur. §. si ab altera parte. secus est in iudicijs, iudiciũ 1. enim transfertur ad hæredes, quãuis de hæredibus mentio non fiat. C. de iurisd. cal. auth. principales, & hoc ideo quia arbitria stricti iuris sunt; compromissum uero non extenditur nisi ad ea tantum, de quibus expresse in compromisso cauetur. ſ. eod. cum dilecti. & ff. eod. non distinguemus. §. de officio. nec ad alias personas: ut in legibus prædict s. sic pactum personale non extenditur ad hæredes quandoque. ff. de pact. idẽ in duobus. §. personale. & l. iurisgentium. §. pactorum. si alterius partis tantum hæredis mentio etiam fiat, morte nihilominus soluitur compromissum. unde ex utraque parte debet fieri mentio hæredum, alias non transit ad hæredes, ut dicit lex prædicta sed & interpellatur. §. si ab altera. unde melius diceretur in compromittentium hæredes. & ita soluitur compromissum per mortem alterius compromittentis. sup. eo. ex parte. & per mortem alterius arbitrorum. sup. de offi. dele. uno. Bernar.

1 Et in iudicio semper succedit, & si nihil sit dictũ. l. 2. ff. de pro. stipu. in arbitrio succedit si fuerit dictũ; in societate uero non succedit hæres. § nisi in actione succedat. l. nemo. ff. pro socio.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER

LIBER SECVNDVS

DE IVDICIIS.

¶Supra dictum est de præparatoris iudiciorū: nunc de ipsis iudicijs est videndum. Vel sic. In proximo p. cedenti tit. dictū est de arbitris, verū qa arbitria sūt redacta ad ſtar iudiciorū. l. 1. ff. de arbi. ideo de his subdit.

De hac materia rubricæ habeť. q. 2. 1. & 5. q. 4. 14. q. 1. 15. q. 7. 16. q. 30. q. vlt. §. his ita vſq; ad fin. & habetur in sexto, & in Clemen.

Ex concilio Africano. c. 54. ſſert. Burchardus lib. 1. dec. c. 181. & suo par. 5. c. 207. & c. 1. eo. tit. in 1. compil.

E quod sultdeo. Pōt multiplicīter ſummari ſecundum varios intellectus. Et primo ſic: Qui promiſit non declinare iudicē, pœnitere ñ poteſt. Vel ad eūdē intellectū ſic, & clarius: Pactum de non declinando iudice, alias ſuo, q exceptione legitima repelli poterat, eſt irrevocabile. Diuiditur in tres partes ſm And. In prima ponitur facti narratio. In ſecūda iuris diſpoſitio. In tertia incidentis quæſtionis deciſio. Secunda: ibi, Placuit. Tertia ibi, Nam Abb. Sic.

†Hinc vſ in ferri q ad valorē citationis oportet, q fiat auctoritate iudicis ad inſtantiam ptis lad pereptorium. & ibi Bar. ff. eod.

CASVS. Quidam impetebat. Quodvultdeū epiſcopū Centuricñ. petijt illum introduci in cōcilio Africano. Interrogat⁹ fuit an cū aduerſario ſuo vellet ſtare iudicio expiri: primo id ꝓmiſit: altera die rādit hoc ſi bi non placere, atq; receſſit; petebat aduerſarius vt remoueretur ab ꝑatu: & cōciliū excōicauit ipſum; ſtaturū fuit in cōcilio q nullus eidem. Quodvultdeo cōicet, donec ſatisfactione prēſtita fuerit abſolutus & ſic fuit excōicatus, eꝑatus tñ ante cauſę exitū admi ſibi non debet. No. q pp cōtumaciam aliquis eſt excōicandus: nec debet abſolui niſi ſatisfecerit, ſed in principali cauſa procedi non debet. Item ſine cauſæ cognitione nullus deponi debet

a ¶ De Quodvultdeo]proprium nomen eſt.

b ¶ Quem,]id eſt, qui, & ponit casus pro caſu. ſic. 75. di ordinationes. & 18. 2. quidam. vbi eos ponit ꝓ ij. [Glo. ſeq. obijcit, & dupliciter ſoluit, & ſecundam reprobat.]

c ¶ Interrogatus.]ex ſuperabūdanti interrogat, qm aliàs ex neceſſitate tenebatur ſub eis reſpondere, qa iudicium redditur in inuitū. ff. de verb. obl inter ſtipulantem. 6. 1. quia omnes cauſę tūc in ſynodo tractabantur: vel forſitan ne poſſet poſtea iudicē recuſare. 3. 7. 3. §. offerat. ſ. de offi. deleg. c. ſuper quæſtionū. §. nos. & §. uerū, niſi aliquid poſtea de nouo emergat. ſ. de offic deleg inſinuāte. & ff. de inter. act de ꝓcur. §. ex cauſa & ff. de proc. ſi poſt datum procuratorē & de pœn. diſt. 6. placuit, ſed illa non fuit cauſa: qa ſynodum toram non potuit recuſare.

d ¶ Experiri.]experiri, ponitur hic ꝓ defendere: aliquando tamen ponitur pro agere ſ. de cau. poſ. & ꝓpric. paſtoralis. & no. ſ. de ſenten. & re iud. c. penult.

e ¶ Non placere.]ſed nonne fuit locus pœnitētię? Vī q fic. ff. de iuriſ. om. iu. ſi cōueniret. Rādeo, locus eſt pœnitentiæ. ſ. de iu. pat. cū laici: ſed nō hic, quia non poteſt pœnitere, in alterius p̄iudiciū. ff. de reg. iur. nemo. & quia contumaciter receſſit, fuit excōicatus. 11 q. 3. certū, immo inuitus cōpellitur reſpōdere, vt dictū ē. f ¶ Donec.]loquitur ſm antiqua ꝓa, qā cauſa excōicati tractabatur antequam abſolueret. 11. q. 3. ſi eps forte. Intellige ſm antiquā litteram, quę olim in antiqua compilatione talis erat hic nullꝰ eidē cōicet, donec cauſa eius qualē potuerit terminum ſumat: Et ſm iſtam litterā bene loquitur ſm hodierna iura: qa cū ꝓ cōtumacia i ſynodo Remē. c. 2. & c. 3. e. tit. in 1. compi. fuerit excōmunicatus, nullus debet ei cōicare donec ſatisfactione p̄miſſa. i. ſatiſdatione p̄ſtita de iudicio ſiſti fuerit abſolutus. ſ. de ver. ſig ex parte. hodie vero ſtatī dēt abſolui & poſtea cognoſci ā cā excōicationis, niſi i caſibus, vt ſ. de ſentē. excom. p tuas. & niſi, quis ex cōicatus ſit pro manifeſta offenſa. ſ. de verb. ſignifi. ex parte. & 23. q. vlt. peſſimam & ſ. de ſen. excom ſolet. [lib. 6.]

† Et, in multis antiquis

† In antiqua ꝑpilatione; archidiaconi. Sed in oīb⁹ manuſcriptis Raymū di hſ, archiepi.

g ¶ Nam adimi,]reſpondet tacitæ quæſtioni.

h ¶ Epiſcopatum.] immo debet expectare p annum antequam adimatur. 11. q. 3. rurſus. & c. ſeq. maxime cum lis nō fuit conteſt. de hac materia tractatur 2. q. 9. in ſumma. & c. decernimus. & 11. q. 3. rurſus. & inf. de do. & cont. c. ueritatis. vbi de hoc. Bernar.

DEcernimus, vt laici,] Tres ſunt partes. ſecunda: ibi, Sed epiſcopi. Tertia; ibi, Nec pp. Abb. Sicul.

CASVS. Statutū fuit in ſynodo Eugenij Papæ q laici negotia eccleſiaſtica tractare nō præſumant. Itē prēlati eccleſiarū de negotijs eccleſiaſticis nō diſponant iudicio laicorū, & precipue de ſpiritualibus. & pp eorum prohibitionem nō dimittant eccleſiaſticā iuſtitiā exercere. No. q laici eccleſiaſtica negotia tractare non debent, maxime ſpiritualia. Itē omnes prælati ſunt iudices ordinarij. Item abbas eſt nomen dignitatis. Item pp prohibitionem laicorum, nō debet iudex eccleſiaſticꝰ omittere exercere iuſtitiā eccleſię.

i ¶ Laici.]laici enim de eccleſiaſticis negotijs intromittere ſe non debent, ſ. de re. eccle. non alie. cū laicis. ſ. de arbitris. cōtingit & ſ. de cōſt. eccleſia. & 96. diſt. bene quidem.

k ¶ Non præſumant.] Auctoritate ſua; delegati tñ poſſunt ſaltem cauſę pecuniariæ, ſiue huiuſmodi mere ciuiles, vt hic colligitur, & in laicos etiam de talibus poteſt cōpromitti. ſ. de arbi. expoſita. Papa vero ciuiles, criminales, & ſpirituales cauſas pōt laico delegare. arg. 32. diſt. c. prēter. §. verum. & 2. q. 5. Mennā. & 63 di. in ſynodo. & c. Hadrianus. & 10. q. 3. illud. vī etiam q eas teneatur delegare. 11. q. 1 te quidē. & c. clericum. §. ex his omnibus 2. & de hoc dictum eſt. ſ. tit. proxi. contingit.

LIBER SECVNDVS

TITVLVS I.

De iudicijs.

¶ Ex concilio Africano. †

¶ Cōtumax in non compārēdo vel nō reſpondēdo ex cōmunicari poteſt; beneficio autem priuari non debet h. d. Abb. Sic.

CAP. I.

DE Quodvultdeo a Cēturienſi epiſcopo, quem b cum aduerſarius ipſius, eum petijſſet ad cōciliū ītroduci, † interrogatus, c an cū eo vellet experiri, primo id promiſerat, & altera die reſpondit hoc ſibi non placere, e atque diſceſſit; ¶ Placuit, vt nullus eidem cōmunicet, donec f ſatisfactione prēmiſſa fuerit abſolutus. ¶ Nam adimi g ſibi epiſcopatū h ante cauſę eius exitum nulli pōt iure videri.

¶ Ex ſynodo Eugenij Papę. †

¶ Laici eccleſiaſtica negotia tractare non debent, ſed prælatorum iudicio diſponuntur. h. d. Abb. Sic.

CAP. II.

DEcernimus, vt laici i eccleſiaſtica tractare negotia ñ p̄ſumāt, k Sed ep̄i, abbates, archiepiſcopi, † & eꝑi, in manifeſta offenſa. ſ. de verb. ſignifi. ex parte. & 23. q. vlt. peſſimam & ſ. de ſen. excom ſolet. [lib. 6.]

† In antiqua ꝑpilatione; archidiaconi. Sed in oīb⁹ manuſcriptis Raymū di hſ, archiepi.

1 Niſi crimē eēt notoriū ſ. d accuſa. euidētia. vī niſi ageret de federe mīmonij vt lite nō cōte. qm.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

[Glo.seq.ar.alleg.7.iura.]

a ¶ Ecclesiarum prælati. Jarg. omnes ecclesiarũ prelatos esse iudices ordinarios. arg. sup. de offic. ord. cũ ab ecclesiarum. 25. dist. perlectis. 2. q. 1. nemo. 11. q. 1. experiẽtiæ. & c. si qui ex fratribus; & j. de app. reprehensibilis. j. & de eo qui fur. or. susce. c. I.

QVanto.] Laici causas connexas spiritualibus tractare non possunt hoc dicit.

CASVS. Dr hic q causa iuris patronatus ita est annexa spiritualibus causis q nullus nisi iudex ecclesiasticus de ea. indicare debeat. No. q causa mixta inter spũalem & ciuilem, magis sequit naturã spiritualis quam ciuilis. Item idem iuris est ic̃onexis quo ad iurisdictionem sicut in mere spiritualibus. Item rõne rei potiꝰ dr spiritualis, quam ratione personæ: & sic qd est minus dignum in sui substãtia, maioris est efficaciæ quo ad iurisdictionem.

† Illustrissimo.

† Post cõcil. Laterã. sub Alex. 3 par. 47. tit. de iure patronatus. c. 4. & c. 15. cod. ti. in 3. compil.

[Glo. seq. summa. ri potest p modum obiectionis assumẽ do ibi, & laici vel p modum quæstionis, quare, s. dicatur annexum: & nõ simpliciter spirituale, &c.]

b ¶ Connexa. Ius vero patronatus non dicitur proprie spirituale: sed spirituali annexũ. j. de iure pa. de iure. & ideo dicit hic Hu. q eius causa annexa est spiritualibus causis: unde spirituale censetur ꝓpter cõnexitatem. quia quæ religiosis adhærẽt, religiosa sũt. ff. de rei vend. quæ religiosis, & ex tali cohærẽtia sumit suam naturam. sic j. de paro. super e. & ideo talis causa per iudicem ecclesiasticum tantũ tractari dẽt, vt hic & arg. s̃ c. proxi. unde vendi nõ potest. j. de iure pa. de iure. Et laicus tale ius põt possidere, cũ non sit mere spirituale sed ei annexũ: sed alia iura mere spiritualia possidere non potest, vt j. de præscrip. causam quæ. & 16. q. 7. c. 1. & s̃. de elect. sacrosancta. & c. Massana. Et ius funerãdi potest laicus possidere. ff. de mor. inferen. l. 1. & tamen dominium sepulturę non habet. Insti. de re. diui. ş. nullius, Ber.

Ius patronatus censeatur spirituale.

ATꝰ si clerici.] Diuiditur in quatuor partes secundum quod quatuor sunt dicta. Secunda. ibi, Si vero Tertia. ibi De adulteriis, Quarta. ibi, sed non debet. Abb. Sic.

CASVS. Quidam clerici fuerunt conuenti coram iudice sæculari; cõuicti vel cõfessi fuerunt ibi de crimine: quærebatur an propter talem confessionẽ sint à suo episcopo condẽnandi: quia sicut sententia à nõ suo iudice lata non tenet, ita nec confessio facta corã eodem. Si uero corã ep̃o suo de criminibus in iudicio conuicti fuerint, vel confessi. dummodo sint talia crimina. propter quæ suspendi debeãt, uel deponi, suspendẽdi sunt à suis ordinibus, vel ab altaris ministerio perpetuo remouendi. Secundo quærebatur, vtrũ eps dispẽsare possit cum clericis, qui adulteria commiserunt? Respõdet Papa, q eps dispensare potest cũ clericis post peractam pœnitentiam de adulterijs, & alijs criminibus, quæ sunt minora. Tertio quæritur vtrũ clericus depositus iudici tradẽdus sit sæculari. Rñdet q clericũ pro suis excessibus depositum, epus nõ debet iudici tradere sæculari: quia cũ suo sit functus officio, duplici affictione non debet ipsum affligere. Not. q confessio facta coram non suo iudice, non præiudicat cõfitẽti: nec sñia à non suo iudice lata. Item eps potest dispensare in adulterio. Item non est qs dupliciter puniendus. Item depositus sæculari iudici tradi non debet.

[Glo. seq. ponit casum exceptum, secũda signat contrariũ de dec. multi.]

c ¶ Condemnandi.] nisi ex hoc grauata sit multum eorũ opinio arg. u. op. j. de testi. testimoniũ. & j. de sen. exc. cũ desideres. Alias si se purgare si potest, debet puniri quasi conuictus interpretatiue. inf. de purg. cano. c. cũ P. & i. de simo. insinuatum. 1 De hoc arg. contra. 2. q. 1. multi. Sed ibi, exponitur circa princ.

† Post cõcil. Laterã. par. 26. c. 3. & 4. infamiam debet se eo. tit. in 1. purgare, vt dicit illa compil. decre. cũ desideres.

† In multis manuscriptis & impressis, & lectio pro necessa magis cõuenit lectioni retenta est

[Glo. seq. alleg. 3, concor. & soluit cõtrariũ de dec. si diligenti. Secũdo quærit sub nube de sẽtẽtia cõtra clericũ lata per laicum in causa reconuentionis. Tertio quærit de sic condemnato de crimine quod infamet, an &c.]

1 De hodie vt notãtur cũ in iuncta. infra. de purgatione cano.

d ¶ Non tenet.] vt 2. q. 1. in primis. versic. de persona & sup. de consuetu. ad audiẽtiam. C. si à non compe. iud. l. ult. Ex eo. n. q istí ex tali confessione nõ puniũtur, seu sententia contra eos lata non tenet, colligit quod iſti inuiti tracti fuerunt ad iudicium sæculare: nam si voluntarij hoc fecissent, etiam si pro eis esset lata sententia. locum suum amitterent in criminali, & in ciuili perderẽt causam. 11. q. 1. inolita. & c. placuit. & inf. de so. compet. si diligenti. unde non præiudicat eis. Sed si clericus conueniat laicum corã iudice laico, q ille laicus reconueniat clericũ ciuiliter de crimine, si feratur sententia contra clericum bene tenet, quia suus iudex est per reconuentionẽ. inf. de mu. pet. c. 1. & 2. & 3. q. 8. c. accusatores. ş. cuius in agẽdo. & C de sen. & interlo. om. iud. cum Papinianus. & in auth. & consequenter. Criminaliter vero ipsum cõuenire non posset coram iudice sæculari, 11. q. 1. c. 1. & 2. nec reconuenite; qa in crimine non admittitur reconuentio. 3. q. 11. neganda. quia nõ relatione criminis, sed innocẽtia reus purgatur. ff. de public. iudicijs is q. Sed pone clericum cõdemnatum ciuiliter de furto. vel de alio crimine quod infamet, à iudice sæculari per reconuentionẽ, nũquid episcopus suus pro tali sententia, ex qua infamis videtur, seu confessione, condemnauit illum quod talis sit infamis? Dicit lex quod non potest facere præses prouinciæ, quin condemnatum de furto sequatur infamia. ff. de furtis. nõ potest. Respondeo ex tali sententia non deponitur: quia cum ciuiliter actum sit, non debet dici infamis.

¶ Idem Salernitano archiepiscopo.

¶ *Clericũ conuictum uel cõfessum de crimine corã iudice sæculari, ex eo non punit episcopus sed coram se conuictum vel confessũ punit pœna debita, nisi cũ illo dispenset, quod potest in adulterio & minoribus, depositum vero non statim tradit curiæ sæculari. h. d. vsque ad finem. Abbas Siculus.*

CAP. III.

QVãto † diuina gratia: & inf. ¶ Causa vero at iuris patronatus, ita cõiuncta est & cõnexa b spiritualibus causis, quod non nisi ecclesiastico iudicio valeat diffiniri.

CAP. IIII.

AT † si clerici coram sæculari iudice conuicti fuerint vel cõfessi de crimine, non sunt propter hoc a suo episcopo aliqua tenus cõdẽnãdi. c Sicut. n. sententia a non suo iudice lata nõ tenet; d ita nec facta cõfessio corã ipso. ¶ Si

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Si vero ex tali sententia vel confessione grauata est eius opinio, ab officio debet suspendi vsq; ad debitam purgationē. arg. 2. q. 3. presbyter si a plebe. & ĵ. de simon. accusatum. & c. seq. ar. ff. de suspect. tuto. l. tutor. §. præterea. & C. de testi. nullum. arg. ꝙ deponit vel bñficio priuari non debet, donec aliud ꝓtra ipsū ꝓbaret. argum. 3. co. c. 1. & 15. q. vlt. c. ult. in fine. & ꝓterea non debet puniri ꝙa nondū fuit actū ad hoc, & ideo pēna ordinaria sibi imponi nō debet. ĵ. de ordin. cog. cū dilect⁹. & ĵ. de excep. ca. 1. in fine. & iuxta iudicij formam sententia debet formari. de simo. licet Hely. Quando cōfessio præiudicet, vel quando non dicetur. ĵ. de confes. cap. vlt.

vero coram episcopo de criminibus in iure cōfessi sunt.[2] seu legitima probatione [b] conuicti: dummodo sint talia crimina, propter quæ suspendi debeāt vel deponi, non immerito suspēdendi sunt a suis ordinibus, vel ab altaris ministerio ꝑpetuo remouendi.

¶ Summatus est iste §. supra in princ. c. tamē ꝙa habet materiam separatā & notabilē, ideo dic aliter. In adulterio & minoribus potest cū clericis peracta pœnitentia episcopos dispensare, depositum autem pro suis excessibus nō tradit indifferenter curiæ seculari, h. d. Abbas Siculus.

¶ De adulterijs † vero & alijs criminibus, q̄ sunt minora, potest episcopus cum clericis post peractam pœnitentiam [c] dispensare. Sed non dispensatio prohibita epīs intelligitur, nisi eis sit expresse concessa: quia nunq̄ intelligitur esse prohibitum quod non est expresse ꝯcessum. ŝ. de transl. inter corporalia. Alia est magis cōis opinio, ꝙ epūs vbicunq; potest dispensare, vbi non inuenitur prohibitum, 4 & vocat hoc arg. à ꝓtrario sensu: ꝙa in multis grauioribus criminibus q̄ de adulterio, dispensatio est ꝑmissa epīs, puta, in hæresi. 50. d. presbyteros. Item cum sacrilegio. 50. dis. si qs presbyter. & ī criminibus occultis. 50. di. de his vero. Item cū simoniaco q̄nque in beneficio q̄nque in ordine. 1. q. 5. cap. 1. & vlt. & ŝ. de elec. si alicuius. Itē cū schismatico. 50 dist. vt cō stitueretur. Et generaliter vbicunq; non prohibetur dispensatio. intelligit esse permissa. arg. ĵ. de sent. excō. nuper. & e. a nobis 2. & lex hoc optime ꝓbat. ff. quib. ex causa maio. necnon. §. 1. Edictū de dispensatione prohibitorium est ŝm hanc opinionem & in hac opinione fuit Hug. vt inuenies. 50. dist. si quis p̄sbyter. & Io. 5. q. nota uit de hac materia, 50. dist. in. miror. & 1. q. 7. §. nisi. & Lau. Vin. & Tanc. hoc idem dicunt. Q̄nq; inuenies ꝙ prohibetur dispensatio, vt in casibus quos distinxit Io. in c. miror. q̄nque inuenies ꝙ permittit, vt in casib. notatis in prædicto. §. nisi. Immo epūs & quilibet sacerdos potest dispensare, & mitigare canones pœnitentiales, q̄ satisfactionem iniungunt pro peccato confessio in pœnitentia. arg. de pē. dist. 1. mensurā. & 50. dis. de his clericis. & c. ij. qui. & 26. q. 7. tpa pœnitudinis. sed canones illos, q̄ inducunt pœnam depositionis vel suspensionis in enormibus criminibus, mitigare vel suspensare non possunt, 50. dist. miror. & 12. q. 2. de uiro. & inf. de accusa. inquisitionis. 1. respon.

ADDITIO. Quia 6. de potestate epī q̄ ualeat dispēsare & q̄ non, uarij uaria referunt. & aduersa, nōnullis asserētibus epm dispensare posse ubicūq; non inuenit ꝓhibitum. arg. eius q̄d legit. ĵ. de sent. excō. nuper. & ff. q. ex cau. ma. l. necnon. §. 1. in qua snia fuerunt. Tā. & Lau. & est magister B. & not. per eum in isto cap. alijs in cōtrariū tentientibus, ut G. Nasone, q̄ scripserūt, ꝙ epūs dispensare non potest nisi ubi inueniūtur cōcessum, pro quibus facit. ŝ. de tempo. or. dilectus. & ĵ. de transl. inter corporalia. Vincentino concedente dispensationem epīs, vbicūq; eis non iauenium̄tur prohibitū & inueniūtur aliqñ ꝑ eos fuisse dispēsatum & in aliis nouis casibus dispensationem epīs nullatenus concedendam ꝓ prælegatam decre. dilectus, & c. inter corporalia. Sed ut ois opinionis diuersitas euitet: ita est distinguendū. Refert an epūs uelit dispensare contra canones qui non inducunt irregularitatem, an contra illos qui irregularitatem inducunt. In primo casu non potest; uerbi gratia. Canones prohibent ne ordinetur quis ad plures sacros ordines uno die, hoc non est ꝓp irregularitatem: sed ut mysteria uel interstitia temporum obseruenturnō enim irregularis p̄sumit qui statim est ordinatus. In hoc casu epūs dispensare non potest, cū hmōi dispensatio ei a canone non sit ꝑmissa.

1 Adde gl. simi. & notabilem Insti. de iuti. stip. §. item uerborū. & de ꝓlang. & affi. c. 1.

a Saluo eo ꝙ de mulieribus dī. ĵ. eo. c. 2. li. 6. Io. And.

3 Quod in ueteri testō puniebatur morte, Leu. 20. Deut. 22. ergo nil gramus quo ad pœnam. Io. And.

4 Cōcor. ar. ī l. cōtinuꝰ. §. cū quis. ff. de uerb. obl. & Part. in l. apud Iulianum §. 1. ff. de leg. 1.

† De ædictis clericorum, & corū pœnis pulchre Bernardinꝰ Diaz. ī prac. crim. canon. quem uide to. ac oīa hic tradita intelligēs.

5 Vin. dixit epm posse dispensare ubi nō inuenit prohibitam, & inuenit aliqñ dispensatum.

6 In recentioribus libris impressis sequentia vsq; ad uerbum: functum officio, perperā erant inserta ut glosa Bernardi. cum tñ non sit, ut series indicat, nec est in uetustioribus codicibus.

a ¶ In iure confessi sunt.] confessus in iure pro conuicto habetur. C. de confes. l. unica. & ĵ. de confes. c. pen. & ult. ff. eo. certū.

[Glossa sequens recī. per qnæstionem, scilicet quæ sit legitima probatio, & soluit: considerat personas et modum.

b ¶ Legitima probatione.] puta per legitimos testes & omni exceptione maiores: 1 ut 2. q. 1. in primis in fi. in criminalibus enim apertē debent esse probationes & luce clariores. C. de prob. sciant cuncti. 2. q. ult. sciant cuncti. & 5. q. 6. Epiphanium. & in absentia iudicis testes tales non sunt recipiendi. sed tū in p̄sentia iudicis. 2 ut si res exegerit, tormentis subijciantur. C. de fid. instr. Authen. apud eloquentissimum. & 5. q. 5. illi qui. et ita demum sunt puniendi secūdum qualitatem & quātitatem criminis. ĵ. de homi. sicut dignū. vt iuxta iudicij formam sententia dictetur. ĵ. de simo. licet Hely. & inf. de ord. cog. cum dilectus. in fi.

[Glo. seq. primo signa contra decre. quid omnibus & dat duas solutiones. Secundo argu. à contraria, quod episcopi non dispensent in maioribus adulteriis, nec ubi non sunt expresse permissi, dicens ꝙ hæc est quorundam opinio, ad quam inducit duas decret. deinde recī. opi. contrariam, ad quam inducit 5. exempla maiorum criminum: subdens genus, ad quod inducit duas decre. et unam l. et exprimit, quorum fuit opin. et illā una ratione coadiuuat.

DE ADVLTERIIS. Vero et alijs criminibus, quę sunt minora, arg. cōtra. 32. q. 7. quid in oīb. adulterio grauius? Solu. illa interrogatio non implicat ꝙ adulteriū sit grauius alijs criminibus, sed quasi raritatem denotat, & est simile de pe. dis. 1. si sacerdos. Vel dic grauius. i. cōius, & i illud dictū fuit ī detestationē criminis, ut magis uitaretur: quia multa alia peccata graniora sunt adulterio, ut puta, incestus. 32 q. 7. adulterij mā. Ex uerbis istis colligunt quidā, ꝙ epūs, de adulterio tñ et inferioribus criminibus potest dispensare, et non in maioribus. quasi a cōtrario sensu, cum dicat de adulterio, 3 et alijs quæ sunt minora. ego nō de maioribus, quia hoc q̄n de quibusdam concedit, de alijs negare vī arg. 25. dis. qualis. et C. de ꝓcu. maritus. et inf. de ꝑsump. nonne. et arg. ĵ. de ijs, quæ fiunt à præ. sine consen. ca. cum Apostolica ad fi. et dicunt quod tantū dispensare possunt in casibus expressis à iure, arg. huius c. ubi de quibusdam conceditur, unde alijs uidetur prohibitum per iura prædicta. et est ad hoc argu. ŝ. de temp. or. dilectus. ex eo ꝙ ibi dī, cū illi huiusmodi dispensatio à canone minime sit permissa, et sic argumētatur ex eo ꝙ intelligī prohibita esse, & sic quælibet

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

s. de tẽp. ord. dilectus. Item ꝓhibitũ ẽ ne epꝰ sine licẽtia Papæ de ecclesia ad ecclesiam tranferat : hoc non est ꝓp. irregularitatem: sed qa Papa hoc sibi in signum specialis priuilegij reseruauit: vt s. de offi. le. ꝙ trãslationem. & in hoc casu archiepꝰ cum suffraganeo dispensare non potest. s. de transla. iter corporalia. Si vero episcopus velit dispensare contra canones, q̃ irregularitatẽ inducunt, distingue vtrũ irregularitas ꝓueniat ex defectu, aut ex delicto. Si ex defectu, aut ex defectu natalium, aut ex defectu sacramenti. Si ex defectu natalium, in hoc casu potest epꝰ dispensare in minoribus ordinib. & beneficijs. s. d fil. presby. c. veniens. & c. fi. Si ex defectu sacramenti, puta, contraxit aliquis cum vidua corrupta, vel habuit duas vxores, vel alias est factus bigamus: tunc episcopus dispensare nõ potest, vt s. de biga. super eo. & c. nuper. Si autem proueniat ex delicto, iterũ distingue, aut ex ꝓprio aut ex alieno. Si ex ꝓprio, potest dispẽsare epꝰ, vt in adulterio & in alijs inferioribus, vt hic dr: non autem in maioribus: qa ex quo conceditur de minoribus, de maioribus per consequens denegatur. 25. dist. qualis. cũ suis concor. Si vero procedat irregularitas ex alieno delicto, tunc potest dispensare epꝰ in maiori crimine q̃ sit adulterium. do exemplum. Simonia est maius peccatum adulterio. ʒ. de simo. per tuas. & tñ ibi dispensat episcopus, cum procedat ex alieno delicto, puta, dedit aliquis amicus tuus pecuniã te ignorante alicui, vt tibi daret ꝓbendam, vel te ad ordines præsentaret, põt tecum dispensare epꝰ post tuam liberã resignationem, q̃uis in dignitate taliter acquisita dispensare non posset, vt 1. q. 5. c. 1. & vlt. & s. de elec. si alicuius. Sed q̃ritur, quare epꝰ potest dispensare ʒ canones, qui irregularitatem inducũt, & non ʒ illos q̃ non inducunt irregularitatẽ, vt dictum est. s. cum videret cõtrariũ potius esse dicendum? Rũdeo 1 diuersitatis hmõi potest ista rõ assignari: in canonibus qui inducunt irregularitatẽ dispensat epꝰ, quia causa constitutionis cessat tempore dispensationis, vt potes videre in quolibet crimino so: criminosus enim non prohibetur promoueri, nisi ꝓp. crimen q̃d commisit. Sed causa huiusmodi constitutionis cessat post pœnitẽtiã a criminoso pactam: qa scriptum est. Memor esto vnde ecciderit, & age pœnitentiam, & pia opera fac. 50. dist. dño sancto. c. fertum. cum igit causa cesset, merito potest epꝰ dispensare: qa cessante causa cessat effectus. ʒ. de appel. cum cessante. Sed in canonibus, qui non inducunt irregularitatẽ, nunquam potest ratio constitutionis cessare: & ideo nec effectus, ex quo causa non cessat. Nunquam enim potest cessare causa constitutionis, quæ prohibet epm trãsferri de eccl'ia ad ecclesiã sine licentia Papæ: qa cum causa illius constitutionis sit (vt dictum est supra) signum specialis priuilegij ecclesiæ Romanæ, nunquam potest cessare ratio illa, cum priuilegia semper sint obseruanda. 25. q. 2. c. 1. & 2. & l. canonizata quæcunque sub cap. decessorum. non obstat ijs quæ dicta sunt de dispensatione. nec cap. præsbyterum. 50. dist. in. licet videatur contra. ʒ. c. 1. de præscrip. ubi episcopus dispensat in maiori crimine q̃ sit adulteriũ, scilicet hæresi: qa illud hodie nõ hẽt locũ, cũ hæretici debeant immurari, sine incarcerari. ʒ. de hæret. c. pen. Item nec obstat illud c. si quis. eadem dist. vbi dispensatur cum sacrilego: quia illud sacrilegium non est tantum peccatum quantum est adulterium. Et sic breuiter de similibus dici potest, P. de Sampsone.

1 Vide concil. Tri. sess. 24. de reformat. c. 6.

a ¶ Fructus officio.] sic s. de offi. de leg. in litteris. & c. venerabili. ff. de re iudi. iudex.

b ¶ Duplici.] 81. dist. presbyter aut diaconus. & de pẽn. d. 3. c. sceleratior. §. his authoritatibus. & c. sũt plures §. authoritas. no debet duplici pœna cõteri, ita ꝙ vtraque per se sufficiat: alias bene posset inferre duas pœnas. 21. q. 5. si qs cuiuslibet. & 17. q. 4. attendendum. & c. si quis de inceps. ʒ. de rap. in archiepiscopatu. & 5. q. 6. qa iuxta. & ʒ. de. cal. cum fortius. & ʒ. vt lite nõ cõtest. quoniam. §. vlt. & crescẽte contumacia, crescere debet & pœna. ff. de pœn. relegati. 2

† Cap. 7. eo. tit. in 1. compilat.

2 Relegatus non parens, deportat in perpetuũ, & deportatus capite punitur. Io. And.

c ¶ Iudici tradere sæculari.] nisi post depositionem fuerit incorrigibilis: tũc potest excõicari, & postmodum crescente contumacia tradi curiæ sæculari, ʒ. eo. cum non ab homine. & sic intelligitur 3. q. 4. clericus. 11. q. 1. si quis sacerdotium. Qualiter deceat tradi curiæ sæculari, habes. in f. de ver. sign. nouimus. Ber.

3 Et qualiter debeat ꝺgradari habes. ʒ. de pœ. ca. 11. lib. 6. adde Directoriũ Inglitorũ part. 3. in 9. modo proc. termin. 108. & Diaz. ʒ. prac. cri. cano. ca. 133.

CAEterum.] Vasallus paratus coram domino, rñdere, coram alio super feudo conueniri non debet. h. d. vel sic: Cognitio feudi inter vasallos spectat ad dominũ feudi. Diuiditur: qa primo ponitur excessus. Secundo ꝓhibitio: ibi, Nos. Et illa diuiditur in duas. Nam prima prohibet. Secundo limitat restringendo prohibitionem, ibi. Quamdiu.

CASVS. Quidam habebãt possessiones in feudum ab ecclesia Bon. isti vasalli ecclesiæ trahebantur in causam super possessionibus illis, coram delegatis à quibusdam alijs, qui dicebant se potiores in feudo illo: isti excipiebant, ꝙ parati erant respondere coram domino feudi: iudices hoc non obstante sententiam excommunicationis, seu etiam interdicti promulgabant in ipsos, episcopus dominus feudi significauit hoc domino Papæ, unde districtius id fieri prohibet quamdiu illi parati fuerint super possessionibus illis, in præsentia episcopi domini feudi iustitiam exhibere. No. cum certitur quæstio feudi inter vasallos, coram domino feudi causa illa tractari debet.

[Gl. seq. habet duas partes, & quælibet illarum tria dicta, secunda distinguens ibi, & no.]

d ¶ Quamdiu parati fuerint.] quamdiu ergo dominus feudi est paratus facere iustitiam inter vasallos, & ipsi etiam parati sunt respondere sub eo, nullus alius debet se intromittere de illa iurisdictione: alias si negligens esset dominus, trãsferretur iurisdictio ad alium. arg. simile. ʒ. de so. compe. licet ex suscepto. & c. ex tenore. & si alter de vasallis nollet respõdere sub domino, potest illum punire: & ipsi tenentur iugare de feudo sub domino feudi. ʒ. tit. proxi. c. ex transmissa. &c. uerũ. Sed in iudicio possessorio potest agere vasallus coram ordinario ʒ. tit. prox. ex parte B. quia exceptio talis locum habet in petitorio, ut ibi dr. Et nota 4 supra per hoc ꝙ si quæstio feudi uertitur inter dominum & vasallum, utrũ vasallus debeat ipsum habere uel non, tũc per alios vasallos causa illa debet tractari. si uero inter duos vasallos tractatur causa, s. quis illorum potior in feudo: tũc dominus feudi debet cognoscere,

4 Adde pro hoc l. 1. §. Bar. cum C. de & in toto Barto. gast.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

bet quemlibet depositum pro suis excessibus (cum suo sit functus officio, [a] nec duplici [d] debeat ipsum contritione conterere) iudici tradere sæculari.

¶ Idem.

¶ Vasallus corã domino feudi cõueniẽdus est, etiam si dominꝰ feudi sit ecclesiastica persona, dũmodo ibi actor possit suã iustitiam cõsequi: alias loci ordinarius poterit adiri. & secundum hoc est casus notabilis. Abbas Siculus.

CAP. V.

CAEterũ † quia in eos, quos ab ecclesia tua constat, possessiones tenere in feudum, occasione ipsarum, excommunicationis seu interdicti sentẽtia promulgatur ʒ. Nos id districtius inhibemus: Quamdiu parati fuerint super his, in tua præsentia iustitiã exhibere.

vt Hic, & In const. Frid. hac edictali. §. præterea. & if. e. nouit. Si vero inter vasallos & alios qui non sunt vasalli, agatur de illa rei vendicatione: tunc dominus non cognoscet: quia esset iudex in causa sua: quod esse non debet. C. ne quis in sua causa. l. vnica. sed ordinarius tunc cognoscet, vel delegatus. inf. t. px. cum sit generali, & 11. q. 1. experientiæ, Ber.

† In multis antiqs ita, & de cano.

¶ Idem Exoneñ. episcopo, & capitulo † Lõdoneñ.

¶ Nomẽ actionis in libello exprimere pars nõ cogitur, debet tamẽ factum ita clare ꝓponere, vt ex eo ius agẽdi colligatur h. d. quo ad intellectum. Abbas.

† Giseburgen.

Dilecti filij.] Sufficit actori factũ proponere, nec cogitur nomẽ actionis exprimere. h. d. Et duæ sunt partes. In prima querela. In secũda prouisio: ibi: Prouideatis. Abb. CASVS. Prior & clerici de Guiseburna. habebãt quõdam contra Eboracen ar. chiepiscopũ: cõque sti sunt dño Papæ, & ipse causam istã cõmisit quibusdã, mãdans eisdem, vt attẽtius prouideant, ne inquirant cuiusmodi actio intentetur, sicut à multis fieri solet, sed simpliciter factum & causam facti diligenter inquirant, & secũdum formã canonicam, causã terminare procurẽt. Not. ꝙ secundũ canones, actionem nullus tenetur ꝓponere, sed causam sufficit dicere.

Dilecti filij Prior & clerici de Guiseburneñ. † contra Eboracen. archiepiscopum Apostolicæ sedis legatum grauem querimoniam transmiserunt: & infra. ¶ Prouideatis attentius, ne ita subtiliter, [a] sicut à multis fieri solet, cũ iusmodi actio intentetur [b] inquiratis, sed simpliciter [c] & pure factum ipsum & rei veritatem, secundum formam canonum, & sanctorum patrum instituta, inuestigare curetis.

a ¶ Subtiliter.] nota subtilitates in causis ecclesiasticis reprobandas. simile de iura. ca. litteras. & inf. de dolo. & contu. c. 1. & inf. de resti. spol. sæpe. qa huiusmodi subtilitates ad perniciẽ reuertũtur. C. ad Treb. l. pẽ. & stricta ratio qñq; omitti solet, ff. de relig. & sump. fu. l. sunt personæ. & ff. ad. l. Aqui. ita vulteratus. §. vlt. ff. qui. mod. pig. vel hypo. sol. sicut re. §. si debitori. cũ enim bona fide agitur, de apicibus iuris non est disputandum. ff. man. si fideiussor. §. quædam.

Actio an sit fm canones proponẽda.

[Glo. seq. alleg. in contrarium. 7. iura, soluit, subdit deinde opi. Lau. & postea materiam prosequitur.]

b Actio intentetur.] sic patet quod nõ tenemur actionem proponere secũdum canones. arg. cõtra. j. de mu. pet. c. 1. & 12. q. 1. c. ad octauã. & 11. q. 1. experiẽtiæ. & c. seq. & inf. eo. examinata. & C. si per vim, vel alio mõ. l. 1. inf. de pos. grauis. Sol. dicas quod nullus cõpellit vt proponat actionem, nec tenetur si non vult proponere in iudicio ecclesiastico. Si autem quis vult proponere in iudicio ecclesiastico, & proponat, admittitur. si autẽ ineptam proponat, succumbit, sed potest proponere aptã & congruentem postea, & admittitur. inf. eo. examinata. Lau. tñ dixit, ꝙ tenet qñq; aliquis proponere actionẽ: quia cũ ex vna causa plures actiones oriunt, nõ sufficit ꝓponere causam simpliciter. ff. de iureiur. duobus. §. colonus. & ff. de institu. act. habebat. & ff. arbo. furt. cæsarum. l. 1. & l. si colonus. & ff. de le. 2. cũ filius. §. vicarijs. quia aliter fit condemnatio in vna q̃ in alia, & tũc satis videtur quod eligere dẽat ex qua via ꝓcedere debeat, causa vero petendi semper exprimenda est, alias non audietur. inf. de lib. ob. c. vlt. & inf. de cens. fuerit, & C. de edict. diu. Adri. toi. l. vlt. & causa petẽdi semper ꝓcedere debet. 1. ff. qñ di. leg. cedat. huiusmodi legatum, & hoc in personali. in reali secus, vbi non tenetur quis specificare nisi velit, vt no. j. de lib. ob. cap. 2. & illa iura canonica quæ videntur dicere de actione, expone. actio. id est, petitio. Secundũ leges, vero actio proponenda est: quia nemo sine actione experit. ff. de ne. gest. si pupilli. §. dt. & ff. de cdẽ. l. 1. & ff. de adm. tut. quoties. §. itẽ si. Insti. de act. in princi. actio enim est ius ꝓsequendi in iudicio quod sibi debẽt. sed fm canones exponimus actionẽ. i. cãm. c. ¶ Simpliciter. j sic j. eo. pastoral s.

¶ Idem Paduano episcopo.

¶ Excõmunicatus in iudicio, nisi tamquã reus stare non potest.

CAP. VII.

Intelleximus: & infra. ¶ Quia postulasti a nobis, vtrum excommunicatus in iudicio stare possit: Respondemus quod conueniri [d] potest: & ꝺbet per alium in iudicio respondere. Ne videatur de sua malitia cõmodum reportare †

¶ Lucius tertius Strigoñi archiepiscopo.

¶ Clericus de omni crimine debet corã ecclesiastico iudice conueniri, nec valet consuetudo contraria.

CAP. VIII.

Clerici: † & infra. ¶ Cum Imperator dicat, quod leges non dedi-

[Glo. seq. reci. in textu, reliquum per duas quæstiones, & secundo quærit de tribus.]

d ¶ Conueniri potest.] excõicati enim conueniri possunt, sed non conuenire. inf. de hæret. excõicamus. §. cre dentes. inf. de sent. excõ. si vere. ne ex suo dolo cõmodũ habeant. vt ibi dĩ, & ꝓ procuratorẽ, vt hic dicit, debẽt in iudicio respõdere. Sed quid si noluerit cõstituere procuratorem, cum nemo ad hoc sit compellendus, s. de proc. querelã. & præterea principalis persona de calumnia debet iurare: quomodo ergo per procuratorẽ hoc facere debet: Sol. si non vult cõstituere procuratorem, non credo illum compellendum: quia forsitan non inuenit qui ita fideliter tractet causam suam, & participãtes ei in eadem causa non sunt excõicati. inf. de sen. excõ. si uere. cum talis participatio sit tantum ad damnum illorũ. Sed nunquid potest recõuenire? nõ. inf. de exce. cũ inter. Excipere uero potest, & appellare, & alia oia quæ ad sui defensionẽ pertinẽt. inf. de except. cũ inter. & c. seq. per tot. qa cui principale permittitur, & accessoriũ cõceditur. arg. §. de offi. delega. præterea. & c. prudẽtiã. §. sexta. & c. suspiciõis. & ff. de iurisdi. iu. l. 2.

CLerici. Duo facit. Primo legẽ probat. Secundo consuetudinem improbat: ibi, Non debet. Et pone sic casum. Consuetudo erat ꝙ omnes fures puniret iudex laicus, & hanc consuetudinẽ Papa hic damnat, & in ratione decidendi arguit hic Papa per locum à maiori: & ideo facit hic mentionem de lege: alias non faceret ad propositum: quasi dicat secundum Ioan. And. Si ca. non hoc casu non uincit legẽ scriptam, & communem, fortius legẽ nõ scriptã & particularẽ, uel localẽ. Abb. Sicu-

1 Sed, & qñ que ex eadẽ cã duæ obligationes insurgunt: nec tollit una ꝓ aliã ff. de iur. & rõ. distin. l. 1. §. in tutela. fm Hostien. Ioan.

† Vide l. cum hi. §. fi qs. ff. de trãs. & l. is cui. ff. de ser.

† Cap. 8. eo. tit. in 1. cõp. & uide Iuonẽ par. 6. ca. 227. & par. 16. c. 150. & Iulũ Clariũ in prac. cri. q. 36.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca